

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrupedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Historiæ Natvralis De Quadrupedibus Liber II. De Quadrupedibus bisulcis.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966



HISTORIAE NATVRALIS DE QUADRUPEDIBUS

LIBER II.

De Quadrupedibus bisulcis.

TITULUS PRIMUS

De Bisulcis terrestribus.

CAPUT I.

De Ruminantibus Cornigeris in genere.

Aldrov.
de Bisulcis
l. 1. c. 1.

Hactenus Solipedum historiam persecuti sumus: sequuntur *Bisulca*: Graecis διχάλη et διαχιδῶ, quae ungulam dividere in facris legimus, quod multifida, quamvis pedes in digitos scissos habeant, facere non dicuntur. Duo talium invenio genera, *Terrestre* nempe et *Aquaticum*. Ex terrestribus alia *ruminant*, alia *non*. Ex illis, quae ruminant, quaedam sunt *Cornigera*, quaedam *non cornuta*. Illa in genere et in specie considerabimus. *Ruminantia* autem illa vocamus, quae pabulum semel deglutitum, mox ad os regurgitans, revolvunt. Unde Ruminationis actum, Apuleius rumigare, Quintilianus et Plinius, remandere, Graeci μῆρυκαίνειν, μῆρυκάν, παρὰ τὸ μῆρυεν, quod est revolvere, dixerunt. Latinorum quidam a loco, ad quem fursum ad os repellitur, id est, a rumine, quod, ut ait Festus, locus est in ventre, quo cibus demittitur, et unde redditur, deduxerunt. At Servius a ruma, quae rumis, et frumen aliis, quam ait eminentiorem colli partem esse, ad quam demissus cibus, a talibus animantibus revocatur: Mercurialis vero ab erumnis, quod Arnobius scribat, erumnas esse prima in gurgulionibus capita. *Necessariam* autem hisce animantibus ruminationem esse, tum exinde colligas, quod durioris pabulo vescantur; tum ex eo, quod superioris mandibulae dentibus careant, et inferior-

Festus de
verbor. si-
gnificat.
Varro l. L.
1. 2.

Arnob. l. 7.
contra
gentes.

res minime habeant ferratos. Inde factum, ut dentium defectum *ventrium multitudinem* natura pensaret. Sunt enim talibus quatuor, *κοιλία* nempe, *κεντρὸς*, *ἐχίνος*, *τὸνιστρον*, seu venter, reticulum, omasum, abomasum. Gula ab ore incipiens ad pulmonem septemque transversum deorsum tendit: hinc se ad *ventrem* applicat *maiores*, qui partem interiore asper interceptusque est, ac prope gulae commissuram, sinum sibi adnexum habet, quem ex argumento *reticulum* appellant. Est enim ventri similis extrinsecus, intus reticulis mulierum implexis, magnitudine multo, quam venter maior. Hunc excipit *omasum* parte interiore asperum, cancellatum, crustatum, magnitudine reticuli. *Abomasum* venter ab eo alius iungitur, magnitudine amplior omaso, forma oblongior, cancellis intus et crustis multis, magnis, et levibus innormatus, mox intestinum consequitur. In prima alvi cavitate rudis adhuc esca ceratur, quin et festucae et vix lacerati furculi. In secundo amplius conficitur cibus, et magis adhuc in tertio elaboratur, ut in novissimo tandem concoctio absolvetur, ubi in cremorem lacteum abit. Nec tamen sola illa, quae superiore dentium ordine carent, ruminant. Ruminant namque inter pisces *Scarus*, quod obtusos dentes habeat; inter animalia, *mus vulgaris*, et *Ponticus*, lepus et cuniculus, ut in Levitico habetur,

Aristot. H.
A. l. 2. c.
ult.

Aristot. H.
A. l. 9. c.
ult.

Modum et viam ruminationis si inquiras, cibum remansum ex uno ventre in alium mitti, quousque a postremo in intestina labatur, respondet Aristoteles. Galenus ait, primo ex ventriculo revomi in os: deinde ab ore in reticulum; inde in omasum, tandem in abomasum mitti. Post lactationem ruminare incipiunt, et septenis mensibus, cicures intellige, ruminant. Gregales levius minusque tempus, quia foris pastuntur. Hieme tamen magis, quam caeteris anni temporibus, videnturque non minus ruminando, quam edendo delectari. Quietem tum posse, vel exindeliqet, quod in mandris plerumque id muneris obeant, iacentia. *Lace*orum solum coire, ipsaque coagulum in omaso habere, et lacte abundare, ab Aristotele proditum. Causas omnium alibi exponeamus. *Cornua* ruminantibus Camelum si excipias, data sunt, defensionis et offensionis gratia. Nutrimentum quod ad superiores dentes, quibus carent, abire debebat, in cornua abit, suntque multiplicis differentiae. Nec alibi maior lascivia naturae luit animalium armis. Sparfit haec, inquit Plinius, in ramos, ut cervorum: aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis; aliorum finxit in palmas, digitosque emisit ex eis, unde platycerotus appellant. Dedit ramosa capreis,

sed parva, nec fecit decidua: convoluta in anfractum arietum generi, ceu caestus daret, infesta tauris. In hoc quidem genere et foeminis tribuit: in multis tantum maribus. Rupicapris in dorsum adunca; Damis in adversum. Erecta autem rugarumque ambitu contorta, et in leve fastigium exacuta, ut lyras diceret, Strepiceroti, quem audacem Africa appellat. Mobilia eadem, ut aures, Phrygiae armentis. Troglodytarum in terram directa, qua de caula, obliqua cervice palcuntur. Aliis singula, et haec medio capite aut naribus: iam quod aliis ad incursum robusta, aliis ad ictum, aliis adunca, aliis ad iactum plurimis modis, supina, conversa, convexa. Omnia in mucronem migrantia. Haec Plinius, qui differentias a colore omisit. At is quoque variat. Nonnullis est simplex, albus, nigricans, cinereus, flavescent: aliis varius, ut in singulis speciebus ostendetur. Habent et proprias quasdam corporis partes cornigera, ut talum et sebum: habent et communes, sed situ differentes, ut uterus, lien, mammae. Lien plerisque rotundus: *Intestina* ampliora: *Mammae* caeque binae inter femora. *Uterus*, acetabula habet, dum partum gerunt. *Talo* quoque permulta instructa sunt, eundemque cruribus posterioribus continent.

Sed de his in speciebus plura.

CAPUT II.

De Ruminantibus Cornigeris in specie.

ARTICULUS I.

De Bove domestico.

Aldrov.
Hist. Quadrup. l. 2.
c. 1.

Et tantum de animalibus quadrupedibus bisulcis ruminantibus et cornigeris in genere. Species si attendas, sunt inter ea, *Bos*, tam domesticus, quam silvestris, *Ovis*, *Capra* et *Hircus*, tam domesticus, quam silvestris, *Cervus*, *Tarandus*, *Alce*, *Rhinoceros*. A Bove autem merito incipimus, animali, quod sibi omnia fere, quae ad victum nos et reliqua reposcimus, vendicat. Cuncta

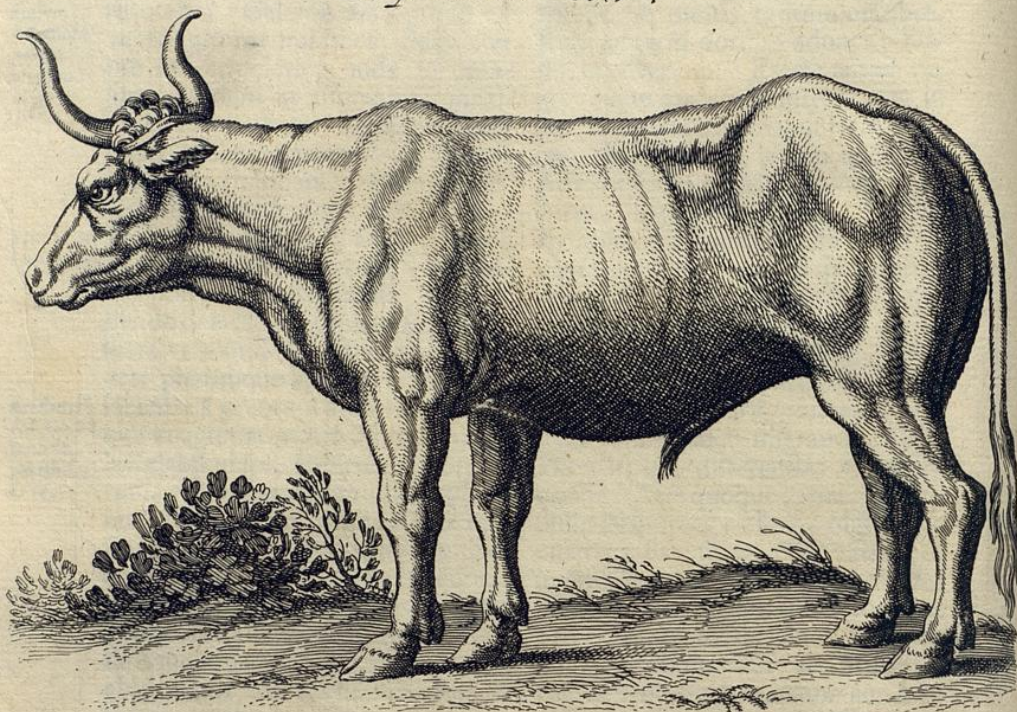
certe legumina frumenta, ut verbis Vegetii utar, bobus merito aratrisque debentur. Vinearum ipsarum usus periret, nisi eorum adminiculis carpenta sudarent. Quid de diversorum munerum comparatione referamus, dum inter mobilia, et quicquid gravius est, absque vehiculis pene reddatur immobile? Reliqua omnia animalia, ipsaeque cohortales aves, ex eorum capiunt labore sub-

Veget. in prologol.
2. Veterinariae.



get, in
ologol.
Vereri-
iac.

Taurus Castratus Bos .
Verschnittener Ochs .



Kuh und Kalb .



Bos Domesticus

Tab. XIII

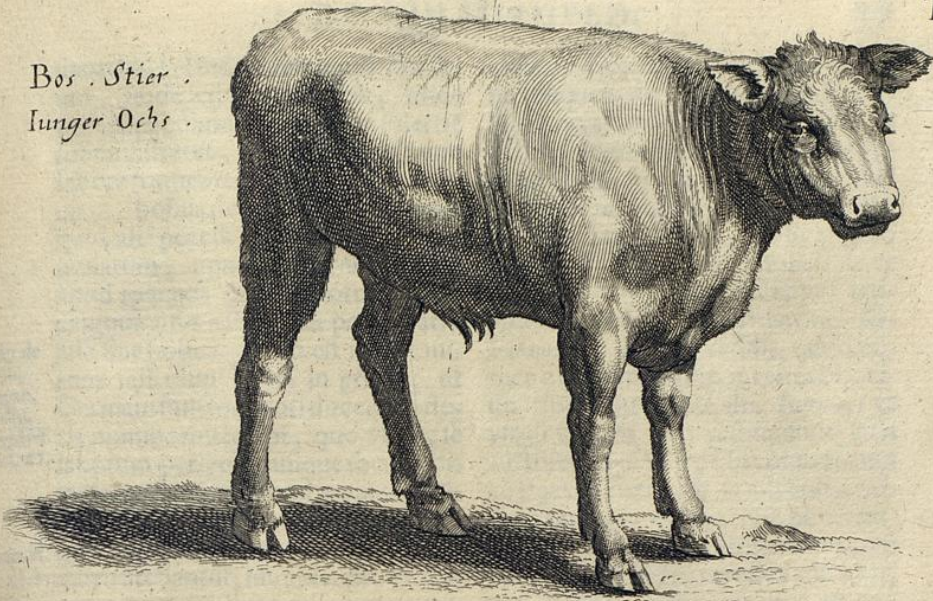


Tab. XIII

Bov. Domestica



Bos . Stier .
Junger Ochs .



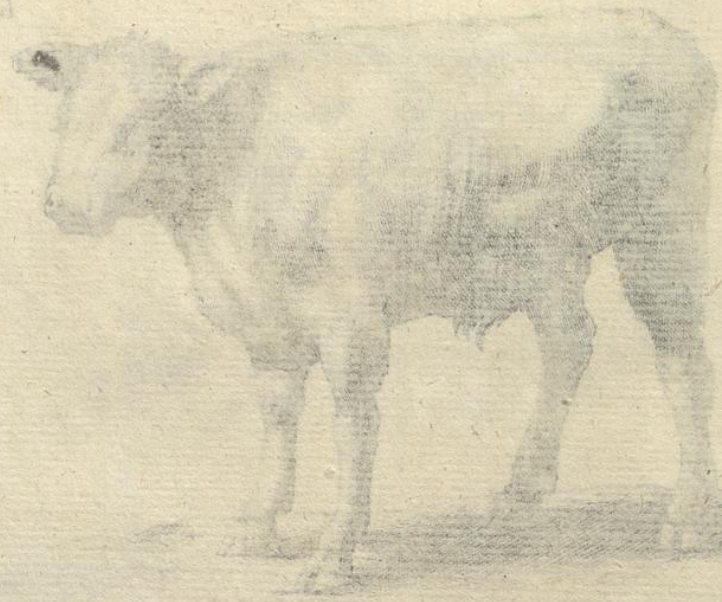
Vitulus .

Kalb .



Taurus .
Ochs .





1712
1713



K

1714



1715
1716

stantiam. Unde enim equis hordeum, unde cibum canibus, unde porcis pabulum dominorum solertia subministraret, ni parentur boum labore frumenta? Et, ne longum faciam, bobus debent alimenta, quicquid ali potest. Apud alios genus mularum, apud alios camelorum, apud paucos elephantorum, etsi exiguus usus est, nulla potest ratio esse sine bobus. Non est itaque mirum tali olim boves in pretio, ut Germani iunctos uxori ducendae dotis nomine non mitterent, quo venire se laborum periculorumque sociam his incipientis matrimonii auspiciis admoneretur: Athenienses nullum longo tempore, cuius opera aratro vel curru utebantur, immolarent: Pythagoras, ne quis istiusmodi operosa animalia interimeret, institueret: Phryges, qui bovem aratorem interfecisset morte mulctarent: Imperator Valens lege caveret, ne quis per Orientem vitulina vesceretur: et Constantinus, ob civilia debita boves aratorios pigriori capi vetaret. Quin et virtutis praemium boves dati; et Decius Mus tribunus militum, cum Romanum exercitum ab hostibus Sabinis circumventum, circuitione montis conservasset, auream coronam, et centum boves accepit; Lelius post expugnatam urbem, triginta. Taceo, tributi nomine a Bohemis Carolo Magno quotannis centum et triginta boves missos: furto subreptos belli causam, prodeunte Homero, et Pausania fuisse; et Batavos, qui ex casco et butyro, quae in extrema loca exportantur, in singulos annos ducenties sestertium, id est, decies centena Caroleorum millia, praeter ea, quae in quotidianum alimentum cedunt, cogere, ut Adrianus Iunius prodidit. Diversa pro aetate et sexu nomina sortitur. Praecipua sunt, *Bos, Taurus, Vacca, Iuvenus, Iunix, Vitulus*. *Bovis* nomen proprie castrato impositum est: taurum tamen quoque et vaccam significat; ut et apud Graecos βῆς nomen est genericum, et teste Tzetze aliquando vitulum significat. *Taurus* est bos, antequam castratur, dux et maritus vac-

carum. Oppianus tamen hoc nomine tanquam digniore, totum bubulum pecus complectitur. Dictus est Ethymologo quasi τανύκρος, a caudae extensione, ἀπὸ τῆς τεινέειν τὴν οὐραν; vel quasi γαῦρος, id est, superbus: vel a Syriaco Tor et Taur, ut Scaligero placet. *Vacca* foemina tauri est, et apud Graecos a bove mare per articulum distinguitur. Florentinus βῆ-θήλειαν aut δαμαλιν reddit, quod nomen omni animali in iuventa Phocion tribuit, iuvencae alii. *Iuvenici* et vituli nomen non distinguunt satis auctores, nec Varro sibi constat; quin et Poetae iuvencos et iuvenecas vocant boves et vaccas, nec non vitulos, quibus nondum erupere cornua: cum tamen Isidoro iuvenus dicatur, qui incipiat hominum usus in excolenda terra iuvare, quod ex Varrone habet; iuvenici nomen bovem nobis indicabit, qui iam non amplius vitulus. *Iunix* eadem videtur, quae iuvenca. Ideo Cornutus ad Persium, iunices tenerae aetatis boves, quae nondum ad summam aetatem pervernerunt, esse dixit. *Vitulus* et *vitula*, primae aetatis nomen est. Isidorus a viridi aetate; alii a vitulando, id est, lasciviendo, alii a vita derivant. Apud Graecos varia obtinuit nomina. Dicitur namque πέταλος, μόσχος, μόσχωρι, πόρις, πόρις, έρινας, μογίλαιος, ήνις, πρηών et πρηή, κοράννος, ράς, πελλίς, κνάδαλος, quorum tamen quinque posteriora tauro et bovi potius competunt. πέταλοι dicuntur vituli apud Athenaeum, ἀπὸ τῶν κεράτων, ὅταν αὐτὰ ἐκπέταλα ἔχοντες, id est, a cornibus patulis seu exilibus, ut Caelius Rhodiginus interpretatur, patulis potius, planis, et in latitudinem extensis, ut alii. Μόσχος, quod utrique sexui commune est, dicitur, vel quod μῶ vocem edat: aut παρὰ τὸ ὀσμάσθαι τὴν μητέρα; aut παρὰ τὸ μῶ τὸ ζῆτῶ, καὶ διὰ τὴν σχέσιν ἣν ἔχουσιν πρὸς τὰς μητέρας: id est, aut quod matrem olfaciant; aut quod μῶ voce quaerant; aut propter affectionem, quam habent versus matrem. Μόσχωρι, Graeci nostri temporis nominant. πόρις Hesychio est νεογνός βῆς; a quo πορτάκιον. πόρις apud Henricum Stephanum est vitulus et vitula,

E 3

παρά

Tacit. de morib. German. Rhodig. Antiqu. lect. 1. 19. c. 27.

Alcian. H. A. l. 12. c. 34.

Dubrav. in Histor. Bohemica.

Pausan. in Messeniaeis.

Nemini.

παρὰ τὴν πορείαν ab itinere, ita, ut sit μικρὰ βῆς, ut Suidae verbis utar, ἡ ἀρ-
ξαμένη νῦν τῆς κατὰ νομὸν πορείας. Ἐρι-
γὰς Hefychio et Varino νεὰς βῆς. Μόγυλαίος itidem. Ἦνιν Graeci vo-
cant, τὴν ἐνιαυσιαίαν καὶ μόνον ἐνὸς βῆς, bovem anniculam. Reliqua bovi vel tauro magis competere dixi. πρὴν namque Varino et Hefychio est taurus. κόλλιξ, bos aut agnus, qui alterum cornu perversum habet. κερώνιος bos, cui cornua sunt lunata, ut κερώνος taurus ὁρδοκέρως iisdem. Τῶς apud Tzetzen taurorum Scythicorum genus est. πέλλος vocatur bos coloris nigri. κνώδαλα quoque Aeschylus boves vocat. In *Descriptione* singularia duntaxat adscribam. Notissimum namque animal est; de cornuum vero Differentiis post agemus. *Pilum* itaque hoc animal gerit, qui quotannis, teste Aristotele decidit, tenuiorem et densiorem, quam suum: in dorso tamen et cervice densior est, et peculiari nomine κόλλας appellatur, quod ex ipso ἀναερατομένη, id est, ferve facto, ἡ κόλλα, seu gluten fiat, seu ut Varinus, quod ex eo κολλαεὶς id est, claviculi, quibus remittuntur et intruduntur in cithara fides, parentur. Quae in collo conspicitur reduplicatio, μύκλος appellatur, ut idem ait. *Labiorum* prominentiam habet crassam: crassam item et obtusam supernam maxillam, ideo breves herbas decerpere non potest. *Frontem* imagine V figurari, Caelius notavit; Democritus et Aelianus exectos latiore tauris habere observarunt. Inter utrumque cornu maxima offusum est durities, iniuriis valde resistens et fractu contumax. *Linguam* avulsam per totam diem palpitare, Gardanus scripsit. *Pelles* illae, quae ex gutture dependent, palear seu palearia dicuntur. Varino forte λαγάλιον, nam τῶν βῶων ὑπὸ τὸν τράχηλον Plin. H.N. χάλασμα, explicat. *Dentes* sunt continui, et bis mutantur. Mutant autem bimi, ut ait Plinius. Superiori dentium ordine carent: id est, primoribus quatuor, ideo, ut diximus, ruminant. *Penis* tentigo tanta, ut, si initurus a loco aberraret, vaccam vulneret. *Vaccæ Mam-*

mas habent inter femora, binas, ut habet Aristoteles; quatuor, ut Plinius, singulis papillis, quas habet quatuor, teste etiam Aristotele, mammam, ut apparet, tribuens. *Podicem* hiare innuit Horatius. *Caudae* tenor longus est, pili breves. Plinius caulem vocat. *Caro* sicca est et atrabilaria. *Nervi* duri et robusti; tauris tamen duriores. *Sanguis*, fibris refertus, ideo omnium celerrime coit et durefcit. *Articulum femoris*, laxum magis bos habet, quam alia animalia: ob id magis, quam alia pedem trahit, maxime, cum macilentus est et senex. *Lapillum* feruntur in capite gestare, eumque si necem expectent, expuere. Augustinus in iecore quoque et renibus habere scribit. In corde *Os* gerere, Plinius auctor est, ex Aristotele sine dubio. *Lienis* figura oblonga est; ipse nigrior, quam in sue praeferim, ubi consenuerunt. *Renes*, humanis, teste Plinio, similes, velut e multis renibus compositi. *Tali* a cameli talis differunt, quod paulo maiores sunt. In secundo iuvenearum ventre, nigricantem pilae rotunditate tophum reperire, nullo pondere, Plinius auctor est. Aldrovandus duas in museo habuit; unam colore ruffo, alteram atro, quod ille ex ruffi coloris bove, haec ex nigro esset eruta; cum sit earum ortus ex pilis, quos in ipsa ruminatione lambendo, ut fit nonnunquam, exteriores corporis partes deglutiendo colligunt, admistaque pituita paulatim in ovalem figuram fere cogunt. De *Loco* non est, quod multis agamus. *Cibum* si species, omnivori quidem sunt boves: maxime tamen gramine Cytiso, ervo, medica herba, loto, carice, falice, quercu, olea, arundine, alno nigra, vite, hordeo, olyra, arinca, milio, panico, cicera, lupino, glandibus, nucleis dactylorum, olearum, et visco, delectantur. De gramine omnibus notum est, cui hieme foenum succedit. In Narbonensi provincia in fonte Orge, quoddam nascitur in tantum bobus expeditum, ut id meris to-

Plin. H.N.
l. 11. c. 37.

Plin. H.N.
l. 2. c. 45.

Plin. H.N.
l. 18. c. 11.

tis capitibus quaerant. Idem in Ligeri amne, qui per Velaunios fluit faciunt, et in Sebusianorum piscinis. In eorundem quoque lacunis, stagnis, et pigris aquis, gramen nascitur longissimis foliis, subrubris, innatantibus aquae, quorum etiam tam avidi sunt boves, ut, dum ea persequuntur, ad ventrem usque se immergant, et toto capite sub aquam deiecto ea depascantur: quo pabulo eximie saginantur; vaccae autem plus lactis, quam quae in vicinia praebent. Ex cytiso copiosum et dulce lac provenit: sed cum floret incommodus est, quod tantisper urat et extinguat. Ervum commendatur, sed non mense Martio satum, quod cerebroso reddat. Plinius non solum mense Maio satum, noxium, bobus dici asserit: sed et autumnio gravedinosum. Madafactum, pluribus diebus mitescere. Ideo Democritus tale, ne boves fiant debiles, singulis mensibus in potu exhibet. Singulis boum iugis, quini modii sufficiunt. Ex medica omne emaciatum iumentum pinguescit, aegrotantique pecori remedio est, ut Theophrastus prodidit. Ideo silvestris in plerisque Hispaniae locis, praefertim Valentino, diligenter, teste Dalechampio, feritur. Parcius tamen dandum, quod Aristoteles, lactis copiam extinguere, quod universum pabulum in sanguinem, adipem et carnes, facessat. *Lotus* alimentum plurimum optimumque praebet, quia subdulcis est, et semel lata herba restibili, per aliquot annos foecunditate germinat. *Ulmus Attiniae* imprimis frondes apud Romanos olim in pretio. Si ea assidue pecus alueris, et postea generis alterius frondem dare institueris, fastidium bobus afferet. *Salicis* fit apud Virgilium mentio; nec Lucretius eius oblitus est. *Ficulnea* folia bubus probe dari posse, si sit eorum copia, scribit Columella. Idem quernam ceu meliorem et oleagineam praefert, sed eius generis, quae spinas non habet. *Alni* nigrae folia lactis copiam generant. *Hordeum*, et reliqua ex frumentis de paleis in-

tellige. *Milium* tamen in Italia bonum pabulum feri, Porta scribit. *Ciceri* ervi loco fresa datur in Hispania Baetica, quae cum suspensa mola divisa est, paulum aqua maceratur, dum lentescat. *Lupini* modii singuli bovem unum satiare validumque praestare, apud Plinium legimus. Maceratus in aqua fluviali et marina triduo, dulcescit, et ita siccatus ad usum reconditur. *Glandes* Cato post sementem colligi praecipit, et in aquam conici, ut inde semodius patrata sementi, verno modius bobus singulis detur. De iisdem Plinius. Bobus glandem circa brumam aspergi convenit, in singula iuga modios XXIV. Largarior valetudinem infestat: et quocumque tempore detur, si minus triginta diebus continuis data sit, narrant verna scabie poenitere. *Nucleos dactylorum* in aqua maceratos apud Babylonios bobus ovibusque in pabulum exhiberi, Strabo auctor est: visco ali, indeque pinguescere, Theophrastus. Aluntur et *pisce*, apud Paconas, qui Prasiadem paludem accolunt. Nec *cicuta* abstinent, seu viridi, seu arida: nec a ranunculis laeduntur. De *Potu*, non est, quod multa dicam. Aqua eaque clara delectantur. Vegetius tamen nec fordida quidem laedi testatur. De ratione cibandi consule Aldrovandum, et agriculturae scriptores. De *aetate* ita breviter Plinius. Vita foeminae XV. annis longissima, maribus XX, robur in quinquatu. Cognoscitur, inquit, Crescentiss, quando mutant dentes. Mutant enim anteriores anno evoluti, et decem vel octo mensibus: deinde post sex menses paulatim amittunt proximos, donec intra triennium omnes mutaverint. Quo quidem tempore optime habiti sunt, et in vigore ad decem usque vel quindecim annos perseverant. In statu dentes habent pulcros, longos, et aequales: qui per senectutem eis imminuuntur, nigrescunt, et corroduntur. Gesnerus ait, Helvetios ex circulis quibusdam, qui circa vacarum cornua nascuntur superne fere, de aetate iudicare: illos autem

Colum. R.
R. l. 2, c. 11.H. Jos. A.
c. 2, l. 1, 2.R. Jos. A.
c. 2, l. 1, 2.Theophr.
l. 2, de caus. plant.
c. 23.

Potus

Aet. A.
Aristot. H.
A. l. 6, c. 21.Crescent.
l. 9, c. 64.
Columella
R. l. 1, c. 2.Gesnerus
l. 2, c. 2.Aristot. H.
A. l. 2, c. 1.Columella
R. l. 1, c. 5.
c. 6.Virgil. Ge-
org. 3. Lu-
cret. l. 2.Columella
R. l. 1, c. 6.
c. 3.Plin. H. N.
l. 18, c. 11.

in quatuor ferme ternos esse; po-
stea plures. Esse etiam, qui, quoties
foeta fuerit, toties singulos adnasci
circulos putent. Circa *Generationem*
libido, coitus, et partus occurrunt.
Illam si spectes, coitus tantum tem-
pore cum foeminis pascuntur: bis de
die annosiores, saepius iuniores et
quidem eandem ineunt: et tanto
motu genitalem nervum admovent,
ut semen sine motu emittant. Exe-
ctum vaccam implevisse Aristoteles
tradit: Columellae vero iudicio, u-
nus mas quindecim vaccis abunde
sufficit. Varro tamen multo plures
tribuit, inquit, habere se tauros to-
tidem, quot Atticus, ad matricem sep-
tuaginta, duos, unum anniculum, al-
terum bimum. A gravidis abstinet,
et sponte, a conceptu, divortio quasi
facto secubat, ac, ut in Epiro maxi-
me videre est, trium plerumque men-
sium spatio non apparet, sed seorsim
a vaccarum consortio convictuque
pascitur. Haud minus famosa vac-
carum salacitas. Testatur Aristote-
les, libidine adeo accendi, ut bubulci
eas tenere et capere nequeant, in-
diciumque suae libidinis indicare,
genitalis speciem prominentiorem.
Crebrius mingere, more equarum:
Tauros etiam supervenire, et sequi
sedulo, et assistere. Turgere ad coi-
tum plus minores, quam maiores.
Mugitum, dum prurit edere, Aelia-
nus prodidit, a triginta etiam stadiis
dissitam. Libidinem augent, falsa
bovis caro iuglandis magnitudine o-
ri indita: Orobanche comesta, et a-
lia, quae Columella praecipit. *Coitus*
laboriosior est, quam equis, tuncque
potissimum tempus, cum foemina a
mensibus purgatur, quae sua sponte
marem patitur. *Concepisse* cognosci-
tur, si Aristoteli credimus, cum men-
ses cessarunt, spatio temporis trime-
stri, bimestri, quadrimestri, semestri.
Ferunt ventrem menses decem: de-
cimo pariunt, teste Varrone: quic-
quid antea genitum est, vitale esse Pli-
nius negat; suntque auctores, qui ipso
complente mensem decimum mense
parere aiunt. Vituli in utero situs ico-
ne exprimitur: ut et secundina uteri
interna, qua foetus contineri solet,

cum suis cotyledonibus, externaque
ostenditur. Quamvis autem singu-
los pariant, raroque binos: aetate ta-
men Ptolomaei iunioris, vacca quae-
dam, teste Diogeniano, eodem partu
sex edidit vitulos: miraque est ha-
rum animantium in Hispaniola foe-
cunditas. Plerumque binos pariunt,
undecimo mense taurum admittunt.
Etiam si vero geminos ferant, negant
tamen boves gravidas, praeterquam
dextro vulvae sinu ferre. Marem an
foeminam conceperit, ex desultu
post congressum hariolantur. Si
namque dextra parte desiluit, marem
feminasse dicunt, si laeva, foeminam.
Amicitiam colunt cum apibus, inimi-
citas, cum crabronibus, tabanis, mu-
scis, ricinis, urfis, sue, corvo, planta-
rum aliquot, et coloribus quibusdam
gerunt. De apibus innuit Plinius,
dum scribit, circumliniri alveos a-
pum fimo bubulo utilissimum. Co-
gnatum hoc iis innascentes bestiolas
necat, araneos, papiliones, teredines,
apesque ipsas excitat, et alibi: In to-
tum reparari ventribus bubulis, re-
centibus cum fimo obrutis: Virgilius
iuvencorum corpore exanimato, si-
cut equorum vespas, papiliones, te-
redines, apesque ipsas excitat. Cra-
brorum aculeo icti, ceu immanissi-
mo quodam dolore affecti, ad cur-
sum incitantur. Muscae adeo eos
vexant, ut in Leucade panegyri mu-
scis bovem immolare, consuetudo
fuerit, quae illius dissentiae cruore
confestim evanescere credebantur.
Aricino divexati minus pinguescunt,
et ad labores sunt lentiores. Ursi tau-
ros ex ore cornibusque eorum pedi-
bus omnibus suspensi, pondere fati-
gant. Nec alteri animalium in ma-
lesicio stultitia solertior. Suis fimus
bobus noxius est. Corvi advolantes
oculos eorum lacerant. Sevo, su-
umne an aliud ignoro, si lingua tauri
perungatur, morituros citius, quam
comesturos, nisi sale et aceto abster-
gatur, quidam venditant. Quantum
ad plantas, si nares tauri oleo rosa-
ceo illinantur, vertiginosus evadit.
Laser naribus inditum eundem sin-
flamat. Nigro helleboro necan-
tur. Chamaeleontis succo iuven-
cas

Membr-
na foem-
continet
n. 7.

Symplicius
et Antiq.
chia.

Si
ir

Caellus
Rhodig.
Antiq.
1ed. l. 1.
c. 30.

cas necari anginae modo, Plinius scribit. Caprificus carnes teneras reddit. Folia fraxini iumentis mortifera, caeteris ruminantium innocua, si Plinium sequimur; quod de taxo verum est. Circa Scytharum et Medorum dictam Thraciae regionem, locum esse aiunt, viginti fere stadiorum spatio, qui hordeum producit, quo homines quidem vescuntur, equi vero et boves, caeteraque animalia abstinent. Tragus quandam herbam inter vitia frugum describit, cuius folia ab initio plane milium referunt, longis, asperis aristis, armatam, quae lapparum instar vestibus haereant, in arvis milio et hordeo confitis frequentem, bubus valde noxiam, ab iisque evitari. Aconiti caerulei species a bubus, teste Gesnero, non attingitur. De bona herba, Caltha Alpina, Personata, vide Gesnerum et Tragum. Personata, Germanice blaffen, cum rore madida a bobus depascitur, adeo eos inflat, ut aliquando rumpantur, nisi cursu agitati, incalescant, et per alvum reiciant. Ex coloribus, rubro et, qui ad illum accedunt, irritantur. Admirandum vero est, boves deinde non araturos, qui aliquem ad supplicium devexerint: vel, siarent, terram non esse laturam fructum. Geoponici vero tradunt, quod oporteat observare seminantem, ne semina boum cornibus incidant: haec enim *κερασόλα* intractabilia, nominari, et sterilia esse. Plinius ait, in incendiis, si fimi aliquid egeratur e stabulis, facilius extrahi, nec recurrere boves ovesque ferri, quod quis etiam non miretur. De *Motu et Voce* paucula sufficiunt. Ille lentus est, ne dicam, piger. Unde bove leporem venari dicimus. *Vox* pro aetate et sexu variat. Vitulis graviores esse, quam adultis, bubus foeminis, quam maribus Aristoteles et Plinius asserunt; e contrario mutari, si castrentur. Proprie autem horum animantium est boare, et, ut Varro bouare, ut Pacuvius boire. Vulgaris autem bouum vox *μύκημα, μύκησις, et μύκηδμος ἀπὸ τῆ*

μύκηδμος dicitur. In *Cibus* nobis boves multa praebent, carnes nempe, cerebrum, linguam, cor, iecur, lienem, renes, omasum, intestina, pedes et medullam, praeterque ista, lac, ex quo caseus et butyrum paratur. *Carnis* praecipuus usus est: et quamvis Aegyptii vaccina abstinerent, taurina vescerentur: Romani tamen, ne amplius taurina caro venderetur, prohibuerunt, quod ex eius esu, pestilentia in gravidas mulieres regnante Tarquinio Superbo incidisset. Apposita est apud Homerum Heroibus, quod et Athenaeus notavit. Lyfandro in Ioniam proficiscenti, bos et placenta dono missa sunt. In regno Senega non alia carne incolae vescuntur. Prometheus, teste Plinio, primus bovem occidit. Veteres in conviviis lautis integros assos apposuisse Aristophanes testatur. Turcae quoque in Asia minore seu Natolia, cum puer aliquis, cuius parentes in re mediocriter lauti sunt, circumciditur, integrum bovem, immisso in eius alvum integro vervece, qui gallinam, cui ovum insertum sit, etiam in alvo contineat, crassa sude infigere solent, et luculento igne assare, qui a pueri sanguine iunctis absumatur. Qualitatem bubulae si spectes, Celsus ex domesticis plurimi alimenti et stomacho aptissimi dicit, interque ea, quae minime corrumpuntur. Hippocrates validam esse testatur, sistereque, sed difficulter concoqui. Galeno minime quidem est humida pituitosa ac lenta, nocet tamen admodum obduritiem et in alterando difficultatem: et quamvis alimentum corpori suggerat, non mediocrem, neque dissipatu facile: sanguinem tamen generat crassiores. Quod si quis temperamento naturali melancholicus magis fuerit, affectu aliquo melancholico prehenderetur, si largius ea vescatur. Lien etiam a tali succo quibusdam intumuit, quantum cachexia subsecuta est. Peioris vero boves sunt succi vere primo et medio, dum teneriores herbas pascuntur, et graciles: melioris, cum herbae densescunt, et ad semen pro-

F

ducent

Membr
na foete
continet
n. 7.

ba qu

M.H.

Sympat
et Antiq
chian

Seneca de
ira.

Caellus
Rhodig.
Antiq.
lecl. l. 1.
c. 30.

Vox.

Ufus in Ci-
bis.

Athen.
Dipnos.
l. 1.

Plin. H.N.
l. 7. c. 36.

Bellon.
obf. l. 1.
c. 60.

Hippocr.
de rat.
viâ. l. 2.

217

ducendum festinant. Sale condita, et fumo indurata, Belgae, Scoti, Angli, et alii Septentrionales vescuntur. Medio potissimum Octobri et Novembri sale maceratur: ubi suspensa est, accensis, a quibusdam, iuniperi ramis mox extinctis, suffitur. Nonnulli carnis colorem commendari putant, et rubescere magis, si aridis urticae fascibus suffiatur. Parcius vero et ista attingenda est: quippe parum aut nihil alit, vivitque diutissime in stomacho, ac difficillime perficitur, confecta, pessimum succum praebet. Censetur mediae aetatis, et, quae laboribus fracta non est, utilior: vetulorum tamen saginae promptior, viditque Bruierinus, quos Averni miserant, tam insigni obesitate graves, ut non nisi plauistro impositos, qui emerant, alio transferre possent. Morbosos macrare, lege, praecipuis in urbibus cautum est: deprehensi, multa gravi multantur. Scilicet, vitiata caro vitiatos humores spiritusque generat, ipsa etiam per se fat gravis. Vitulina, tanquam temperata, optimi succi, grata gustui, facilis concoctionis et bonum generans sanguinem, ab omnibus laudatur, et multi haedina laudabiliorem sentiunt. Sed Crescentiensis, quindecim a partu diebus elapsis, occidendos esse monet: alii vix ante trigessimam aetatis diem matribus eripiunt: in multis Galliae tractibus, teste Bruierino, mensem unum, aliquando eo minus natos, nonnunquam sesquimenssem, laniis traduntur. Romae saepe integro anno lactare permittuntur, et ab herbis et alio pabulo depellunt, cupediaeque exinde lautissimae, et Francisco I. Galliarum Regi in usu. Donatus Antonius Ferrus illorum carnes maxime laudat, qui a partu tribus aut quatuor mensibus remoti sunt, atque annum unum non diu transire. Quantum ad iuvencos, commodiores quidem sunt adultioribus, sed inferiores vitulinis. Lugdunensibus anniculae, semestres, bimae aut trimae iuvencae placent. Bruierinus, quae venerem expertae non sunt, laudabiliores existimat. De

partibus iam videbimus. *Vituli caput* elixari, et calidum edi, notum. *Cerebrum* capiti exemptum seorsim modice in aqua coctum, mox tunicis liberatum, in vino coquitur, et aromatibus aspergitur. De *Maxilla*, Cratinus teste Athenaeo, ubi de foro cupediarum agit, mentionem facit in Plutis. Ob bovinam maxillam pugnans. *Lingua* in Germania et Belgio in pretio habetur. Sacris non erat olim adhibita, quod sacerdotes sub specie religionis eam sibi reservarent. Quidam condimentis farctam in veru assant. *Vbera*, elixari solent, et mox addita pinguedine, aut butyro, frigi in fartagine, aromatibusque aspersa inferri, *Ventres* inter cibos olim ab antiquis celebratos. *Omasum* inter gulae cupedias olim, saltem apud Romanos, ex his Plinii verbis innotescit: Hoc animal tantae apud priores curae, ut sit inter exempla damnatus a populo Romano, qui concubino procaci rure omasum se edisse negante, occiderat bovem, actusque in exilium tanquam colono suo interemto. *Lactes* magnatum mensas cohonestant, et ab antiquis celebrantur. τὸν χορδῶν enim, ut Dalechampius exponit lactium, ut Natalis Comes intestinorum, meminit Epicharmus. Sed et ἀνθοκοῦλια iisdem in usu. Nec *Pedes* reiciuntur. Diogenes Cynicus, quod crudum devorasset, mortuus est. *Vsus in Medicina* quod spectat, *Caro* bubula tumorem sanat; et calida imposita panos et apostemata discutit, si Plinio fides est. Vaccinam veretro impositam ulcera eius et epiphoras mire sanare, Marcellus Empiricus prodidit. *Ius carnis* bubulae ventris fluxus biliosos, teste Simeone Sethi, compescit: vaccinae ulcera oris et rimas sanat; vituli, inter coeliacorum et dysentericorum auxilia recensetur. Caro vitulina, recens cum aceto cocta, madidaque alis imposita, foetorem hirci teterrimum tollit: si cum aristolochia infusa a mulieribus edatur, circa conceptum, ut mares pariant, facit. Sorbitionem ex pedibus Brudi Lusitani, apud Aldrovandum vide. *Iecur* bo-

vis

visustum potumque ventris et sanguinis profluvium prohibet, ut Haly prodidit. Ex vituli masculi et tantundem foliorum salviae minutatim pariter concisis, collectus stillatitius liquor, contra durum in transversum in imo ventre supra pudenda tumorem prodest. *Splenis* bovis extractum in mensum suppressione opitulatur. Superstitiosa sunt et magica, quae Plinius prodidit. *Omasi* quoque iure poto, venena expurgari putant: privatim vero aconita et cicutas. A recentibus adhuc et calidis vituli *extis* minutatim concisis, liquor cum aequalibus partibus salviae et melissophylli extrahitur, quo membra frigida, tabida, et resoluta, perfricantur. *Genitale* in aceto maceratum et illitum, splendidam, teste Sexto, reddit faciem. Tauri rubri aridum tritum et aurei pondere propinatum, fastidium coitus adfert, recentiores venerem in viris excitare, affirmant. *Medulla*, vituli in primis, inter emollientia censetur. Vaccineam cum farina tenui subactam, et instar excocti panis in cibo datam, mire dysenteriam sanare Marcellus Empiricus scribit, maxime si et caseus bubulus recens manducetur: Taurina siccior est, et in vino trita potataque terminosos emendat. Liquata et cum quarta parte myrrhae rubentis et olei laurini tanto mista, nervorum contracturas solvit, si ea pedes manusque diluculo et vesperi inungantur. Plinius bubulam ex dextro crure priore tritam cum fuligine, pilis ac palpebrarum vitiis angulorumque occurrere ait. Quantum ad *sebum*, de taurini praeparatione ita Plinius. Quae ratio adipis, eadem in his, quae ruminant sevi est, aliis modis non minoris potentiae. Perficitur omnè, ex emtis venis, aqua marina vel salsa lotum, mox in pila tustum, aspersum marina. Crebro postea coquitur, donec odor omnis aboleatur. Mox assiduò sale ad candorem reducit. A renibus autem, omne laudatissimum est. Si vero vetus revocetur ad curam, liqueferi prius iubent, mox frigida aqua lavari saepius, dein liquefacere affuso vino, quam odoratissimo.

Eodemque modo ac saepius coquant, donec virus evanescat. Quomodo odoramentis imbui debeat, Dioscorides docuit. Suillo est multo calidius et siccus, leonino temperatius, ad scirrhus et phlegmonas accommodum. Cum resina et creta Cimolia omnem duritiem discutit: Aesculapius cum cera imponi iubet, et forte melius cum ad Galeni tetrapharmacum accedat. Vincit maculas in facie, cum semine cunilae, ac cinere e cornu cervino, si canicula exoriente comburatur: Cum arborum resinis et melle panos et similia sanat: cum adipe ursina et cera permixtum, pari pondere, parotidas miro remedio comprimit. vitiligines cum strychno et ruta, nec non verrucas, strumas, et similia emendat. *Vitulinus* adeps ex femine sublatus, cum aquae cotylis tribus, decoctus, et sorbitionis more sumtus, coeliaco prodest. Cum sale tritus phthiriasi, et capitis ulceribus utilissimus est. Cum nitro modico permixtus, et ceroti instar testiculis impositus, tumores omnes et dolores persanare dicitur. Eundem contra venena, quae exulceratione enecant, valere Plinius alicubi scripsit. De eodem ita Marcellus. *Sebum vituli cum adipe anserino impositum, rimas scissurasque oris optime iungit.* Rigores cervicum bubulo sevo optime perfricantur, nam continuo mollescent, et dolor omnis abscedit. Efficax est vitiis sedis. Clavos sanat cum thuris polline: lepras, furunculos, lichenes, et psoras sal emendat cum passa uva exempta eius ligno, et sevo bubulo atque origano ac fermento, vel pane. In furunculis illinitur sebum bubulum, cum sale, similiter et caprinum. Sole adusta sevo bubulo cum rosaceo aptissime curantur etc. De Felle haec habentur. Ulcera capitis, teste Marcello, subito sanari, si cum stercoris asinini succo, et scillae contusae pauxillo, fel taurinum misceatur: vel cum nitro, vino, et oleo, quantum satis mistum, adhibeatur. Cum terra Cimolia, et nitro, lepras furfuresque exterere, Dioscorides testis est. Phagedaenis et fistulis im-

Hartmann
in Chy-
miatria.

Plin. H. N.
l. 28. c. 13.

Gesner in
Bove.

Plin. H. N.
l. 8. c. 46.

ius in
Medicina.

mitti cum succo porri aut lacte mulierum, Plinius. Idem cum lana umbilico illitum, lumbricos egerit: cum melle anginis inungitur: sedis vitia ad cicatricem perducit: oclusas haemorrhoides aperit: in lana collectum, et alvo suppositum ventrem solvit: cum butyro, medulla cervina, et oleo laurino perfricta genua sanat: Contra genitalium et scroti dolores, cum melle utiliter inungitur: praerygia digitorum aqua calida dissolutum levat. Mulierum purgationes lana succida appositum iuvat. *Bubulum*, melli admixtum, teste Rhafi, ferrum infixum vel spinam extrahit. Idem ad crassitudinem mellis subactum, et illitum, permixto alumine et myrrha, ea, quae veretris serpunt, mira celeritate persanare dicitur. De eodem ita Plinius. Panos et apostemata in quacunque parte fel bubulum discutit, ut sanguis etiam et caro bovis calida imposita. Cum oleo cicino, et rosaceo aequis portionibus, aurium dolori et vitis medetur: tinnitum eorundem, cum gossypio impositum, dispellit: Sunt, qui regium morbum pelli credant fascia lintea, in bubulo felle calido tineta, et corpori sub costis incincta: quod tri-duo faciendum aiunt, ita, ut quotidie renovetur medicamentum. Hippocrates, si mulier non concepit, mensibus apparentibus, tertia aut quarta die alumen tritum unguento dilutum, lana exceptum apponere, et per tres dies appositum haberi: Tertia vero die, fel bovis radi, et ramentum oleo dilutum, linteo exceptum apponi et tres dies appositum haberi, post cum viro concumbere, iubet. Mirum denique est, quod Prosper Alpinus scribit, nonnullas mulieres in Aegypto, ut pinguescant, in balneis accipere novem diebus, fellis vaccini chirat, in aqua vaccina dissoluti. De *Felle vitulino* scito, id lendes cum aceto calefacto tollere: cicatrices oculorum extenuare, cum melle inprimis myrrha et croco tritum; auriculae insertum cum felle vitulino et aceto, et exuviis serpentis, maximae utilitatis esse: Cimices fugantur, si amurcae coctae mixtum

Alpin. de
Medicina
Aegypt.
l. 5. c. 3.

cum oleo, eis insperferis. *Lapis* in felle bovis, figura annuli, philosophis Alcheron, tritus et naribus attractus, aciem oculorum promovet, et prohibet, ne quis humor descendens in oculis colligatur: comitialibus prodest, si magnitudine lentis inde capiatur cum succo betae, et hauriatur naribus. Est et *Corio* et *Glutini* suus in Medicina usus. Combusto illo sanantur teste Plinio, perniones, ex veteri inprimis calceamento: cum melle phagedaenas in ulcerum genere abrodit: veteris vero soleae crematae cinis attritus calceamentorum sanat. *Glutinum* ex coriis boum excoquitur, taurorumque praecipuum. Praestantissimum fit ex auribus taurorum, et genitalibus. Nec quicquam efficacius prodest ambustis. Sed adulteratur nihil aequae, quibusvis pellibus inveteratis, calceamentisque etiam decoctis. Rhodiaceum olim fidissimum, eoque pictores et medici utebantur. Hodie praestantius, colore fere spadiceo, quam maxime durum, et vitri instar fragile, Germanicum cognominatur, et duplo carius vulgari, quod subnigrum est, venditur. Dioscorides xylocollan, quod in lignis ferruminandis eius fit usus; alii taurocollan vocant. Inventionem eius Dedalo teste Plinio debemus, quo tenaci nexu haerent simul, quae coniungi aptius non poterant. Scabiem abolet in aceto liquefactum addita calce, si profunda non fuerit. Aceto remissum, adiecto sulphure, leni igne decoctum, ita, ut ad mellis crassitudinem perducat, surculoque ficulneo, dum coquitur agitat, ac bis per diem impositum, impetigines agrias, id est feras, sanat. Liquefactum, et tertio die solum, recentes plagas ferro illatas, ad cicatricem perducit. Cum aceto et melle mixtum, lendes tollit. Medetur et dentibus aqua decoctum illitumque, et mox paulo detractum, ut confestim colluantur vino, in quo decocti sunt cortices mali punici dulcis. Bibitur etiam cum tribus obolis, cum calida aqua, in vetere sanguinis excreatione. Coeliaci quoque ventris inflationi cum eadem felici-

feliciter imponitur. *Cornu* mucro exustus, duorum cochlearium pondere, addito melle, in pillulis devoratus, phthysicis prodest, si Plinio credimus. Combustum et in pulverem tenuissimum redactum, duorum cochlearium pondere, cum aquae calidae cyathis tribus, et paululo acetii, splenetico ienuno per triduum, bibendum recte datur. Habet et *Vngula* suum usum. Elixae et cum sinapi comestae, veneno resistunt. Ustae et a mulieribus, quibus lac defecit, in iusculo, vino, vel alio liquore potae, idem restitunt. Carbonibus impositae mures suffitu enecant, vel alio abigunt. Scobs tali cum mella pota, lumbricos educit, cum aceto multo splenem minuit: vino excepta, et dentibus mobilibus apposita, eos confirmat. Frivolum, non tamen omittendum, inquit Plinius, propter desideria mulierum, Talum candidi iuveni, quadraginta diebus noctibusque, donec resolvatur in liquorem decoctum, et linteolo illitum, candorem cutisque erugationem praestare. *Coxae* uruntur bibunturque, ut Rhasis scribit, ut sanguinem fluentem et menses cohibeant. *Membrana* e partu madida faciei ulcera sanat. *Lapis*, qui in capite invenitur, ex eadem aqua, quam bos bibit, potus, dolorem capitis efficaciter tollit. *Lac*, utpote crassum et pingue, minus per alvum secedit: Plinius tamen eo maxime alvum solvi scribit: ideoque per ver purgandi causa bibi, quod tum omnibus herbis et multum pascantur, Dioscorides, addit. Venena, illa in primis, quae rosiones et ustiones adferunt, expurgat: privatim vero contra dorycnium, colchicum, cicutam, et leporem marinum facit. Callesactum et gargarizatum tonsillarum dolores et tumores cito sedat. Tepidum incoctum subinde sumtum exulceratum quoque stomachum sanat. Cyathi unius mensura, cum pari fevi cervini remissi dosi, et pice praecoqua, quam viscosam vocant, rubricaque Scythica, quae pissaphaltus dicitur, periclitanti phthysico mire subvenit. Vaccae nigrae, ut Hippocrates prodit, cum sesamo trito ad quadra-

ginta dies, ex partu sanguinem vomenti bibendum, donec probe habeat. Idem decoctum, secundum Marcellum et Dioscoridem, exulceratos alvi fluores et tenebrum mitigat et tollit, recens multum, aut ad ignem decoctum, assidueque agitat, donec ad tertias sit reductum. In dysentericis addi mellis exiguum praecipunt, ut Plinius notavit: et si tormina sunt, cornus cervi cinerem, aut vel taurinum cumino mixtum, et cucurbitae carnes umbilico imponere. Nec hoc tantum Aetii, Galeni, et Plinii praeceptum. Nostri enim temporis Medici idem faciunt, et in eo stomoma sive ferri aciem optimam novies candefactam extinguunt, idque calidum aegro vel per clysterem exhibent. Propinabatur olim ab Hippocrate et alii liquori immixtum. Is namque, cum vulnerato intestino respiratio prodit inferne in conspicua iuxta vulnus, et evacuantur pectora, lac et vinum pari aquae mensura admixta, dari iubet. Sed et Gesnerus testatur, aliquos adversus quartanas remedium praedicare, si ex vino et lacte confusis, liquor in balneo Mariae extractus per aliquot dies bibatur. *Butyrum* etsi gentium duntaxat barbararum laudatissimum cibum, quique divites a plebe discernere Plinius dicat; magnarum tamen et hoc apud Galenum, Dioscoridem, et alios virtutum. Vitalis de Furno Cardinalis et medicus eximius, sic de eo scripsit. *Butyrum naturaliter calidum est*, et humidum cum dominio caliditatis, viscosum, et unctuosum. Idem saepe comestum, stomachum humectat, ventrem solvit, pectus lenit; ulcera pectoris et intestinorum sanat: maxime valet, quando recens humanae complexionis proximum. Valet etiam ad leniendum pectus et pulmonem, curandumque maxime, si ibi fuerit apostema; quia propria eius vis maturare humores et superfluitates omnes pectoris dissipare et mundificare maxime si cum melle et saccharo comedatur. *Butyrum* repugnat venenis, membra humectat asperitatem oculorum

lorum eius litura mollificat et emendat, apostema dissolvit et maturat; vulnera pectoris, pulmonis, intestinorum morsus mitigat, nervos contractos emollit et laxat. Contra venena interna singulare est remedium, si is, qui venenum potavit, in lacte calido solutum bibat abunde: nam sua pinguedine meatus obstruit, ne venenum subito ad cor surrepat. Recens autem est laudabile, vetustum minus etc. Tantum Cardinalis. *Caesus* dysentericis et coeliacis prodest. Hippocrates eodem in tertia tabis specie utitur. Donatus ab Alto mari casei Siculi glandem melle illitam, puero ascaridibus laboranti contulisse scribit. *Serum* calidum, an frigidum sit, alibi disputabimus: certum est crassitiem humorum extenuare, abstergere, et alvum subducere. Ideo veteres ad alvi subductionem frequentissime usi sunt, in iis inprimis, quos sine acrimonia purgare volebant, quales sunt, atra bile laborantes, comitiales, leprae, elephantiasis, et toto corpore papularum eruptiones. Ante omnia orthopnoicis prodesse, cum nasturtio, apud Plinium habemus. *Urina* bovis castrati, succino usto et in ea extincto castigata, impotentiam tollit. Hippocrates eadem uterum muliebrem purgat, ut conceptus sequatur. Tauri urina lepras ac furfures tollit: capitis manantia ulcera sanat, et aurium dolores cum myrrha instillata, lenit. Denique, si maior sit gravitas aurium, ut Plinius inquit, urina capri vel tauri, vel fullonia id est humana vetus calefacta prodest, vapore per lagenae collum subeunte: admiscet et aceti tertiam partem, et aliquid urinae vituli, qui nondum herbam degustaverit. De *Sanguine bubulo* scribitur, cum aceto et modice sumtum, contra sanguinis reiectionem facere: canum rabiem recentem sanare; et abscessus, si cum sevo ad ignem emplastrum fiat concoquere. *Taurinus*, teste Dioscoride, duritias, cum polenta illitus mollit: apostemata, in quacunque parte, aridus discutit: serpentes necat: et illitus maculas omnes de facie tollit: Pestiferum potu

Galen. 1. 2.
de aliment
facult. c. 15

Dioscor.
M. M. 1. 2.
c. 26.

Plin. H. N.
P. 11. c. 38.

esse, quod celerrime coeat ac dure scat, Midas Phrygiae Rex, Psammennus Aegyptiorum, Themistocles et alii, qui hausto periire, exemplo esse possunt. Excipitur a Plinio Aegyra, urbs sine dubio Achaiae, ab Homero Hyperesia dicta. Ibi enim sacerdos Terrae, vaticinatura, sanguinem tauri bibit, priusquam descendat in specus. Symptomata, quae ab illius haustu afficiunt, sunt, spirandi difficultas et strangulatus, faucium tonsillarumque praecussio, linguae rubor, dentium infectio, et alia. Occurrere ei solent, amarantho, brassica, caprifico, calamintho, lasere, nitro, pipere, petroleo, soncho nigro, rubo, et thymo. De *Fimo* non est, quod multa adiciam. *Taurinus*, tumores et duritias solvit. *Bubulus* et ad chiradas et ad tumores omnes scirrhusos, ex aceto in cataplasmatibus formam compositus, imponebatur. Cum melanthio carbonibus impositus, si naribus hauriatur, hemi-craniae medetur. Ad coli dolorem recens, expressum, et cum vino dilutum, vehementer laudatur. Ex eodem tuso et cribrato, sterilius purgatorium paratur. *Vitulini* vires non multum a bubulo discedunt. Marcellus statim subveniri scribit, si recens articulis laborantibus illinatur. Praebent vero et *ad alia*, quaedam partes *usum*; ne de agricultura, frumentorum excussione, vestura, gestatione, bello, vel spectaculis quicquam dicam. Ex cornibus, praeter pocula, gutti, cucurbitulae, lucernae, litui, buccinae, et arcus fiebant, ex corio, scuta, loricae, galeae, Parmae, tentoria, navigia, scalae, balthea, nummi, bursae, utres, folles, scuticae, calcei et caetera formantur. Esitata Pyraeaei in Graecia, Rupeliae in Gallia obsidiones testantur. Ex extremitatibus gluten fit. Ex *nervis*, flagella fiunt fractu contumacissima, et quam maxime flexibilia. *Dentibus* politur charta. Cleanthes philosophus, *offibus* bubulis et testis fictilibus perscribebat, quae a Zenone audiverat, cum pecunia non suppetere ad chartas emendas. Ex iisdem pulvis contra catarrhum et podagram paratur.

Sanguis

Plin. H. N.
1. 20. c. 11
et 1. 29. c. 13.

Al
de
c

Sanguis malthis faciendis, quod; quam caeterorum animalium crassior sit, et cito coeat, dureturque, perquam accommodus est. Vituli vero cum carnibus valde concisis in vase fictili per decem dies detentus, infuscationis piscium aptissima materia. Ex *Servo* laudatissima candelae, iuvencae inprimis et circa trimatum. *Felle* bubulo semina macerari Apuleius iubet, antequam spargantur, adversus mures agrestes. Nec accedent ad arborem formicae, si radici vaccinum illinatur. Eodem et amurca Lycium adulteratur: et atreus ducitur color. Setis bubulis veteres ad scopas vestiarias, utebantur: et pictores suos exinde habebant penicillos. Troglodytae senio confecti, Diodoro teste, gutture bovis cauda adstricto finiebant vitam. *Fimo* Chinenfes pisces alunt, ut pingues evadant. In hoc vaccarum fimo casae adversus pulices inunguntur, ut Linschotanus prodidit. *Unghis* bestiolae a vitibus arcentur.

Differentiae. *Differentiae* boum plurimae dantur, a magnitudine, cornium varietate variarum partium a naturali constitutione deflexu, loco, et aliis. Adenifilae, quae forte Madoce et Ocellis veteribus, vaccae, camelum magnitudine aequant, nivis instar candidae, sine cornibus, auribus proceris, ac pendulis, si Francisco Alvarezio credimus, Aegyptios boves Graecis maiores Aristoteles pronuntiavit, Aethiopici in Prete Gani regnis tantorum cornuum, ut ex iis vasa, quae quinque sexve metretas singula capiunt, formantur. Africanae sunt tam parvae vaccae, ut vitulorum nostratium magnitudinem vix aequent: sed multi roboris et laboris patientissimae. Idem de Alpini seu potius Altini (Altinum urbs olim in littore Venetiarum florentissima iuxta Aquileiam) Plinius reliquit. Anglici boves cornibus et miro carnum sapore superbiunt. Americani in partibus septentrionalibus carent palearibus et gibbosi conspiciuntur. In Dariena, teste Lopezio, ungulis sunt minime bifidis, mulis non absimiles, magnis auribus, promuscide elephantis, colore cine-

reo carne delicata. Ex Hispania in Hispaniolam devescae vaccae, in tantam foecunditatem excrevere, ut una vacca proletaria, in viginti sex annis, octingentos foetus ediderit, dum ex filiis filii rursum procreantur. Aoniorum boum variis coloribus distinctorum perpetuae indivisaeque sunt ungulae, et unum ex ore egrediens cornu, quod Aelianus prodidit. In Arabia vidit Vartomannus Sultano donatas vaccas, quibus erant cornua cervinis similia, colore nigro: quibusdam et unicornu in fronte. Apud Arachatas, boves sunt silvestres, teste Aristotele, colore atro, rictu leviter adunco, cornua refimatiore gerentes. Armeniis duplex cornu, sic erratis flexionibus, si Aeliano fides, tamquam hedera retorqueretur, et si mucrone petitur, ob corneam duritiem, ferrum retunditur. In Bengala provincia, M. Paulo Veneto auctore crassitudine elephantes aequant. In Hollandia vere, plaeraeque, quae maculosae, plurimum lactis habent. Aliquibus partibus diebus aestivis, quatuor et quadraginta lactis heminas singulae in mulctralia refundunt. In Nofocomio Amstelodamensi, quod leproforum domus dicitur, viginti duae tenentur vaccae, ex quibus aureos circiter quingentos in lacte et caseis praeter quod in usum quotidianum cedit, quotannis confici, a fide dignis se audivisse Pontanus prodidit. Non est ergo mirum, ex caseo et butyro ibidem, quae in extera loca exportantur, in singulos annos ducenties sestertium, id est, decies centena Caroleorum millia cogi, quod apud Hadrianum Iunium legimus. In Scotia boves sunt silvestres colore candidissimo, iuba densa ac demissa, truculenti et feri, adeoque ab humano genere abhorrentes, ut ab iis, quae homines vel manibus contrectarint, vel halitu perslaverint, per multos dies abstineant, dolo capti, moriantur. Carnes cartilaginofas habent. In agro Cammanduano, (verba sunt Scaligeri,) boves aiunt esse maximos, brevibus tamen cornibus et hebetibus. Nulla macula candor vitatur. Cameli gibbus eis et robur par.

Onera

Aristot. H.
A. 1. 2. 6. 3.Pontanus
Amstelod.
1. 2. c. 23.Scalig. Ex.
ercit. 206.

Onera suscepturi, camelorum more ad agasonis iussum genua flectunt. Haud scio, an eosdem intelligat Plinius, dum scribit: Carici boves, in parte Asiae foedi visu, tubere super artros a cervibus eminente, luxatis cornibus, excellentes in opere narrantur: caeteri nigri coloris candidive, ad laborem damnantur. Cyprii boves stercore humano pascuntur. In urbe Diu, citante Maiolo, boves sunt exigui, praegrandidibus et rectis cornibus, sed praeter oneris ferendi industriam, et sub freno currere et equitare dociles, equorum gradariorum more. Epiroticae vaccae, scribente Aristotele, amphoras singulas singulae implent lacte. Erigitur, qui mulget, aut paululum se inclinat: quoniam sedendo ubera contingere nequit. De bobus ibidem, quos incolae Pyrrhicos vocant, ita Plinius: In nostro orbe Epiroticis laus magna, a Pyrrhi, ut ferunt iam inde regis cura. Id consecutus est, non ante quadrimatum ad partus vocando. Praegrandes itaque fuere: et hodie reliquiae stirpium durant. At nunc anniculae ad foecunditatem poscuntur: tolerantius tamen bimae. In Eubaea boves fere omnes albos Odoardus Barbosa affirmat; quam et argyroboaeon Eubaeam Poet dixere. In *Galata* Africae monte boves Italicis octimestribus vix pares, cum senuerint, Leonius testatur. In regione *Garamantum* aut vicina quadam, praepostere pascuntur, si Herodoto fides. Nam si reiecta vel potius recta ad pastum ora dirigant, officiant, prona in humum cornua et obnixa. *Helvetii* a teneritudine carnis, cum alibi, tum maxime iuxta *Zosingam* oppidum agri Bernensis commendantur. In *India* sunt unicornes et tricornes, solidis ungulis, nec bifidis. Iisdem Plinius altitudinem camelorum tradi ait, cornua in latitudinem quaternorum pedum. Allatum ab inde Ptolomaeo II. cornu, quod tres amphoras capiebat. Ibidem patres equis currunt. De iis forte Plinius, dum ita scribit: Atrocissimos habet (scilicet India) tauros silvestres, maiores agrestibus, velocitate ante

omnes, colore fulvos, oculis coeruleis, pilo incontrarium verso, rictu ad aures dehiscente, iuxta cornua mobilia, tergori duritia filicis omne respuens vulnus. Feras omnes venantur: ipsi non aliter, quam foveis capti feritate semper intereunt. An sint illi, quorum caudas tenues admodum et tenuis pili, tantique pretii, ut singulae quatuor vel quinque ducatis aestimentur, Sangiaci et Bassae Damasci adhibent, ignoro. Legimus etiam dari in India bovem, et indigere voce Ignaragnam nuncupari, dicique habitare iuxta castrum S. Spiritus, aliisque quibusdam locis, ubi frigus remissus est. Animal esse immensae molis, vesicisque herbis duntaxat, quae rubri sint coloris. Corporis mole nostrates boves superare, pellem habere similem elephantio, bina iuxta petus brachia, sub quibus mammae lateant, quibus foetus suos enutrit. Capite atque ore boves nostrates referre. Carne esse suavissima, Indisque praecipue expetita. Ex pinguedine liquamen parari butyro simile, quo in condiendis cibis utuntur. Offensa eius duritia ebori vix cedere. *Vmbri* praecipue circa Clitumnum amnem sunt quoque celeberrimi. Plinius scribit, eam oram gignere omnium Italiae maximos, in quibus plurimi sint albi. *Sabinis* quoque spectati sunt: et legimus apud Livium, bovem olim in Sabinis cuidam patrifamilias miranda magnitudine ac specie esse natum, cui monumentum miraculo fuerint Romae in vestibulo templi Dianae, fixa per multas aetates cornua. *Leutricorum* bouum cornua atque aures ex una stirpe cognata, atque simul contexta esse testatur Aristoteles, ut citat Aelianus. In *Cathaiæ* provincia quadam sunt albi et nigri, equina cauda, sed pilosiore, ad pedes usque protensa: pilos habent subtilissimos in modum plumae volatilis, magno pretio, quos equites in cacumine lancearum suspendentes, egregiae nobilitatis insignie ducunt. Cornua ab occipite in spinam tanta longitudine extenduntur, ut elevato capite cornibus attingant caudam. Sunt autem grandia cornua,

Plin. H.N.
l. 8. c. 45.

Aristot. H.
A. l. 3. c. 2.

Plin. H.N.
l. 8. c. 45.

Aelian. H.
N. l. 12.
c. 36.

Herodot. l.
4.

Aelian. H.
A. l. 3. c. 34.

Plin. H.N.
l. 8. c. 21.

Bellon.
obs. l. 1.
92.

cornua, ut incolae amphorarum loco eis utantur. Apud *Mysios* nulla boves habent cornua, teste Aeliano. Apud *Nigros*, nullae vaccae rufae, omnibus color niger vel albus, vel ex utroque mixtus. In Nomadibus, qui ad Maoticas paludes hiemant, et dies aestivos in camporum aequoribus vivunt, ex bobus pars sine cornibus nascitur, pars ferrula abscinditur. Tauri Paeonii, ut scribit Pausanias, hirto sunt corpore; cum omni ex parte tum praecipue pectoribus et mentis. Theopompus vero, referente Mizaldo apud *Paeonas* tradit, boves tam magna gestare cornua, ut tribus vel quatuor vini sextariis vix adimplerentur, ex iisque reges ac proceres pocula conficere labris ebore aut argento obductis. *Hungaria* tam eorundem abundans, ut Sigismundus Baro Herbersteinus reliquerit, per solam viam Viennensem uno anno plus, quam octoginta millia boum in Germaniam acta esse. Regio Comandu ab eiusdem urbe appellata in Persia, boves habet maximos et in universum candidos, cornua breviter et minime acuta in capite gestantes, camelino gibbo dorso eorum imminente, teste Paulo Veneto. Unde tam robusti, inquit, redduntur, ut ad magna onera gestanda facile assuefiant. Habentur tales et in Quivira. Tauri ibi (inquit Nierembergii) quoddam genus silvestre, fulva specie, humili corpore, incurvo dorso, frequentibus iubis, et laciniis promissis, eduli carne, salubri, nec iniucunda. Cauda vescuntur incolae, epotato cruore: pellibus protegentur. *Phoenicum* vaccae eius sunt magnitudinis, ut *Phoenicum* libri apud Aelianum habent, ut vel procerissimi pastores cum mulgent, stent, minus proceri scabellum ascendere cogantur. In *Phrygia*, prodente Aristotele, boves cornua, ut aures movent, quod et de Erythraeis Aelianus prodidit. In *Norvegia*, Islandia, Gothia, Feronia, sunt quidam silvestres, nec homini nec aliis quadrupedibus parentes, quibus cornua vulgaribus minora, sub mento barba prolixa dependet. Venatores inter ar-

bores se abscondunt: ipsi vero ab iis vulnerati vel iniuriam ulciscuntur, vel seipsum interimunt. Facit et Vaccae marinae Olaus Magnus mentionem, atque de ea sic scribit: Vacca marina monstrum est magnum, robustum, iracundum, et iniuriosum, edens partum sibi similem, sed non supra geminum, unum tamen saepius, quem plurimum diligens, secum sollicitate ducit, quocumque tandem se per mare transmittit, aut in terra gressus dirigit; decem mensibus impraegnatur. Demum hoc animal aliquando CXXX. annis, per caudae ipsius amputationem vixisse probatum est. In aquilonaribus quibusdam novi orbis provinciis, exertos elephantum modo dentes habent, si Carterio apud Rhamusium credendum. In *Caricta* Scotiae provincia supra Gallovidiam boves sunt, quorum caro tenera suavisque esui est, caeterum pingue nunquam conrescit, olei liquidi modo fere semper fluens. Varro denique tradit, boves iuxta Toronam, paucis ante partum diebus, lacte carere: reliquo tempore habere perpetuo. Ventrem ferre decem menses. De bobus Tartaricis in Ergimul, qui sunt elephantum proceritate pilo perenni, levi, ac prorsus albo aut prorsus nigro, qui in humeris more leonum prae longus est, non minus pedes tres, mira mollitie, perinde ac sericum, superius dictum. Ut et de gibbosis, quales Tartaricos Scaliger, Syriacos, qui palearia non habent, Plinius esse ait. Et tantum de Differentiis promiscue. Huc pertinet animal, quod in Congo *Empalanga* vocitant, figura et magnitudine bovem referens, nisi quod et caput et cervicem gerat erectam cervorum more, cornua quoque habeat in capite recta et longa, nodosa in summitate, interiorius parum inflexa: quod quamvis etiam sit silvestre, nemini tamen est molestum; neque adeo etiam est ferum, quia facili negotio aratro, si adesset incolarum aliquod ingenium, accommodari posset. Quantum ad Monstra, visus est Mediolani et Saturae vitulus biceps: visus

fus in Thuringiae vico sextipes, illeque gemino capite et uno podice: visus et septipes, massam carnis e latere dependentem gestans. Visus oculis, naribus et auribus humanis: biceps duplici facie: quodammodo bicorporeus: duobus tantum posterioribus pedibus et agnina facie. Visus

Basileae Rauracorum an. MDLI. bos quinque pedibus, qualem nos olim Londini in Anglia vidimus, alibi alius cervice cornu gerens: et cruribus brevibus instar nani. Monstrum bicorporeum erectum quinque auribus, ut et caput vituli hic etiam expressum habebis.

ARTICULUS II.

De Bobus feris.

PUNCTUM I.

De Vro.

Boves feri, Graecis ἀγριοί, qui ab agrestibus ἀγρῶν, in eo differunt, quod hi, quanquam mansueti sint et ex mansuetis orti, liberi tamen solutique in montium, silvarum et agrorum pascuis relinquuntur; illi vero non tam natura loci, quam natura propria et genio feri sint, sunt *Vrus*, *Bison*, *Bonafus*, *Bubalus Africanus*, *Buffelus*, et *Bos Strepsiceros*. *Vri* nomen Gallicum Macrobius facit, Gesnerus et Aldrovandus Germanicum potius. Ur enim vel silvestrem, vel magnum, vastum, et maximarum virium Germanis antiquis significabat. Servius tamen Graecum esse vult, et ab ἀρῶν, id est, montibus deducit. Polonis saltem in Masovia et Samogitia *Tur* vocatur, quem Gesnerus veterum Taran-dum esse iudicat. Lithuanis *Zumbronem* dici, Scaliger se invenisse tradit. An Rhezes Iphicratis sit, alibi

Hieron. l. 3. Com. in Amos. c. 3. Plin. H. N. l. 8. c. 15. Solin. Po- lyhist. c. 25

disquiretur. D. Hieronymus *Bubalum* appellat, quod et Martialis et imperitum Romanorum vulgus, teste Plinio, faciebat. Crömerus *Bisonem* appellat. In *Descriptione* discrepant aliquantulum auctores, nisi forte diversa eorum sint genera. Caesar et Plinius nullam villorum mentionem faciunt: Erasmus Stella, tempora villosa, et mentum barbatum, ipsis adscribit; quod et apud Albertum Magnum invenies, qui urum cum bonafo confundit. De caetero magnitudine sunt paulo infra elephantos, ut Caesar prodidit, specie et colore et figura tauri. Albertus longitudine aliquando quin-

Albert. H. A. l. 22.

decim cubitorum facit. Magnitudinis illius hoc etiam est argumentum, quod in capite inter cornua tres homines confidere possunt. Hispidum habet et villosum corium, et sub mento palearia. *Cornua* densa nigra, breviter; *Oculi* versus exteriorem canthum rubicundi, *Caput* crassum, *Facies* lata, *Color* fere niger, sed maxime in temporibus, mento, collo. In facie, lateribus, cruribus, cauda, ad puniceum vergit. Reperitur in silva Hercynia, Podolia, Samogitia, Mazovia, et Hungaria. Adfuescere ad homines, et mansuescere, ne parvuli quidem excepti, possunt. Excellentium est virium et velocitatis. Cornibus equum cum sessore correptum, in sublime identidem iactat; et arbores mediocri crassitudine evertit. Caro eius condita in deliciis est magnatibus. Cornibus Barbari Septentrionales potant, unasque binas capitis unius cornua implent. Aliis praefixa his pila cuspidant. Apud nos addit Plinius, in laminas secta translucent: atque etiam lumen latius inclusum fundunt, multasque ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc sublita, nunc, quae cerofrata picturae genere dicuntur. Forte et taurus ille silvestris, qui Macedoniam vastabat, ad pedem Orbeli montis Macedoniae a Philippo Rege confossus, cuius pellem et cornua ὄρνυαῖα vel τεσσαρακονταδωδεκα, id est, quatuordecim palmorum, in vestibulo templi Herculis consecravit, urus erat. De capiendi ratione, vide Aldrovandum.

Plin. H. N. l. 8.

Aldrov. de Bifuschi l. 1. c. 2.

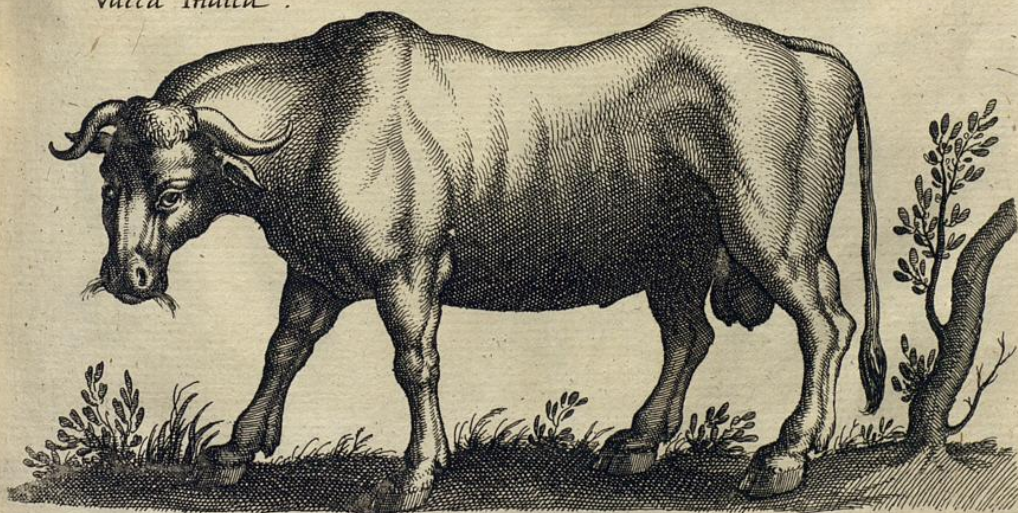
PUN-

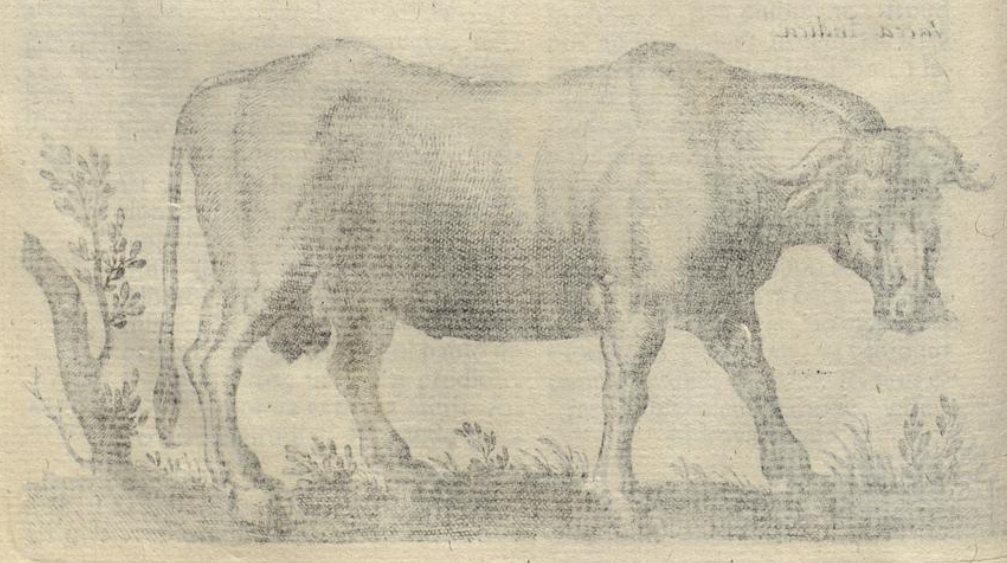


Bubalus Indicus



Vacca Indica



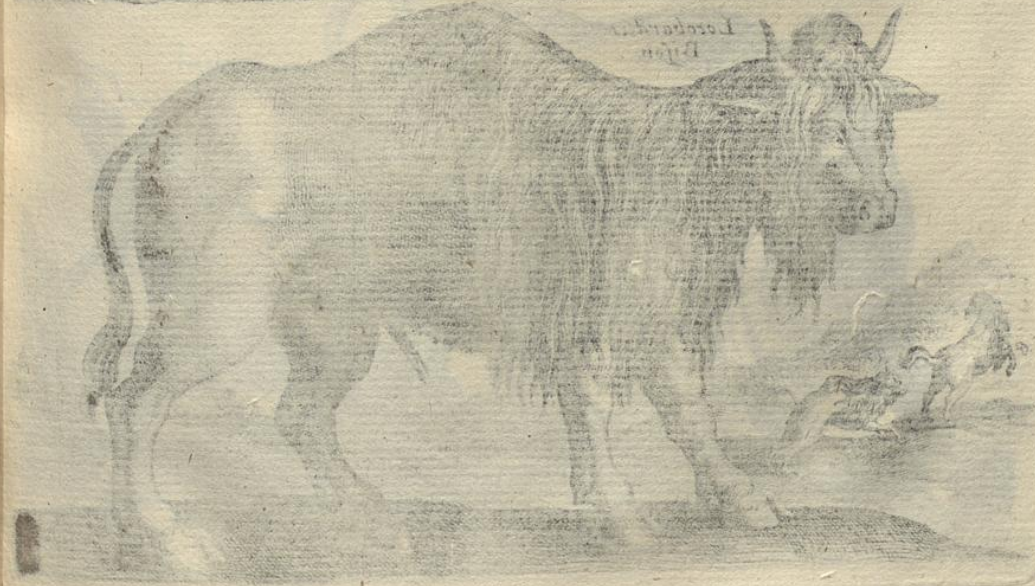




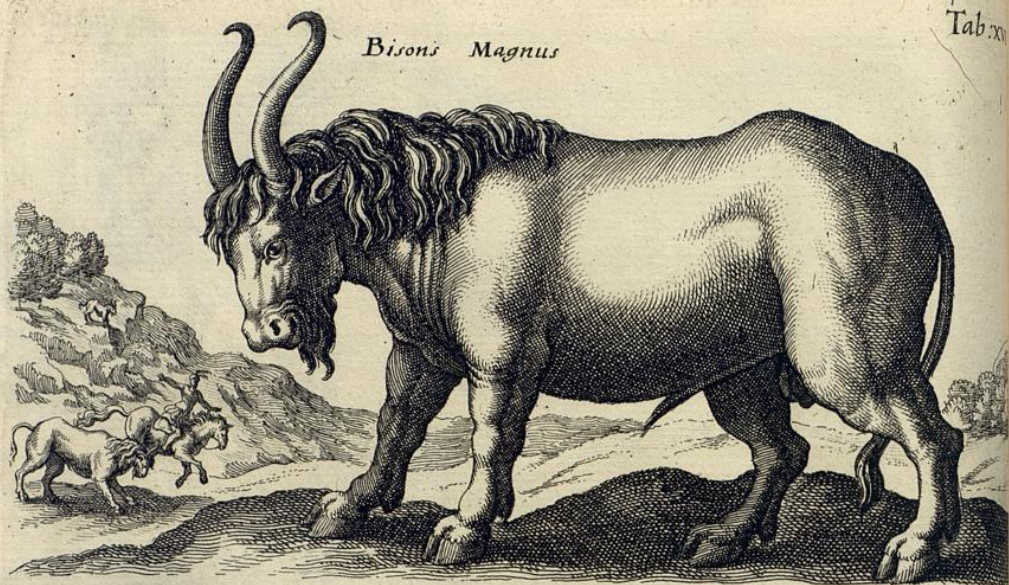
Bison latifrons



Bison latifrons



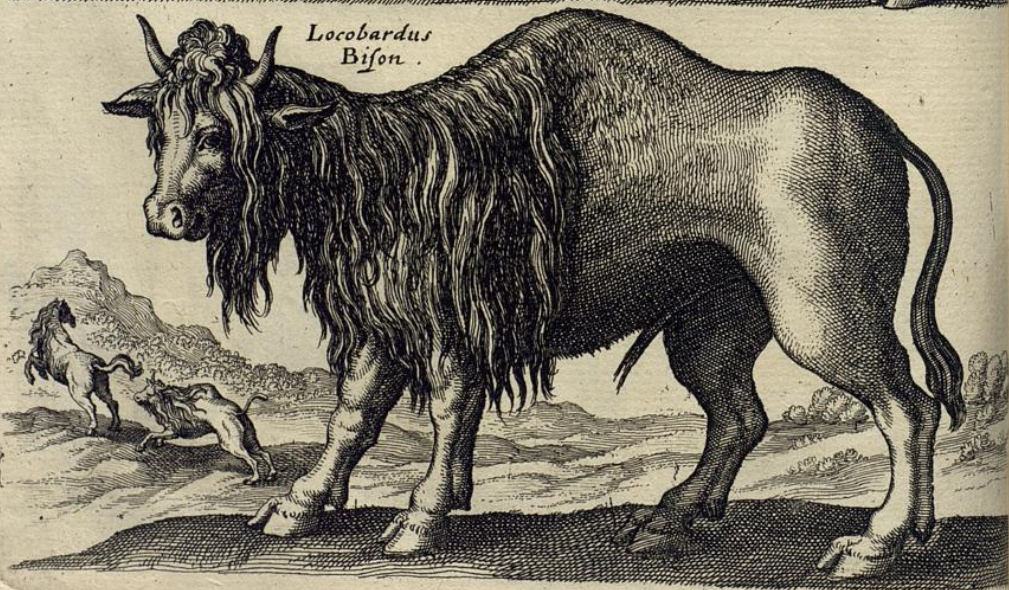
Bison Magna



Bison lubatus



*Locobardus
Bison*

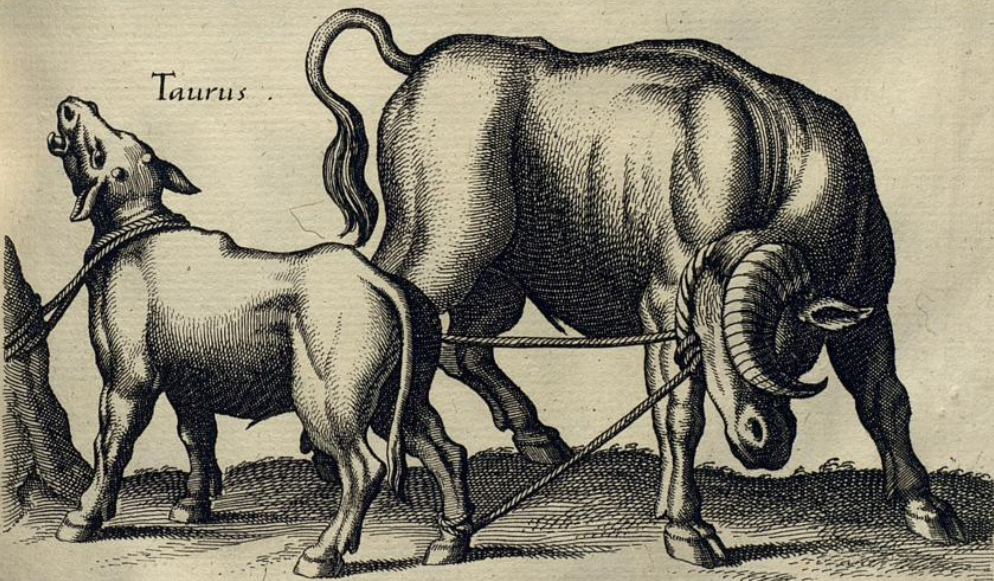




Bubalus Africanus



Taurus



Tab. XXIII.

Montanus Rhodope. Wild Ovis Capreolus

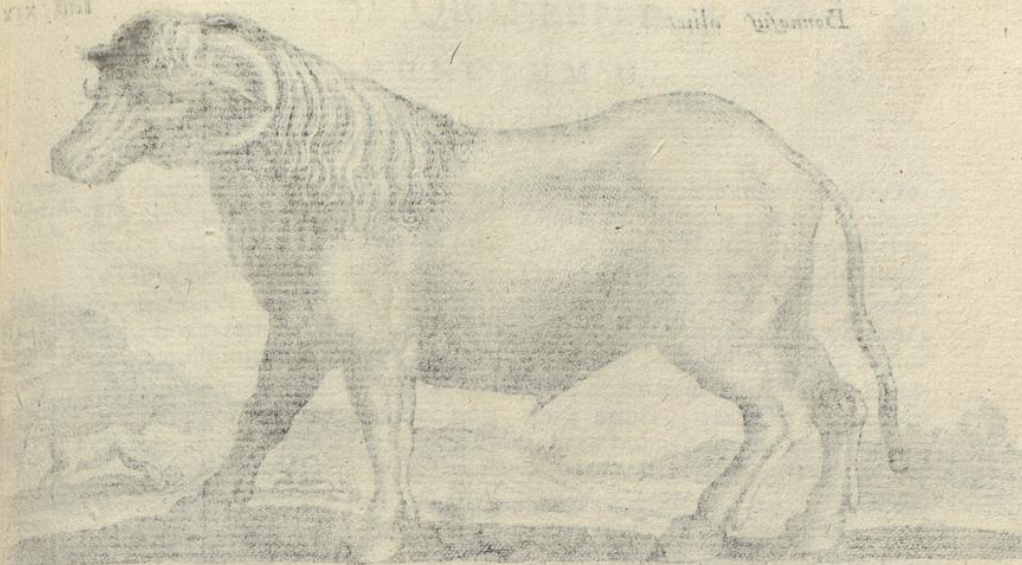


Thurinus Virens



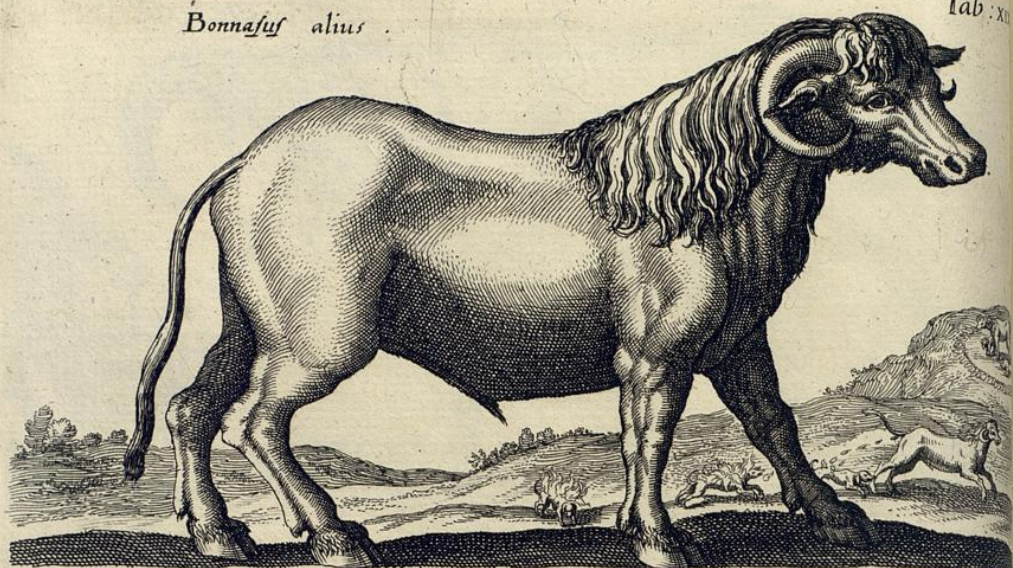
Thurinus





Bonnafus alius

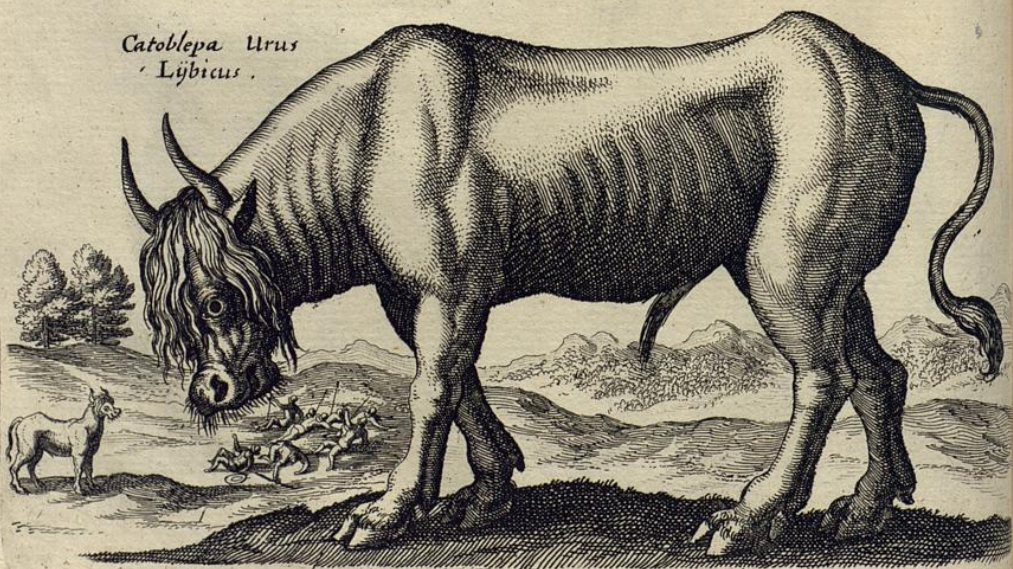
Tab. XII



Vrus Iubatus . Gewohnter AwerOchs .



Catoblepa Urus
Lybicus



PUNCTUM II.

De Bifonte.

Aldrov.
Hisor. Bi-
sul. l. 1.
c. 3.

Plin. l. 6.

Oppian. l.
2. de vo-
natione.

Bifontis vocabulum ab Germani-
co Vifent dictum est. Oppiani
codices *βίσων* habent, a Bistonía for-
te Thraciae silva, sed male. Dion
βίσωνες vocat. Plinius et ex eo Soli-
nus, boves feris similes esse dicit, se-
tosos, colla iubis horridos. Oppia-
nus, iubam circa arcos terribilem in
crassa cervice quater ait, nec non
circa maxillas aut mentum. Cor-
nuum mucronibus esse hamatis et
aduncis, non inter se reflexis, sed sur-
sum versus surgentibus, ut Gyllius
vertit. Seu ut Gesnerus, non esse
patula vel extensa, ut in caeteris bu-
bus, nec e regione in diversum ad
latera abire vel extendi, (epicarsion
enim transversum est) sed recta sur-
gere, ita tamen, ut *ὑπὲρ* sint, id est,
dorsum versus inclinent, et circa fi-
nem hami instar tum recurva, tum
acuta sint, unde *κέντρα* ab acumine
vocantur. Surrio iubati sunt et vil-
losi circa collum, et in arcos barba a
mento propendente, pilis moschum
redolentibus, capite brevi, oculis
grandioribus, et torvis, quasi ardenti-
bus, fronte lata, cornibus plerum-
que adeo diductis et porrectis, ut in
iis tres bene corpulenti homines infi-
dere queant. In tergo extat gibbus
elator priore, et posteriore corporis
parte humilior. Cornu Gesnerus
apud aurifabrum argento includen-
dum vidit, nigredine splendens, duos
podrantes longum, aduncum instar

unguium in rapacium avium genere.
Linguam Oppianus asperam habere
ait, ut, cum lingit, sanguinem eliciat.
De usu in Medicina hoc duntaxat
habet Plinius. *Vros et bifontes Graeci
in experimentis non habuerunt,
quanquam bove fero refertis Indiae
silvis: portione tamen eadem effica-
ciora omnia, quam ex domesticis
scilicet bubus) ex his credi par est,
videlicet quoad medendi vim.* Huius
generis fuerint Tauri Floridae novi
orbis insulae, quos *Butrones* barbari
sua lingua nuncupant, prodente Am-
brofio Pareo. Cornua gerunt peda-
lia, et gibbum in dorso, camelino si-
milem. Pilo sunt prolixo et fulvo,
cauda leonina. Nunquam cicuran-
tur. Ex pellibus fiunt tegmina, qui-
bus barbari adversus hiemis vehe-
mentiam utuntur. Cornibus vero,
quibus alexiteriam vim inesse sibi
persuadent, adversus venena se mu-
niant. Huc pertinet et *Bison Sco-
ticus*. Candidissimum esse aiunt, in
formam leonis iubam ferre, caetera
mansuetis simillimum, verum adeo
ferum et indomitum, humanique
consortii hostem, ut, quas hebras aut
frutices humana contrectatas manu
fenserit, plurimos deinceps fugiat:
captum autem arte quadam, mox
prae moestitia mori. Cum vero se-
peti fenserit, in obvium quemcum-
que magno impetu irruere.

PUNCTUM III.

De Bonaso.

Aldrov. de
Bifal-
eis l. 1. c. 4.

Aristot. H.
A. l. 4. c. 71.
ed. Scalig.

Bonafus, Aristoteli *βονασός*, et *βό-
λιντος*, Paeonibus *μόναπος*, sive,
ut alii scribunt *μόνεπος*, incerta ori-
gine dicitur. Augustinus Niphus
ab Alberto Magno, qui Bonasum et
Urum confundit deceptus, vaccam
Indicam a recentioribus vocari scri-
bit. Ita vero cum Aristoteles descri-
bit. Bonafus nascitur in Paeoniae

monte Mestapio, qui separat Paeo-
niam a Media regione. Vocant eum
Paeones Monapum. Tauri est ma-
gnitudine: sed bove crassior. Neque
enim longus est. Eius corium disten-
tum capit, quantum est septem con-
vivis. Caeterum species bovis est,
nisi quod habet iubam ad sum-
mos usque arcos, sicut equus,
verum

verum pilus eius mollior, quam equinus, et demissior, color pili flavus. Longus etiam crinis ad oculos usque pertinet. Color eius inter cinereum et rufum: non equalis equarum, quas Paroas vocant: sed squalidior atque subtile lanaceus. Atria autem gilli vehementer, nulli sunt. Vocem similem bovi habet. Cornua autem curva et adverso inter se flexu curva, atque inutilia ad pugnam: magnitudine palmi, aut non multo longiora: crassitudine singulis, quanta capii possit, non multo minus semisextario. Nigredo autem pulchra et nitida cornu est. Antiae vero ad oculos usque pertinent, ita, ut in latus potius, quam antrorsum propendere videantur. Superioribus caret dentibus, sicut bos et alia cornigera omnia. Ciura autem hirta, et est bifidus. Caudam habet minorem, quam pro sua magnitudine: maiorem tamen bubula. Spargit pulverem et terram fodit, tauri more. Corium est adversus ictum validum. Carne est suavi: idcirco cum venantur. Percussus fugit: delassatus subsistit. Tuetur sese calcibus, et itercore, quod ab sese quaternis passibus (pessime Plinius trium iugerum longitudine posuit) ei aculatur. Cuius

Plin. H. N.
I. 8. c. 15.

Aldrov.
Hist. de
Quadrup.
I. 2. c. 5.

Arist. H. A.
I. 3. c. 6.

Scalig.
Exercit.
206. f. 5.

Bubali nomen confusum quidem non solum hodie, sed et Plinii aevo fuisse videtur: nec peculiare aliquod apud Graecos nomen habet; et multi diversos silvestres boves, praesertim in illis regionibus ad quas aliunde adducuntur, bubalos appellant: quidam bubali, inter caepreas relato, commune nomen esse volunt: nos tamen ab isto distinguimus: eumque silvestrem bovem intelligimus, quem Aristoteles timidum esse, et sanguinem fibris carentem habere scribit, et qui cum Bove Africano idem est. De eo ita Scaliger. Bubalin, cuius sanguis et instrumentum pugnae cornua ab Aristotele descripta sunt. Plinius ait esse vitulo similiorem (cervove): Quid

usus perfacilis est. Saepe vero etiam comburit, adeo, ut deglabrentur canes. Perturbato vero atque perterrefacto potest hoc efficere stercus: pacato non comburit. Ferae facies ac natura talis est. Imminente autem tempore pariendi, universi in montibus pariunt: ac priusquam sobolem edant, circum locum alvum exonerant: tanquam ponentes munimentum. Emitterit haec fera largam quandam copiam excrementi huius. Hucusque Aristoteles, ex quo sine dubio, quae de hoc animali, apud Plinium, Solinum et Aelianum habentur, desumpta sunt. An cornua, vertebra, omoplata, et costa, prout eas Caius ad Gesnerum describit, huius animalis fuerint, incertum est. Cornuum longitudo pedum duorum erat, palmorum trium et digiti semissis: in ambitu, ubi capiti iungebatur, pedis unius et palmi semissis. Spatium frontis inter cornua palmorum Romanorum trium cum semisse. Vertebra erat tantae magnitudinis, ut nisi longitudine trium pedum Romanorum, et duorum palmorum cum semisse circumdari potuerit. Costa longitudinis sex pedum erat. De omoplata taceo. Iconem Capitis et ossium, apposuimus.

PUNCTUM IV. De Bubalo veterum.

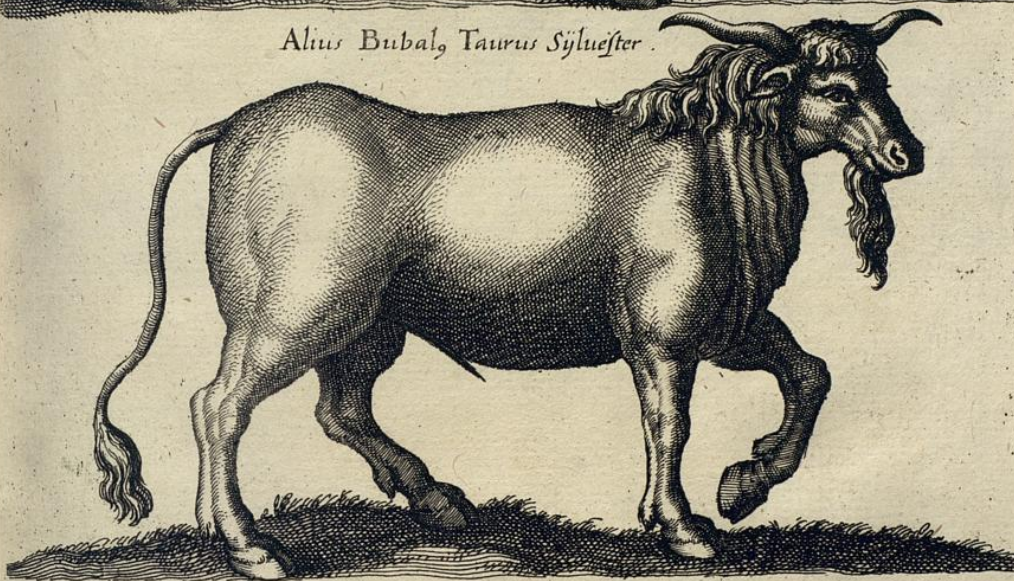
igitur ea sit? An Gazella? non sane. Quare, quod ex Africanis historiis percipere potui, tibi libenter imperitum curabimus. Africanorum boum parvitas tanta est, ut nostratum vitulorum vix aequent magnitudinem. Multi tamen roboris, ac doloris patientissimi sunt. Dant autem et Lant, et Elant in venio appellatum. Facie bubula est, sed ut minor, ita multo agilior et expeditior. Eiusmodi fertur esse celeritate, ut cursu feras omnes antevertat. Corium adeo firmum, ut cuiusvis telorum ferro generi sit impenetrabile. Sclopi tamen globulo pervium. Pilus eis albet. Aestate capiuntur, quod a ranearum fervore ungulae moveantur ac vacillent. Tantum Scaliger. Bel-

Bubalus . Büffel .

Tab. XX

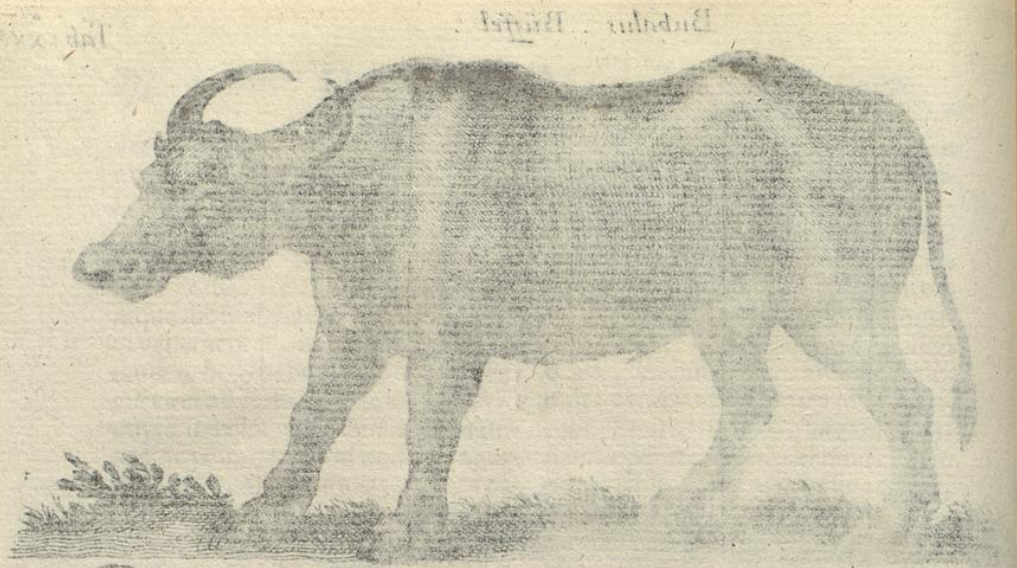


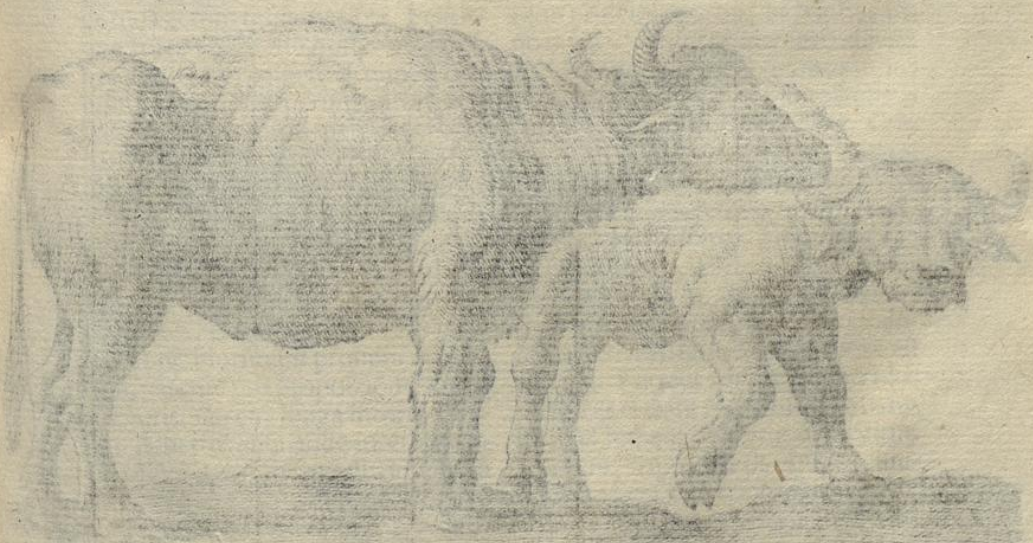
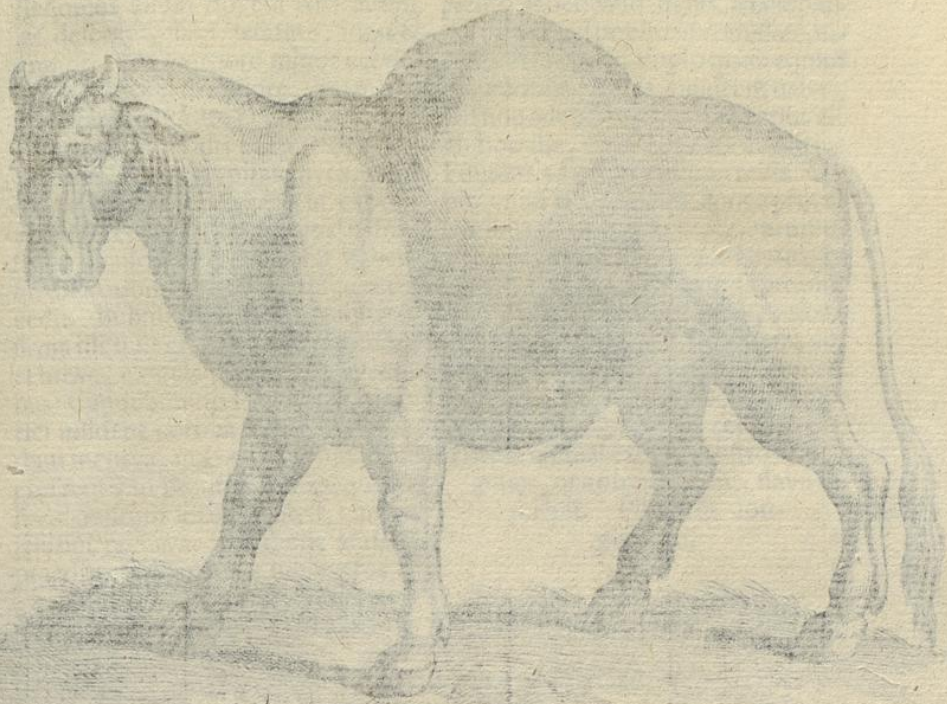
Alius Bubal, Taurus Syluester .



Vrus . Awer Ochs .

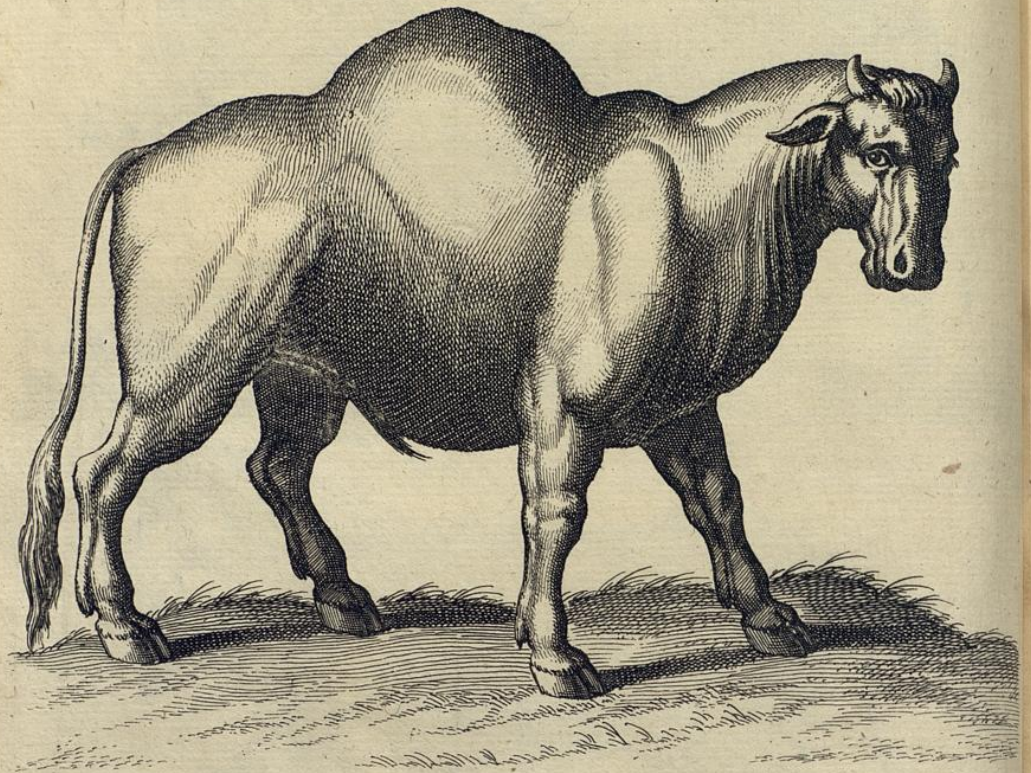






Bos Scythicus .

Tab : XXI



Bubali Iuveni . Iunge Büffel .



Bellonius alium Bovem Africanum ita describit. Iam aetate, inquit, grandis erat, corpore minor cervo, sed habitiore et maiore, quam caprea, tam quadrato et bene formato corpore, ut oculis gratus esset eius aspectus. Nam eius pilus flavus, adeo splendens et laevis erat, ut expolitus videretur. Alvum magis rufam flavum colorem tendentem habet, quam dorsum, quod ad fuscum accedit. Bubuli pedes, brevique et firma illi sunt crura: Collum crassum et breve, exiguis praeditum palearibus: Caput bubulo simile: cuius vertici insident cornua nigra, et admodum incurva, ut Gazellae, lunaeque crescentis in modum inflexa, quibus haud multum seueri potest, cum in sese sint recurva. Bubulis auribus praeditus est, armos sublevatos et

plenos habet: caudam, ut Camelopardalis usque ad poplites promissam, nigris pilis fultam, duplo quam equini crassioribus. Bovis mugitum habet, sed non adeo sonorum. Diversus est ab hoc ille, cuius iconem Horatius Fontana ad Aldrovandum misit. Capite enim erat colloque longe procerioribus atque exilioribus: cornibus item retro inflexis, et ut in rupicapra incurvis. Aures pro capitis proportionem habebat maiusculas, iuxta colli initium: faciem cervinam, aut capreolum potius, quam bovem referentem. Quare a quibusdam inter Africanos capreolos referebatur. Totum animal excepto rostro et cornibus, quae nigricabant, flavescibat. Pilo erat longiusculo.

PUNCTUM V.

De Buffelo, et Strepsicerote.

Aldr. Hist.
Quadrup.
l. 2. c. 6.

Buffelum seu Bubalum vulgarem diversum a Bubalo Aristotelis esse, vel ex collatione historiae utriusque patebit. Videtur autem eum inter boves silvestres nullo expresso nomine reposuisse, dum scribit: apud Arachotos, Indiae civitatem boves silvestres esse, qui differunt ab urbanis, quantum inter suos urbanos et silvestres interest: colore atro, corpore robusto, rictu leviter adunco, cornua gerunt resupiniora. Fueritque forte etiam iste noster buffelus, bos ille silvestris niger, ex quo, si sanguine ricini lumbi perungantur, mulieri taedium veneris fieri dicit Osthane apud Plinium. *Descriptio* nostrific habet: Animal est bovi simile, sed maius altiusque, corpore valde crasso, cute durissima, membris macilentis. *Pilos* habet nigros, paucos, et parvos, in cauda fere nullos. *Frons* est aspera, crispa, et intricata pilis. *Caput* ut plurimum primum ad terram, parvum pro proportionem totius corporis. *Cornua* longa intorta et nigra. Albertus aliquando interius iuxta collum dependere versus internam pectoris partem ait, aliquando erecta

esse: *Collum* est crassum longumque. Inferior *dorsi* pars caudam versus declivis. *Cauda* ipsa brevis, parva, et nullis fere pilis. *Crura* crassa, robusta, et reliqui corporis respectu brevia. Frequentissime in Asia, Graecia, Aegypto, insula Borneo, Siam, Italiae urbibus reperiuntur. Circa Fundi, quam plurimos vidimus. In aquis morari gaudet. Mugitus eis terribilis. Lac buffela habet, et tempore coitus, et in principio partus, ut Niphus annotavit. Intuitu mansuetudinem praese ferunt: irritati, irritantur rubro colore, indomitie vadunt. Persequendo recta fertur, neque declinat. Crescentiensis tradit, ubi irascitur aquam ingredi, et se mergere ad os usque ut sanguis aestuans restinguatur. In hoc genere vacca alterius generis vaccae vitulum non admittit, sed odore agnitum reiicit: sin autem vitulus vacchino stercore illinatur, decepta odore, lactat et pro suo educat. Laboris est patiens. Ferreus aut aeneus circulus per nares ei traicitur, cui alligato fune, vel habena, ducitur ac regitur. Tradunt, si nimium sit onus decumbere, nec vel verberibus posse ad surgere.

gendum cogi, nisi levato prius onere. Carnes ipsorum Romae venales prostant, et Iudaeis sapore suo blandiuntur: verum tanto lentore praeditae sunt, ut in parietem adhaereant, tenacissime adhaereant. Casei, quos Pistoriensis ager copiose subministrat, Marzolinorum nomine, figura fere ovali, bubulis longe praefertuntur, utpote palato gratiores. Ex ungulis vel cornibus annuli fiunt, qui, si in digitis vel manuum vel pedum subinde gestentur; mirifice adversus spasmos laudantur. Sunt, qui iis-

dem quaterna fila ex totidem metallis, auro, argento, aere, et ferro fabricata innectunt, sic efficaciora futura credentes. Ex corio fiunt vestes ac praecipue thoraces. In Narfinga equorum ornamenta eo teguntur. Siamenses ex cornibus arcus conficiunt. *Bos Strepsiceros* a turbinata cornuum constitutione ita dicitur. Facie capreolo potius, quam bovi similis est. Caudam tamen bubulam habet, quamvis breviusculam.

Totum animal colore cervo fere simile.

Aldr. Hist. Quadrup. 1. 2. c. 7.

ARTICULUS III.

De Ove.

Plut. de esu carn.

Athen. Di. gn. 1. 2.

Agell. l. 1. c. 1.

Nomen,

Abovis historia ad Ovis descriptio nem transimus, Aegyptiis olim sacrae et apud Athenienses tantiae stimii, ut et actio contra eum instituti iuberetur, qui vivum excoriasset arietem, ut Plutarchus testatur; et antiqua lege statutum esset, ne quis ex grege centum capita habente, pecudem inmensam aut quae non peperisset, iugulareret; quod apud Aethaeneum habemus; qui etiam addit, suo tempore in Palladis sacrificiis, neque agnam inactatam, nec caseum gustatum fuisse. Adde, apud Romanos olim, non nisi ovium boumque impendium multam dictam, prodente id Agellio ibidem homicidii noxium, poenam arietis damno luisse, ut in legibus Regum, scribente Servio, extat, oves denique olim apud Persas, et Medos inter tributa numeratas fuisse. Cappadoces enim Persis LM. Medis duplum pendebant. Et ne longius abeamus, scribit Ambrosius Nolanus, a Stablis quotannis magnum et album agnum, cum cornibus auratis, Nolanus ad praefulem tributi honoris, quoniam mitti. Nil interim de eo dicam, quod agnina caro iis, qui gryphos enodabant, nec non poetis, praemium erat. Vnde *Ἀρνάδαι* dicebantur, qui agni praemia caneant. Inter Nomina Ovis apud Latinos, est Ovis, Aries, Agnus, Adasia, Minae, Apicae, Lanata, Bidens, Pecus. Ovis nomen est foemellae. Festus tamen ab antiquis masculino genere, cum

de multa scilicet agebatur, usurpatum scribit. Ab isto vocabulo est *Oviaria* ovium multitudo, a qua et *Oviarium* pecus dicitur. *Aries* vocabulum est maris: *Agnus* illius, quae nondum annua excessit. *Adasia* vocatur, teste Festo, vetula recentis partus: *Matrices*, quae agnos nutriunt Palladio, quas Florentinus *ροκάδες* dixit, pascales, quae passim pascuntur. Minae, quae ventre sunt glabro. *Apicae*, quae non amplo sunt corpore, nec multam lanam circa totum corpus habent. *Lanata*, epithetum ovis est, sed saepe pro ove ponitur. *Bidentes* sunt oves duos dentes longiores caeteris habentes, quales in hostia esse debebant. Dicuntur et *Ambidentes*, et *Duidentes*: quamvis et apud Festum ambidens et bidens, quae superioribus et inferioribus est dentibus, vocetur. *Pecorum* nomen iis quidem animalibus accommodari solet, quae sunt aut ad vescendum apta, aut usui hominum accommodata: Plinius tamen decudem saepissime pro ove ponit. Apud Graecos haud pauciora et Ovis et Aries habent nomina. Dicitur namque illa, *ἄρναι*, *ἄρνες*, *βάρα* Laconibus; *βηκίαι* apud Hippocratem interpretatur Varinus *προβάται*. Ethimologus *βότα* exponit *προβάται*. *Γοῖτα* Hesychio et Suidae ovis est; *δίδους* bidens *δίκνυα* oves, quae gemellos peperere *ἰγγαλον* ovis lac habens, *ἐντρον* est ovis mollis lanae, *ἰερῖον* ovis immolanda

Aries . Wieder .

Tab: xxii



Vervex . Hamel .



Agnus .
Lam .



Ovis Peregrina .



Aldr. Hild.
Quadrup.
p. 2. 67.



Amur. Harn.



Amur. Harn.



Ovis. Persiana.

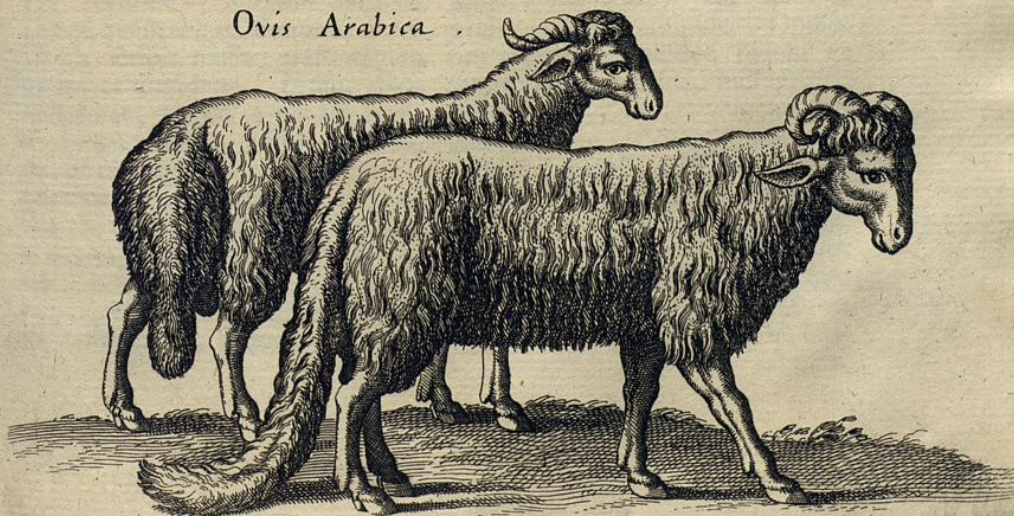
Vervex aliud



Vervex alius Peregrinus



Ovis Arabica



Tab. 1.

Virex alba



Virex alba



Ovis montanus



landa, *μετάστατες* oves agnos sub uberibus habentes, seu *τὰ ὑπάρματα πρόβατα*, *μεσσήλικες* mediae aetatis inter agnos, et iam maiores natu oves. *καρκαρὸς*, *καρὸς*, *ὄις*, *ὄιος*, *πῶν*, *ῥῆνις*, nomina sunt ovium simplicia. *Aries* vocatur *ἀρχα*, *κρίος*, *ἀρνίος*, *ἐντεταρτημηνίος*, *ἰβρις*, quod nomen exacto, sed verveci proprie compepit, *κρίλας*, gregis dux, *μοσχίας*, *οὐρίδας*, quod tamen nonnisi de silvestri accipitur, *παρα τὸ τὰς ἀκρίας βαίνειν*, quod per vertices montium eat. Ad vervecum differentiam, qui arietes non castrati, Nefrendes dicuntur illi, qui castrati non sunt. *ἄρς*, *ἀμρὸς*, *ῥοσται*, *κἀδετος*, *κίλιξ*, *ῥρσος*, *πρᾶττιον*, *ῥρρηγίνες*, *σακίται*, *τρανὸν*, *Φαγίλον*, agnorum sunt apud Graecos nomina. *Descriptioni*, non est, quod immoremur. Notissimum namque animal est. Memorabilissima tamen apponemus, quorum et auctores mentionem fecere. *Caput* itaque ipsi infirmissimum natura tribuit. *Cerebrum* *ἀνυχμηρὸν*, hoc est, ut Theodorus vertit, squalidiusculum, seu minus pingue. *Cornua* tenuiora foeminis plerumque, multis nulla, agnis aliquando ab ipso partu conata, arietum generi in anfractum, seu castus, convoluta, aliquando plura, quam bina. Cardanus verveces quatuor cornibus insignes se vidisse scribit. Hic tricornis et sexicornis iconem exhibemus. Evirati cornuum situm mutant, eaque e contrario gerunt. *Oculos* habent in latera despicientes, maxime inter se distantes, fuscis aut subnigros, et patulos. *Labra*, in suo genere tenuia, contra ac in bobus. *Dentes*, continuos, quorum ovi pauciores, quam arietis. Petrus Crescentiensis scribit mutari post annum unum et dimidium, nempe duos anteriores, et postea per sex menses duos proximos, deinde caeteros, ita, ut tribus annis vel ad summum quatuor eiciantur omnes. Iunioribus esse dentes inaequales, in statu aequales, aetate provecitis discalceatos, hoc est, a carne denudari, minui, et corrumpi. *Ventres* ipsis, in ruminantibus plures. *Apertos*

tos agni exhibemus, ubi, A. ventriculum, B. Reticulum, C. Omasum, D. Abomasum denotare scito. *Testes* ad crura deciduos. *Mammæ* foeminae binae, totidemque papillae. *Fel* apud Chalcidem Euboicam parte quadem nullum; in Nexo adeo copiosum, ut exuperantia prodigii loco habeatur. Aelianus hic duplex esse ait, in Ponto etiam nullum. Addit in regionibus perfrigidis, cum nive et hieme vehementi anni tempus infestum est, felis expertes esse, intraque ovilia compulsam, novo pabulo non uti: Aelian. H. A. I. 17. c. 26. ineunte vere, cum ad passionem proficiscitur, felle impleri, quod ipsum Scythicis ovibus usu maxime evenire solet. In Scepsi regione *Lienem* habent minimum; ubique rotundum. *Renes* aequabiles, et densius circa ipsos seyum, si pingui undique obducantur, intereunt, idque pubertate pabuli, ut in Sicilia, agro Leontino. Unde sero diei agere oves ad pascua, pastores loci illius solent, quo minus capiant pabuli. Bellunensis testatur in arietibus castratis, in Syria, adipem inter cutem et carnem abundare, ut in porcis. *Pedibus* anterioribus ac posterioribus, concretio quaedam inhaeret, parte, qua terram calcant, verba sunt Lemnii, vermiculi subrotunda forma, lanuginosa intus, ac crinita congerie, qualis est in rosarum spongiosis, ac calicibus, quibus semen includitur, molli tennique lanugine implicatum: Eximi autem tale quiddam saepius ex decoctis eius pecudis pedibus, tere dini, quae vermiculoso, accarioso ligno inesse solet, aut nucibus avellanis plane adsimile. Opiliones autem postoresque ovium ea sunt opinione imbuti, nullum hoc animante in cursu fore velocius, nisi tale quiddam articulis, quibus fulciuntur, subesset. Caulis *candae* villosus est. *Pellem* a Borea penetrari Hesiodus negat, quod tamen pilis seu lanæ potiustribuendum est. *Locum* si spectes, nullibi fere non inveniuntur: quibusdam tamen maiore copia, minore in quibusdam.

Aristot. de partib. l. 4. c. 2.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Aelian. H. A. I. 17. c. 26.

Lemnius de Naturae miracul. l. 3. c. 5.

Locus, c. 26.

Aristot. de generat. animal. l. 5. c. 1. Aristot. H. A. l. 2. c. 3.

Ventres agni aperti. T. b. n. 3.

ficio, tum si pater aut mater vim
eam geminandi per naturam obti-
neant. Sunt et loca, ubi bis terve
pariunt, ut in Differentiis dicemus.
Terno saepius aut quaterno coitu
implentur, et aliquando toti gregi
unus aries sufficit. Pariunt nonnun-
quam et monstra. Albertus Cini-
rum vocari scribit, qui ex ove et
hirco nascitur. Apud Helvetios,
teste Gesnero, nascuntur caprae po-
steriore parte, anteriore oves vel arie-
tes, sed vivere non possunt, et pau-
lo post moriuntur. Albertus *Mus-*
monem ex capra et ariete nasci re-
fert. Apud Columellam vero refer-
tur, ex ovibus et arietum ferorum
coitu foetum conceptum paternum
colorem retulisse, eumque similiter
durasse per sobolem et nepotes: la-
nam vero, in primo quidem foetu
hirtam, sed in nepotibus et deinceps
molliorem fuisse. Eius autem coloris
foetus erit, cuius venae linguae in
praegnanter sunt. Mares aut foemi-
nae vi tum aquarum, tum admistratio-
rum generantur. Aristoteles vero do-
cet, austrinos flatus caprandos esse,
si foeminae generari debent: septen-
trionales, si mares. Idem efficies,
praeunte Plinio, si arieti laevum vel
dextrum testem ligaveris. Quod de
aqua ex Aristotele dictum, probat
Pausanias, dum ait: ex Charadro flu-
vii bidentia pecora ut plurimum mares
parere. Ut vero coitum arietum sa-
le, vel genitalium sale et nitro per-
frictione excitant; sic et conceptio
a quibusdam, pinguedine, nempe
nimia impeditur. Ex congressu de
anni felicitate praesagium sumitur.
Nam si maiores natu tempestive libi-
dine incitantur, annum esse felicem
gregi pastores confirmant; si mino-
res, infelicem. Post ordinarium co-
eundi tempus concepti, Cordi an-
tiquis vocantur. Inter oves et ca-
pras occulta quaedam amicitia vi-
get, ideo simul libenter pascuntur.
Ex arietinis cornibus tuis et defossis,
asparagos nasci, quidam scripsere,
negat Dioscorides. Si eadem sepe-
liantur ad radicem fici arboris, fru-
ctus eius citius maturefcere, scribit
Albertus Magnus. Quae de vesper-
tilione produntur, inter magicae

vanitatis specimina reponit Plinius.
Inimicitias creduntur fovere, cum
lupo, urso, tigris, elephanto, lupo
in primis, corvo, aquila, serpenti-
tibus, apibus, eruca. Stirpes ve-
ro iisdem noxae sunt, Aconitum,
Nerion, Evonymus, Sabina
Sanguinaria, Polygonum, Numu-
laria, Calamogrostis, Anagallis,
Ervum, Glans, Duva et Thapsia.
Quae de lupi intestinis, tympano
et aliis dicuntur, alibi examinabi-
mus. Sanguinariam si comederint,
toto ventre distrahantur, et spu-
mam quandam tenuem terri odoris
exspuunt. Calamogrostis comesta
fitim, maciem, et tabem invehit,
et sanguinem in ventriculum elicit.
Duvam, herba est apud Gallos, sic
iisdem vernacula dicta, si gustave-
rint, innascuntur in iecore parva
quaedam animalia nigra, quae si-
militer Duvae vocantur. Ervum no-
xium est, quod mense Martio feri-
tur. Si glandem copiosius comede-
rint, abortum faciunt. In Attica
Thapsiae radicem non tangunt, pe-
grinae depascunt, et aut alvus
solvitur, aut intereunt. Tonitru
consternatis, si aliqua non concur-
rerit, abortit. In Thracia vero, ut
Bellonius prodidit, binas Turcae
putant esse stellas, Iulio et Augusto
noctu apparentes, sibi plane verti-
cales, quarum splendorem si oves
caput attollentes conspiciant, inter-
eant. Ideo tum sub tectis habentur.
Vitam ad decem annos, sed magna ex
parte pauciores vivunt. Facit tamen
et loci diversitas ad longaevitatem.
Albertus namque in quibusdam locis
ficcis et marinis ad viginti annos vi-
vere scribit. Aristoteles, duces peco-
ris ad quindenos. Oves Aethiopiae
ad duodecim et tredecim annos vi-
tam agunt. Non ipsis propria balare,
Graecis *βληγασθαι*. Homerus tamen
μηκόμενος dixit agnos, et apud Clau-
dianum, agnos grundisse leges.
Peculiarem in coitu habere, Ari-
stoteles auctor est. Quantum ad
Naturam, Ingenium et Mores o-
vium, adeo sunt stolidae et amen-
tes, ut homo *προβαΐσθης* et *αἰμοναῖον*,
pro stolido et fatuo nominetur,
et

Bellon.
observ. l.
3. c. 51.

Arist.

Vox.

Arist. H. A.
l. 4. c. 4.
Natura, In-
genium,
Mores.

et in proverbium abiverit, nullam ovium utilitatem esse, si pastor absit. Mansueti sunt eadem, et cum caetera animalia in partu vel a partu saevire soleant, haec, teste Aristotele, non saeviunt. Quamvis autem quaecunque occasione perhorrescere Quintus Calaber innuere videatur: agnos tamen audaces Horatius dixit. Praeter pastorem et canem itineris ducem arietem habent, quem tamen pastor primo instituit, vidensque e stabulo egressas militari quasi ordine incedere, praesertim si a pastore, cuius vel sibilum intelligunt, depositae fuerint. Arietes pugnacissimos esse, simul ac ipsis cornua incrementum incipiunt, notum. Non modo sui generis similes, sed et alias, hominem adeo ipsum, incessunt. Saevitia repellitur, si, mensurae pedalis aculeis, confixam tabulam, adversam fronti cornibus religaveris, vel cornua secundum auriculas, qua curvantur inflexu terebra perforaveris, vel etiam castraveris. Eosdem per sex menses hibernales sinistro incubare lateri, abaequin octavo verno supra dextrum latus, quomodo scilicet sol ab eodem tempore dextrum hemisphaerium, reliquo ambit sinistrum quod Macrobius et Aelianus prodidit, experientia falsum est. De caetero, amat hoc pecus frigidos fontes: radicitus herbas capit, et arbores destruit: lac per octo menses habet, antecedente hieme copiosius avidiusque pabulum ventri ingerit, quasi de viatico pro futura indigentia sollicitum, frigoris est impatientis, quamvis vestitissimum: illae tamen minas perhorrescunt, quibus cauda amplior. Eam sequi solere, qui vellere aures ipsarum obturaverit, Mizaldus prodidit. Agrestes cum consueverunt, a propriis foetibus aluntur. Agnos odore posteriorum noscere, apud Albertum legimus. Cubant difficilius, quam caprae. Foeminae urinam crassiores reddunt, quam boves. Menses ipsis et capris tempore coeundi indicari, idemque post coitum etiam fieri ad tempus, mox desistere, donec parturiant: tum de novo indicari, itaque pastores proxi-

um esse partum intelligere: a partu autem purgationem sequi abunde, primum leviter cruentam, postea valde, Aristoteles auctor est. Agnina veteribus despiciatui fuisse, quidam et inter eos Turnebus, credunt, Plautus tamen coram fuisse Romae, tradit: et Horatius in deliciis reponit, ut exta agnina iam memoratus Comicus. Athenis quondam interdictum fuisse, ne quis intonsum agnum in cibo fumeret, Athenaeus auctor est. Modice vero est calida, cum superflua humiditate, quae, quo agnus iunior, copiosior. Ideo etsi robustis utilis, infirmis tamen ventriculo, quod viscoso humore adhaereat noxia: quanquam Crescentiensis anniculos commendat. Columella autumnalem verno praefert. Capita inter delicatesiores cuiusdam convivii cibos numerantur. Agnus Syringatus, Terpianus, Pasticus, diversi apparatus sunt nomina. *Arietina* caro minus est humida, et si bene concoquatur, sanguinem laudabilem generat, maxime castratorum. Donatus Antonius Ferrus, vervecinam omni aetati, regioni et tempori, si sit juvenis, bimula mediocriter pinguis, et in optimo aere sicca, optimisque herbis educata, conveniunt; talesque esse asserit verveces, qui in sublimi Frivicano monte nutriuntur: secus autem esse, qui humidis aluntur in locis, et propterea in Campania nullo fere pretio haberi. Bellonius longe sapidiore esse iudicat, si integri, quod pastoribus in Thracia supra Nessum fluvium suctum, assentur. Testes apud Athenaeum inter delicatesiores cibos censentur. Medullam inter venena, cui phasiani caro obsistat, reposuit Arnoldus: at Homerus, Astynacta ea vesci fuisse solitum, auctor est. *Ovella* saporis est ingrati, nimis humidi, et mali succi. Quia aestate minus, quam verno tempore convenit, ideo in quibusdam locis, magistratus post Divi Iacobi festum, id est, vicessimum quintum Iulii, mactari prohibet. Pedes non exempto verniculo, ut supra monuimus, nauseam stomacho inferunt. *Armis* elixus et refrigeratus saepe editur.

Vetus in Cibo.

Bellonius
serv. l. i.
c. 60.

Athen. l. 4.

Homer. l.
Iliade 10.

Athen. l. 4.

Homer. l.
Iliade 10.

Athen. l. 4.

Athen. l. 4.

Ex pulmone minutil fit. Ex iecore apud Helvetios Tigurinos, Gesnero referente, tomi quadrati, qui omento circumvoluti, et herbis odoratis aliquando, verubus ligneis transfixi, in craticula assantur. Sunt, qui integrum diligenter cum medulla panis contundunt, et per linteum vel cilicium transmittunt, deinde aromatibus ad saporem coloremque commendandum, modice inspersis, fervefaciunt, et turdos in iure carniū elixos, ac modice butyro frixos imponunt. Lac est tanto melius, quanto recentius idem de caseo sentiendum. Improbatur etiam nimis sulfus. Medicinam quod spectat, agni morsui venenato calentes, post cucurbitulas impositi, venenum extrahere Aetius prodidit: ius in quartanis utilissimum esse Brunus: Cerebrum maniae conferre, ex quodam manuscripto Gesnerus. Decoctum pedum doloribus vesicae. Plinius Testiculos arietis tritos et cum aqua potos, comitialibus. Pulmones arietum excrecentes in ulceribus carnes ad aequalitatem reducunt: assus praesumptus ebrietatem arcet: Livores et fugillationes minutatim concisus et impositus statim sanat, et nigras cicatrices ad candorem perducit. Est eiusdem et in purgatione uterorum usus. Iecur, oculis cruore suffusus, eximie prodest, si pariens infletur, idem meracius praebendum in cibo, suadet Hippocrates. Lien tostus et in vino tritus potusque ileo resistit, si Plinio credimus, qui alibi hoc superstitiosum recenset. Pecudis lien recens, magicis praeceptis super dolentem lienem extenditur, dicente eo quoque medeatur, lien se remedium facere. Postea iubent eum in parte dormitorii eius tecto-ve includi, et obsignari annulo, terque novies carmen dici. Vesicam ovillam usam bibendam iubet praebere Galenus his, qui se in somno permingunt, idemque remedium Mizaldus repetit. Fel pecudis cum melle aures purgare prodidit Plinius. Eodem tolluntur porrigines cum terra Cimolia illito capite, ut inarescat.

Cum suo sevo lenit podagras. Lac laudatur contra omnia venena, praeterquam buprestin et aconitum. Contra quartanas quidam, referente Plinio, tres cyathos ante accessionem, cum fimi hirundinum drachma una sumi iubent. Sextario si quis adiiciat Cnici purgati denarios quatuor, et decoctum ita bibat, molliet ventrem. Alvi exulcerati fluores et tenesmi eodem ignitis calculis decocto sisti, Dioscorides tradit. Serum ventrem movet et bilem expurgat. De Butyro haec apud Plinium reperiuntur. Reduvias et Plin. H. N. quae in digitis nascuntur pterygia, l. 29. s. 2. tollunt canini capitis cinis, aut vulva decocta in oleo, superillito butyro ovillo, cum melle. Caseus vetus dysentericos recreat, et in cibo sumtus, vel rasus et cum vino potus, caeliaco medetur. Cornu arietis ustum et cum oleo contritum, atque inde derafum a quibusdam ad crispandum capillum adhibetur. Ungulae cinis cum melle muris aranei morsum sanat. Coagulum contra pastinacam et omnium marinorum ictus vel morsus, drachmae pondere ex vino sumi, scripsit Plinius. Infantibus etiam, qui lacte concreto vexantur, praesidio est, ex aqua potum, aut si vitium coagulato lacte acciderit, discutitur coagulo ex aceto dato. Sistit itidem sanguinem ex naribus subditum vel infusum, si alia non prosint. De sevo notandum est, aliquando simpliciter, aliquando ex renibus, vel omento privatim nominari. Quidam innominatus eo ad ignem liquato linteum intingi, et parti adustae imponi iubet, atque ita curari asserit. Pernionibus cum alumine, teste Plinio, imponitur. Vetus cum cinere mulierum capillis, furunculis medetur. Ex omento, praecipue a renibus, admixto cinere pumicis, et sale caeteris verendorum vitiis medetur. Medulla agni ad ignem liquefacta, cum oleo nucum et saccharo albo et epota, calculum vesicae dissolvere dicitur, si Alberto credimus. Urinam ovium rubrae aut nigrae, idem, hydropi perutilem esse scribit, sed praecipue, si cum melle fuerit mixta. Quantum ad stercus et simum,

H 2 Medicus

Vs in
Cibo.

Vs in Me-
dicina.

Bellon. ob-
serv. l. i.
c. 60.

Athen. l. 4.

Homer. l.
liade 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Caes. l. 1.
c. 10.

Medicus quidam in Myfia, teste Galeno, ovium utebatur stercore ad acrochordanas, et myrmecias, et thymos, et furunculos duos, quos clavos nominant, aceto videlicet diluens; qui et ulcerum ambusta ad cicatricem illo ducebat, nempe, stercore hoc cerato rosaceo commiscens. Fimus ex aceto illitus apud Dioscoridem, epiphyllidas, clavos, pensiles verrucas, thymos, et ambusta igni, rosaceo cerato exceptus. Galenus ex oleo tritum, instar cataplasmatis imponi iubet, ad vulnera recentia gladio aut ligno illata. Magna vis et in cinere fimi, inquit Plinius, ad carcinomata, addito nitro, aut cinere ex ossibus feminum agnorum, praecipue in his ulceribus, quae cicatricem non trahunt. Fimo quoque, ipso ovium, sub testa calefacto et subacto, tumor vulnerum sedatur. Ad dolorem colicum hoc est Marcelli. Stercus ovium montanae mense Septembri, deficiente luna pridie inclusae mane, excipies, et sole durabis atque in pulverem rediges, et habebis in vase vitreo sive stanneo, eum usus exegerit. Cochleare plenum, colico ex aqua calida, si febricitaverit, sin minus, cum vino per triduum dabis. *Vellera* pura aut per se imposita, coecis doloribus, aut accepto sulphure mederi, testatur Plinius, tantumque pollere, ut medicamentis quoque superponantur. Pugnacis arietis e medio cornuum lanas suffitas, Nicolaus Mirepsus imponi iubet, loco dolenti in hemisphera, doloremque sedari promittit. Cinis crematarum ex Dioscoridis sententia, crustas obducit, excrescentias in carne cohibet et ulcera ad cicatricem perducit. Mundae autem et carptae, in fictili crudo, caeterorum more uruntur. Quidam detonfam eam, alii evulsam decisis summis partibus siccant, carpuntque, et in fictili crudo componunt, ac melle perfundunt utrumque. Alii hastulis taedae subiectis et subinde interstratis, oleo aspersam accendunt, cineremque in labellis aqua addita, confricant manibus et confidere patiuntur, idque saepius mutantes aquam, donec linguam ad-

stringat leviter, nec mordeat, tum cinerem reponunt. Vis eius septica est, efficacissimeque genas purgat. Lana succida, quae colligitur ex ovibus tonsis inter aequinoctium verum et solstitium, quo tempore sudare coeperunt, laudatissima, quae de collo demitur. Subveniunt tales lanæ, teste Dioscoride, inter initia vulneribus percussis, desquamatis, lividis, ossibus fractis, aceto, oleo, aut vino imbutae: siquidem facile succos combibunt, quibus immerguntur, et ob pecudum fordem, sic Oesypum vocant, emolliunt. Canis rabiosi moribus inculcata post diem septimum solvitur, teste Plinio, reduviasque sanat ex aqua frigida, ex oleo calido humidis apposita medetur, ut ait Marcellus. Refert Herodotus, Poenos pastores in filiis quadrimis, venas verticis lana succida inurere, nonnullas venas temporum, ne unquam scilicet pituita e capite defluens, officiat. Quod si pueris inurendis spasmi contingat, urina hirci aspersa eos liberari. Si talum aut ungulam bovis vomer laeserit, picem duram et axungiam cum sulphure et lana succida involutam, candente ferro super vulnus inuri iubet Columella. Plinius sanguinem enaribus lana succida, ait fissi, cum oleo rosaceo et alio modo auribus saepius obturatis indita: sed et alibi sistit, si articulos, extremitatum praeligaveris. *Oesypo* seu sordibus lanis inhaerentibus, Galenus concoquendi vim tribuit, cum aliqua digerente facultate. Dioscorides cum Aetio, excalefacere, ulcera explere, et emollire ait. Apud Plinium, vulvae inflammationibus et sedis rhagadiis, et condylomatis, cum butyro, et meliloto, medetur. Secundum eundem vulneribus medetur cum hordei cinere et aerugine aequis partibus, ad carcinomata quoque ac serpentia valet. Erodit et ulcerum margines carnesque excrescentes, ad aequalitatem redigit. Igni sacro medetur cum pompholyge et rosaceo. Somnos allicit cum myrrhae momento, in vini cyathis duobus dilutum. Maculas in facie cum melle Corfico, quod

quod asperissimum habetur, extenuat. Quomodo et colligatur et paretur, vide apud Aldrovandum. Silvius denique, nescio quo auctore, cum pedum et rostrorum bovis et ovis lento igne diu coqui tradit, donec veluti coagulum remittat, idque exentum, siccatumque, in aere perflati ad hernias commendari. Et tantum quidem de usu in Medicina. Dantur et in externis quidam. Lana enim vestitus est materia: sed et pelles humani corporis sunt operimentum. Bedevini ex Arabum genere Vitriaco teste, plerumque iis vestiuntur. Zeno etiam Citicus apud Laertium, Cratem Thebanum ovis pellem pallio suo infuisse scribit. Vulfstanus quoque Vigarniensis in Anglia Episcopus vestitu ex pellibus ovinis usus est, quod non lynces Dei, sed agnus in templis cantaretur. In tragoediis etiam earum usus, unde, qui gestabant *διφδεπίας*, dicebantur. Cavendum tamen est, ne ovium, quae peste perierint, pelles adhibeantur. Pauci enim ex talibus, non phthiriasin modo, sed et sacrum ignem gignunt. Mirum vero, quod scribit Aelianus. Ex ovis a lupo demorsae lana vestis, pruritum in corpore eius excitat, qui ea vestietur. Ex eadem lana cingula fiebant, quibus novae nuptae apud Romanos praecingebantur. Pescia, in Saliari carmine capucia ex pellibus agninis fuere. Mollostans vocat Festus pelles ovillas, quibus galeae regebantur. Earundem pellium usus loco chartae fuit. Ventre Diophanes ad necanda animalcula noxia utitur. Ex testiculis arietinis crumenas olim factas, Cicero ad Herennium innuere videtur. Sufficus etiam folliculus est testium arietinorum Festo, quo pro marsupio utebantur. Intestina minora ad fides et arcum nervos adhibentur. Mense Maio caseum coagulabimus sincero lacte, coagulis agni vel haedi. Urina nitri factitii materia est. Ossa manubriis cultellorum inserviunt. Stercus agris utile. Candelam ex sincero arietis sevo, scriniis tenui linteolo insertam, vestiarum supel-

le scilicet a tinceis in offensam custodire, Mizaldus tradit. *Differentias a* *Differentia.*
pilo seu lana, et loco sumemus, easque promiscue trademus. Aristoteles Scythicas pilo molli esse ait, Sauromaticas duro. Horatius Tarentinas pellitas cognominat, quod mollioris sint velleris. Colonicae dicebantur, hirsutae, quod, quae agris colebantur. Cuius iconem hic damus. Eadem et Montanae dicuntur, unde *ὀπτεῖον ἰματίον*, ex qua lida et non pectinata lana. Sunt et *serae oves*, non quidem multo nostris domesticis, ut Gillius ex Oppiano tradit, maiores, sed certe ad currendum velociores, et ad pugnam fortiores, tum retortis cornibus, tum infestis, et robustis frontibus armatae. Saepè in silvis apros impetuosos ad terram abiiciunt, interdum impetu facto inter se pugnant. Iulius Capitolinus testatur, suo tempore extitisse Gordiani silvam memorabilem, in qua picta tum continerentur, tum alia diversa animalia, tum oves feræ centum. In Scalig. Ex. 217. n. 8.
Adimain Lybiae solitudinibus, animal est forma arietina, aselli magnitudine, aurium oblongarum et pendularum, lanam curtam gerens, et fessioris patiens, tamen non ad eum usum, sed ad lac habeatur. Contra quam nostratibus foeminis cornua, maribus nulla. In desertis Lybiae frequenter repèiuntur, alioquin rari, licet plerumque in agris Numidiae videantur, quod prodigii loco habent. In Aegypto lana ovium, pilo propior, quam lanae teste Plinio, ex qua vestis detrita usu tingitur, rursusque aëvo durat. Ibidem oves maiores, quam in Graecia. Circa Damiatē, vervecēs rotundis et tam amplis caudis spectantur, ut vix eas sustineant. Leo Africanus se, quae pondere libras quinquaginta, aliquando centum viginti aequarent, vidisse scribit. In Aethiopia non habent lanam, sed camelorum pilis hirsutae sunt, quod Diodorus Siculus, Aelianus et Strabo prodidere. Iohannes Bohemus vero parvas esse addit, et incolas cauda huius pecudis pudenda sua obtegere.

Bellon.
obs. 1. 2.
c. 60.
Herodot.
1. 2.
Aelian. H.
A. 1. 10.
c. 4.

Nieremb.
H. E. 1. 9.
c. 52.

Marcgr.
Hist. Bras.
1. 4. c. 10.

tegere. In Nubia arietes cornuti nascuntur, nec modo mares, sed et foeminae cornua gerunt, cui miraculo aequandum est, quod ibidem oves, teste Plinio, quarto nonnisi die bibant. Tuneti etiam prout in Aegypto reperiuntur, adeo crassas caudas habentes, ut se loco dimovere non possent: verum, qui eorum curam gerunt, caudam exiguis vehiculis alligantes, gradum promoverefaciunt. In Anglia praeter rorem coelestem nullum bibunt potum, et de industria a fontibus arcentur, quod experientia docuerit, bibere ipsis exitiale. In Arabia quaedam tricubitales trahunt caudas, prode Herodoto, quaedam cubitum latas, ut apud Aelianum legimus. Tales vel his similes in Arabia Petraea et Felice inveniuntur. Cauda aliquando viginti sex, aliquando quadraginta quatuor libras pendit. Ibidem arietes sunt usque in terram criniti. Hic, qui sub nomine Indici datur, sed revera Arabs, cornibus omnino caret, lanam habet promissam, cauda terram contingit. Arietis species est aries Moromorus, ut eum Nierembergius vocat. Rarus est, et stupiditatis quodam gestu solet consistere, et ferene attendere obvios aliquando territus aufugit cum sarcina. Aries vero Guineensis seu Angolensis ita a Marcgravio describitur. Magnitudine arietis nostratis. Caput habet crassum arietinum, occipitio tamen magis prominente, quam in nostratibus, aures pendulas, caudam usque ad suffragines pendulam, scrotum magnum, et penem in medio ventre, cornua parva deorsum usque ad oculos incurvata et quasi torta, ad collum inferius, iubam habet pendulam longis pilis constantem, in reliquo corpore breves pilos hircinos, nullam lanam. Caput et aures sunt nigrae, caudae quoque dimidia pars ab exortu, reliqua pars alba, ad occipitium pili sunt albi, crura anteriora usque ad genua alba, inferior medietas nigra, posteriora crura tota nigra et circa anum corpus et dorsum album, in lateribus autem

nigras habet maculas. Crura et pedes habet altos hircinos, duabus ungulis nigris. Variant tamen haec oves colore, uti nostrates, et quaedam species caudam habet tibiam humanam crassam ad suffraginem usque pendulam et pinguem, caret illa species iuba illa ad inferius collum. Lanam quoque non habet, sed pilos caprinos. Grandiores sunt nostratibus et ingluvie pendula instar bovis. In Asia rubram quaedam habent lanam. Regio Camandu, si M. Paulo Veneto credimus, non minores asinis alit, illasque pulcerrimas et pingues, quarum cauda octoginta libras aliquando pendat. Canusinis lana est rufa, seu fulva. In Chio sunt parvae staturae inopia pabuli, sed caseum ex iis laudatissimum fieri, Aelianus auctor est. In Clazomeniorum agris, teste Hermolao, pecora procreari aiunt, aliis locis leucophaea, aliis pulla, aliis coracino colore. Coraxinorum lanitium omnium pulcerrimum, teste Strabone: Ideo admissarii arietes talento emuntur. Apud Creteneses in Ida monte sunt oves pastoribus Striphocericidae, cornibus erectis, ut unicornu, in ambitu canaliculatis, et cochleae in modum contortis. Arietem nostratem magnitudine non superant. In Erythraea insula, quae forte Gades, ovium lac, serum propter pinguedinem non habet, quin et intra triginta dies suffocantur, nisi aliquid sanguinis detractum fuerit. In quadam Scotiae regione, si Hecatori Boetio fides, flavae habentur oves, dentium aurei plane coloris, carnes habentes croceas et lanas. In Gortynide Oppianus referente Aeliano tradit oves esse rufas et quadricornes. In Gothlandia, si nos Olaus M. non fallit, arietes sunt, quibus quaterna vel octona cornua crescunt, a quibus tantum ferociae mutantur, ut sibi et aliis animalibus, nisi ferra demantur, incommodent. Lanam habent mollem et longam. Hirta ex Hebridibus una fert oves vel maximos hircos altitudine superantes, cornua bubulis crassitudine aequa, sed

Strabon.

Oppian.
de venat.
1. 2.

Olaus.
17. c. 14.

Boet. in
descript.
Scotiae.

sed longitudine aliquantum etiam superantia, praeter caudas in terram usque prominentes. In Hispania, tempore Marinei, tanta erat ovium copia, ut multos se ibi nosse scribat pastores, quorum unusquisque ovium XXX. M. possedisset. In eadem agnos melius, quam alibi nutrire Iulius Alexandrinus auctor est.

Aristot. in
1. Mirabilium.

Apud Illyrios ferunt pecora bis anno parere, et quidem plerumque geminos, multa vero etiam ternos, et quaternos, quandoque quinos. Lactis quoque sesquicongium ab eis emulgeri. Indorum oves, apud Aelianum, ad maximorum asinorum magnitudinem accedunt, quatuor foetus cum plerumque pariunt, tres cum minimum. Caudae longitudo ad pedes usque pertingit, quae etiam matricibus, tum, ut facilius ineantur, tum, ut ex adipem earum oleum exprimat, abscinduntur. Arietum quoque dissecantur, et adipem exento, iterum consuuntur, et quidem tam exacte, ut ne vestigium quidem cicatricis appareat.

Quorum icones arietum hic damus, unus erat sine cornibus et cauda, loco eius nescio quid habens extuberans, et sub mento veluti palearia, totus candicabat, praeter caput et extremas ungulas, quae erant nigrae. Alter erat insigniter mutonatus, reflexis et convolutis cornibus, quae, ut et totum caput, coloris erat cornei: rostrum autem, pedes, et testes caudaeque pars inferior candicabant, caetera rufus. Istriae seu potius Liburniae ovium lana, pilo propior, quam lanae, ut ait Plinius. In Italia genus quoddam ovium esse, Gesnerus ex amici relatione scribit, quod natura, quaterna aut sena cornua aliquando gerat, sed imbecilles easdem, et lana inutili. Laodiceae in Asia breves oves, villo summam nobilitatem habent, teste Plinio.

Inter Lusitaniae fertilitatem, quam Athenaeus ex Polybio describit, agnis trium vel quatuor obulorum pretium esse consuevisse ait: suem, quae ad centum librarum pondus accedat, quinque drachmis in coenam emi, ovem duabus. In Lybia cito apparent cornua in capitibus arie-

Athen. 1. 8.

tum. In Macedonia, qui candida sibi nasci pecora volunt, ad Aliamonem ducere: qui nigra aut fusca ad Axium, Theophrastus tradit. In Madagascari reperiuntur oves caudis maximi ponderis. In Magnesia et Mesopotamia bis pariunt. Milesiae tertium bonitatis locum obinent. Apud Moscos, in desertis campis circa Borythenem Tanain et Rha, ovis est silvestris, quam ipsi Seigios vocant, narrante Barone Herbersteinio magnitudine capreolae, brevioribus tamen pedibus, cornibus in altum porrectis, et quibusdam circulis notatis (ex quibus Mosci manubria cultellorum transparentia faciunt) velocissimi cursus, et altissimorum saltuum. Nabathaei, referente Strabone, oves habent albas. In Naxo duplici sunt felle. Apud Panchaeam plurimum ab aliis molitiae differunt. In Peru oves ad asellorum magnitudinem crescunt, longis cruribus, crasso corpore, capite longo, collo et effigie quasi cameli, carne optima, agnorum maxime. Castratos aratum duci, et dorso ferre ligna: non clamare, colore esse, albo, nigro, et cinereo. Quinquaginta onerum pondo sustinent, et tergo sublatum, ad aliquot passuum millia vehunt: vesci tamen, si urgeantur, sedentes, ore converso ringentes, foedo odore conspurcant, sionustae sint; tum humi se accinant, nec inde ulla verberum vehementia, nisi penitus clitellis exonerentur, propelli possunt. Lanae tenuitate, longitudine et copia nostras superant. Frumento vescuntur, sed adeo pauci sunt et cibi et potus, ut triduo imo quatruiduo abstinereant. Mathiolus nobis eius exactam descriptionem dedit, dum ait: Refert hoc animal partim camelum, partim cervum, adeo, ut recte quidem Graeco idiomate *ἐλαφάμηλον* appellari posse crediderim. Longitudo totius corporis a cervice ad caudam sex pedum est: altitudo vero a dorso ad pedis plantam, quatuor tantum, et colli longitudo a scapulis ad cervicem, duum. Capite, collo, ore, superioris praesertim labii

labii scissura, ac genitali Camelum fererefert. At *caput* oblongius est, aures habet cervinas, oculos bubulos. Anterioribus *dentibus* in superiori mandibula caret, sed molares utrimque habet, ut bisulca fere omnia, et ut illa etiam ruminat. *Dorso* est sensim prominente, quod per iniuriam a pictore neglectum est. *Scapulis* prope collum depressis, *lateribus* tumidis, *ventre* lato, *clunibus* altioribus, et *cauda* brevi spithamæ fere longitudine; quibus omnibus cervum fere refert, quemadmodum etiam *cruribus*, praesertim posterioribus. *Pedes* illi bisulci sunt, diducta anteriori parte divisura. *Ungues* habet acuminatos, qui circa pedis ambitum in cutem crassam abeunt. Nam pedis planta non ungue, sed cute, ut in multifidis et in ipso Camelo contegitur. *Retromingit*, ut Camelus et *testes* substrictos habet. *Pectore* est amplo, sub quo, ubi thorax ventri connectitur, extuberat globus, ut in Camelo, vomicae similis, e quo nescio quid excrementi sensim manare videtur. *Color* colli, cervicis, pectoris et anteriorum crurum est illi albus, reliqui vero corporis subruber, vel ex nigro rufescens. Rostro tamen est nigro et anterioribus cruribus a genu albicantibus. Cicur ac mansuetum est animal, sed frigoris impatiens, ut alia, quae ad nos e calidis regionibus afferuntur. Neminem offendit: sed miro admodum ingenio ab illata se vindicat iniuria. Nam ubi aliquis illud vexet, vel circa clunes opprimat, non calcibus aut moribus se defendit, sed vomitu vel cibi vel humoris in vexantem retrorsum cum impetu eiacularo, ad protensam colli longitudinem. Salacissimum hoc esse animal, id mihi coniecturam facit, quod, cum sui generis foemellis sit destitutum, magna cum prurigne capris se commisceat, non tamen erectis, ut alias caprae hirco ascendente solent, sed humi ventre accubantibus, ita cogente animali anterioribus cruribus. Itaque superascendens coit, non autem, ut falso de retromingentibus animali-

bus affirmat Aristoteles, *averis* clunibus. Adeo venere vernali autumnalique tempore stimulat hoc animal, ut illud viderim humile quoddam praesepium avena refertum conscendisse, genitaleque illi magno cum murmure tamdiu conficasse, quousque semen redderet, plurimis una hora replicatis vicibus. Non tamen concepere caprae huiusce animalis semine refertae, tum, quod, ut puto, vi coactae illi prostiterint continuo balantes; tum quod cum hoc animali earum non conveniat species. Indicam ovem appellabat hoc animal, qui illud ad nos advenxit, atqui a nostris ovibus, quantum distet, tu ipse iudicare poteris. Haecenus Mathiolus. Ab his plurimum differunt oves illae Chilenfes, quarum iconem istam Belgae attulerunt. Satis omnia quadrant, inquit *de Laetius*, quoad corporis compositionem; praeterquam quod postici pedes ungulas bisulcas habeant, priores autem in quatuor divisos ungues, et quod prolixis admodum villis lanæ vestiatur, quam inprimis commendant. Caeterum natura bene convenit cum praecedentibus, ita, ut haud dubium sit unius generis animal esse, tantum ratione coeli, sub quo degit variare: nisi forte inter utrumque sit distinctio illa, quam observavimus in descriptione Indiae Occidentalis, ut omnino existimo. Sputum eiacular in vexantes, et scribit P. Alonso d' Ovaglie in Historica Relatione Regni Chill, vulgo credi in parte corporis humani, quam sputum illud contigerit, scabiem generari. Pollentia iuxta Alpes, oves habet cani velleris, ut apud Martialem extat. Apud Rhaetos, arietes sex vel septem annorum ad priora cornua alia veluti adnata, patva, bina, vel terna producant, illaque non ante quintum aut sextum annum adnascuntur, primis robore et crassitie proficientibus. Sauromaticae duro sunt pilo. Syriae cubitales ovium caudae, plurimumque in ca parte lanitii. Circa Tarnasari urbem Indiae, oves conspici, cornua damis haud ab similia habentes, nostris longe

Martialis
14. Epig.
157.

Capra Strophiceros



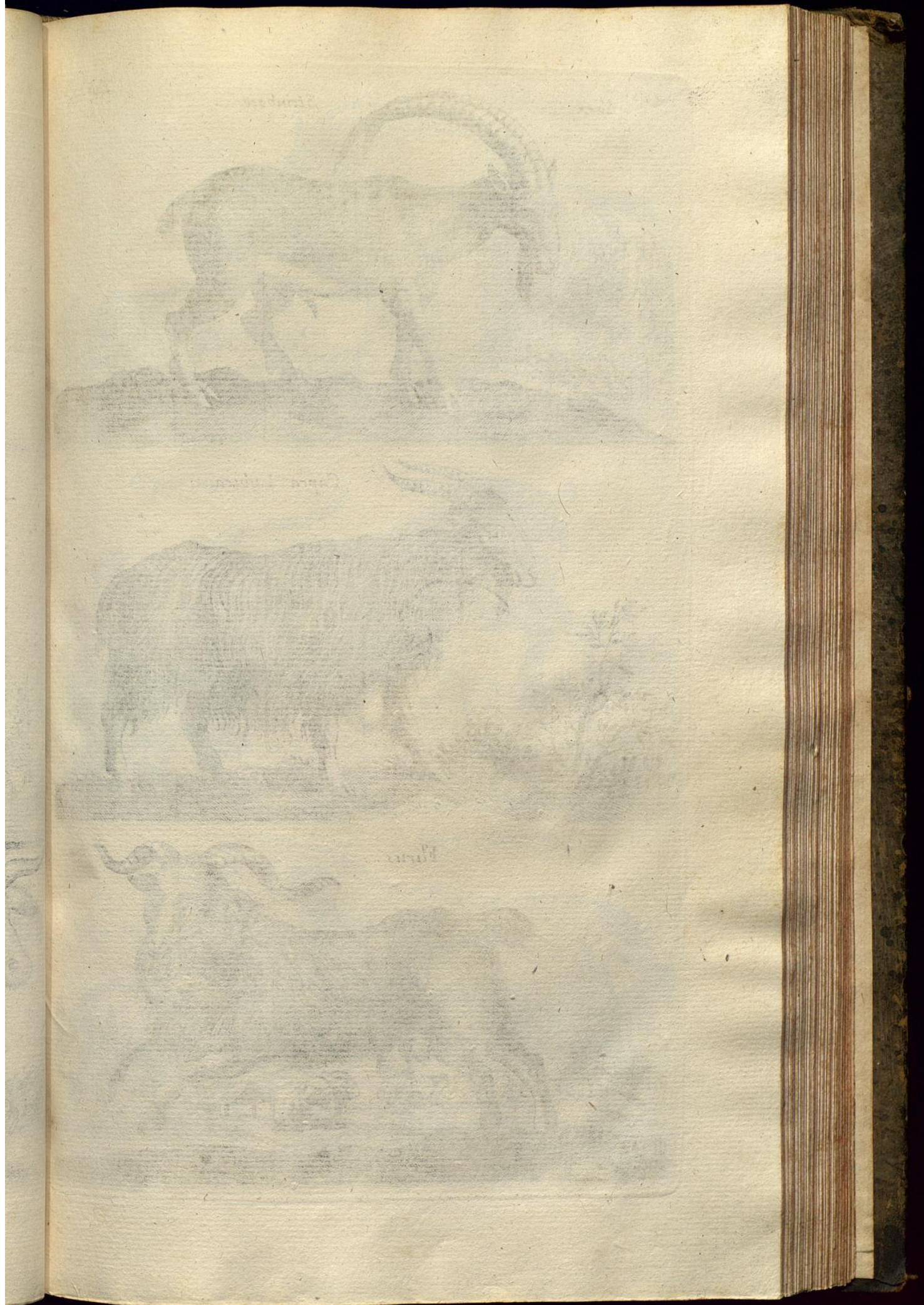
Eale



Alicorn







Ibex

Steinbock



Capra Lybica



Elirus



Capra . Geiss .

Capra . Canis .



Caper Hispanico .

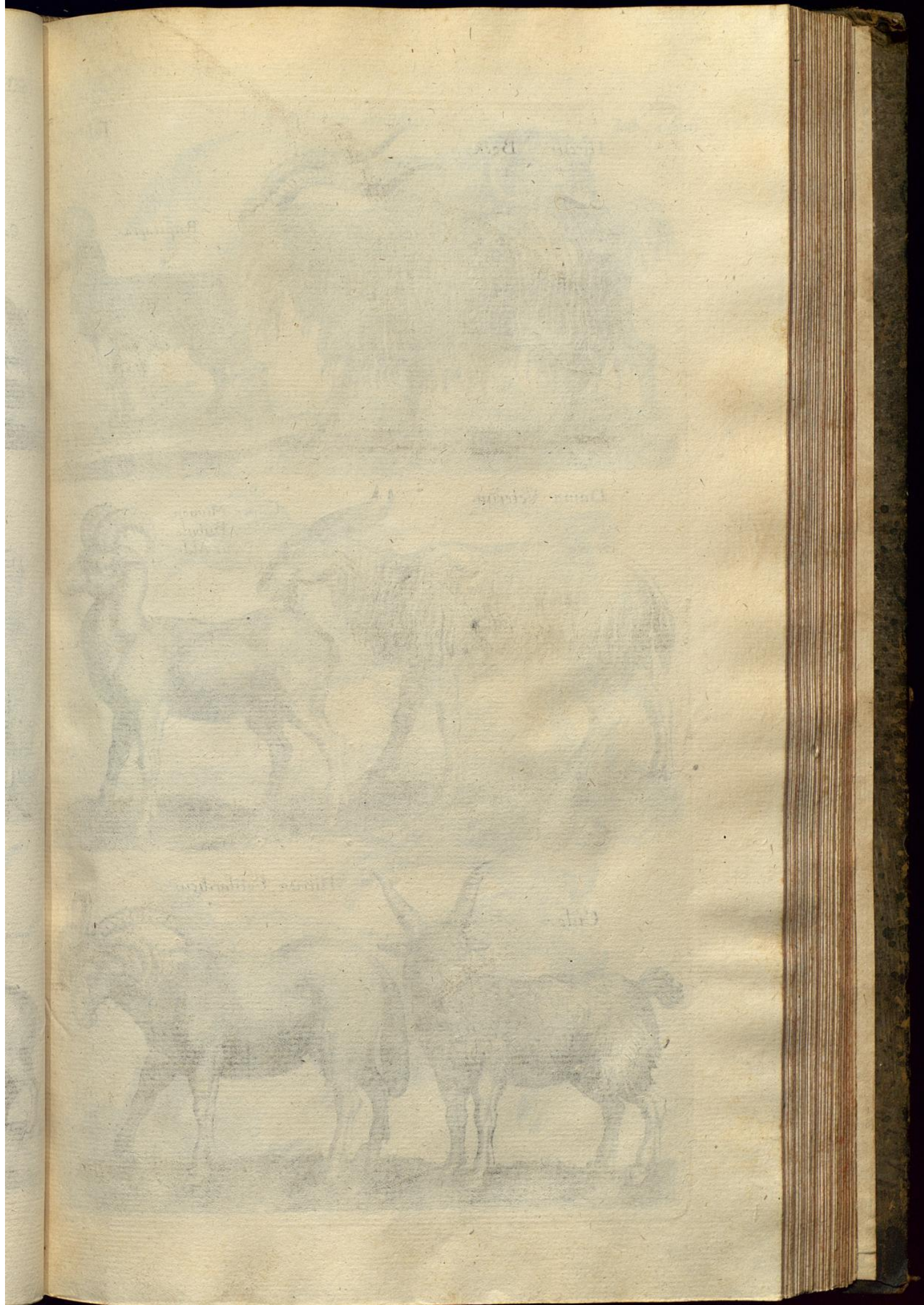


Caper Mambrino

Capra Mambrina





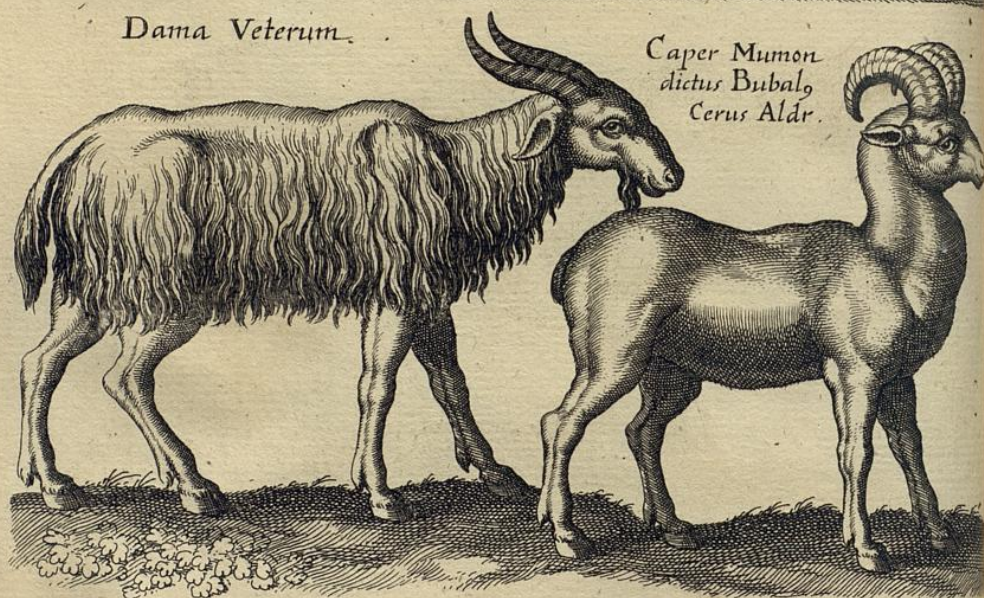


Hircus . Bock .



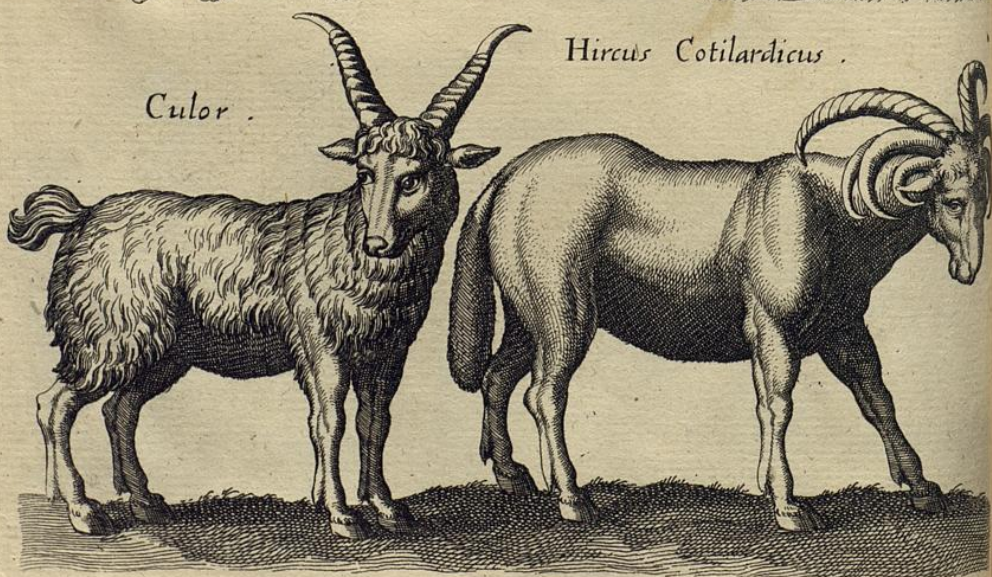
Dama Veterum .

Caper Munon
dictus Bubal,
Cerus Alár .



Culor .

Hircus Cotilardicus .



Ibex Syluester Sardu

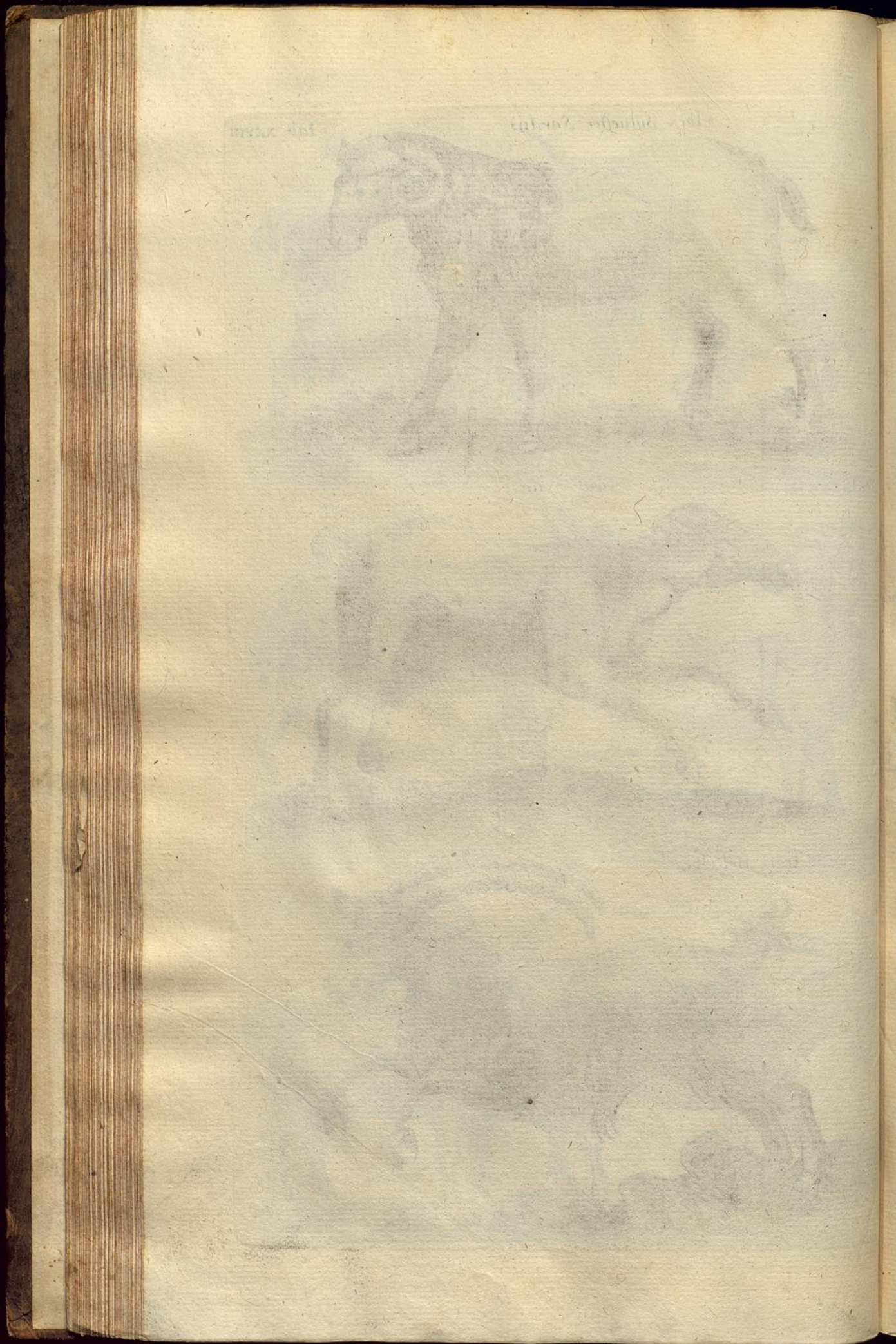


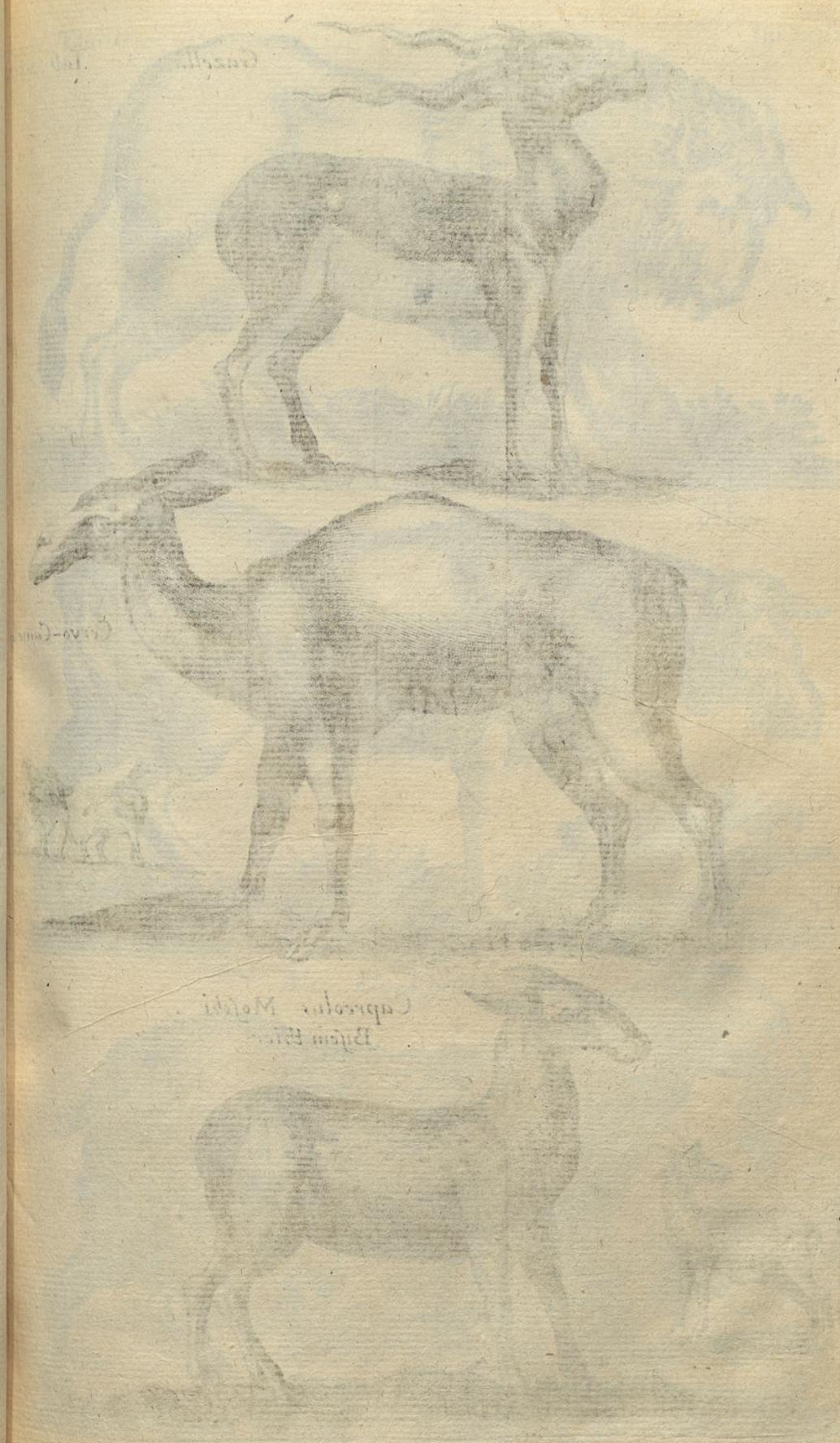
Musimona



Trais uel Ibex







Capriolus

Capriolus

Capriolus
Bison

Gazella . . . Tab. 32



Cervo-Capra



Capreolus Moschi .
Bisem thier

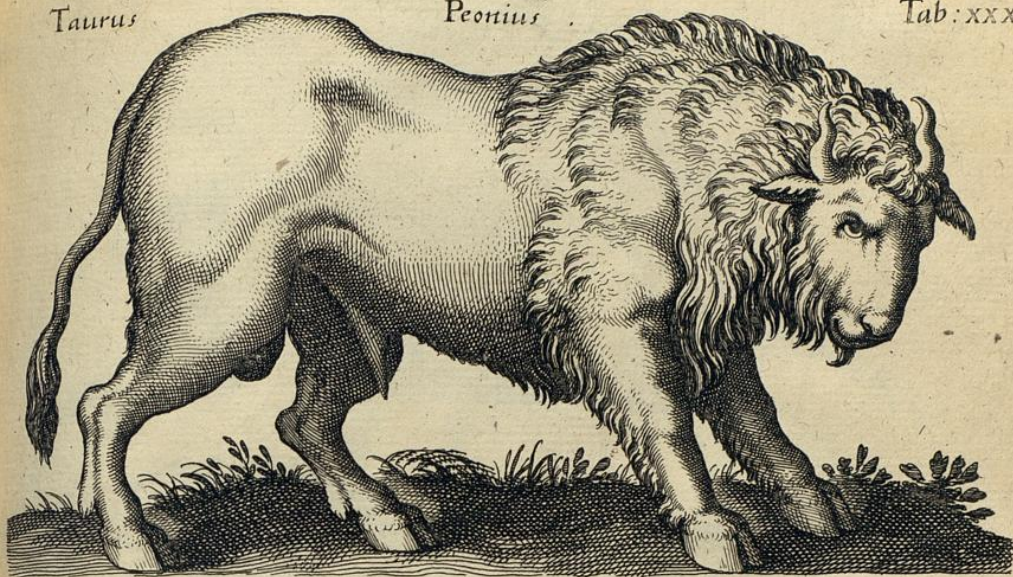


Tab.

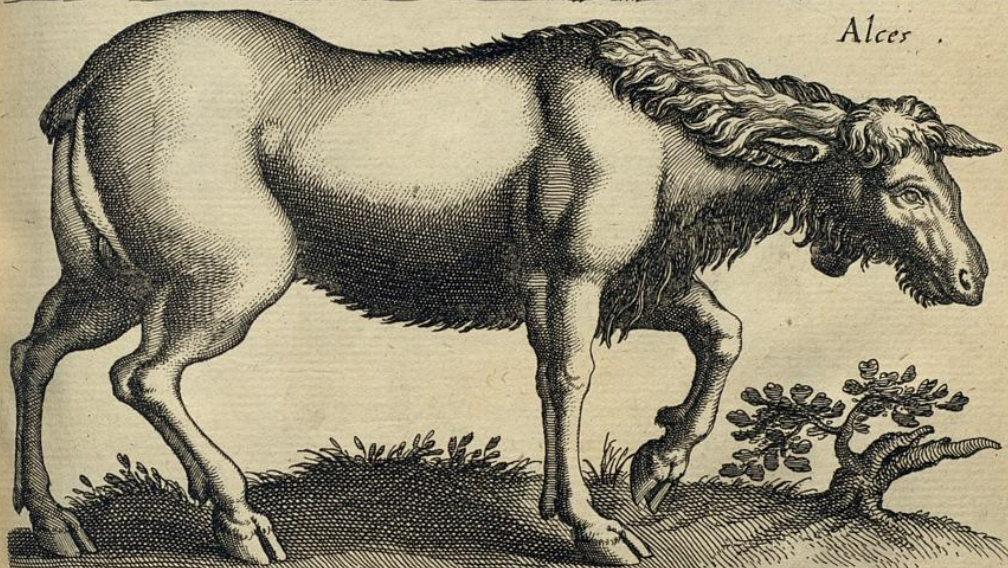
Taurus

Peonius

Tab: xxx.

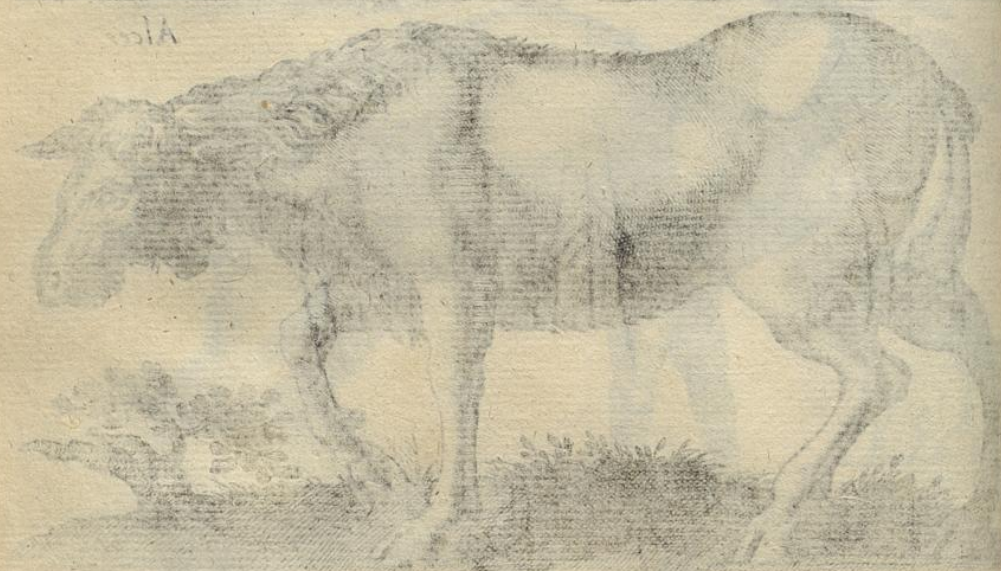


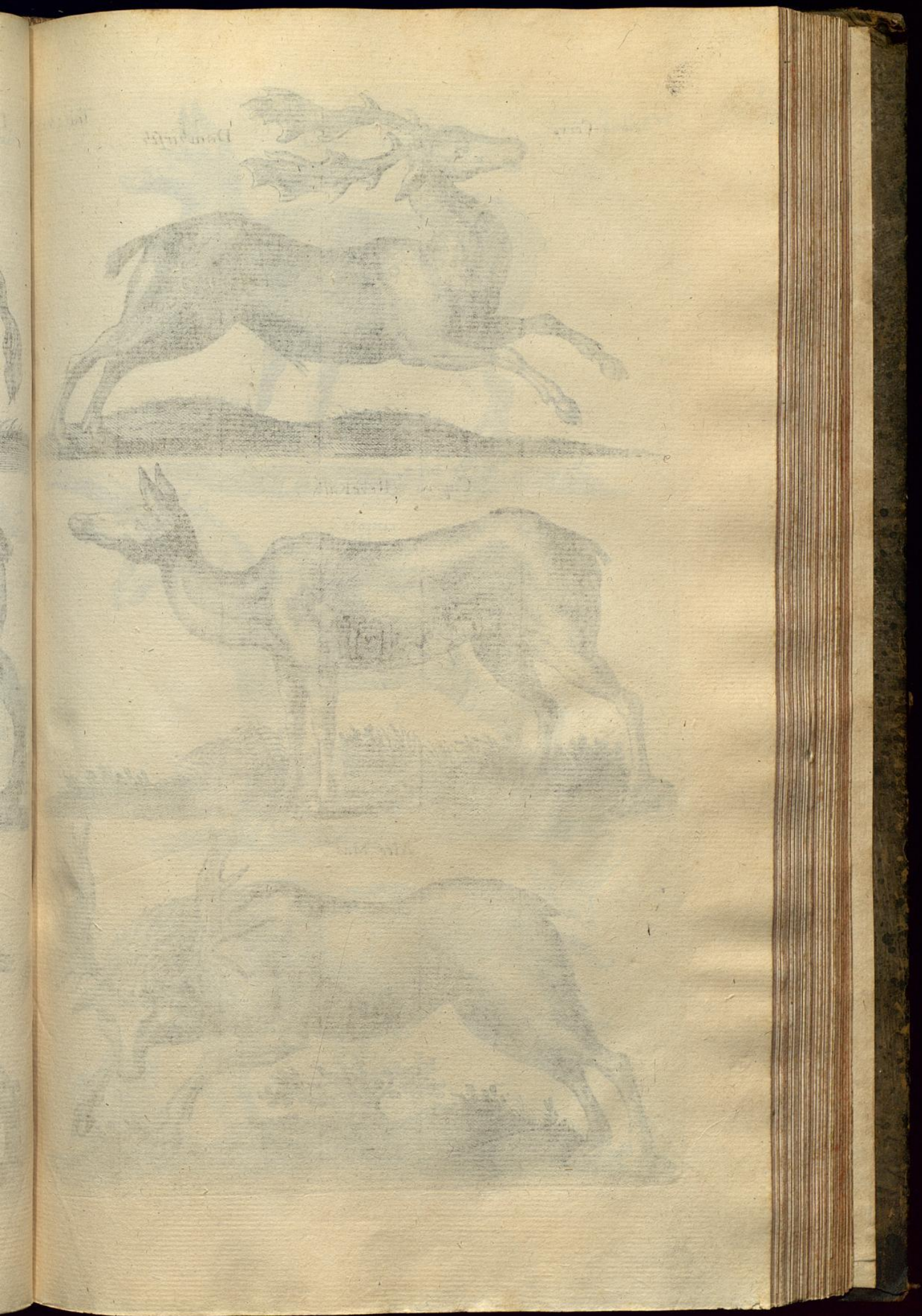
Alces



Alce . Elend geschlecht .







Dama-Cerv,

Damhirsch

Tab: 11



Caprea . ReheKalb .



Alce Mas .



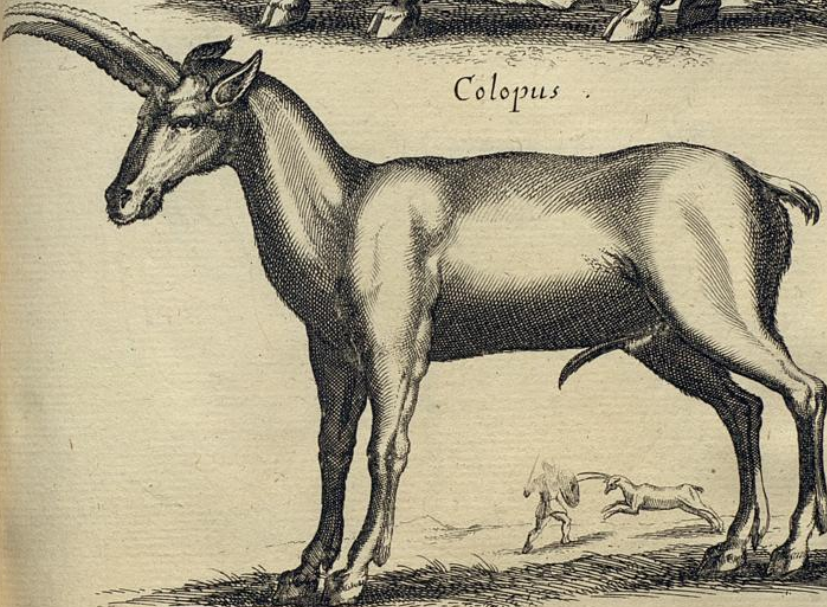
Tab: x

Tab: xxxii

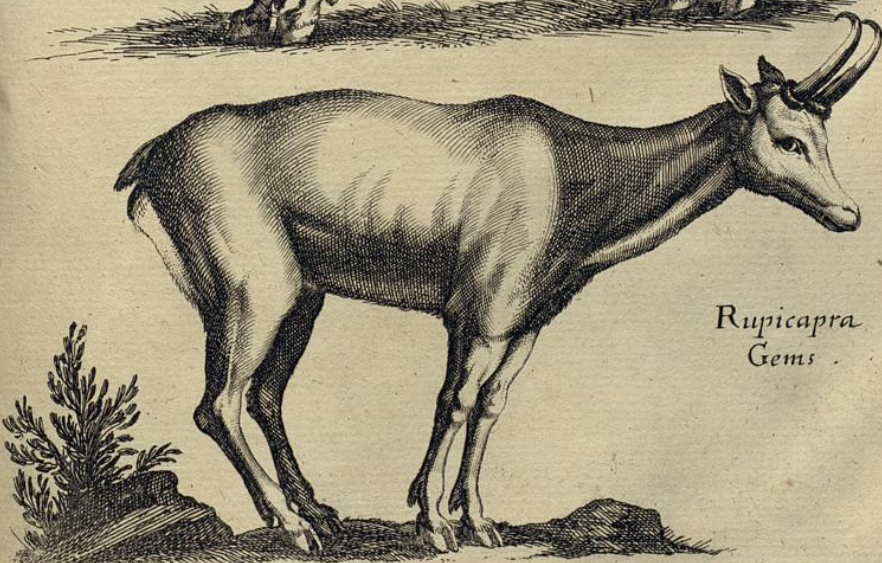
Cerva . Hinde .



Colopus .



Rupicapra .
Gems .



Capreolus

Cervus



Capreolus



Capreolus



Capreolus Retic



Capreolus
Mamm



Capreolus



Capreolus . Rete .



Capreolus
Marinus .



Capra .





Pygargus .
Weiss Zars .



Tragelaphus -

Pygargi species



Hippelaphus
femina .



P. 100
W. 100



P. 100
W. 100



P. 100
W. 100

Al
de
c. 9.

longe maiores, Aristoteles auctor est. Vifi et monstrofi agni, quorum etiam hic Icones damus. Unus erat capite suillo; alter duobus capitibus et quinque pedibus. Ter-

tius pedibus equinis et capite simiae. Quartus triceps. Quintus, dorso duplici coniuncto, pedibus octo.

ARTICULUS IV.

De Capra et Hirco domesticis.

Αἰδρον.
de Bisulcis
c. 9.

In historia hac, de Caprae primo, mox Hirci, tandem Haedi nomine in principio agendum est. Capras a carpendis virgultis dictas esse scribit Varro, Cicero et Nonnius. Festus tanquam crepas vult dici, quod cruribus crepent. Martinus a καπρω voro, quod sit animal ποικιλόφαγον deducit. Pro aetate et sexu variant nomina. Graecis dicitur αἰς, ab αἰσσειν ruere, et cum impetu ferri. Dicuntur vero αἰγες tam ἐρίφοι recens natae caprae, quam χιμαῖροι, quae sunt annulae, vel mediae aetatis, et adultae, quae τράγοι, licet hoc nomen maribus duntaxat competere videatur. Synonyma occurrunt plurima. Modernis Graecis vocatur γίδα, Tyrreniis κάπρα, Cretensisibus καρανί. Hesychius μηκίλας, et αἰσγίνας vertit capras; κεράδες sunt caprae foemellae, quae cornua ut plurimum habent. κηλάδες, caprae in fronte signum habentes instar calli. Μυαάδες, quae mulgentur: ὕνας agrestis: χιμαῖρα hieme nata. Grammatici tamen χιμαρον, pro omni caprario genere, omni aetate et utroque sexu interpretantur. Sed et μυρία et μηκάδες caprae sunt. Hircus, qui Sabinis fircus, vel ab hirsuto, quod ab Ebraeo חיר adurere, quod animal sit libidinosum, dicitur. Graecis est τράγος, vel a τρώγειν et τραγῆν edere, quod vorax sit: vel παρὰ τὸ τραχὺ δέρμα ἔχειν, a pellis asperitate: vel ἀπο τοῦ τρέχειν, currendo. Capri nomen obtinuit, qui castratus est: Aegyptius Mendes. Haedus est id, quod ex capra et hirco nascitur. Ab Ebraico potius חֵדָא quam quasi foedus dicitur. Martialis foetum quae-rulae rudem capellae appellat. Hesychio et Ethymologo dicitur ἐρίφος, Varino ad tres vel quatuor menses, postea χιμαρον dici, donec pariat et mulgeatur. Rhodiis audit καρανός, a-

lias etiam κεκρύφαλος, aut κρηδεμνος. Διακαλαμάσκαρες in quadam lege dicuntur, quod frugum calamos depascere. Bisulcas esse capras, et cornigeras, haud uno loco Aristoteli proditum. Colorem mutant, et interdum varie generantur. Pilus differt sexu. Crassius est hircis, mollis et tenuior capris. Et quia hoc genus apprime hirsutum est, ideo Festus, densorum pilorum homines hircipilos vocavit. Cornua omnibus esse negat Plinius; verum in his, quibus sunt, indicia annorum per incrementa esse affirmat. Sunt autem ea longa et acuta. In De lo insula, prodente Varino, visum est hirci bicubitale cum dodrante, ponderis librarum viginti sex. Oculos, quos in angulorum angustias contrudit, habet aliquando dissimiles. In tenebris splendere lucemque iaculari Plinius prodidit. Naso sunt simae. Dentes caprae superiores non sunt praeter primores geminos, ut idem ait, et pauciores alii, quam hircis, quod prodidit Aristoteles. Dependet mento omnium villus, qui aruncus, spirillus, Graecis ἡρεγγος, secundum quosdam κρύγκος dicitur. Non colas vocari tradit Festus papillas, quae ex faucibus caprarum dependent, Varro mammillas nuncupat, lacinias Plinius, verruculas alii. Binas in feminibus mammas habent, pedes macilentos. Per aures et nares spirare, praeter Alcmaeonem vel potius Archealum, Aegypti sapientes quoque credidere. Philes signum addit, quod naso obstructo nihil offendantur. Oppianus id de silvestribus credidisse videtur, dum eis meatum quandam a medio inter cornua loco ad pulmones pervenire, cui cera infusa suffocentur, scribit. Bartholomaeus quoque Eustathius, huic sententiae accedere videtur, dum se aliquid simile in homine invenisse

Descriptio.

Plin. H. N.

l. 28. c. 11.

Aristot. M. venisse prodit. Aristoteles tamen in
A.J.T.C.11. contrarium nitiur. *Iecur* extractum

diu moveri aiunt. *Ventres* sunt plu-
res. *Lien* rotundus. *Aspera arteria*
talis, qualis in homine. Quantum ad
Locus, *Locum*, in aquilonaribus terris abund-

ant. In Creta magna ipsarum co-
piae, quod lupis careat. Ithacem Te-
machus apud Homerum αἰγίβοτον vo-
cat. In Rhetia Helvetica praestantes

caseoli caprini fiunt, praecipue iis
in locis, qui circa thermas Fabarianas
montani sunt. Reperiuntur quoque
in Achaia, Africa, Nubia, Sardinia,
Cephalonia, Mileto, Damasco, In-
dia, novo orbe, Hispania, Corsica
et caeteris locis, de quibus in Dif-
ferentiis agemus. Terram pascendis
aptam, Graeci αἰγίβοτον, αἰγινόμην et

αἰγίβοτον vocant. *Cibum* et *potum* si
attendas, ποικιλοφάγοι sunt. Inpri-
mis vero frutetis, arbuto, alaterno,
cytiso agresti, iligneis et quernis
frondibus, maxime gaudent. Ex
glande, si circa satietatem data est,
abortum facere, Columella auctor
est. In deliciis quoque habent oleam,

ideo Minervae inimicae; vitis te-
nellos palmites, ideo Libero patri
immolabantur; ficus et farinam, te-
ste Aeliano, fraxinum, tamariscum,
barbam hircinam, et rosam caninam.
Fabae largius datae, copiam lactis
efficiunt, ut et pentaphyllon, si
prius, quam bibant, quinque dierum
spatio ipsis vorandum detur. Eius-
dem rei gratia, et dictamnium ven-
tribus alligatur. Vorant alicubi
scammoneam, veratrum, clemati-
dem, et teste Lucretio, cicutam.

De Ladano libet Plinii verbis uti. A-
rabia, inquit, Ladano gloriatur,
forte casuque hoc, et iniuria fieri
odoris, plures tradidere. Capras
maleficum alias frondibus animal,
odoratorum vero fruticum appeten-
tius, tanquam intelligant pretia,
carpere germinum caules praedulci
liquore turgentes, destillantemque
ab his, casus mistura, succum,
improbo barbarum villo abstergere.
Hunc glomerari pulvere, incoqui
sole. Et ideo in ladano caprarum
pilos esse. Recentiores tradunt, fil-
vas Arabum pastu caprarum refrin-

gi, atque ita succum villis inhae-
rescere. Verum autem ladanium Cy-
pri insulae esse, similiterque et ibi
fieri tradunt, et oesypum hircorum
barbis genibusque inhaerens, sed
ederae flore deroso, pastibus matu-
tinis, cum est rorulenta Cyprus.
Deinde nebula sole discussa, pulve-
rum madentibus villis adhaerescere,
atque ita ladanium depecti, etc. Vul-
gatissimum porro pabulum gramen
est, aculeatis inprimis foliis, ca-
priola Ruellio, quod prae caeteris
grata sit. Salsedine delectari, nec
tortoribus ignotum. Dracula Tran-
salpinae Hungariae praefectus, sae-
penumero captivis Turcis pedes ex-
coriatis confuso sale perficit,
mox capras adhibuit, quae linctu
cruciatum augerent. In *potu*, aquae
stagnantes et mortuae, quaeque diu
in vasis steteret, improbantur. Al-
bertus, cum moventur, post meri-
diem, plus aquae potaturas dicit.
Prodigiosum, quod in Zacyntho
Antigonus notat, nempe, quo tem-
pore spirant Etesiae, capras hian-
tes stare versus boream, eoque con-
tentas, aquam non requirere, ne-
que bibere. *Caprae* sunt admodum
venereae, teste Plinio. Ideo mense
septimo et adhuc lactantes incipiunt
coire, idemque tradit, animam
ipsis, quam ovibus ardentior, ca-
lidioresque concubitus. Annicu-
lae etiam coeunt, et terno aut qua-
terno concubitu implentur: quod
si a coitu imber accesserit, abortum
infert. Quinque mensibus uterum
ferunt. Pariunt maxima ex parte
singulos, sed aliquando et binos,
et ternos, et quaternos. Si cle-
mentia aeris et pabuli accesserit, bis
pariunt. Fertilitas ad octo annos
durat. Aristoteles tamen tota vita
coire asserit, et gemellos parere,
si pater aut mater vim eam gemi-
nandi a natura obtineat. In tri-
matu sunt inutilis. Pinguedine
sterilescunt. Commodissimum tem-
pus coeundi hibernum solsti-
tium. Unde Plinius. Conci-
piunt Novembri mense, ut Mar-
tio pariunt turgescitibus vir-
gultis. Quidam ad denas capras
singulos

Generatio
Plin. H.N.
l. 8. c. 5.

Varro R.
l. 2. c. 1.

Arist. H.A.
l. 5. c. 14.
et l. 6. c. 19.

Plin. H.N.
l. 12. c. 17.

singulos adhibent hircos, alii ad quindecim, nonnulli ad viginti. Quomodo educari debeant, ad Oeconomicam pertinet. Vehementiorem coitum si excitare volueris, genitalia, delibutis multo sale et nitro manibus perfrica, vel eadem pipere, aut urticae fructu perunge. Seminalem humorem capris ante coitum et partum destillare, Aristoteles auctor est. Idem ubera illarum, quae coitum non patiuntur, a pastoribus montis Oetae urtica vehementer perfricari, ut dolorem infligant, prodidit. Inde primo cruentus humor elicitur, mox purulentus, postremo lac non minus, quam ex iis, quae Venerem passae sunt. Idem de mulieribustam viduis, quam virginibus Albertus scripsit. *Amicitiam* colunt cum ovibus, tigris, fargo, pulegio, et eryngio. De ovibus non est, quod quicquam dicatur. Tigri si haedus porrigatur, abstinet cibo per biduum, tertio die esuriens aliud poscit, nisi porrigatur, caveam convellit, haedo vero, tantquam contubernali suo parcat, quod Plutarchus prodidit. Sargus piscis umbra quoque ipsarum delectatur, et stantes in littore, attingere gestit, ad salendum per naturam inhabilis. Pulegium a capris gustatum, si Plinio fides, balatum concitat, indeque Graeci quidam literas mutant, blechon vocare. Si vero Eryngii caulem capella morsu defectum ore sustulerit, totus statim subsistit grex, relictoque pascendi studio, novo veluti spectaculo attonitus, non prius mirari rem desinit, quam pastor caulem illum abstulerit. *Inimicitia* ipsis cum lupo, pardali, elephanto, caprimulgo ave, faliva humana, melle, evonymo, vite, et conyza. Lupus capras devorat. Pardalis easdem invadit. Elephas exhorret. Caprimulgus avis ubera fugit. Unde uber emoritur, caprisque caecitas, quas ita mulserit, oboritur. Humanam salivam vitare, Aelianus reliquit. Hausto melle debilitantur, si Alberto fides. Evonymi folium et fructus capras interimit gustatus, nisi purgentur, pur-

gantur autem anocho, quod quid sit, vide Aldrovandum. Aquam si biberint, in qua folia rhododendri maduere, pereunt. Iisdem et Sabina venenum. Oleam si lambendo lingua contigerit, primo germi nata sterilefcit. Pulmo assus ebrietatem prohibet. Conyzam edentes moriuntur siti enectae. Aegolethrum herba in Lycia, eisdem exitium. Inde nomen sortita. *Vox* ipsis est apud Graecos *μηκάσθαι*, id est mutire, ut Hospinianus vertit. Unde Homero *μηκάδες* vocantur. Apud Latinos, et balare, quod commune cum ovibus, et fremere. Inde *φριμάσσειν* de hircos. Varinus *ἑνα* hircinae vocis imitationem esse asserit. Mobiles sunt et celeres. Unde Varro in Soracti Fiscelio capras feras, e saxo, pedes plus, quam sexagenos salire scribit. Frigoris potius, quam aestus sunt impatientes: foetae inprimis, quae gelicidio hiemis conceptum fecere. Amant potius dumeta, quam prata, et campestrum situm, asperisque etiam montosis ac silvestribus optime pascuntur. Ita autem inhaerent rupibus, ut infra eas intuentibus videantur pendere. Unde caprarum et hircorum grex, *αιπόλιον*, quasi *αιπο-πάλιον*, sublimium conversatio dicitur: ipsae vero *πετράε αιγίλιπες*. Proxime etiam ripas vago passu lascivunt, comam fluvii tondentes. De *Carnium* caprinarum qualitate non convenit inter auctores. Hippocrati sunt cruditatis, flatulentiae et rusticum generatrices. Minus tamen aestivo tempore, quo melius pabulum habent noxiae. Autumno deterrimas Galenus fecit, hieme meliorem sanguinis consequi habitum, et naturalem intemperiem a temperatura temporis contractam corrigere. At Athenaeus, si conficiatur, etsi olida sit, plurimum alere, plurimumque corpori robur addere, reliquit, Clitomachumque Carthaginensem novae Academiae sectatorem solitum ferri dicere, quendam athletam Thebanum, omnes suae aetatis viros superasse, quod caprinis carnibus vesceretur, tenacibus illis, et con-

Aldrovandus de Bisulcis p. 270.

sb. nola
to inod
icent ilam
d. c. alid

divobu
nemo
ov. c. 1

Natura
mores, in
genium

Varro R.
R. l. 2. c. 3.

Columella
R. R. l. 7.
c. 6.

sb. reiner
stadio
Vitrin
Cibit.

xof A. sup
l. 1. d. 102
c. 1

Galen. de
alim. fa-
cult. l. 3.
c. 1.

Athen. Di-
gnof. l. 9.

coctu difficillimis, quarum esu
olidus e corpore sudor manaret.
Militarem cibum esse, Homerus in
Achille legatos Agamemnonis exci-
piente, ostendit. *Lac*, inter cae-
tera lactis genera moderate se habet;
et si minus, quam humanum tempe-
ratum. Est tamen et in eo, si ae-
tatem, passionem, anni tempus, et
spatium, quo a partu edito distant,
discrimen. Sine melle periculose
fumi, auctor Galenus, quod in ven-
triculo coaguletur. Minus idem al-
vum tentat, nisi scammonio et aliis
vescantur. In quibusdam Orientis
locis, tertio mense ablactari infan-
tis, eodem ali solent. Lactis natu-
ram *Caseus* sequitur. At *hircorum*
caro, tum ad coquendum, tum ad
bonum succum generandum, deter-
rima est, libidinisque inprimis tem-
pore vitatur et foetet. Apud An-
tiphanem tamen *τράχος ολιγάτης* in
convivio apponitur. Testes quo-
que et iecora damnantur. De *Ha-
dina* non est una auctororum sententia.
Sanctis in V. T. olim in deliciis: A-
scraeus Poeta *εὐχόμεν καὶ εὐπειπὸν* vo-
cat. Platina post Galenum, dome-
sticorum animalium laudabilissimam
esse, quod parum recrementi habe-
ret, facile concoqueretur, bene ale-
ret, sanguinem calido et frigido
temperatum generaret, scripsit. At
Bruierinus eas vituperat, quod ca-
prae febre nunquam careant: nec
possit sanum temperamentum a ma-
tre morbida foetus sortiri. Iulius
Alexandrinus vero calidas quidem
esse asserit; sed naturalem, quae in
adultis est siccitatem, teneritudi-
nem aetatis emendare, et ad tempe-
ramentum quoddam ducere: simul
lactentes, minime quidem aetatis
ratione, verum alimenti beneficio,
de nativa caliditate aliquid remitte-
re, et humediores tenerioresque
fieri. Olim etiam apud Ethnicos,
in conviviis circumferebantur, la-
sere et aliis conditae. Sanguis in ci-
bum formatus, sanguiculus, teste
Plinio, dicitur. Formabatur et in
cibum: Unde *μέλας ζωίδης* apud La-
cones: et Pollux *ἀματῖαν*, obsonii
genus exponit. Iecinora et pulmo-

nes quomodo coqui debeant, vide
apud Apicium. Magni et in Medi-
cina usus. Ideo Plinius millia re-
mediorum ex capra demonstrari di-
xit. Democritus etiam effectus eius
auget, qui singularis natus sit. Car-
nes caprinae comitialibus in rogo
hominis tostae exhibentur, ut vo-
lunt apud Plinium Magi. Hirco-
rum in aqua decoctis panos et apo-
stemata discutunt. Lure caprino
cantharides expugnantur. Drusus
Tribunus plebis *caprinum sanguinem*
bibisse dicitur, cum pallore et invi-
dia veneni sibi dati insimulare. Ce-
pionem inimicum vellet. Eodem
maculas contractas abbi Marcellus
scribit. Tormina intestinorum et
alvi fluores sistere in sartagine frixum,
apud Galenum et Dioscoridem ha-
bemus. *Hircinus* abscessus calidos
cito maturat: in cerato quodam po-
dagrico apud Aetium admiscetur:
lusciosos sanat: herbis diureticis nu-
triti, aridus et tritus inque vino cum
petroselino sumtus, calculosis ve-
hementer prodest. Quomodo et
quando colligi debeat, apud Aldro-
vandum vide. Medicamentum hoc
manus Dei vocatur. Paria ibidem
ex Marcello, Fuchio, et aliis inve-
nies. Adamantem eo solvi et emol-
liri magni auctores, inter quos Sca-
liger et Iubertus prodidere. Si in
sanguine eodem et succo senecionis
vitrum efferbuerit, aut maceratum
fuerit, reddetur tam molle, quam
est cera vel argilla, ut quidvis ex eo
fingi possit: pristinae naturae resti-
tues, si aquae immerferis. Hoc est
Geberi, Alberti, et ingeniosi cuius-
dam Bituricensis vitrarii secretum,
quod ille moriturus Antonio Mizal-
do, ut ipse memorat, ultro donavit.
Idem cum aceto mistus sanguinis vo-
mitui et exscreationi prodest. *Se-
rum* commode illis, qui mordica-
tione patiuntur, aut in recto inte-
stino, aut in colo, iniicitur, quod
ob crassitiem citius concreseat, ut
Galenus docuit. Secundum A-
vicennam, magis resolvit, quam cae-
tera, cum melanthio, sulphure, et
iride, lentiginisque et maculas
tollit. Cum adipe anserino, Plinio

Galen. de
boniet
mali succi
cibis. c. 6.

Ludovic.
Roman.
l. 5. c. 10.

Bruier. de
re cibaria
l. 14. c. 17.

Iul. Alex.
Salubr. l.
11. c. 7.

ob melle
et melle
et melle

Id. mem.
cent 8. a.

Vj in Mo
dicina.
Plin. H. N.
l. 28. c. 10.

Plin. H. N.
l. 28. c. 9.

Co
R.
ci.

Die
rid.
l. 2.

Ca
stu
c.

Mizald.
Memorab.
cent 8. a.
phoril. 11.

nio teste, iac medulla cervina, resinaque et calce, labiorum fissuris efficax est. Cervix boum si intumuit, comperimus, inquit Columella, aureum esse medicamentum, ex pice liquida, et bubula medulla, et hircino sevo, et veterē oleo, aequis ponderibus compositum atque incoctum. Cum calce strumas discutit, teste Plinio et Marcello, cum cera ulcera serpentina sistit, addita pice et sulphure percurat, manantia item verendorum cum melle rubique succo. Per se datus adeps, teste Dioscoride, cantharidum venenum obtundit. Magi, ut citat Plinius, commendant comitialibus cum felle taurino pari pondere decoctum, et in folliculos fellis reconditum, ita ne terram attingat, bibendum sub limine ex aqua. Marcellus ptisanam cum eodem coctam torminosis in declinatione convenire vult, et apud Dioscoridem habemus, caprinum adipem decoctum cum polenta, rhoe, et caseo, dyfentericis dari, et cum succo ptisanæ infundi. Plinius denique in forbitione aliqua intestinorum vitiis magnopere prodesse asserit, ita uti protinus frigida aqua hauriatur. Idem remedium hydropicis Sextus Empiricus commendat. Canarii, ut refert Cadamustus, sevo hircino coniuncto quarundam herbarum succo carnem inungunt, ut cutis facta inde densior algorem ferat facilius. Nudi enim incedunt. Adhibetur et podagricis cum fimo caprae et croco, sinapive, cum caulibus hederæ tritis, vel flore cucumeris silvestris. Idem, pomatum ingreditur, ad fissuras labiorum commodissimum. Medulla post cervinam et vitulinam laudatur. Iecur asinum caeliaciis convenit, magisque, quam hirci, cum vino austero decoctum potumque, vel ex oleo myrrheo umbilico impositum. Idem ad nyctalopias facit, et illos, qui comitali morbo sunt obnoxii deprehendit, convulsionemque iisdem infert. Quin et ad canis rabidi morsum laudatur, quo imposito, ne tentari quidem aquae metu affir-

mant. Hippocrates, si pariens inflata fuerit, hepar ovillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum, praecipit meracius ad dies quatuor, et vinum bibi vetus. Ex felle multa quoque apud Plinium inprimis sunt remedia. Veneficiis ex mustela rustica factis, contrarium est, cum cinere aluminis, scabiem abolet, ad porriginem cum creta cimolia et aceto facit, ita uti capilli paululum inarescant. Idem lentigines tollit admixto caseo et vivo sulphure, spongiaeque cinere, ut mellis sit crassitudo. Strumas etiam discutit, si saepius incipientes ea tangantur. Superciliis impositum pilos abolet, nihil de angina et aurium vitiis dicam. Invenitur denique apud Dydidium, non fore in lecto cimices, si fel hirci aut tauri, aceto acri diluatur, indeque lectus aut parietes illinantur. De Liene hoc habemus. Calidum, id est, ut e pecude exentus est, et super lienem hominis impositum, mire intra paucos dies dolorem auferre, si postea ad fumum suspensus datur, ut illic arescat. Caput cum pilis suis decoctum, et contritum incisa intestina solidat. Cerebrum Magi per annulum trajectum aureum, priusquam lac detur infantibus, instillant contra comitiales, ceterosque infantium morbos. Aesculapius cum melle carbunculos sanare vult, Sextui vero aquam, quae e caprae palato effunditur, et quicquid comedit, si misceatur cum melle et sale, ex eo caput et corpus si fero fricetur, pediculos extinguere promittit, atque idem remedium esse ad ventris dolorem. Corii cinis ex oleo illitus perniones mire abolet. Ramenta cum pumice trita, acetoque permista, exanthematis profunt. Si situr nimia in foemina ex naribus haemorrhagia, si mamillae eius corrigio caprino vinciantur. Piliusti fluxus omnes sanant: combusti adiecta pice et aceto, naribusque inferti, sanguinem subito reprimunt. Accensi serpentes fugant. Cornu combustum et mixta farina impositum,

Hippocrat. de natura muliebri.

M.H. n. 17.

Actian. H. A. 1. 17. c. 14.

Actian. H. A. 1. 2. c. 14.

Actian. H. A. 1. 2. c. 14.

crocogill sidrom ob adailum

tum, fursures scabiemque in capite emendat. In flamma ustulati, crustae cum aceto scillitico tritae, commode igni sacro adhibentur. Capiti infirmi suppositum, vigilias in somnum convertit. Alarum foetorem, rasum vel exustum, et cum felle hirci, myrrhaque mistum, tollit, si eo perfricentur. Comitalem morbum deprehendit. Nidore suo lethargicos excitat, et ustum ad albedinem dentes detergit. *Vngulas* ad serpentes prohibendos Palladius urit iubet, si cinis earundem ex aceto illinatur, alopecias sanat. Est et *Lac Caprinum* in multis contra morbos remediis. Scio, inquit Plinius, Damocratem in valetudine Confidiae M. Servilii consularis filiae, omnem curationem austeram recusantis, diu efficaciter usum lactis caprarum, quae lentisco pascebat. Vis ei inprimis alexiteria. Haustus cum uva taminia, contra ictus serpentum iuvat. Quod primum mulgetur, leviores facere in quartanis accessiones, sive esum sive potum, Sextus Empiricus auctor est. Magorum vero quidam fimi hircinum drachmam unam e lactis caprini vel ovilli vel passii, cyathis tribus adversus quartanas ante accessiones dare solent. Eodem perunctae gingivae faciles dentitiones faciunt. Potum cum sale et melle alvum solvit. Schistum, datur comitialibus, paralyticis, melancholicis, leprosis, elephantiacis, etc. Fervens adiecto polentae, quantum satis, ut pulticulae instar fiat, dysenterico bibendum datur. Sanantur eodem et *Liene*s, post bidui inediam, tertia die hedera pastis capris, per triduum potu sine alio cibo. *Caseus* recens moribus animalium imponitur, ficcus ex aceto et melle purgat ulcera, mollis cum melle subactus et impositus, pannoque aut linteo desuper testus, fugillationes livoresque celeriter abstergit. Recens coagulatus, super oculos positus, dolores cito lenit, si mulier cibos adversans utero doleat, et febris ipsam ac rigor corripiat, Hippocrates pepli albi quintam, dimidiae choen-

Hippocra.
de Morbis
muliebr.

nicis partem, et seminis urticae tantundem, et casei caprini rasi dimidiam choenicem, simul cum vino vetere miscet, et sorbenda propinat. Et alibi, si quid in utero cumputruerit, vel si sanguis aut pus exeat, caseum caprinum assatum vel rasum, vel simpliciter, cum aequali parte polentae miscet, et in vino ieiuno propinat. Quantum ad *Coagulum*, Haedi contra pastinacam et marinorum morsus, drachmae pondere ex vino sumebatur. In profluvio sanguinis bibebatur, et contra concretum lac assumebatur. Idem tertia parte ex aceto potum, sanguinis excretionem reficit, magnitudine fabae, in vino myrtheo remissum, et ieiuno coeliaco datum, efficaciter prodest. Hippocrates quoque haedi coagulum adversus alvi profluvium laudat. *Urinam* quod concernit, ea cum aceto scillitico hausta, contra ictus serpentum valet, apostemata, in quacunque parte discutit, opisthotonon, auribus infusa levat. Poeni pasturales in filiis quadrimis, ut refert Herodotus, venas verticis lana succida inurunt; nonnulli venas temporum, ne, scilicet, unquam pignora defluens ex capite officiat. Quod si pueris inurendis spasmus contingat, urina hirci aspersa eos liberant. Dioscorides, eandem ad aquam, quae cutim subit, cum nardi spica, quotidie binis cyathis, cum aqua bibi scribit, utinamque per alvum extrahi. Sextus, mulieri menstrua provocare, si bibatur, credit. Omnium creberrimus usus *Fimi*, Graeci σπυγδα, proprie nominant, digerentis et acris facultatis adeo, ut induratis scirrhorum in modum tumoribus, congruat, non tantum lienis, sed et aliarum partium. Ustusque tenuioris quidem substantiae, verum haud manifeste redditur acrior. Datus aliquando ex aceto ad viperarum morsus, ex vino ad auruginem, cum thure ad profluvium muliebre. Inquietos infantes, fimo isto alligato panno, cohiberi tradit Plinius, maxime puellas. Luxatis cum melle illini-

Herodot.
1. 4.

Galen.
simpl. 1. 16.
c. 22.

illinitur. Ex aceto decoctus, strumas discutit. Ex eodem subservefactus, et illitus, ulcera quae serpunt, sanat. Cum melle paratus et appositus cancriferos, et carbunculo ventris laborantes sanat, et eosdem discutit. Ambusta sine cicatrice sanat. Tritus et cum aceto scillitico mistus, frontique applicitus, hemiplegiam tollit. Cum eodem subactus ad crassitudinem mellis articulorum contractiones relaxat, et tremulis prodest. Cum farina hordei et aceto impositus, maxime in duris et rusticorum corporibus, remedium est ischiadicis. Pillulae interremedia mensium et secundinarum pellendarum apud Hippocratem. Hisce adiacere libet, quod ipsemet hircus pestilentiae tempore domi alatur, quasi aedium vastitas, viroso vapore, quem hircus expirat repleta, aditu auram venenatam

Variis

repellat. Praeter haec, sunt ex caprillis villis cilicia: ex pellibus indumenta, calcei, stragulae, utres, lagenae, rates, folles, vela, charta denique et scuticae: cornua hircina Pyrrhus cristae loco capiti imposit. Locrenses, quos Ozolos vocant, *τραγίας καὶ κάρδια*, id est, ovium et hircorum pelles gestabant, et plerumque inter caprarum greges versabantur. Sardos quoque et Getulos caprarum pellibus amiciri consuevisse, auctor est Varro. In Cypro etiam Zambellotum e pilis caprarum conficitur, et Iosephus Barbarus testatur, in Armenia minore prope Betolin et Isan fluvios, vel ideo magnam caprarum copiam ali, et quotannis tonderi. Asserit et Bellonius, selectiores Turcarum pannos, undulatos, ex pilis caprarum Ancyrae Cappadociae metropoli confici: sed et tapetes, ex iisdem constare. De chartis quod dixi, illae, Pergami Troadis primum inventae fuere, et exinde nomen sortitae sunt. De *Differentiis*

Differentia, pauca occurrunt. Aegyptiae foetus quinos pariunt, quod foecundissimas Nili aquas bibant. In Phrygia hirci sunt quadricornes, referente Scaligero, pilo admodum pro-

lixo, aequante candorem nivis, quem vellunt ad textrinam, non autem tondent. Aegyptii apud Plutarchum, affirmant, capras suas, quoties cum sole, eodem plane loco Syrius oritur, in ortum omnes conversas, eo respicere, atque hoc sideris huius revolutionum argumentum certissimum esse. In *Aquilonaribus* terris, si Olao Magno credimus, hirci sunt magno corpore, crassis cruribus, plena et brevi cer vice, auribus flexis, et depressis, capite parvo, spisso, longo, acnitido collo, cornibus altis et latis. Fere omnes colore sunt albo. Hyeme pascuntur pinorum corticibus, musco, et populeis virgis. Pelles maximis navigiis, quae stus et lucri causa, in Germaniam exportantur. *Caspiae* caprae, ut Aelianus exponit, et albissimae sunt et cornibus mutilae, et ad maximorum equo-

Aelian. H. A. l. 17. c. 34.

rum magnitudinem accedunt. Eorum villi adeo molles, ut cum Milesis lanis comparentur, ex iisque Caspiorum sacerdotes, et ditissimi, vestes confectas gerant. In *Cephalenia* caprae non bibunt quotidie, sed adversum sibi ventum ore hiantes excipiunt. Ideo Theophrastus sex mensibus non bibere dixit. In Cilicia, referente Plinio, circaque

Aristot. in Mirabilib.

Syrtes, villo tonsili reperiuntur. *Damasceno*, supra palmum longas habent auriculas, ubera multiplicia, suntque admodum foecunda: Circumducuntur quadraginta vel quinquaginta ab eis quibus, lac est venale, et ubi lac emere volueris, in superius devehuntur coenaculum, etiam si triplex foret contignatio, ubi coram in vasa stannea, lac emulgent. *Narbonenses* auriculas latiores suis habere, Gesnerus audivit, ut quae ad dodrantem longitudinis accedant. *Illyricae*, si Alexandro Myndio credimus, ungulas quidem habent, sed non bifidas. Aliquando ternos, quaternos aut quinos foetus edunt, et lactis sesquicongium. Idem *Indicis* prope urbem Tarnasuri, et Africanis ad promontorium capitis viridis contingit. Hircum ad Amboniam la-

Aelian. H. A. l. 3. c. 32.

Georg. I. 3. c. 17. c.

etc

Varro R. N. l. 2. c. 3.

Bellon. obs. l. 3. c. 13.

Xaverius
Epist. 23.

de suo parvos alentem haedos, se vidisse, Franciscus Xaverius Iesuita, corruptae illius de Christo et Petro historiae, quam Persice conscripsit auctor, testatur. Ubere enim, quod prope genitalia unicum habebat, tantum lactis reddebat quotidie, quantum scutella capere potest. *Mambrina* capra in regione Damiatina fert equitantiem, fellam, fraenum, et caetera, quibus equi instrui solent: auriculas usque ad terram demissas habet, cornua deorsum revoluta sub ore. Pharos insula Aegaei maris, gignit capras cer-

vis colore similes, magnitudinem maiores. Est autem eis cornu longum ad duodecim palmos, rectum et quod unum solum habet porrectum stipitem, si Surio credimus. In Sardinia scribit Nymphodorus, pelles caprarum tam mirifica vi esse, ut hiberno tempore calefaciant, aestivo refrigerent. Eadem forte sunt, quae Musmones. In eadem hirci quidam celeritate omnes bestias superant. Ex monstris, tricornis caprae imaginem hic exhibemus.

ARTICULUS V.

De Capris silvestribus in genere.

Aldrovand.
Hist. bisulc. c. 10.

De Capris silvestribus in genere et in specie agendum est. Illarum plurima apud Graecos occurrunt nomina. *Αἰζ ἄγριος*, nempe, *αἰζόκερας*, *δορξ*, *δορκας*, *δορκάλις*, *δορκάδιον*, *πρόξ*, *πλάξ*, *βούβαλος*, *ἰζαλος*, *νέξος*, *κέρως*, *κόλος*, *τραγέλαφος*. *Αἰζ ἄγριος*, capra fera Latinis est. Solinus tamen sagittas dictamno herba extrahendi morem, qui ab Aristotele, Theophrasto, Cicerone, Virgilio, *αἰζ ἄγριος* simpliciter ita dictis tribuitur, ad illas adstringere videtur, quae Cretam et Idam montem potissimum incolunt. Et, si Virgilio esset, fera capra, quae Aristoteli *αἰζ ἄγριος*, manifestissima inter utrumque contradictio esset. Cum hic feras capras in Africa esse neget, illi haberi ostendat. Ideo per capras feras Virgilii, capreas exponit Servius, et Aldrovando videtur, ubi pro specie sumenda est, illam intelligi debere, quae domesticae est similior. Sane Varro, capras, quas alimus, a capris feris ortas dicit, ipsoque caprae ferae nomine, privatim uti videtur. Varino *αἰζ ἄγριος*, *αἰζάγρος*, et Hesychiodicitur, quam tamen vocem Oppianus peculiari speciei, illi scilicet, quae Tridentinis et circumvicinis populis Camozza vocatur, tribuit. *Αἰζόκερας*, capricornus est Latinis, quam vocem barbari, teste Scaligero, caprae silvestri imposuere, et

Oppian.
Cyneg. l.
2, v. 343.

foli Suidae, genus est animalis. *Δορξ* et *δορκας* solo nomine differunt, et si quidam apud Hermolaum animal diversum esse opinentur. Alibi pro eo *ζορξ* legitur, interpretes Strabonis Damam, Nicandri, Capream vertit. Damas etiam traducunt apud Oppianum Gillius et Bodinus *ἰορκας*, qui *ἰορκας* Hesychio. Dioscorides tamen a Dorcade manifeste distinguit. Cornarius rupicapram intelligit, quae cornua in dorsum adunca habet. *Dorcadis* nomine Plinius ita titur, tanquam ei nullum apud Latinos vocabulum respondeat, sentitque capream capreolum et dorcadem, tria animalia, unum duntaxat animal denotare. Aldrovando ea vox nomine generis usurpari posse videtur. Aliis, ut Ethymologo et Varino, cervinus pullus esse creditur, sed male. Cordus a dorco sexu differre existimat. Scalliger per dorcadem capreolum, per dorcum capream intelligit. Ut ut sit, *παρὰ τὸ ὄξως δορκεύ* venit, quod acutius videat. Afferunt namque hi, Origenis apud Aldrovandum verba sunt, quibus medicinae peritia est, inesse huic animali intra viscera humorem quendam, qui caliginem oculorum depellat, et obtusiores quoque visus exacuat. Ideo Ethymologo *ζῷον ὁξυδερκὲς καὶ ἐνόμματον* dicitur. Invenitur et *δορκον* in Canticis Canticorum, quae tamen vox,

vox, auctore Myrtilo apud Athaeneum, parum usitata est. Videtur omnem capram silvestrem significare. Δορκάδες apud Oppianum brevem habent caudam. Gillius cervos transtulit, sed perperam. Ab istis namque apud eundem distinguitur. πρόκες Varino sunt ἐκγόνα, ἐλάφον, ἢ δορκάδων ἐίδος. At Aristoteles, dum dicit, fel nec cervum, nec πρόκας habere, et sanguinem ubi effluerit concrefcere omnium, praeterquam ἐλάφου καὶ πρόκως, ab invicem distinguit. Gaza Damam vertit. Nomena celeritate, ἀπὸ τοῦ προϊζέσθαι Grammatici sumunt. πῶς a quibusdam et lepus et dorcas exponitur, cervus item et νεῦρος, quae omnia animalia sunt timidissima. Sed et πῶς idem est, quod πῶς timidus, seu pavidus, quo sensu Homerus πῶκα λαγῶν, dixit. κέρως apud Hesychium exponitur, vel hinnulus, vel cervus, vel dorcas. Ex caprearum genere esse, negat Scaliger. Sunt, inquit, in cervis, ut in bobus iunx et iuvencus. Aeliano specie a cervo differunt. Turbinis, inquit, instar celerissimi fertur, flavis pilis spectatur. Cauda est albissima, tum ex albenti eius oculi cyaneo colore tincti videntur, aures per altis pilis refertae, neque modo in terra pedum celeritatem ostendit, sed etiam cum in sursum confluentem inciderit, Ungulis pedum remigans, fluctus perumpit, et vero in lacubus natare gaudet, unde sibi passum comparat. Virides iuncos et Cyperum depascitur. νεῦρον hinnulum interpretantur, Cordus, Marcellus et alii. Aldrovandus peculiarem quandam caprae speciem hoc nomine indigitari, apud Dioscoridem, scribit. Nam Varinus et Ethymologus πρόκας νεῦρον quoque dici produnt. Marius Grapaldus damam reddidit: Solinus etiam Damam esse ostendit, dum scribit: Nebrodi damarum copia nomen dedit, quem damae et hinnuli gregatim per vagantur, inde Nebrodes dicti. κόλος ex Scythicae et Sarmaticae gentis capris silvestribus censetur. Magnitudine est inter cervum et arietem, albicante corpore, eximiae super hos levitatis ad cursum, naribus potans trahit ad caput. Hinc post-

modum complures dies servans adeo, ut per carentes aquis agros facile pabulum carpat. Capreat vox apud Latinos, saepe pro omni capra sumi videtur. Rupicapra, etsi in silvestribus species est Plinio, ratio tamen nominis postulat, ut generis etiam vicem subeat, quando quidem per summas versari rupes, non illi tantum, cui cornua in dorsum adunca, convenit. Delectantur in universum excelsis montibus, et tam in sublimi habitant, ut vix humanis obtutibus pateant. Quod si aliquando ferarum vel hominum adversitatem persensere, de altissimis saxorum cacuminibus sese praecipitantes, in suis se cornibus illaefas suscipiunt. Plurima inter mares discordia propter foeminas, tempore libidinis. Domesticis, omnium consensu, saporis alimentique bonitate, constitutionis tenuitate, concoctionis facilitate, excrementorumque paucitate praeferuntur. Sicciores tamen paulo carnes habent. Ideo inventum Arabum oleo eas incoquere, ut inde humescant. Diocles tamen, Archidamus, et Galenus, quod in oleo coquitur siccum evadere, et glutinis vinculo amisso, solutile fieri censent, ψάδρον nempe et καύρον. Vsum in Medicina quod spectat, Capreae in cibo sumtae dysentericis profunt. Iecur seu inflatum, seu tritum coeliacis opitulatur: Vapor in aqua calida salsa cocti, oculis exceptus, nyctalopas iuvat. Combustum et aspersum sanguinem sistit, maxime si contritum naribus indatur. Sanguis cum palma marina teste Plinio pilos detrahit, secundum Marcellum, abscessus maturat. Fel theriaca est moribus venenosis. Idem contra suffusiones incipientes, oculorum caligines, genarum et palpebrarum scabrias, facit. Cum rosaceo aut succo porri, tritum, et tepidum naribus instillatum, tinnitum tollit. Cum melle Attico faucium dolores levat, et vetri exulcerationem sanat. Fimus aridus, tritus et cribratus, ex vino odorifero cyathi mensura sumtus, auruginem tollit, si Galeno credimus.

K

ARTI

Aelian. H.
A. l. 14. c.
14.

Strabo Ge.
ogr. l. 7.

ARTICULUS VI.

De Capris silvestribus in specie.

PUNCTUM I.

De Rupicapra et Dama.

Caprarum silvestrium species sunt, *Rupicapra*, *Dama*, *Ibex*, *Bubalis*, *Pyrgargus*, *Capra strepsiceros*, *Dama vulgaris*, *Capra Moschi*, *Capra Bezoardica*, *Subak Scytharum*, *Oryx*, et *Capra auribus demissis*. *Rupicapra* Dioscoridi Dorcos, Opiano *αἰγας* seu *αἰγας*, Varroni Caprea, nisi fallor, dicitur. Magnitudo ei, quae caprae villaticae, paulo tantum altior, et corporis forma feris altis similior. Bellonius minorem dama facit. Colore est inter fuscum et rufum, qui aestate magis ad rufum, hieme magis ad fuscum vergit. Ac Scaliger aestate pilo fulvo, hieme cinereo esse dixit. Gesnerus partim albam partim nigram, distinctis coloribus vidit, sed et albae totae interdum, quamvis rarissime, conspiciuntur. *Oculos* habet rubros, *ures* arietinis longiores, colore gilvo, atramque lineam utrinque recta a cornuum radice supra oculos ad extremum os ductam, et in labra superiora desinentem. *Frontem* veluti stella insignit. *Caudae* superior pars pilosa, nigra, et rotunda, ut dorcadis longa. *Cornua* ei nigricant, novem aut decem digitos longa, multis nodosis circulis exasperata, minoribus paulatim, in unco nullis, quin levis et acutus est hami instar. Parallela fere, id est, aequis undique intervallis surgunt, solida, ab initio tantum pollicis circiter mensura cava, et teretia magis, quam domesticis. Aiunt, inquit loco citato Scaliger, mucronibus cornuum, id quod capras quoque facere videmus, tergum scabere. Ex ea scalpturitione, quae perniciēs evenerit, operae pretium est cognoscere. Creditum est tanta illas illo in pruritu perfundi voluptate, ut ex-

tremum cornu fastigium in cornu eo usque adigatur, unde retrahi nequeat. Quo circa ex altissimis ruere locis, atque afflicti, aut a venatoribus forte deprehensas, proculve observatas capi, aut fame interire. Rupes montium colunt, non fummas tamen, ut ibex, neque tam alte et longe saliunt, descendunt aliquando ad inferiora Alpium iuga. Conveniunt saepe circa petras quasdam arenosas, et inde arenam, ut caprae sal lingunt, quo linguae inertem pituitam defricent, et appetitum excitent. Cum in venatione urgentur, altius semper ascendunt, donec nullus ad eas canibus pateat accessus, deinde cum venatores per saxa manibus pedibusque sequi vident, de saxo in saxum transiliunt, ac montium cacumina petunt, donec nulla scandendi reliqua sit facultas. Illic se cornibus retinent, et quasi suspendunt. Sic vel bombardis feriuntur, vel in praecipitium pelluntur, vel fame pereunt. Mox a Divi Iacobi die frigidiores montium clivos petunt, ut paulatim frigori assuescant. Caprae, aliquando cicurantur. Ex pellibus fiunt chirotecae equitantibus. Ubi errabundae quaerunt novas sedes, aut pascua perspecta proxima rupe, proiecto pede, saepe periclitantur eius fidem, nempe, mobilis ne sit, an lubrica. Illud festivum, addit Scaliger, in aula patrum Bonifacii, vidimus cicures assilire ad aulae pendentia, in quibus similes essent intextae ferae. Quantum ad *Vsum*, caro est ficior, et melancholici humoris parens, odoris silvatici. Venatores ex recenti sanguine scaturientem, tanquam insigne vertiginis remedium forbent. Apud Plinium legi-

Aldrov.
Hist. Bi-
fulc. c. 11.

Scalig. Ex-
ercit. 207.

Bellon. obs.
l. 1. c. 54.

legimus fevi cyatho, et lactis pari mensura deploratum phthisicum convaluisse. Iconem duplicem hic exhibemus, Rupicaprae nempe, et Capri montani. *Dama* duplex est, Una veterum, de qua hic, altera vulgaris sive recentiorum, Graecis πλατύκερος dicta, quam Gaza forte intelligit, cum πρόκα apud Aristotelem damam vertit. Plinius caprarum silvestrium generibus, quae transmarini situs mittunt, annumerat. Forte Dioscoridi et Nicandro,

de coagulo agentibus *νερόδες* appellantur: Grapaldus etiam *νερόν* damam reddidit. Animal est caprae magnitudine et colore dorcadis. Ovidius fulvo tergo damas vertit. Famosa est inprimis earum timiditas. Ideo raro mansuescere Plinius tradit. Cornibus tanquam unco prominentes rupes apprehendunt, neque aliter incessas montium verrucas superant.

PUNCTUM II.

De Ibice.

Aldrov.
Hist. bisulca
4, 13.

Plin. H. N.
1, 8, c. 53.

Dioscorides in capite de coagulo huius caprae non meminit, et vix forte aliquis est ex veteribus, qui meminerit, Homero excepto, qui ἰζαλον αἶγα vocat. Esse vero eam, quam Germani *Steinbock* vocant, omnes docti uno ore testantur. Plinius totam historiam brevissime complexus est, dum inquit: Ex caprarum silvestrium genere sunt etiam ibices in Alpibus pernecitatis mirandae, quanquam onerato capite vastis cornibus, gladiorumque vaginis, in haec se librant, ut tormento aliquo rotati in petras, potissimumque e monte aliquo in alium transilire quaerentes, atque recessu pernecius, quo libuerint, exultant. Egregium est animal et corpulentum, specie fere cervina, minus tamen, cruribus quidem gracilibus, et capite parvo cervum exprimit. Color *pellis* fuscus est. Senectute canescunt, et secundum dorsi longitudinem nigram lineam excurrentem habent. *Oculi* splendidi et pulcri. *Vngulae* bisulcae et acutae. Foemina in hoc genere mare minor est minusque fusca, maior capra villatica, rupicaprae non adeo dissimilis. Mares prolixam nigricantem barbam gestant, quod nulli, ut Bellonius tradit, alteri animali cervinis pilis praedito accidit, praeterquam forte hippelapho. Magni ponde-

ris cornua ei reclinantur ad dorsum, aspera et nodosa, eoque magis, quo grandior aetas processerit. Augentur enim quotannis, donec iam vetulis tandem nodi circiter viginti increverint. Bina cornua ultimi incrementi ad pondus sedecim aut octodecim librarum accedunt. Bellonius quaternos cubitos longa vidit. Tot autem transversos nodos seu radios habent, quot annis animal natum est. De pernecitate aliquid ex Plinio diximus. Nulla certe montium rupes tam alta edita aut praeceps est, quam non saltibus aliquot superet, si modo aspera sit, et spatia tanta prominent, quanta salientis ungulas excipere possit. Bellonius ex scopulo uno in alium sex etiam passuum intervallo distantem, desilire solere scripsit. Dum cadit ex alto, totum corpus inter cornua a collisione protegit, et ictus lapidum magnorum cornibus excipit. De Venatione Aldrovandus consulat. Duo earum genera Bellonius dari prodit in Creta, id se ex earum cornibus inde et Cypro delatis didicisse, addens. Deprehensae libero capacique cursus loco in venatorem irruunt, eosque de rupe deiiciunt. Cum impetendi locus non est, despondent animum et facile cedunt, Eius-

Aelian. H.
A. l. 41.
c. 16.

Eiusdem generis est illa fera Lybica, quam Aelianus ita describit: Caprae ferae ad summos Lybicum montium vertices commorantur, ad boum magnitudinem accedunt, ipsarum armi et crura luxuriosis pilis fluunt, tibiis parvis, frontibus rotundis, oculis raris et concavis, non valde proiectis sunt, cornibus post primum exortum utriusque ab alteris longe diversis, et aberrantibus et incurvis. Non enim simpliciter ac aliarum caprarum recta existunt, sed eatenus retorquentur, ut ad armos pertingant. Ex capris longe maxime ad saliendum habilitate sunt. Nam ex cacumine, in aliud longe distans cacumen transiliunt: et tametsi saepe earum quae-piam, dum ex uno vertice in alterum saltare contendit, ob nimiam intervallorum distantiam, per praerupta saxa praeceps agitur, nihil tamen laeditur. Sic est adversus saxorum duritiem, membrorum resistente firmitate, ut nec cornua frangat, nec caput diminuat. In summis montibus plurimas solertia quadam captandi caprarum generis, nimirum, vel iaculis, vel retibus, vel laqueis, a doctrina artis venaticae instructi comprehendunt. Iam in patentium camporum aequoribus, quilibet vel tardus pedibus eas, quod ibidem non valeant capere possit. Earum pellis et cornua aliquot commoditates habent. Nam in frigidis tempestatibus ad frigorum vim, atque hiemem excipiendam, pastoribus et fabris materiariis pelles mirifice profunt. Cornua ad haurien-

dum de praeterfluentium rivorum confluentibus, aut e fontibus positionem, ad depellendam sitim, non minori usui habentur, quam vel calices ipsi. Tanta enim capacitate sunt, ut in bibendo respirare sit necesse. Ab homine expoliendi bene perito cornu politum, tres mensuras capere potest. Habet in *Medicina usum*. Coagulum easdem cum leporino vires habet, ut tradit Serapio. Sanguis ad calculum in vino apiato apud Gesnerum commendatur. Ischiadicis et arthriticis unicum remedium, sic Marcellus Empiricus componit. Fimum ibi cum luna decima septima colliges; quam et alia vetere luna collectum, si res urgebit, simili efficacia proficit, dummodo medicamentum decima septima luna componatur. Ex eo ergo fimo, quantum unius manus pugno pleno potueris comprehendere, dummodo impar sit numerus pillularum, in mortarium mittes, atque adicies piperis grana viginti quinque diligentissime trita, tunc addes mellis optimi heminam, et vini veterissimi optimi sextarios duos, et contritis prius pillulis universa miscebis, et repones in vasculo vitreo. Sed ut maior sit medicaminis efficacia, luna decima septima id facere debebis, et cum daturus fueris remedium, a die Iovis incipe, et per dies septem continuos dato, ita, ut qui remediandus est, stans, in scabello contra Orientem bibat. Haec Marcellus, quae mere sunt nugacia.

PUNCTUM III.

De Bubalo sive Bubalide, et Pygargo.

Aldrov.
Hist. B.
sulc. c. 14.

De Bubidale haec Aldrovandus habet. Arbitrabar, inquit, alias, bubalum specie differre a Bubalide, deceptus nimirum etc. Vide Aldrov. pag. 303. usque ad finem, quam bobus

esse ibi etiam iudicabam. Quantum ad *Naturam*, domesticam sedem mirifice amplectitur. In alienum deductus locum, et ad pascua demissus veterem repetit. In metu, occulto capite, latere se putat

putat, ut struthiocamelus. Belluas feroces pugnacesque fugit. Sanguis aliquantulo magis spissatur, quam leporis et cervi, quippe qui proxime ovillo, aut paulo minus consistat. Placet et de *Pygargo* Aldro-

vandi verbis agere. *Pygargon*, verba eius sunt, Plinius, in praecitatis verbis etc. p. 304. a. usque ad finem frequenter silvosa et deferta.

Aldrov.
Hist. Bif.
fulc. c. 15.

PUNCTUM IV.

De Caprea Plinii, Capra Strepsicerote et Dama vulgari.

Caprea Plinii, Capreolus noster est, quem Germani *Reh* vocant. Cervis est colore non dissimilis, sed mole corporis longe inferior, qui vix capram aequat. Mas cornua in capite gerit senis plerumque ramis distincta. Fuit, qui decem et septem haberet cornua, cuius icon Aldrovando a Duce Bavariae missus erat. Plinius de iis ita: Dedit ramosa capreis, sed parva, et fecit decidua. Visu est acuto, voce exilis, dentes non mutat. Virgilius maculis distinctum ostendit. Servius sparfos albo exponit, qui habent adhuc maculas a prima aetate venientes. Accessu enim temporis, inquit, mutant colorem, et eorum maculae gratiae minoris esse incipiunt. Multae in regionibus Helvetiorum Alpibus capiuntur. Humiliora tamen loca amant, quam Ibex vel rupicapra. Foemina si maritus capiatur, alium quaerit, eumque secum ad pristinae habitationis locum adducit. Foemina vero capta, maritus alio discedit, et aliam sequitur coniugem. Cornibus vel uti nesciunt, vel non audent. Cum perdicibus amicitiam colunt, et in iisdem locis pascuntur. Flantem ventum petere currendo Bellisarius ait, ut refrigerari spiritus cursu laborantes possint. Parem illis et apris alimenti bonitatem Iulius Alexandrinus posuit, nisi quod illius caro sit concoqui facilius, et citius fugiens. Huc pertinent Capreae Brasilienses, quae duplices *Cagua-cuete* nempe, et *Cagua-cuapara*. Illae sunt nostris capreis fere similes. Caput septem digitos circiter longum, oculis magnis, et nigris, *naribus* longis et patentibus, ore nigro,

cute splendente, *auribus* quatuor digitos longis, duos et semis latis, *venis* conspicuis, *collo* rotundo et magis glabro pilis, quam in reliquo corpore, estque longitudo colli circiter quinque digitorum et semis. Corporis longitudo a colli exortu ad initium caudae duorum pedum. *Cauda* brevis, ut capreis esse solet. *Crura* quatuor, priora pedem, posteriora sesquipedem longa, *pes* quilibet duas habet ungulas nigras, et supra has duas minores supra se invicem positas. Pilis vestitur glabris, qui in toto corpore, cruribus et pedibus rufescunt, in collo et capite fusci, sub gutture et inferiori collo albi. *Cauda* quoque inferius est alba. *Aures* interius albescunt, exterius sunt fusci et fere carent pilis. *O*s inferius, longius paulo, quam superius. Ruminat cibum. Mansuescit facile. Quando unius aut duorum mensium aetatem habet, totum corpus maculis albis eleganter est variegatum, quae successu temporis evanescent. *Cugvacu-apara* Brasiliensibus, caprea est cum cornibus, paulo maior superiore, at eiusdem coloris. Cornua tria brachia seu digitos habent, nimirum infernum brachium, quod longum, et apicem bifidum. Thyrsus seu scapus pollicem humanum est crassus et octo vel novem digitos Rhyndandicos longus. De *Capra Strepsicerote* ita Aldrovandus. Plinius inter silvestres capreas, quas transmarini situs mittunt, Strepsicerotes etc. pag. 305. usque ad finem. Cretensis imaginem ex Bellonio. *Dama vulgaris*, describente Bellonio, corpore quidem cervum refert, et capreolo maior est, sed colore differt.

Aldrov. H.
Bif. c. 17.

Maregr.
Hist. Bras.
l. 6. c. 10.

fert. Damaminus caput habet cer-
vo. Cornua etiam illi omni anno
decidua, ut cervo, quae antrorsum
protenfa habet praeter aliorum con-
suetudinem. Gilvam habet dorsi
spinam, atramque lineam, secun-
dum dorsi longitudinem excurren-
tem. Cauda longa est ad poplites
usque dependens, uti vitulo. Sae-
pe accidit, ut eius latera candidis ma-
culis aspersa sint, quae vetustate per-
eunt. Accidit etiam saepe numero,
ut foeminae omnino albae sint, sic,

ut caprae existimari possint, nisi pi-
lum admodum brevem haberent.
Ostenduntur eius cornua ingentis
magnitudinis variis in locis, qualia
sunt, ea, quae in gradibus et ascensu
Ambosianae arcis conspiciuntur.
Caro cum capreolis fere in qualitati-
bus convenit, sanguinem tamen ad
atram bilem tendentem aliquo modo
efficit. Aliquando vervecis in mo-
rem pinguis est. Fimus cum oleo
myrtino praeparatus, capillos
augere dicitur.

Bellon.
obs. l. 1.
c. 54.

PUNCTUM V.

De Capra Moschi.

Aldrovand.
Hist. bi-
sulc. c. 19.

De Capra Moschi ex veteribus so-
li Arabes scripsere. Recentio-
res Graeci, ut Aetius et Paulus Ae-
gineta, si quid habent, ex iisdem
sumere. Sive autem hanc feram,
dorcadem capreamve, aut gazel-
lam Indicam peregrinam aut orien-
talem appelles, aut dorcadem mo-
schi, vel simpliciter, animam mo-
schi, parum, inquit Gesnerus, in-
terest. Aldrovandus Capram mo-
schi vocat. Isidorus et Albertus
forte a moscho, qui vulgo muscus,
mus quilibet. Volaterrano est mus
muscus, quem ex Arabia et Aethio-
pia venire tradit. A Divo Hierony-
mo ad Demetriadem, peregrini mu-
ris pellicula inter odoramenta, qui-
bus deliciores diffiunt, numera-
tur. Alii moschum significari arbi-
trantur: Hermolaus animal, ex quo
Zibethum: Gesnerus folliculum ani-
malis moschi, in quo hoc odora-
mentum colligitur. In descriptione
variant auctores, etsi non desint,
qui ex autopsia delineent. Con-
veniunt tamen, quod ex caprarum
sive gazellarum genere esse statuant
etc. Vide p. 307. a. usque, alioqui
recta sunt. Ferunt odoratis pasci,
ac potissimum nardo, unde etiam
moscho, id est, sanguini circa um-
bicum collecto, odor concilietur.
Propter insignium velocitatem raro
vivae capiuntur. Morsu in perse-
quentes saevire, Alexander Benedi-
ctus prodidit, qui etiam mansuesce-

re exentis dentibus longioribus, ad-
dit. In provincia Thebet eas cani-
bus venantur. In China, etiam Per-
sia, Africa, et Aegypto reperiri,
quidam prodidere. Caeterum odora-
mentum illud, quod haec gazella
fert, barbaris *muscus*, Latinis *moschus*
dicitur. Appellationis inde forte
sumta ratio, quod plantarum mu-
sci, quarundam praecipue arborum,
ut cedri et populi albae, ad varia o-
doramenta et conspissanda unguen-
ta, apud antiquos usus esset. Al-
ciatus muscum Arabem vocavit.
Graecis dicitur *μόσχος*, vel quod il-
li, *μόσχος*, *μοσχidia* et *μοσχεύματα*, no-
vos tenerioresque in plantis stolones
vocent, quorum similitudine in a-
nimalibus, quae moschum ferunt,
novi, odoramento illo pleni nascun-
tur folliculi, vel quod animalia illa,
media inter capream et vitulam na-
tura et magnitudine, fulvoque vitu-
larum colore videntur, quas Grae-
cietiam *μόσχος* et *μοσχάρια* appellent,
vel quod moschi folliculus, a vascu-
lis cepearum semen in summo caule
servantibus, quae Graecis *μόσχα* fi-
gura non longe absit, vel denique,
ut Ethymologoplaacet, quod e me-
dio umbilico scilicet animalis
fundatur, quod Graecis est, *ἐκ μέσου*
χείσθαι. Taceo posse derivari, vel
a verbo *μῶ*, quod ab omnibus requi-
ratur, vel ab *ὄζω* oleo, praeposita *μ*
litera, vel a privatione foetoris, *κατὰ*
σέψιν τῆς δυσωδίας. *ὄζειν* enim et bene
et

Al.
H.
c. 2.

et male olere significat. De ortu ipsius non omnes eodem modo referunt. Simeon Sethi, utor Aldrovandi verbis, moschum omnem fundi aslerit, etc. Vide pag. 307. b. usque, sic Fuchsius. In *Electione* haud etiam consona scribunt auctores. Plateario omnino niger non probatur, laudatur, qui ad spicae nardi colorem accedit. Brasavolo odoratissimus est subniger, ex Cathaia alatus. Sunt, qui Tumbascinum propter pabuli copiam anteponunt, qui in folliculo maturefcit, praestantior eo, qui in aere suspenditur. Testis enim Brasavolus, immaturum, etsi animali adhaerentem, grave olere. Abensinnae, moschus melior Antebius vel Asciltios, deinde Iurgius, postea Indus marinus. Elluchasim in Tacuinis folliculos continentes moschum Cubit esse scribit, subtili ex vesicula et moscho: Gegeri esse folliculos his contrarios, qui moschus minus est subtilis, et minus aromaticus: Moschus Charum medio inter hos loco: Salmindi vero deterior. De probatione ita Aldrovandus. An moschus legitimus etc. Vide p. 308. b. usque, adulteratioram esse. Adulteratur multis modis, praecipue niger, et ad subrum colorem tendens, admixto paucio sanguine hircino modice aslo, ita, ut tres vel quatuor partes ex istis

contritis, ad unam moschi admiscantur. Sed panis assus friabilem reddit; sanguis hircinus cum frangitur, lucidus est et clarus interius. Saraceni saepe cum folliculis vendunt, quos adulterato inferere. Alexander Benedictus iecore haedino arefacto, et avis cuiusdam simo vitari scribit. Radice Angelicae a quibusdam, prodente Gesnero augeatur, qui etiam factitium describit. Odorem, si aliquid aromaticum addideris, amittet. At si in vase vitreo denso et cera oblito asserves, retinebit. Recuperabit amissum, si in olla aperta in cloaca suspenderis. Quantum ad *Vsum*, in assignatione *Vsui* temperamenti, auctores variant. Averroes calefacere et ficare in fine secundum scribit, Sethi in tertio. Tenuissimarum esse partium apud omnes in confesso. Mercurialis nariibus appositum sanguinem prolicere tradit, et ne idem assumtus faciat, metuit, quod vasa aperire videatur. De caetero, in restauratione virium, tremore, syncope, flatibus, caput-purgiis, pilis odoriferis, suffumigiis, smegmate, tragematis oris, et unguentis moscatis, vehementer adhibetur. Quibusdam tamen mulieribus uteri suffocationem adfert, quod Venetis et Septentrionali-
bus, si Olao Magno credimus, contingere solet.

Olaus Magnus l. 16. c. 13. 14.

PUNCTUM VI.

De Capra sive Hirco Bezoartico, vel potius Pazarhartico, et aliis.

Diversi diversa circa descriptionem Caprae Bezoarticae proferunt. Bellunensis negare illam videtur, dum lapidem Bezoar nuncupatum, in suis erui venis, ex Thiphasi Arabe prodit. Arabes in cervis eum nasci credidere. Monardus testimonio eorum, qui ex illa regione, ubi Bezoarticum animal reperitur, redire, constare ait, cervi esse magnitudine, eiusdemque quodammodo forma etc. Vide Aldrovand. pag. 311. b. usque, in Arabia ex capris quibusdam hunc lapidem

extraxisse. At *Bontio*, caprae istae non valde absimiles sunt capris Europaeis, nisi quod habeant erecta ac longiora cornua, ac quaedam ex iis versicolore sint pelle, ut tygrides, pulcro aspectu, quales duas, inquit, hic in arce Batavia quotidie videmus. Prout magnum aut parvum lapidem gerunt, eo molestius vel citius incedunt, quod astutissimis Armeniis et Persis bene notum est. Idem addit, herba quadam croco ac hermodactylis persimili vesci, ex eiusque esu lapides in ventri-

Bontius Med. Indor p. 46.

culis concrefcere. Inde factum, Teixera prodente, ut cum infula quaedam, inter continentem Chor- mandelet Ceylon infulam, a Lufita- nis Isle de vaccas vocata, horribili inundatione fubmerfa effet, ut ca- prae fervatae neceffario alio transfer- ri debuerint; herba illa deftitutae, nullos protulerint lapides, infula ve- ro falſugine liberata, reductae, eos- dem produxerint iterum. Tam ve- ro capris his moleſti ſunt, quam ho- minibus calculi veſicae et renum. Unde colligere licet, vana illa eſſe, quae ſeu Monardes, qui in inteſtinis, ſeu Fragofus, qui in renibus, ſeu Moſes Aegyptius, qui in veſicula fel- lea naſci produnt, ſcripſere, de qui- bus Aldrovandum ſi placet, conſu- le. Nam iſtius lapidis quidam Pa- fan eſſe volunt, alii Balfaar: at Bon- tius Pazaher, id eſt, contra vene- na, quaſi Antidotum, vocari tradit. Naſcitur praecipue in Perſia, in lo- co quodam Stabanon dicto, trium dierum itinere ſupra Laram, ubi Reges Perſarum vigiles locare ſolent, ut omnes lapides, qui certum pondus excedunt, ſibi vindicent. De *for- marum diverſitate*, ita Aldrovandus. Obſervandum itidem magnam eſſe horum nativorum lapidum di- verſitatem, etc. Vide Aldrovand. pag. 312. b. uſque. alii tamen pretio- ſiores atque efficaciores habentur. Conſici ex maſſa quadam adulteri- nos, Monardes ex relatione Guido- nis de Lavaretis prodiit: genuinos, qui ex laminis ſeu corticibus ſe invi- cem amplectentibus conſtant, illis- que adeo ſplendentibus, ut politae videantur, intus pulverem habere. Garcias paleam vocat. At Bontius genuinum eſſe credit, qui, ſi pau- ca calce fricetur, colorem puni- ceum oftendit, ſi in pelvim aqua re- pletam coniectus, et ibidem per duas aut tres horas relictus, idem prout antehac pondus retinet; adulteri- num, qui calce fricatus rimam ducit, aut aqua exemptus, pondus vel re- mittit, vel auget. De *Viribus*, plu- rima a Serapione, Monarde, et Garzia ab Horto ſcribuntur, nem- pe, nudae parti corporis applica-

tum, facere, ne a veneno offenda- ris: pulverem morſibus animantium inſperſum, eosdem ſanare, ipſis fe- ris iniectum, torpidas reddere, vi- peras, iniectum cum aliquo liquore, enecare. Omnem denique in vene- nis ſopiendis et febribus malignis ex- pugnandis, inanem curam, niſi et hunc adhibueris, recitatque Monar- des aliquot eorum exempla, qui ipſius beneficio ex faucibus Orci e- repti ſunt. Iuvat et melancholicos, quartanarios, ſyncopticos, epile- pticos, vertiginofos, calculoſos, lumbricis laborantes, et alios. Sed magis mulieribus, quam viris prodeſ- ſe obſervatum. Sunt in India, qui ſe eius uſu rejuvenefcere poſſe, ſo- mniant. De quibus Monardem in peculiari tractatu conſule. At Bon- tius, non tantas in eo vires, ſe mil- le experimentis inveniffe ſcribit. Co- rollarii loco ex eodem addo, lapi- des Pa-zahar in ventriculis fimiores natos, qui teretes ſunt, et longitu- dinem digiti aliquando excedunt, inter praefantiſſimos haberi. Ad ^{Nieremb. H.E.L.9. c.59.} Hircum Pazaarticum referri poteſt *Vicuna*, et *Taruga*, de quibus ita Nierembergiius. Sunt apud Perua- nos quaedam pernicioſiſſima animalia, quae *Vicunas* vocant. Quidam pu- tavere, ab Ariſtotele et Plinio capras dici, ſed ignotas priſcis Vicunas cenſeo cum Acoſta. Cornutum illi animal ſic vocarunt, *vicuna* cornu exermis, caetera licet ſimilis ſilve- ſtri caprae, cuius et fortaiſſe genus eſt. Nec obest inopia cornuum, namque et canes cornuti alicubi fe- runtur, cum communes exornes ſint. Gaudet montanis et rupibus, frigus et deſerta amat, gelu et nive videtur recreari, ſocietate et grege delectatur. Ad obvios quoque fu- gax. In fuga praemittit ſobolem, cuius parca eſt. Capitur celebri ve- natione. Coeunt uſque ad tria mil- lia barbarorum, circumdant mon- tem, ſic paulatim cogunt in unam ſedem feras, aliquando plus quam trecentas, remittunt ad prolem fe- minas. Aliter capiuntur, cum ad conveniens intervallum accedunt, coniectis ad pedem funibus plumbo innexo

Monard.
de lapide
Bezont.

Al
Hi
ſil

St
G

Al
H
ſil

P
L
A
A

P
L

innexo extremitati, quibus impeditur cursus. Tondent illas ad stragula. Lana earum subtilis et delicata instar sericorum. Pertinacis coloris est, quippe nativi, nulla tinctura opus habet. In aestu recreatur renem inflammationes, quam obrem culcitrans ex ea inferciunt. Dicitur mitigare etiam podagram. Caro haud iucunda, nihilominus Indis edulis. De salubritate Iosephus Acosta narrat, acerrimum dolorem

oculorum pene subito placasse sibi imposito frustulo carnis recenter occisae Vicunae. Generant in viscere bezoar, secundum post Orientalem. Proximum Vicunae genus *Nieremb. H. E. l. 19. c. 64.* *Taruga*, perniciosior, grandior, torridior colore, mollibus et decidens auribus, non gaudet societate et grege, rupes sola peragrat. Repertus in his Bezaar maior virtute et mole.

PUNCTUM VII.

De Suhak Scytharum, et Capra auribus demissis.

De *Suhak Scytharum* ita Aldrovandus. In Scythia latissimis etc. Vide pag. 313. usque ad finem. *Capras auribus demissis* Aristoteli debemus. Mensura hae palmari, et dodrantali, et nonnullae ita demissae, ut spectent ad terram. For-

te ex his ista, cuius Icon hic ponitur, et quam *Capram Indicam*, et *Mambrinam Syriacam* vocant. Lana seu pilis facieque et cornibus ovem potius, quam capram referre videtur. Color albus est.

Aristot. Hist. A. l. 8. c. 28.

PUNCTUM VIII.

De Oryge.

Tria animantium genera Orygis nomine apud Graecos celebrantur. Unum aquaticum, duo terrestria. Illius apud Strabonem mentio, ubi de Turdetania agit, quod, teste Hermolao, quidam Orcas marinas esse opinantur. Horum duo esse genera, ex Plinio et Oppiano colligere licet. De Oppiano Oryge in sequentibus agemus. Hic Graecis *παρα τὴν ὀρύγην* seu *ὀρύγην*, fodere dicitur, quod ad ortum, ut posthac dicemus, accedente luna, prioribus pedibus terram effodere dicatur. Plinius, si *Formam* spectes, unicornem et bisulcum facit, et quidem ex Aristotele. Ex caprarum silvestrium eosdem genere. Contrario pilo vestiri, et ad caput verso, quod et tauro Aethiopico competit. Eundem perpetuo sitientia Africae generare, et natura loci potu carentem, et mirabili modo ad remedia sitientium, apud eundem legimus. Namque Getuli latrones eo durant auxilio, reper-

tis in corpore ipsorum saluberrimi liquoris haustu vesicis. Albertus, magnitudine hirci esse, barbatum submento, in eremo versari, et facile laqueo decipi scribit. Herodotus magnitudine bovi comparat. Nec nos quicquam certi de ipsius forma habemus. Cornua in omnium fere museis ostenduntur atra, in extremo mucronata, pro aetate animantium, longitudine, crassitie, et numero nodorum variantia. Icones duorum hic damus. An eius sint, an Asini Indici, ne Aldrovandus quidem definire audeat. At, quia Aethiopes, qui Sili vocantur, iis tanquam armis contra Struthiophagos utuntur, et haec durissima sint, mucronata, longa, et cava, videntur eiusdem esse. Aegyptii multa de eo commenti sunt. Syrii nempe ortum sentire, atque etiam clamore edito significare, contueri stellam, ac veluti numen adesse sentiat, procumbere adorabundum, seu singulari

L

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 64.

Aldrov.
Hist. bisulc.
c. 23.

Strabo,
Geogr. l. 3.

Aldrov.
Hist. bisulc.
c. 24.

Forma.
Plin. H. N.
l. 11. c. 46.
Aristot. H.
A. l. 2. c. 1.

Plin. H. N.
l. 10. c. 73.

201111

singulari quadam sympathia, seu, quod apud Albertum legitur, imbrem et frigus praeteriisse, frigoris nimium impatiens, percipiat. Quomodo se erga Lunam et Solem gerat, Aldrovandus verbis exponam. Idem, inquit, Aegyptii impurum, ut inquit Orusetc. Aldrov. p. 315. b. D. usque. ingratus et impius in eam Oryx videri debeat. Addunt, ad ortum solis conversum alvum deiicere, et perpetuam sitim perferre. Meminit Orygis Columella et Martialis, sed vix eiusdem credol. Hic eum faevum vocat: Ille inter ea, quae ad cultrum in leporariis reponuntur, enumerat. *Oppiani Orygem* ita Aldrovandus, interprete Gyllo, describit. Oryx, inquit, in silvis versatur feris infestissimus, colore est lacteo etc. Aldr. p. 316. a. D. usque. Haec Oppianus. Diversum a superiori esse, vel exinde non male

colligas, quod ille inter capras, quae timidae referatur, hic vero ferox sit. De cornu quidem nihil adiecit, at adiecisset, si unum habuisse scivisset. Aelianus quadricornes in India reperiri scribit. Ambrosius Paraecus, cuiusdam ferae, in quadam maris rubri insula Cademotha Arabibus dicta, incolis Pyrafoupi dictae, ex Cosmographia Theveti meminit. Magnitudine est mulo par, capite non absimili, urfinis veluti pilis vestita, sed haud adeo obscuris, verum ad flavum inclinantibus, bisulcis, ut cervus, pedibus. Duo procera, sed minime arborea capite gestat cornua, unicornium cornibus affinia. Indigenae bestiae aut pilcis venenati morsu laesi, aqua, in qua aliquot dies ejusmodi cornua infusa fuere, hausta, statim convalescunt.

Aelian. H.
A. l. 4.
c. 14.
Paraecus
Tomo 1.
l. 5. c. 5.

ARTICULUS VII.

De Cervo.

Cervi nomen a cornibus, quae gerit, ea Graecis κέρατα, apud Latinos sumtum est. Apud Graecos plurima obtinuit hoc animal nomina. Dicitur namque ἐλαφος, vel quasi ἐλαφρος, id est, levis, vel quasi ἐλοφος, δια τὸ ἐλκεῖν καὶ ἀναίρειν δια τὰν μυκτηρῶν τὰς ὄψεις, ἢ ἀπὸ τῆς ἐκκλίνειν τὰς ὄψεις, ἢ ἀπὸ τῆς ἑλός, nimirum quod circa lacus et aquas libenter versetur, aut quod cornu ejus suffitum serpentes fuget, aut quod ipse cervus cornu ad saxum attrito nidorem excitet, quo serpentes e cavernis pellit. Dicitur et λάφος, αἰρακος, βέρκις, βέρκιος, βέρδος, Laconibus inprimis, κνήκας, Nicandro, νεβροτόκος, πέχαιρις, σεργός, ταχίνης. Varinus τὰς ἐλάφας τὰς πρῶτον τίκτησας, cervas primum parientes, *Procas* vocat, Φυμάκας, πτώκας. Hinnulus cervi, dicitur, ἑλλος, λάδας, ναϊθός, νεβρός, κευός, quasi κοῖμας, quod in spelunca adhuc iacent, κευμάς, et κελμάς. Animal est bisulcum, forcipem pro ungue habens, pilo molli, et si lunio credendum, intus cavo,

ideo commode natat. *Colorem* ipsi Pollux tribuit, ἐπίξανθον, qui sit ἐπίκριτος λευκός γραμμασι, foemina praecipue, et hinnulus. Euripides βαλίαν vocat, seu spadicei coloris, Euripidi σπαθιναι, a colore τῆς σπαθῆς, seu phoeniceo dicuntur. Dantur tamen et albi, qualis erat Sertorii cerva, quam esse fatidicam Hispaniae gentibus persuasit. Cornua ipsi inter reliqua animalia maxima: Cervae nulla, repertae tamen cornigerae, quos Maximilianus Caesar observavit, et Scaliger vidit. Anniculis nondum cornua nascuntur, nisi quoad indicium, sit initium quoddam protuberans, quod breve hirtumque est. Bimis primum cornua oriuntur simplicia, et recta ad subulorum similitudinem, quamobrem πατταλίας, subulones, eos per id temporis vocant. Trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atque deinceps ad hunc modum procedit numerus, usque ad annum sextum. Constat tamen in multo plures ramos

Plin. H. N.
l. 8. c. 31.

Descriptio.

lian H.
l. 4.
14.
aracus
omo r,
s.c.3.



lin. H. H.
3.c. 34

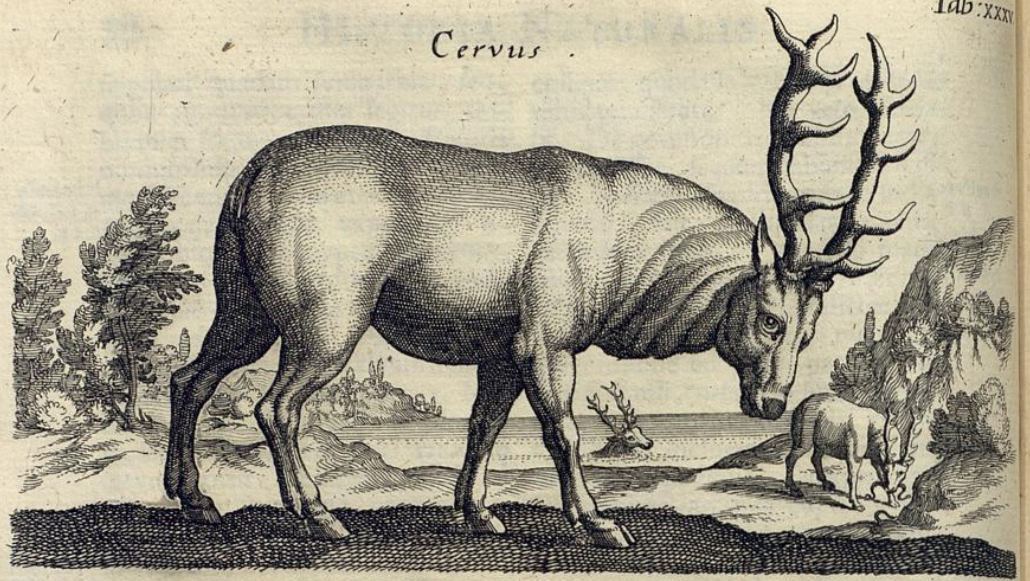


lin. H. H.
3.c. 34



lin. H. H.
3.c. 34

Cervus .

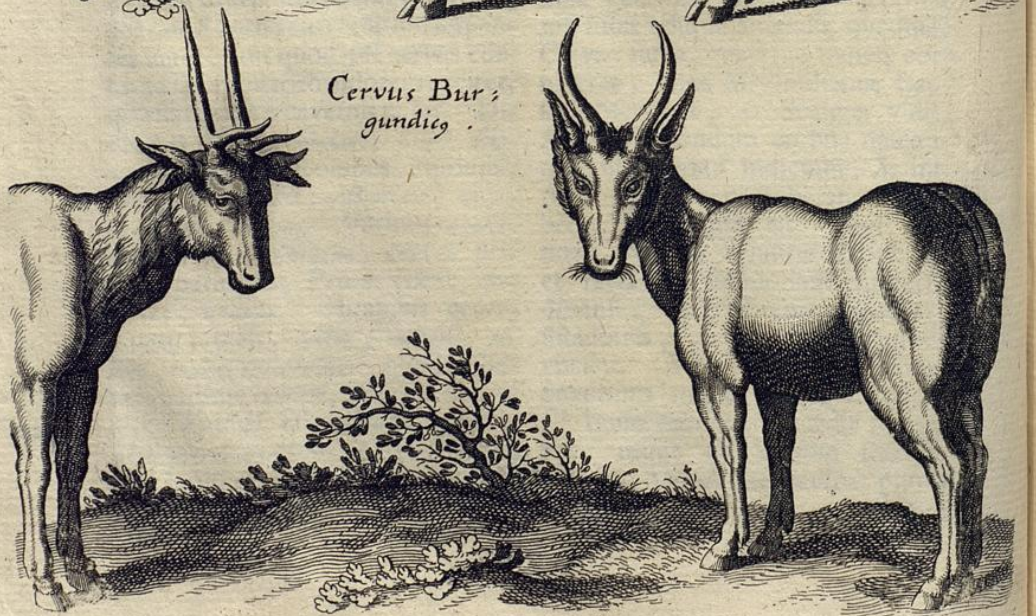


Hippelaphus mas.

Ross Hirsch .



Cervus Bur-
gundicus .



Alce . Elend .

Tab:xxxvi



Cervus :
mirabilis .



Oriyx Cervi spe:
cies aliis Alce .



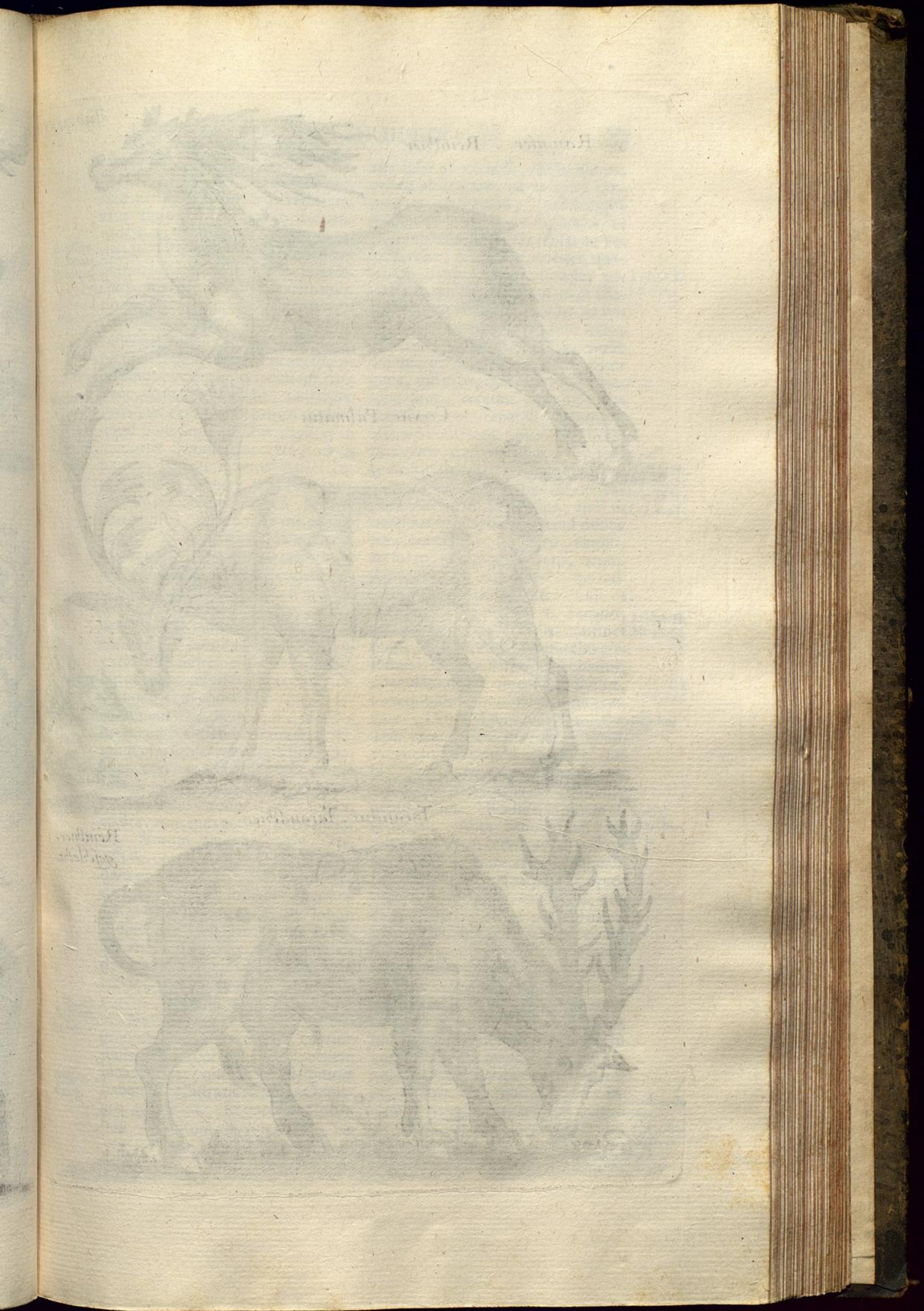
Tab. xxxvi

Alpe. Elend

Cervus
montanus

Cervus
montanus





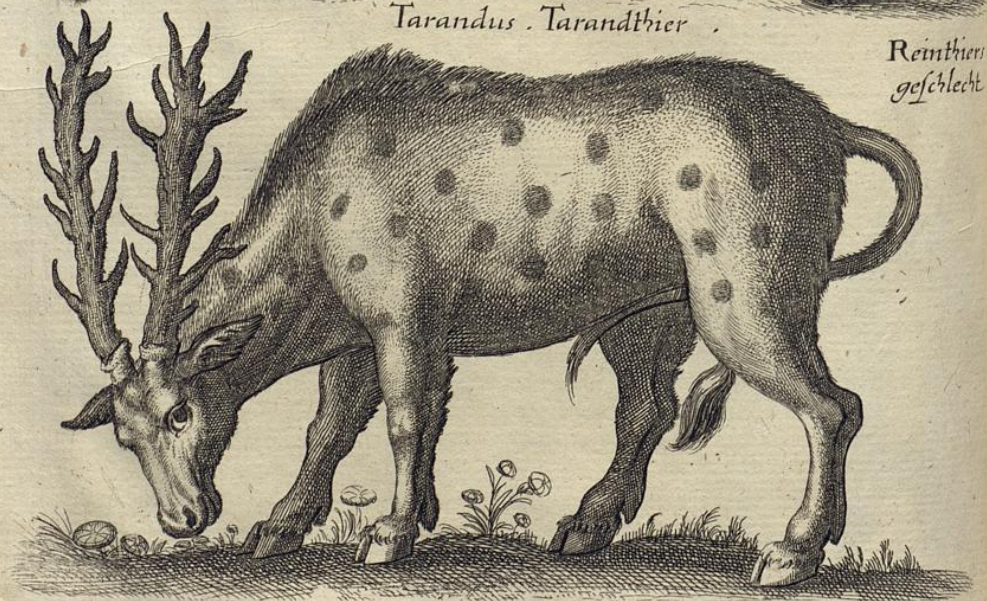
Rangifer . Reinthier .



Cervus Palmatus .



Tarandus . Tarandthier .



Reinthier
geschlecht

ramos illud distribui. Habuit Guilielmus Bavariae Dux bina, quorum utrumque unum et viginti ramos fundebat. Albertus testatur eadem in Germania ad undecimum dividi. Vidit Aemilianus in penu Ferrariae Ducis, cervum interfectum, magnitudine equo paulo inferiore, cuius cornua adeo erant ramis referta, ut ne illis Germanicis cederent. Sed et Antuerpiae in pharmacopolio visa, quorum singula ramos circiter quindecim ostentabant, Gesnerus prodidit. Differunt vero haec cervorum cornua ab aliis, quod cum omnibus sint cava et in mucrone demum concreta, cervis tantum solida sint, et cum caeterorum ossibus adhaereant, cervorum tantum cutibus nascuntur. Neculum animal praeter cervum eadem mutat. Fiunt adeo solida et dura, ut soliditate ad lapidum naturam accedant. Inveteratum perquam leveredolitur, praesertim, si sub dio fuerit, ita, ut nunc humeat, nunc siccescat. Gesnerus observavit in consummati cornibus mucrones, siue ramulos supremos, qui bini alioqui aut terni subindespectantur, septenos, et in eodem loco stipitis latitudinem sex digitorum, inferius autem fuisse alios binos ramos, et adminicula. Observavit item inter cranium cervi et cornua, ossicula siue tubera gemina ossea protuberantia, laevia, duos circiter digitos longa, eo breviora, quo cervus natu maior est. Horum singulis singula, ait, adnasci cornua per symphylin quandam et quasi coarticulationem. Addit denique subulonis cervi cornua se vidisse dodrantis circiter longitudine: *furcarii* vero vulgo dicti, qui trimus est, duorum et amplius dodrantum. Quae hic expressimus, laevia erant, albicantia, et minime rugosa. Singulis annis stato veris tempore ea amittere, Aristoteles prodidit, qui etiam tradit, captum fuisse, cuius cornibus viridis hedera innata fuisset, quod et apud Plinium habetur. Castratis defluere Oppianus auctor est. Et haec de Cornibus. Quantum ad alias partes, fa-

cies ipsis est carnosa, *nasus* finus, *collum* ablongum, *nares* apud Oppianum quaternae, totidemque meatus. Musculi temporales et exiles et debiles, *aures* scissae ac velut divisae, sed praecipitanter, quales peculiariter iis Aristoteles adscripsit, qui circa Arginusam in Elapso monte versantur. *Dentes* habent quatuor utrinque, tum infra, ut annotat Albertus, quibus molit cibum, et insuper duos alios magnos, qui mari, quam foeminae maiores sunt, vergunt autem omnes deorsum, ut repandi videantur. Vermes continent omnes suo in capite vivos, qui nasci solent, prodeunte Aristotele sub lingua, in concavo, circiter vertebra, qua cervici caput inneditur, vermibus, qui in carnibus nasci solent, haud minores, continuos, numero viginti. Atfuere, qui plures videre, et quidem discretos, fuere et alii, qui nullos. Dicunt itidem intra oculi os vespas nasci et provolare. *Sanguis*, aquae similis est, et nullas continet fibras, si Aristoteli et Plutarcho credimus: Baldus Angelus Abbatus, coagulatum se observasse scribit, idemque aliorum observatione constare. *Oculos* habet magnos. *Cor* item proportionem magnum, quantum omnibus timidis esse solet. De *lapide* in oculi cantho varii varia. Agricola lapidem Belzahart: Bellunensis Bezaar. Scaliger lapidem esse negat. Ante centesimum, inquit, annum in cervo nulla est. Post eam aetatem accrescit ad oculi canthum, ipsis ossibus atque in os protuberans concrevit, ea duritie, qua cornu superet. Qua parte prominet, rotunda est, insigni nitore, coloris fulvi, non sine vestigiis atriorum venularum. Tanta levitate, ut pene tactum effugiat. Ita enim sese subtrahit, ut seipsam propemodum movere videatur, etc. Scribonius, oculi sordes vocat. *Ossa* in corde omnibus prope cervis reperiuntur, annosioribus tamen maiora, minora iunioribus, crucis interdum forma, decussatim mutuo intersecta, inquit Iordanus.

Arist. H. A. l. 6. c. 10.

Aristot. H. A. l. 2. c. 15
Plin. H. N. l. 13. c. 37.

Aristot. H. A. l. 2. c. 6.

Plin. l. 6.

Scalig. Exercit. 112.

H. A. l. 2. c. 15
Plin. l. 6.

Jordan. de phaenomenis p. 3. s. 3.

di, inquit idem, exectos prope columbini ovi magnitudine, laminis conflatos, et quod iucundum fuit aspectu, postquam comminutus fuit, repertum est os in meditullio, simile caeteris ossibus corde prognatis, circa quod putamina haec sese aggregando amplificaverant, et in hanc molem atque duritiem calore cordis extorrente lapillum prodixerant. Gesnerus a medio Augusti duntaxat ad Idus usque Septembris inveniri scribit. Renodaeus in iunioribus, non os, sed cartilaginem esse. Nervum seu cartilaginem nerveam Brasavolus vocat. Andernacus, sinistro detecto sinu, maximeque arteriae tota basi aperta, si radices illius et membranarum sequaris, inveniri tradit. Nam arteriae aortae, venaeque arteriosae et membranarum earundem radix, ex ossa illa cartilagine cordis procedit. *Cauda* ipsi exigua est, vituli marini modo. *Crura* perquam gracilia. *Ventres* plures. *Genitale* nervosum more Aristot. H. A. l. 2. c. 1. *Cameli*. *Intestinum* tam tenue imbecilleque, ut etiam leviter percussis, possit rumpi cute adhuc intacta. *Felle* vacare aiunt, sed intestinum adeo amarum, ut ne a canibus quidam attingatur, nisi cervus praepinguis sit. Achaini in cauda id gerere creduntur, esseque quod ibi contineri aiunt, colore quidem simile felli, sed non ita, ut fel humidum, sed lieni parte anteriore simile. *Cerva* cervo minor est: animal alias aspectu egregium, mutillum cornibus, visu acuto, mirae velocitatis. Quaterna habet ubera, ut vacca. Galenus de foetus tunicis agens, ac de venis et arteriis, quae ex utero in ipsum inferuntur, asserit, quod in omnibus animalibus, quae suapte natura ad saliendum sunt proclivia, ut cervis et capris, vasorum productiones matricibus sunt connexae, non per tenues modo membranas, sed cum eis etiam per carnes viscosas, velut pinguedinem quandam, specimen esse mirabilis providentiae. *Dorsum* dum pingue esse Oppianus dicit, de utroque sine dubio sexu intelligit. In Africa non reperiri

Aristot. H. A. l. 2. c. 1.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Aristot. H. A. l. 6. c. 29.

Locust.

Aristoteles et Plinius prodidit, con- Plin. H. N. l. 8. c. 33.
tradente Virgilio et recentioribus. In Apulia saepe exercitus speciem praebent, et Ferdinandum Regem Neapolitanum eo deceptum, nec non Iacobum Caldoram solertissimum suae aetatis Imperatorem, prodidere scriptores. In Cathaiae provincia Bargu et copiosi sunt, et saepe tam cicures, ut eis insideant. In Batavia, referente Hadriano Iunio, toto illo collum arenariorum tractu, cum interiectis convallibus, qui Egmondam usque ab Hagienfi nemore in longum porrigitur, magna eorundem copia. In Britannia palmatorum Capitolinus meminit: albos et nigros dari quidam affirmant. In regione Chicoriariorum in orbe novo, teste Petro Hispalensi, adeo cicures sunt, ut perinde ac apud nos caprae, alantur. Cretensem agrum cervo egere Solinus scribit, Cydoniatarum regionem si exceperis. At Varus Achaeinarum cervarum meminit, quae et *σκαβίαι* dicuntur, ab Achaea insulae illius civitate. Bellonius quoque non paucos ibi reperiri reliquit, quod insula noxiis animalibus careat. In Cyprum e Syria ideo transnare, quod pastionum, quae illic amplissima dicuntur, desiderio teneantur, apud Aelianum habemus. In monte Asiae Elapho apud Arginussum scissis sunt auribus, quod et Hellepontis cervis, modo citatus auctor adscribit. M. Aurelius Imperator, cicures ibi nasci, addidit. Apud Scotos grandes sunt, et tam frequentes, ut solemni plerumque venatione, nunc quingenti, nunc octingenti, nunc mille prosternantur. Sunt ex his nonnunquam, qui adipem decem pollices latam habent. Dantur et numerosi, in Hebridum insularum monte, cui, a Cervo nomen est. Xapita novi orbis regio, referente Petro Martyre, cervorum armenta habet, ut nos boum. Domi pariunt, domi nutriuntur, soluti per nemora pastum quaerendo, luce durante vagantur, ad vesperam pullos domi relictos revisunt, et intra cortem claudi se, ac natis suis depastis mulgeri sinunt. In Gallia

Plin. H. N. l. 8. c. 33.

Pontani. 2. de bello Neapolitano. Iunius B. l. 1. c. 61.

Aelian. H. A. l. 5. c. 16. Aristot. H. A. l. 6. c. 29.

Martyr. Decad. Ocean. 7. c. 1.

Gallia quoque circa Fontem bel-
laqueum sunt numerosi: In Florida
sunt partim domestici, quales for-
te in Xapato, partim silvestres,
quorum quidam bovem adaequant,
quidam minores sunt. In multis
Germaniae locis cicures in fossis cir-
ca moenia aluntur. In Helvetia mi-
nus hodie abundant, quod silvae
propter frequentiam incolarum,
in dies minuantur. In Hercynia,
colore nigricantes reperiri, a quibus-
dam accepit Gesnerus. In Dikilap-
porum denique regione, sunt eo-
rundem greges, et Norvegis Rhen
dicuntur, nostratibus cervis ali-
quanto maiores. Lappi vice iumen-
torum utuntur. Vehiculo, inquit
Sigismundus Herbersteinus, in sca-
phae piscatoriae formam facto, cer-
vos iungunt, in quo homo, ne
cervorum citato cursu excidat, pe-
dibus alligatur, lorum, quo cer-
vorum cursum moderatur sinistra,
dextera vero manu baculum tenet,
quo vehiculi, si forte in aliquam
partem plus aequo vergeret, casum
sustineat. Atque eo vehendi genere
viginti millaria se una die confecit-
se, cervumque tandem dimisisse,
eumque ad Dominum suum stabu-
laque consueta rediisse, dicebat.
Tanta amoris libidine flagrant, ut
tota die ad venerem ferantur. Ad
mensē ita agitari, mox defaevien-
tes alterum paulo minus mensē
absumere, Budaëus prodidit. Cer-
tant tum pro foeminis, et victori,
ut domino, obedit victus, sequi-
turque ut herum, si Alberto fides.
Impletis foeminis, separari per se-
ipsos mares, et propter libidinis
graveolentiam, quemque solitarium
scrobes fodere, more hircorum foe-
tere, facies quoque nigrescere asper-
gine, et ita degere, quo usque im-
ber accedat, tum pascua repetere,
Aristoteles auctor est. Coire inci-
pit mense Augusto et Septembri ab
Arcturo, implenturque paucis die-
bus et multae. Cervi plerumque
subsidiens coit, quod marem ob
contentissimum impetum sustinere
nequeat, aliquando tamen more o-
vium sustinet, et socias declinat,

cum turgente iam venere, coitum
appetit. Oppianus magna celeri-
tate currentes foeminas iniri reliquit,
mares vero duobus pedibus quan-
tum possunt, cursimque sequentes
coitum absolvere. Transeunt in
coitu ad alias iidem, redeuntque ad
prioras. Plinius, cicures non con-
cipere, nisi ab infantia fuerint edu-
catae, ait. Ferunt utrum octo
menses, pariunt magna ex parte u-
num. Incrementum hinnulorum
velox. Cervi cum parit, pituito-
so humore purgatur, alias nun-
quam. Dum lactat, sese dimittere
Pollux prodidit, Gesnerus refellit.
De longaevitae cervorum quaedam
apud auctores occurrunt. Hesiodus
in versibus, qui tamen in operibus
non extant, cornici novem nostras
aetates tribuit, quadruplum eius
cervis. Sic fere 3600. annos vive-
ret. Plinius, post centum annos
aliquos captos cum torquibus au-
reis, quos Alexander Magnus ad-
diderat, adoptatis iam cute, in ma-
gna obesitate. Tempore Caroli
Gallorum Regis, qui tempore schi-
smatis inter Clementem et Urbanum
VI. vixit, captus est ad Silvane-
tum cervus, in cuius torque latinis
litteris scriptum erat, Hoc me Cae-
sar donavit. De Caio Iulio Caesare
etsi id capi vix possit, potest tamen
ad Carolo-vingorum aliquem referri.
Theophrastus, etsi octogenario ma-
ior obiverit, conquestus nihilomi-
nus est de natura, quod cervis lon-
giorem, quam homini vitam dede-
rit. Taceo sacram Dominae cer-
vam apud Pausaniam, quae tempo-
re Agapenonis hinnulus erat, nec
non Diomedis cervum, qui tem-
pore Agathoclis, post aliquot nem-
pe saecula, captus est. Caesaris Au-
gusti cerva, cum inscriptione tor-
quis, *Noli me tangere, quia Caesa-
ris sum*, innumeris propemodum
lustris ab ipsius imperio, deprehen-
sa fuisse dicitur. Quidam aetatem
ex ramorum multitudine colligunt,
quod Aristoteli non placet. Auctor
Philomelae eos glocitare scripsit,
Virgilius graviter rudere. Mutant
vocem pro sexu. Brevis foeminis,
L 3 mari-

Plin. H.N.
l. 10. c. 63.

Arist. l. 6.

Arist.

Generatio.

Aristot. H.

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

A. l. 6. c. 29

*Sympathia
et Antipa-
thia.*

maribus productior. *Amicitia* ipsis cum attagene, at cum aquila, vulture, serpente, canibus, tigride, belluis, ariete, vulpium gannitu, cacto, aspalatho, rubris pennis, hostilitatem gerunt. Attagenes facillime dorso ipsorum insident, et

Plin. H.N. l. 10. c. 3.

pilos vellicant. Aquila insidens cornibus multum pulverem volutatu collectum excutit in cervi oculos, pennis ora verberans, donec praecipitet in rupes. Cum serpente ipsis

Plin. H.N. l. 8. c. 32.

pugna. Investigant cavernas, nariumque spritu extrahunt renitentes. Ideo singulare abigendis serpentibus, odor adusto cornu cervino. In Libycis finibus ab iisdem iacentes impeti, apud Oppianum legimus. Cactum si cervus calcet et saucietur, ossa eius nullum sonum edere possunt. Aspalatho tactus

Ingenium, enoritur. Ingenium sequentia ostendunt. Gaudent *ταῖς ὄρεσι*, seu locis incultis, silvosis, et nemorosis, ubi solum bonum et pingue est. Silvas quoque, vineas et loca aprica amant. Mas relictis pascuis ad silvam se celeriter recipit, sed eandem non ingreditur, foemina densiora eius loca sequitur. Meliora quandoque pascua nacti, semper tamen ad pristina, ubi educati sunt, redire solent. Eminens, uno minore cervo comitatus incedit, quem *armigerum* venatores vocant. Pascuntur tota pene die, et sub meridiem, ubi sol maxime fervet, in umbra delitescunt. Adeo sunt timidi, ut in proverbium abiverint, et Cantharion Arcos ab oraculo cervus sit dictus. Saltu valere, vel locus non procul Francofurto, a cervino saltu nomen mutuatus ostendit. Duo ibi lapides erecti, prodeunte Gesnero cernuntur interstitio pedum hominis mediocris quasi sexaginta. Tanto enim spatium saluisse illic cervum, idque etiam supra plaustrum oneratum, cum venatores instarent. Requiescunt in fuga, dum, qui insequitur, appropinquet, et tum iterum fugiunt. Ubi animum despondere, relictis silvarum opacis in campestria se coniciunt et interdum ad vicqs et vil-

las propius accedunt. Secundo vento plerumque feruntur. De *solertia* in eludendis canibus, ita Budaeus: Solere cervos aiunt, simul ut senserint, rem sibi esse cum assecclis infestis, simul et sagacibus, primum alios aliosque fugae lapsos, et gyros conclomerare, deinde si porro urgeantur, stabula cervarum popularium, cervorumque diversoria petere, ibique inter turbam promiscuam, quasi intra nebulas erroris canini sese condere, interdum gregarios aliquot inde abigere, atque ad aliquantum spatii permixtim vestigia facere, ad negotium canibus exhibendum. Cum autem aliquantisper hac ratione contechnati sunt, ab illorum comitatu subito se subducentes, per tramitem devium longiuscule abscedunt, deinde interstitunt, ut interim canes vestigia cervulorum aut cervarum excipientes, diversi ab eis auferantur. Cumque haec stropharum commenta canum experientissimorum adorandi vis vicerit, ad alia denuo se vertunt subfidia, cuiusmodi sunt, per sua quantenus vestigia recurrere, deinde spiras fugae intorquere multipliciter et varie, et quam fieri potest perplexissime, tum raptim longius procurrare etc. Visus quidam in armentum bubulum irrumpere, in bovemque primoribus cruribus insiliens armisque complexus ad longiusculum spatium velut equo vectus, postremis pedibus terram stringere, ut odorem sui, quoad fieri posset incertum, canibus relinqueret. Visus, referente eodem Budaeo, qui in arborem in denso et opaco sitam insiliverit, in eademque sublimis, ramis fruticis ipso saltu divaricatis steterit, sic interceptus, ut inde desilire non posset. Contra noxia gramina cinaram edunt, contra phalangiorum morsum cancos. Sollicite etiam cavent, ne quando in vulnera recentia solis radius incumbens, carnem priusquam citatrice obducatur, putrefaciat. Dictamnium herbam extrahendis sagittis monstrare percussu eo telo, pastuque eius herbae eiecto,

Plin. H. N. 1.8. c. 32. eieſto, quod Dioſcorides et Tullius capris adſcribunt. Maria tranant, gregatim nantes, porrecto ordine, et capita imponentes praecedentium clunibus, vicibusque ad terga redeunt. Hoc maxime notatur a Cilicia Cyprum traicientibus, nec vident terras, ſed in odore earum natant. Infirmos ponunt in ultimo, nec citius ſolvunt, quam ſecundos ventos ſenſerint. Pingueſcunt

Aelian. H. A. 1.5. c. 56. aetate, et ideo latent, quod ſe ſuae corpulentiae pondere facilius capi poſſe ſentiant. Sed et cum cornua depoſuere, occultantur interdium, idque in opacis locis, ut muſcarum taedio vacent, paſcunturque per id tempus noctu, donec recipiant cornua, quae, ubi concreverint, ſoli exponunt, ut excoquantur et ſicceſcant. Ubi vero attritu arborum, cum ea ſcalpunt, nihil indolere ſentiunt, in patentia prorumpunt. Defodere, poſtquam depoſuere eadem, fama eſt. Verum alii, alterutrum duntaxat defodere, ſcribunt. Dextrum cornu negant inveniri, inquit Plinius, ceu medicamento aliquo praeditum, idque mirabilius fatendum eſt, cum et in vivariis mutant omnibus annis, defodique ab iis putant. Ariſtoteles id de ſiniſtro prodidit, quamvis in Epiro dextrum obrui ſcribat. Abieſta in vivariis negligi, nec humo obrui, obſervatum eſt, quin et in ſilvis in aperto iacentia ſaepe reperiuntur. Serpentibus abunde ſaturati, ne veneni virus noceat, ad flumen contendunt, et ore ſumme tenus corpora demergunt, nec citius bibunt, quam vi frigoris cogente hauſtum venenum per oculos deſudando elacrymaverint. Vincenſius Belluaceniſis eſu ſerpentum caligini oculorum mederi ſcribit. Capti, non ſolum cicurantur, ſed etiam vocati ad hominem accedunt. Fraena et iuga ferre, apud Calpurnium legimus. Certe ſeptem cervorum bigas in pompa Ptolomaei fuiſſe, auctor eſt Athenaeus, Helioabalus vero iunctis quaternis, in publicum proceſſit. Taceo Mi-

Aelian. H. A. 1.7. c. 46. thridati Regi Ponti pro corporis cu-

ſtode fuiſſe, et Sertorio Romano Hispanorum Duci cervam albam in comitatu, quam ille Dianae numen fingebat. Aſſuefactum a Ptolomaeo quendam, ut ſermonem Graecum intelligeret, Aelianus refert. In pa-
Ael. H. A. 1.11. c. 25. riendo ſemitas minus cavent, humanis veſtigiis tritas, quam quae ſecretae et feris opportunae. Seſeli ante partum purgantur, ut faciliori utantur utero, poſtquam peperere, involucrum primum exedunt, mox herbam quandam deguſtant, ſic ad prolem redeunt. Non qualibet autem partus ſuos educare, Solinus auctor eſt, teneros ſtudioſe occultare, et abſconditos inter profunda fruticum, vel herbarum, pedum verberare caſtigare ad latendum, cum maturuerit ad fugam
Aelian. H. A. 1.12. c. 46. robur, exercitio docere curſus, et aſſuefacere ſalire per abrupta. Mulcentur fiſtula paſtorali et cantu, interdum ita, ut interim paſcua negligant. Quantum ad ſenſum, ſi erectas auriculas teneant, acerrime ſentiunt, ſi demiſſas, facile opprimuntur. Viſu valere vel id argumento eſt, quod *μεγαλάντης* Oppianus vocat. De *Uſu in Cibus* in di-
Verſa abeunt auctores. Iſidorus tradit, carnes habere teneras, et faciles concoctu propter motus frequentiam, ſi vero caſtrentur, antequam cornua creſcant, magis temperatas fieri. Galenus duras facit, difficiles concoctu et melancholicas, alibi aſinorum carni ſimiles. Simeon Sethi, bilem atram gignere proſitetur, cavendasque aetate, quod tum propter ſerpentum eſum venenatae ſint, ſi frequentius ſumantur, corpus tremulum facere, per hiemem tutius ſumi. Iulio Alexandrino praestat caro hinnuli, quam et vetuſtioribus laus, neque tamen vetulis; aetatis longitudo in cauſa, ut vel in trimatu commendari poſſint. Conſiſtendi aetas, ut longiſſima, ſic deterior eadem, creſcente ſemper ſiccitate et carnis duritia. Tempore libidinis eam vitari et hircorum inſtar foetere, apud Ariſtotelem legimus. Avicenna quartanas eius eſu induci putat.

At

At Plinius quasdam se foeminas principes scire testatur, omnibus matutinis carnem eam degustare solitas, et longo aevo caruisse febribus, quod ita demum existimant ratum, si vulnere uno interierint. Alii diuturnitatem cervinae esu sibi pollicebantur, quod vivacissimum animal esset. *Hepar* pravum esse Vincentius Bellunensis scribit. *Cornua* recentior enata in delicatiorum etiam cibum venere. Bruierinus elixari et postea in frustula frigi scribit. In *Medicina*, *pili*, *pellis*, *medulla*, *serum*, *cerebrum*, *pulmo*, *genitale*, *cor*, *ossa*, *coagulum*, *urina*, *lacryma*, *cornu* inprimis locum habent. *Pilis* vulvae suffiuntur, suffitus contra abortum facit. *Pellis* ramenta delecta pumice, et ex aceto trita igni sacro illinuntur. Si eadem cum pedibus dextris portae infigatur, ingressum animalis venenosi prohibet. Eadem ad involuntarium urinae exitum, in stratis remedium. *Medulla* leniendo dolori est praestantissima, serpentes inuncta fugat, perfusis aqua aliove liquore fervido, peculiare est remedium, in aqua potui data, intestinorum tormina sedat, dysentericos dolores per clysterem injecta sopit, uterorum duriem in pessis intrusa emollit. De eiusdem in menstruis aperiendis usu ita post Agricola Mizaldus: Si medullae cervinae drachmas duas vel tres pro corporis et aetatis modulo includantur in linteolo mundo et raro, postea pudendo muliebri inferantur, filo extra pendente, ut retrahi possint, modo tunc se offerat opportunum ac statum purgationis tempus, et praeparatum fuerit corpus, praescriptaque vitae ratio. *Serum* podagricos dolores lenit, ad lentigines faciei adhibetur, combustum et cum ostrea tosta commixtum, perniones sanat, uteris exulceratis, recens ac viridis subditur. *Cerebrum* in coxarum et laterum dolore, restituendisque fracturis laudat Rhafis. *Pulmo*, clavos, rimas, et calli vitia tollit, si Plinio credimus, impositus et saepe renovatus, ex calceamento lae-

fos pedes, affirmante Marcello, per sanat. Sunt, qui pthifico profuisse scripserunt, siccatum in fumo, tritumque in vino. Cinis in olla fictili exusti, multis ad suspirium et dyspnoeam profuit. *Genitale* siccatum et tritum cum vino contra viperarum morsus exhibetur, tauro cum vino illitum, ad coitum eundem excitat, aridum, contra difficultatem mingendi aut colicam valet, si aqua, in qua ablutum fuerit bibatur. Magi, ut auctor est Plinius, partum contineri promittunt, si mulieri candida a pectore hyaenae caro, et pili septem, et genitale cervi, illigentur dorcadis pelli, et collo suspendantur. *Ossa* ad ventris profluvium Galenus iungi iubet. Sextus vero patellam cervinam, si tecum habeas, negat surgere inguina, et quae ante surrexerunt, eadem tacta redire. *Cor* cum pelle et cornu combustum, vulnura, iisdem cum oleo inunctum, sanat. Os de corde inter antidota habetur. Lapis, qui in corde aut vulva reperitur, contra abortum facit. *Coagulum* hinnuli in utero occisi praecipuum est contra serpentium morsus remedium. Utiliter quoque bibendum, morso a cane rabido datur. Quin contra cicutae et fungorum esum facit. *Urina* splenis dolorem sanat, ventriculoque et intestinis inflatis prodest. *Lacryma* inter sudorifera censetur, tantosque ciet, ut pene totum corpus solvi credas, in vini momento exhibitum. Qua parte prominet, rotunda est, insigni nitore coloris fulvi, non sine vestigiis atriorum venarum, tanta levitate, ut pene tactum effugiat, ita enim sese subtrahit, ut propemodum seipsam movere videatur. *Cornu* maximus usus est. Ex typhis sanguine adhuc madentibus aqua rhizotica contra malignas febres destillatur. Uritur aperto igne et philosophice, et non tantum ad sudores et adversus venena commendatur, sed et contra varios morbos. Floridae insulae incolae infantium labiis perforatis ea imponunt, sic a veneno illaefos

Ufus in Medicina.

Galen. in de poristis.

Galen. simpl. 11.

L. 5. de nat. anim.

Mizald. cent. 6. aphor. 96.

Hippocrates de morbo, mulier.

A. H. A. B. A. R. S. 2. 1. 1.

Galen. de por. 1. 2. c. 41.

Hern. Method. ad praxin. 1. 2. p. 245.

illaefos fore sibi persuadent. Ander-nacus collyrium ex eodem, cum thure, plumbo uſto, opio etc. et aqua pluviā conficit. Idem, aceto incoctum vel tritum, porrigini et imperiginibus inungitur, cum lenticula et ſevo cervino, lentigines de facie tollit, accenſum, nidore ſuo morbum comitalem prodiſt, ad- verſus ſcrophulas tritum cum ſpon- giis, in quibus lapides reperiuntur: aequali menſura ex vino aut aqua quotidie bibitur, ad polypum cum ſandaracha naribus inflatur, ad den- tium albedinem in cinerem in olla nova redactum, cum maſtiche, et ſale ammoniaco miſcetur; crudum inque aceto ſerveſactum, maxilla- rum a dentitione dolorem adimit, aduſtum et cum vino tritum, deinde circumlitum, vacillantes dentes con- firmat. Haemoptoicis cum traga- cantho medetur, dysenteriam ſeu uſtum, ſeu in galredam redactum, ſa- nat, ad vomitum, cum ſulphuris vivi puſillo, in ovo ſorbili exhibetur. Sextus combuſtum ex oxymelle ſplenem ſiccare affirmat. Ad colic- am ex iſdem teneris remedium Marcellus habet, cuius deſcriptio- nem apud Aldrovandum vide. Con- tra lumbricos Galenus cum ebore propinat. Sunt, qui cretam, ſemen ſanctum, vitellum aſſum admiſcent, et cum melle placentam parant. Ad profluviū denique muliebre, et praefocaciones uterinas adhibetur. In *Differentiis* nihil fere occurrit, praeter ea, quae apud Nieremberg- ium leguntur. Cervinum, inquit iſte, non ſimplex, Novae Hiſpaniae genus. *Maccama* vocant. Quidam rubei, qui- dam albi toti. Hos cervorum Reges dicunt indi, et *yztac maccame* appel- lant. Alii noſtratibus aut iſdem, aut valde ſimiles forma, magnitudine, ingenio, *Aculhuame* nuncupant. His minores *Quaubtlamacame* in ma- gnam generoſitatem degenerant a cervina timiditate, efferociunt vul- nerati, adoriuntur venatores, ſaepe occidunt. Eiuſdem molis et moris ſunt *Thalhuicamacame*, ſed impares animo. Minimi ſunt *tamamacame*, fortaſſe potius caprarum genus. In

Duarhe, Xapida, et aliis novi orbis plagis, cervorum erant armenta, quemadmodum nobis boum, prout ſuperius diximus, domi pariunt, nu- triunt. Soluti, per nemora paſtum quaerendo luce durante vagantur, ad vesp̄eram pullos domi retentos reviſunt, intra cortēs claudi ſe ac na- ti depaſtis mulgeri patiuntur, nul- lum aliud lac, aut ex alio lacte caſeus. In aliquibus Occidentis regionibus vexati caeſique a venatoribus quae- runt herbam Atochielt, ſic vocant Barbari, et ſpecies pulegii eſt, hac re- creantur reſtauratione virium, no- vam pernicitatem acquirunt, maio- riſ illis uſus eſt, quam dictamni vir- tus. In Virginia cervi longiore cauda ſunt praediti, quam noſtrates, et cor- nium extrema in dorſum recurva ha- bent. Cervorum Americanorum quoddam genus Leriſ vocat *Seouaſ- ſeu*, qui differunt a noſtris, quod mul- to ſint humiliiores, minora geſtent cornua, et aequē pilos demittant, at- que noſtrates caprae. In plagis novi Mexici caudam habent valde pilo- ſam, alii prolixam, non aliter, ac mu- lae, cuius aequant aut ſuperant mo- lem. Maximi roboris ſunt. Dux qui- dam Hiſpanus duos iniunxit manſue- tos rhedae ſuae vehendae. De *Cer- vo palmato*, ita *Aldrovandus*: Di- ximus ex Iulio Capitolino, Gordiani ſilvam memorabilem pictam in do- mo roſtrata Cn. Pompeii, inter alias picturas, cervos continuiſſe CC. pal- matos, hoſque Geſnero primum vi- ſos, eoſdem cum dorcadibus platyce- rotis. Caeterum cum poſtmodum Ioan. Caius medicus Britannus haec illi cornua ex Britannia miſiſſet, mu- tata ſententia, doctiſſimo illi medico, qui cervum palmatum revera eſſe iu- dicabat, quod et mihi videtur, aſſenſit. Nam cum cornua haec aut aequent, aut etiam ſuperent, et longitudine et craſſitudine cervinum, conſonum eſt, corpus animalis, cervi potius, quam platycerotis ſimile eſſe. In Perſia circa Schamachiam, Karabach, et Morage, ſpecie Damae, ſubfulvos, cornua re- trorſum incurva, abſque nodis ha- bentes, quos Turcae Tzeiran, Perſae Ahu inveniri, Olearius auctor eſt.

M

ARTI.

Aldrov.
Hiſt. Ei-
ſulc. c. 28.Olear.
Itiner.
Orient. p.
312.

ARTICULUS VIII.

De Tragelapho et Tarando.

Aldr. Hist.
Bifulc. c.
29.

Tragelaphus inde nomen sortitus esse videtur, quod hirco et cervo sit similis. Volaterranus et Gesnerus Hippelaphum Aristoteli dici volunt, seu a similitudine ita dicatur, iubam enim habet, seu a magnitudine, ut hipposelinum, maior enim et crassior cervo est. Germani Brandhirsch vocant, seu, quod sit nigrioris coloris, quam cervus, ut Agricola placet, seu, quod loca, in quibus carbonem fiant, frequentet et herbis ibidem nascentibus pascatur, ut Fabricio visum. Maior est et robustior cervo. Villos nigros in gutture, longos in armis gerit. Ideo a cervo barba tantum et armorum villo distare scripsit Plinius. Suprema pars dorso cinerea est, ventris subnigra, villi circagenitalia nigerimi. Caeteris a cervo non differt. Non alibi, quam iuxta Phasin amnem nasci prodidit Plinius, sed falso. Nam et apud Arachosios inveniuntur Tragelaphi, et in Torantinis Koenigsteinianisque Misniae saltibus Boheminae vicinis capiuntur. In Anglia quoque cervi nigricantes reperiuntur, ab his forte non diversi. **Tarandus** Barbaris Pyrandrus, et Pyradus, Hesychio forte *Ἐνδαγος*, Septentrionalibus *Rehenschier* dicitur. Magnitudo ei, quae bovi, caput maius cervino nec absimile, villus albus magnitudine urforum. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Pectus habet torosum, ungulas bifidas, concavas et mobiles. In cursu enim eas explicat. Ipse ad celeritatem expeditissimus, ita, ut et summas nives calcet non impressis alte vestigiis, et pernitate insidiantia in vallibus animalia effugiat. Cornua gestat praealta, quae statim a fronte ramis duobus latis mucronantur quasi in digitos. In medio ramulus veluti internodium interiectus, inde rursus in ramos laticus digitorum expansorum specie mucronatos exeunt. Cornua sunt

Aldrovand.
Hist. Bifulc.
c. 30.

alba, venulisque longis distincta. Differunt ab alces cornibus altitudine, a cervi latitudine, ab utriusque colore, et ramorum multitudine. Currendo ea in tergum demittit, nam stanti frontem pene rami inferiores tegunt. His inferioribus concreta frigoribus flumina ad potum capiendum rumpere fertur. Silvarum fructibus et arborum musco vescitur. Latibula fruit in montibus Septentrionalibus, et in Mosibergum aliosque Norvegiae montes intensioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad usus domesticos. Nam ad conficienda itinera domatur a cursoribus, ad opera rustica ab agricolis. Caro eius e ferinis illorum locorum optima et delicatissima. Natura animal esse gregale, et mille tarandorum armenta in vastis septentrionis silvis aliquando conspici ferunt. Foemellae ramis carent. Reperiuntur in Norvegia, Suecia, Lapponia, et Polonia. Augustam Vindelicorum bini cum sellis, phaleris, et frenis erant aliquando adducti. De coloris in ipso mutatione ita Solinus. Hunc tarandum, affirmant, habitum metu vertere, et cum delitescat, fieri similem, cuius rei proximaverit, sive illa saxo alba sit, seu fruteto virens, sive quam aliam praeferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari polyphi, in terra Chamaeleontes. Sed et Polypus, et Chamaeleon glabra sunt, et pronius est cutis laevitate speculi modo proximantia aemulari. In hoc novum est, ac singulare, hirsutiam pili colorum vices facere. Caeterum, quis ille Plinii et Solini Tarandus sit, nec Gesnerus quidem recte nosse visus est. Nam modo cum Turone, modo cum Rangifero, de quo in sequentibus eundem facit. Icon, quam hic damus, verissima esse creditur.

Solin. Po-
lyhist. c. 33

ARTI-

De Rangifero.

Aldrov.
Hist. Bi-
sule. c. 31.

In Descriptione Rangiferi, quem *Reen* vocant, non conveniunt auctores. Albertus speciem cervi repraesentare dicit, sed maiorem esse corpore, colore insignem, et ad fugam celeberrimum. Tres secundum eundem cornuum ordines in capite gerit, ita, ut in singulis bina sint cornua, et caput eius virgulis compositum videatur. Ex his duo caeteris maiora, in loco cornuum cervi, quae ad perfectam magnitudinem augentur, adeo, ut quinque cubitorum mensuram aliquando attingant, et ramis viginti quinque conspiciantur. Duo etiam in medio capitis, ut damarum habentur, mutilis et brevibus ramis mucronata. Denique alia in fronte antrorsum versa, ossibus similiora, quibus in pugna potissimum utitur. Olaus Magnus tricornerem esse scribit, de genere cervorum, sed longe proceriorem, velociorem, longiorem. Rangiferum duplici ratione dici, tum quod in capite alta cornua, velut quercinarum arborum ramos ferat, tum quod instrumenta cornibus pettorique, quibus hiemalia plaultra trahit, imposita, ranga et loga patrio sermone vocentur. Cornuum vero duo caeteris maiora, eo loco habere, quo cervus, aliud in medio capitis, ramusculis circumstantibus caeteris brevioribus situm, quo contra infestas bestias pugnat. Iubatum gerere collum, et ungulas rotundas. Iohannes Agricola tridentem duntaxat in fastigio cornuum habere, et in saltibus Poloniae reperiri prodidit. Iulius Caesar bovem cervi figuram facit, cuius a media fronte inter aures, unum cornu existat excelsius, magisque directum his, quae nobis nota sunt cornibus. Ab eius summo, addit, sicut palmae ramique late diffunduntur. Descriptio Damiani a Goes, alci potius, quam Rangifero competit. Appollonium Menabenum Medicum si sequimur, sunt ex genere cervorum, altitudine et crassitudine

afello pares, tibiartum gracilitate superant. Caput habent instar vituli, collum iubatum velut equus, cornua frondosa, laevia, gracilia, oblonga, ad tergum porrecta. Caetera, habita ratione et servata magnitudinis proportionem, cervos communes imitantur. Taceo Iulium Caesarem Scaligerum, qui rangifero ab Olao Magno tributa alci adscribit. Utut vero sit, distinctum ab Alce, vel inde colligere licet, quod Olaus Magnus rerum septentrionalium peritissimus diversis locis de iisdem agat. Inveniuntur in Lapponia, Suecia, Norvegia, et vicinis Arctico locis. *Cibus* ei muscus montanus, candidus, praesertim hieme nivibus in superficie soli coopertus, quas licet densas naturae instinctu perforat, cibum quaesiturus. Aestate vero foliis ac frondibus arborum, stando eundoque melius, quam se inclinando floribus ac herbis, propter cornua nimis antrorsum incurvata vescitur, idque laterali et obliqua capitis inclinatione. Educti in transmarinas terras non diu supersunt, ut in Holsatia et Prussia compertum. Huc a Gustavo Rege Anno 1533. missi, et silvestri libertate donati, an sobolem reliquerint, nunquam comperiri potuit. Quia vero et silvestres sunt et domestici, horum lac, pelles, nervi, ossa, caro, ungulae, pili, usibus humanis inserviunt. *Lac* nutrimentum est domesticum, serum, potus. *Pellis* tegendis et corporibus et lectis, et equorum sellis inservit. Quia valida et tenax, ad culeos et diversorum opificum folles adhibetur. *Nervi* loco lini consuendis vestibus deputantur. *Ossa* et cornua ad arcus parandos sumuntur. *Carnes* vento et fumo siccatae ad plures annos durant. Ungulae spasmodicis pro sunt. *Pilis* pro farciendis sellis et pulvinaribus utuntur.

M 2

ARTI-

Caesar. l.
6. de bello
Gallico.

Solin. Po-
lyhist. c. 31.

Aldr. Hist.
Bifulc. c. 32

Pausan. in
Eliacis, et
Boeoticis.

Caesar. l. 6
de bello
Gallico.

Plin. H.N.
l. 8. c. 15.

Solin. Po-
lyhist. 32.
et 33.

Strabo
Geogr.
l. 4.

Lemnius
in Mirac.
Nat.

Sed et de fera *Alce* mire Auctores discrepant. Pausanias speciem inter cervum et camelum facit, nasci apud Celtas, explorari investigarique ab hominibus non posse, hominum odore a longe percepto, in foveas et profundissimos specus sese abdere. Secundum Caesarem, sunt in Hyrcinia silva, earumque consimilis capris figura et varietas pellium, sed magnitudine paullo antecedunt, mutilaeque sunt cornibus, et crura sine nodis articulisque habent, neque quietis causa procumbunt, neque si quo afflictæ casu conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt, etc. Plinius iumento similem facit, ni proceritas aurium et cervicis distinguat. Haud illi dissimilem, notam in Scandinavia insula, nec unquam visam in hoc orbe, multis tamen narratam Machlin, sed nullo suffraginum flexu, ideoque non cubantem, sed acclivem arbori in fomno, eaque incisa ad insidias capi, alias velocitatis memoratae. Labrum ei superius praegrande, ob id retrogredi in pascendo, ne in priora tendens involveretur. Idem apud Solinum legimus. Dodoneus huc Strabonis verba trahit, qui dicit: Alpes peculiaris formae belluam, ut memoriae prodidit Polybius gignere, habitu quidem ad cervi staturam, collo duntaxat excepto et villis, in quibus capro per quam similis est, gerereque sub mento carnis globum ad palmae magnitudinem, capillosum, crassitudinem pro equini pulli cauda habentem. Cardanus alcem a Julio Caesare descriptam putat, aliis creditam, magnum animal appellat. Scaliger licet duas alces esse dicat, hoc tamen animal bisontem nuncupat. Olaus hanc feram alcem ubique vocat, et onagrum. Erasmus Stella medium, quasi genus inter equos et cervos alcem ponit, easdemque cornua quotannis amittere. Levinus Lemnius caprarum esse generis

credit. Miechovius crura absque articulis praelonga habere, ut bisontes, ait. Germanis dicitur *Elend*, seu miseria, tum quod singulis diebus morbo comitiali laboret, nec citius ab eo levetur, quam dextri posterioris pedis ungulam auriculae sinistrae immiserit, tum quod levissimo etiam vulnere accepto, exspiret. Caeterum magnum animal ita describit Cardanus. *Sub boreali polo animal nascitur cervo simile cruribus anterioribus longioribus, carneam habens promuscidem, brevem tamen. Habet cornua peculiari quadam forma praedita, et nulli ferme animali similia. Nam crassa ab imo, ubi ascendunt, latiora palmo sunt.* Menabenus vero hanc partium exteriorum descriptionem dedit. *Habet hoc animal crassitiem, altitudinem et proceritatem medio-
cris et pinguis equi. Humeri depressiores et humiliores sunt partibus posterioribus. Capite aliquantulum pronum incedit. A summo capite usque ad humeros, et maxime in cervice est huic magna pilorum prolixitas et silva, ita, ut collum et barbam hirci repraesentet. In aliis corporis partibus pilorum longitudine non differt ab equo, sed densitate superatur, crassitie vero superat. Color plerumque vergit ad cinericiam albedinem, pro vicissitudine tamen anni temporum, pili varias habent in colore mutationes. Caput est oblongum et gracile, si conferatur cum toto corpore. Labra magna, prominentia et crassa, et maxime superius, quod *promuscidem* Cardanus vocavit. Os longum. Dentes non admodum magni, nec longi. Aures longae lataeque. Foemineus sexus cornibus caret, ac masculinum genus multifida et ramosa cornua producit, sed non tam longa et frondosa, ut cervi vulgaris. Latiuscula sunt crassitie fere duorum digitorum transversorum. Si unius cornu figuram spectas, triangularem fere formam deprehendes, et magnae avis*

Cardan. l.
10. de sub-
tilitate.

G.
it

avis alam extensam dices, si pondus, duodecim fere librarum maiorum erit. Cornua, addit idem, mutat hoc animal statutis quibusdam temporibus, ut cervi solent. Unum aliquamdiu fuit apud me, quod, ut matura poma solent, sponte deciderat. Id stirpe manifeste dignoscitur, duo alia parva habeo, duorum aut trium forte ab ortu mensium, paullo ante animalis mortem abscissa, quae molli quadam lanugine, sanguine etiam imbuta erant. Est praeterea obeso et grandi ventre ut vaccae sunt. Cauda mirum in modum brevis, ungulae bifidae, ut bobus. Et haec omnia *Dodoneus* ad alcem refert, quae alibi, DEO volente, examinabimus. De *Pelle* scribit *Gesnerus*, densam et solidam esse, ut validos etiam ictus punctim caesimque factos avertat, et ferrei thoracis instar hodie expetatur. Ad thoraces ab alutariis piscium adipe praeparatur, ut imbrem arceat. A cervina, cui similis est, inspirata discernitur. Transmittit enim spiritum, ut ab opposita manu percipitur, quod sit meatibus plena, et concavos pilos habeat. *Gesnerus* tamen in ungula integra, quam cum ima parte tibiae pilosa se vidisse affirmat, nullam in pilis cavitatem reperit. Possunt tamen meatus, qui in vivis erant, in mortuis collabi, praesertim longo post tempore. *Cornua*, idem libras circiter duodecim appendere tradit, esseque longitudine fere duorum pedum, non ramosa, ut cervorum, mucronibus tamen aliquot divisa, dodrantem lata, armi potius, quam cornu figura, et advehi ex Lithuania. Cornu vero magnae ferae nomine ad Aldrovandum missum, septem tantum libras duodecim unciarum appendit, ea iuxta caput crassitudine, ut vix manu comprehendi possit, quinque ornatum mucronibus hinc inde binis, mox ab uno latere, alio, et ab altero, etiam alterius ostendens rudimentum, latitudo inter primos ramos trium fere dodrantum. Tota fere tibia simul cum unguibus libras pendebat tres cum dimidia. Icon,

quae hic exhibetur Aldrovandi est. Ad *Naturam* ipsius spectat, quod animal hoc a venatoribus agitatum ad aquas confugiat, et aquam ore haustam, fervidam in canes evomat, quod raro solum conspiciatur, sed terra nivibus oblecta multa progrediantur simul: Unum procedit properando, ut occasio postulat, alia singula sequuntur eundem tenorem et modum servando, et primi vestigia calcando, ita, ut si quis rei inscius ipsa insequatur, unius tantum vestigia se cernere existimet: quod sitis laborisque adeo sit patientissimum, ut diem noctemque immensa spatia privatum cibo, conficere possit, quod pulli capti adeo successively mansuescant, ut naturali urgente siti maxima cerevisiae vasa a discumbentibus propinata ebibant, quod tantam vim in ungula gerant, ut tactum ictu lupum illico interimat, et elabente cane, opposita arbor elidatur, quasi fungus adesset. De *Viu* in cibis, hoc dixisse sufficiat, carnibus ubique vesci regionis incolae, et recentibus, et sale conditis: crassi tamen et melancholici succi apparere. In *Medico usu*, *cornua*, *ner-vi*, et *ungulae*, laudantur. *Cornua* olim inter adstringentia duntaxat habebantur, post inter antileptica relata sunt, modo inter festum assumptionis B. Mariae virginis et nativitatis eiusdem abscinderentur. Alii, die Aegidii festo debere opinantur. *Ner-vi* ad spasmus in Suecia adhibentur. Modus adhibendi, zonam ex eo facere, et membro laeso circumligare. *Unguis* seu ungula, Epileptiae et hystericae affectioni convenit. Conditiones ad efficaciam requisitae, ab Olao Magno ponuntur. Ungula exterior, inquit ille, dextri lateris posterioris pedis onagri, sic alcem vocat, masculi, qui non genuit, abscissa a vivo pede securi, vel alio instrumento avulsa, post medium mensis Augusti, spasmus aut morbum caducum patienti adhibita, continuo sanat. Applicatur recte, si vel sinistrae manus annulari adponatur, vel annulus ex eodem factus, eidem

eidem indatur, vel pars unguis sinistrae palmae imponatur, manusque in pugnum complicitur, vel eiusdem portiuncula in aurem sinistram missa, et aliquandiu veluti scalpen-

do moveatur. Suffocatae mulieri, rasura cum zedoaria, anaticis partibus felicissime exhibetur. Formulas ex ea antepilepticas in auctori- bus vide.

ARTICULUS XL

De Rhinocerote.

Rhinoceroti nomen a cornu, quod in nare pullulat, nomen datum est. Quidam apud Diaconum, *bovem Aegyptium* appellant: alii ex Pausania, *Aethiopicum quadrupedem* seu taurum, sed falso. In Aegyptum non potuit, nisi fortuito casu inferri. Pausanias vero in Aethiopia taurum esse dicit, qui ob similitudinem cornu ab ignaris Rhinoceros appelletur. Nullum animal est, cuius *descriptio*, inquit Aldrovandi continuator, magis sit in lubrico. Et certe Plinius breviter se expedit. *Vnum ei in nare cornu, longitudinem cum elephante parem, crura multo breviora, colorem buxeum.* Tantundem et Agatharchides apud Photium protulit. Nicolaus de Comitibus Venetus Rhinocerotem fullo capite, bovina cauda, elephantino colore, cornu bipedalis longitudinis gerentem nobis fingit in provincia Mangi. Aelianus, qui Graecorum permultis et Romanorum visum et bene notum describere frigidum esse putat, in summa nare cornu gerere ait, mucronis acuti, robore nec ferro quidem concedens, pellem tantae firmitatis, ut aegre iaculo penetrari queat. De *Cornu* maxima est discrepantia. Tertullianus unum tantum assignat: Martialis vero duobus depraehari scribit. Utrumque hoc, secundum eundem in capite, secundum alios in humero dextro alterum et brevius esse. Nummus Domitiani utrumque in naribus ponit. Alii maius cornu in naso, minus in fronte, aliquo supra spatio collocant. Sed nec de *forma* eiusdem conveniunt. Alii rectum instar tubae, linea nigra transcurrente ponunt, alii sine linea. Artemidorus apud Strabonem, qui Rhinocerotes lon-

gitudine parum ab elephantis excedere, magnitudine tauri, forma apro proxima esse ait, recurvum et omni osse durius facit. Diodorus simum, Agatharchides et Solinus repandum vocant. Addit Artemidorus, belluam duo cingula tantam Draconum volumina dorso usque ad uterum circumeuntia habere, alterum iubam versum, alterum ad lumbum, haecque de ea se dici, quod sibi visa esset. At Bontius, quem in Capra Pazaartica citavimus, quique Rhinocerotem vel centies non tantum caveae inclusum, sed et in silvis vagantem vidit, ita nobis eum describit. Cute e nigra est cinericia, instar Elephantinae, rugosa admodum, cum profundis plicaturis circa latera ac in dorso crassam admodum habet pellem, ut, quae ictui Iaponicae machaerae facile resistat. Neque enim haec bestia, ut apud nos pingitur, scutis munita est, sed hae plicaturae hos clypeos mentiuntur, neque una pars durior est altera. Rostro est porcino, sed ante acutiore, neque tam obtuso, in cuius extremitate cornu istud extat, unde nomen sortita est bellua, aliud altero maius pro aetate Rhinocerotis. Colore etiam cornu variat, modo nigrum, modo cinericium, modo album est. Magnitudine autem corporis mediocritas itaturae, Elephantem proxime accedit mediocrem, nisi quod pedibus sit longe humilioribus, et propterea etiam tam conspicuum non est animal. *Locum* si quaeras, invenitur in Africae desertis, Abasia, multis Asiae locis, regno Bengalae, et Iacatru. Nec aevō Aristotelis Graecis notus erat, nec Romanis ante annum urbis conditae DCLXVI.

Quis

Diacon.
l. 16.
Pausan. in
Egeoticis.

Plin. H. N.
l. 7. c. 20.

Photius
Biblioth.
Cod. 250.

Ael. H. A.
l. 17. c. 44.

Tertull.
l. 3. contra
Praxeam.
Rer. Indi-
car. relat.
l. 3. c. 7.

Strabo Ge-
ogr. l. 16.

Diodor.
Sicil. Bi-
bliothec.
l. 4.
Solin. Pe-
lyhiol. c. 6.

Bontius
Medic. In-
dor. p. 16.

Locum.



RHINOCEROS. Hornnase Rhinocer

Diador.
ficul Bi.
liothec.
4.
solin. Pe.
yhill. 63

Bontius
Medic. In-
dor, p. 16

Locw.

1000000000

Григорий Иванович Романов



Quis primus monstraverit, inter antiquarios non convenit. Dio ab Augusto primum in triumphali pompa traductum ait: At Plinius Cn. Pompeium ludis primum exhibuisse tradidit. Ideo Solinus: Ante ludos Cn. Pompeii Romana spectacula Rhinocerotem nescivisse reliquit. Herbis et virgultis perquam spinosis vescitur, nam linguam habet asperimam. De *Natura* hoc duntaxat constat, cum Elephantem inimicitias gerere, nec saevire in hominem, nisi lacescitum. Dimicaturus cornu ad saxa limato praeparat se pugnae, in dimicatione alvum maxime petens, quam scit esse molliorem, perruptoque carniū ambitu exanguem facit, quod, si alvum contingendi copia non datur, contra ipse a proboscide et dentibus ictus deficit, et opprimitur. Irritatus, inquit Pontius, hominem simul et equum, tanquam pulicem prostermit, quem deinde lambendo necat, dum asperitate linguae cute ac carne usque

ad ossa hominem denudat. Sclopeto laesus, dum per silvas fugit, quicquid obvium est, cum summo fragore ac horrore audientium prostermit, etiam satis crassas arbores. Historiam insignis eius ferocitatis vide apud eundem. Huc pertinet ex eodem et illud, quod coeno mirifice gaudeat, nec prius etiam irritatus vindictam exerceat, quam catulo suo providerit. *Voce* sues imitatur. Grunnit enim. *Carnibus* vescuntur Mauri, quae tam nervosae, ut dentes ferratos exigat. Cutis in vino macerata a Zacuto in malignis propinatur. Cornu veneno extinguendo quidam propinant, lautioribus apud Romanos pro gutto in balneis erat. In eo oleum asservabatur loturis idoneum. In *Genera* quaedam distingui, affirmare non ausim. Dicitur tamen in Africa depressus magnitudine asini silvestris, cornu bicubitali, pedibus cervinis, auribus equinis, cauda bovina.

CAPUT III.

De Ruminantibus non Cornigeris.

ARTICULUS I.

De Camelo.

Hactenus de ruminantibus Cornigeris actum est, sequuntur non ruminantia, *Camelus* nempe, et *Camelopardalis*. *Camelus* vel ab Ebraico Gamal, quod Camolum significat, vel a *καμὰ* laboro, quod sit animal ad labores dosuarios aptissimum, vel ab *καμὰ* humile et breve, quod, quando onerantur, ut humiliores fiant, accumbant, vel quasi *καμυγος* curvus, quod media femora curvet, utpote iuxta crurum altitudinem concisum ac decurtatum, ut Artemidorus ex Eveni sententia derivat, dicitur. Bisulcum est animal, sed ita, ut a posteriore parte ad secundam usque digitorum flexionem *pes* bipertiat, at anterior leviter bipartitus sit, ad primos usque eorundem nodos, fissurarum vero

intervalla expleat quid, quale et asinibus. Peculiaris ipsis in dorso *gibber*, quo caetera animalia carent. Habent et inferne alterum superiori simile, quo reliquum fulcitur corpus, ubi genua submittit. Papillae ei quaternae, quot et vaccis. *Cauda*, asinae similis. *Genitale* pone idque tam nervosum, ut ex eo confici possit, quo arcus fidissime intenduntur. In unoquoque crure genu unum, neque plures plicatae, ut Herodotus innuit, verum tot videntur, quod alvo subducta sunt. Similis bubulo *talus*. *Clunes* pro corporis ratione exiguae. *Fel* non discretum, sed venulis quibusdam confusum. Nulli in superiore maxilla priores *dentes*. Soli ex non cornigeris duo ventriculi, quod spino-

Aldrov.
Hist. Bi-
sulc. c. 34.

Descriptio.
Arist. H. A.
l. c. 1.
Scalig. c. 6.

Arist. H. A.
l. 5. c. 2.

Herodot.
in Thalia.

Aristot. de
partib.
animal. l.
3. c. 14.

spinofum ligneumque alimentum depascatur. Ideo et membrana oris interior ex toto aspera est, et ea, quae ventribus obducitur similiter. Medullae et sevi apud auctores quoque mentio. Reperiuntur in Africa et Asia, apud Bactrianos in primis et Arabes. Anaxagoras etiam in Ionia ad urbem Clazomeniam, agros suos gregibus et camelis depascendos reliquit, ut ex Suida vertit Hieronymus Wolfius. Romae superato ad Rhyndacum amnem Mithridate, primum visos putavit Sallustius, at poterant bello Achaico et Asiatico videri. Ptolomaeus Lagi Bactrianam totam nigram inter alia spectacula exhibuit. Delectantur spinoso ligneoque alimento, iunco praesertim, cuius summitatem saepe numero abrodunt. Sed nec hordeum purum vel cum foeno, vel gramen tenuae et humile negligunt; saepe et carduis contenti. Hodie Arabiae deserta transmittentibus hordeacea liba quinque, quae malum Cydonium magnitudine non superent, quotidie dantur. De Potu ita Solinus: Sitim etiam in quadriduum tolerant, verum cum occasio bibendi data est, tantum implentur, quantum et satiet praeterita desideria, et in futurum diem profit. Lutulentas aquas captant, puras refugiunt, denique nisi coenosior liquor fuerit, ipsi assidua proculcatione limum excitant, ut turbetur. At recentiores etiam in duodecim immo in quindecim dies totos, si fors ferat, abstinere potu solere scribunt; immo oculorum fide constat, in hara et Biled Elgerid nunquam bibere, quam diu viride gramen, quod depascant, invenire possint. De Generatione hoc habemus, a C. Plinio prodi, aversum coire, ab Aristotele non item. Huius enim verba: Cameli sedente foemina coeunt, nec averfi, sed complectente mare ut caeterae quadrupedes agunt, et coitum toto die exercent. Petunt recessuum solitudines, cum libet coire, nec aliquis eo tuto accedere potest, praeterquam pastor armenti. De gestatione et partu, non conveniunt auctores. Suidas, decem menses gestare, undecimo parere, et anno intermissio rursus prurire scribit. Secundum Plinium duodecim mensibus ferunt, a trimatu pariunt vere, iterumque implentur a partu. Aristoteles vero, gestationi duodecim duntaxat menses assignat, et semper unum tantum modo parere, et quidem, κατὰ τὸν μακροκρησίδνα μήνα, scribit. Alibi tamen decem duntaxat mensium meminit, et vernalis temporis. Tres in primis hostes habent, Equum, Leonem et Tabanum. De equo Cyri historia testatur, qui immixtis contra Croesi equitatum camelis, eundem dissipavit, quod equi ne olfactum quidem camelorū paterentur. A leonibus infestari, Aelianus auctor est. A Tabanis ne infestentur, omnium piscium adipe Arabes eosdem inungunt. Inter Morbos, quibus vexantur, podagra est et calvities. Illa facile moriuntur, hanc cum hominibus communem habere, proditum auctoribus. Rabie corripuntur geniturae cupidi, adeo, ut iniuriae aliquando illatae memores, in obvios et duces ad internecionem usque defaeviant. Quadraginta diebus totis id fieri, quidam prodidere. Affectionem describit Hieronymus, in quibus inquit: Camelum Bactrum enormis magnitudinis, qui multos iam obtriverat, triginta et eo amplius viri, distentum solidissimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgibat, et super omnem terrorem rugitus personabat immanis. De Aetate non convenit inter scriptores. Aristoteles plusquam quinquaginta annis vivere scripsit. Solinus in centum durare, nisi forte translati in peregrina, insolentia mutati aeris morbo strahant. Plinius quinquagenis annis, quosdam et centenis vivere prodidit, quod de Bactrianis ab Aeliano fumitur. Ad Ingenium et Mores spectant, vindicta, docilitas et musices amor, verecundia, pietas et φιλοσοφία. Percussus aliquando iram reponit long

Lucian.

Plutarch.
in Lucul-
lo.Lucian.
in Prometheo.
Cibus.
Galen. An-
tid. l. i. c.
14.Vartom.
l. i. c. 7.Solin.
Polyhist.
c. 62.Generatio.
Plin. H. N.
l. 10. c. 63.Aristot. H.
A. l. 5. c. 2.Aristot. H.
A. l. 5. c. 15.Aristot. H.
A. l. 6. c. 16.
Inmunitas.Aelian. H.
A. l. 17. c.
26.Morb.
Aristot. H.
A. l. 8. c. 1.Hierony.
in vita Hieronionis.Aristot. H.
A. l. 6. c. 6.
Solin.
Polyhist.
c. 62.Plin. H. N.
l. 8. c. 18.
Aelian. H.
A. l. 4. c. 15.
Ingenium.

Aristot. H.
A. I. 5. c. 15

Arist. H. A.
6. c. 26.
Institution.

Aelian. H.
A. I. 17. c.
26.

Morbi.
Aristot. H.
A. I. 8. c. 22.

Hierony.
in vita H.
erionis.

Artes.
Aristot. H.
A. I. 6. c. 6.
Solin.
Polyhist.
62.

Lin. H. N.
8. c. 18.
Aelian. H.
A. I. 4. c. 55
ingenium

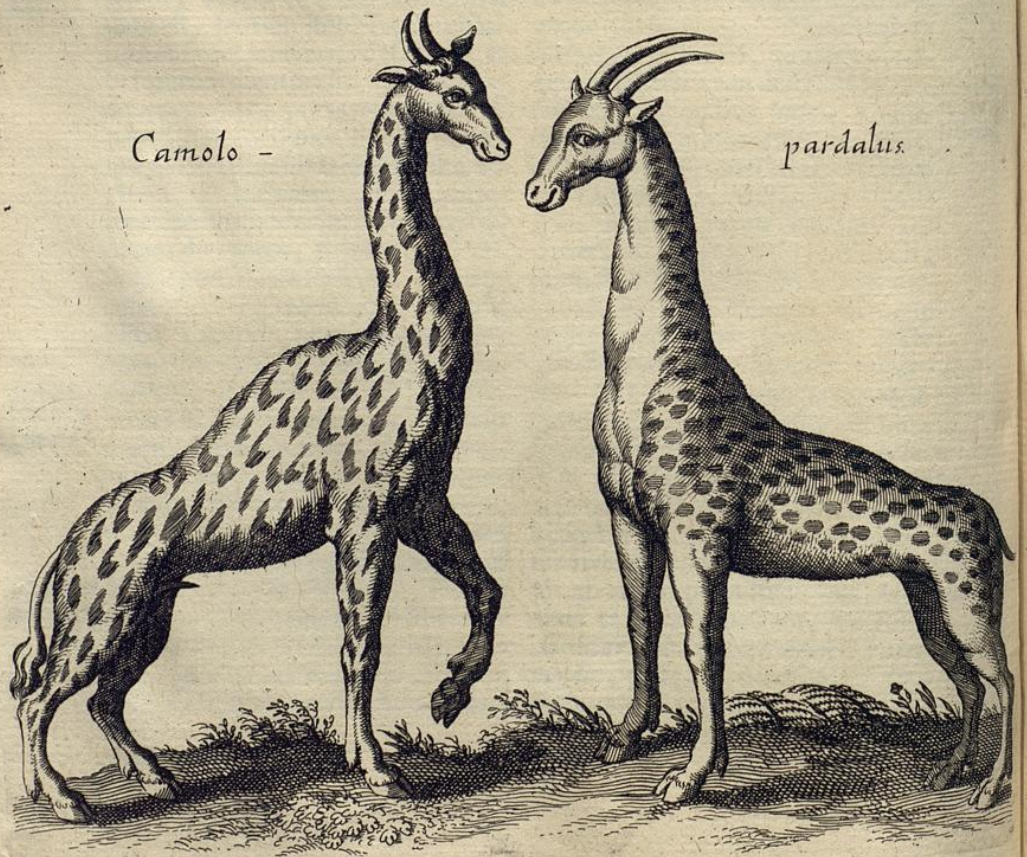


Camelo-pardus seu Girafra .



Camelo -

pardalus.



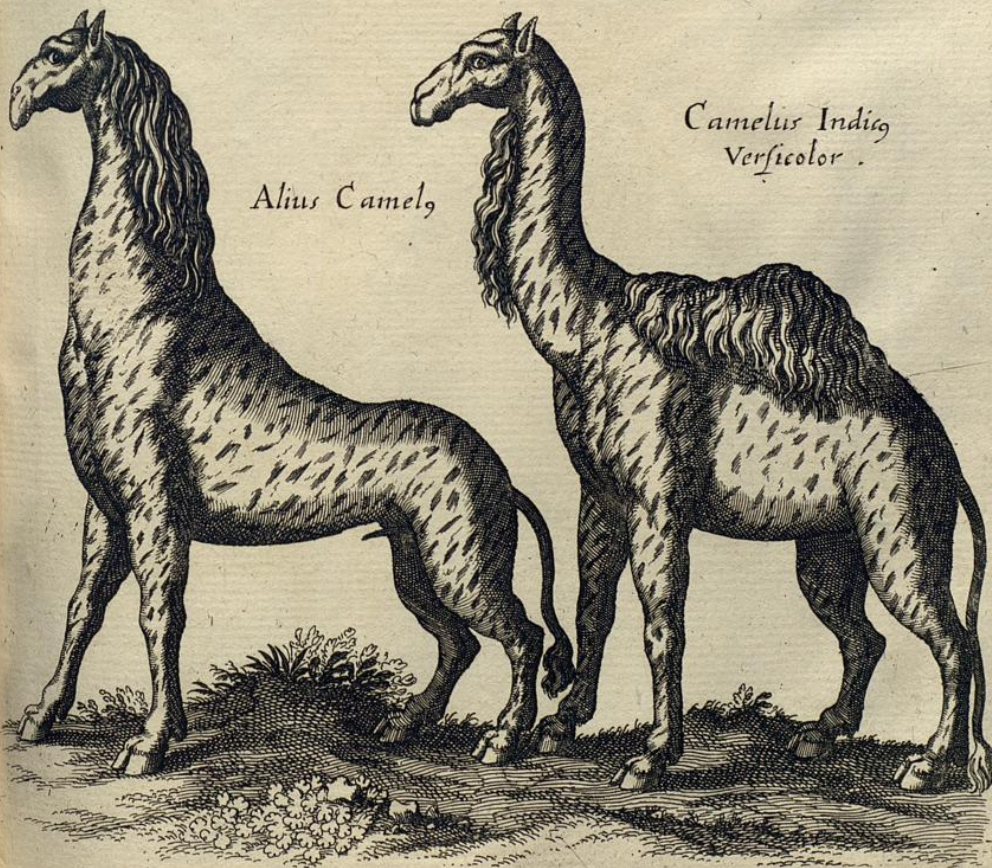
Camelus Indicus
Indianisch Camel

Camelus
Ind: Kamelthier



Alius Camel,

Camelus Indus
Versicolor



Tab. VI.







Cassp: Merian fecit

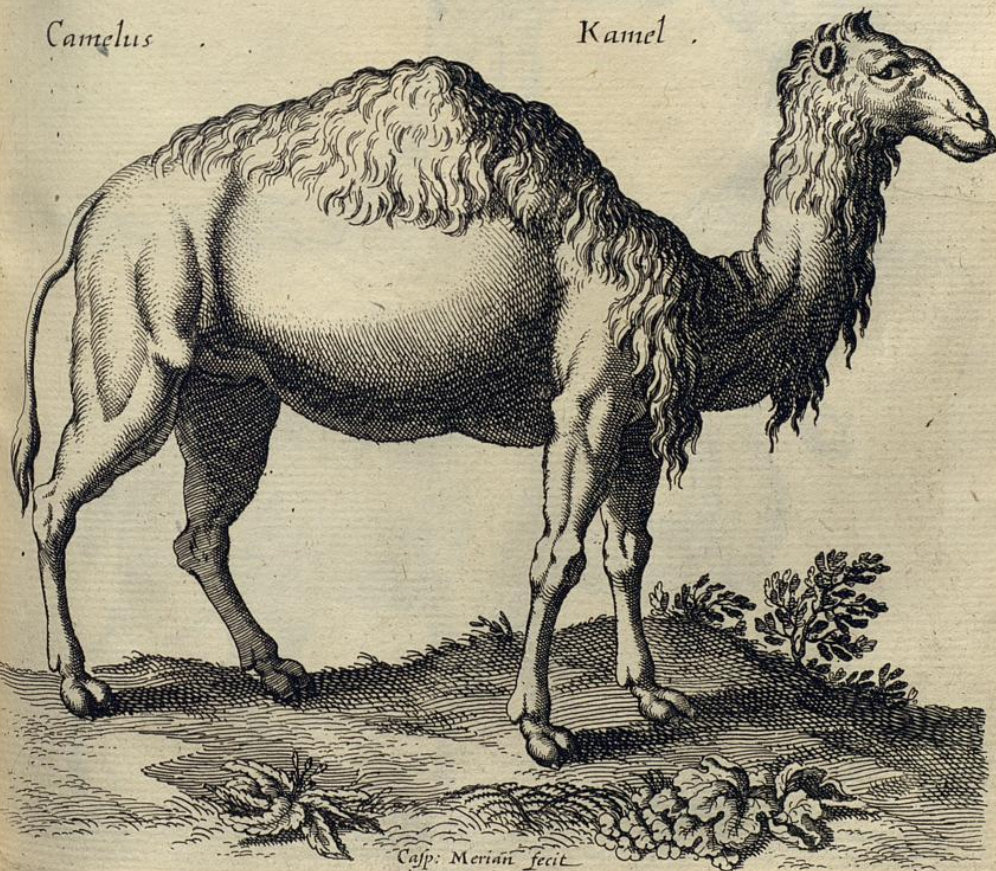
XLI
Dromedarij

Tab: XLII

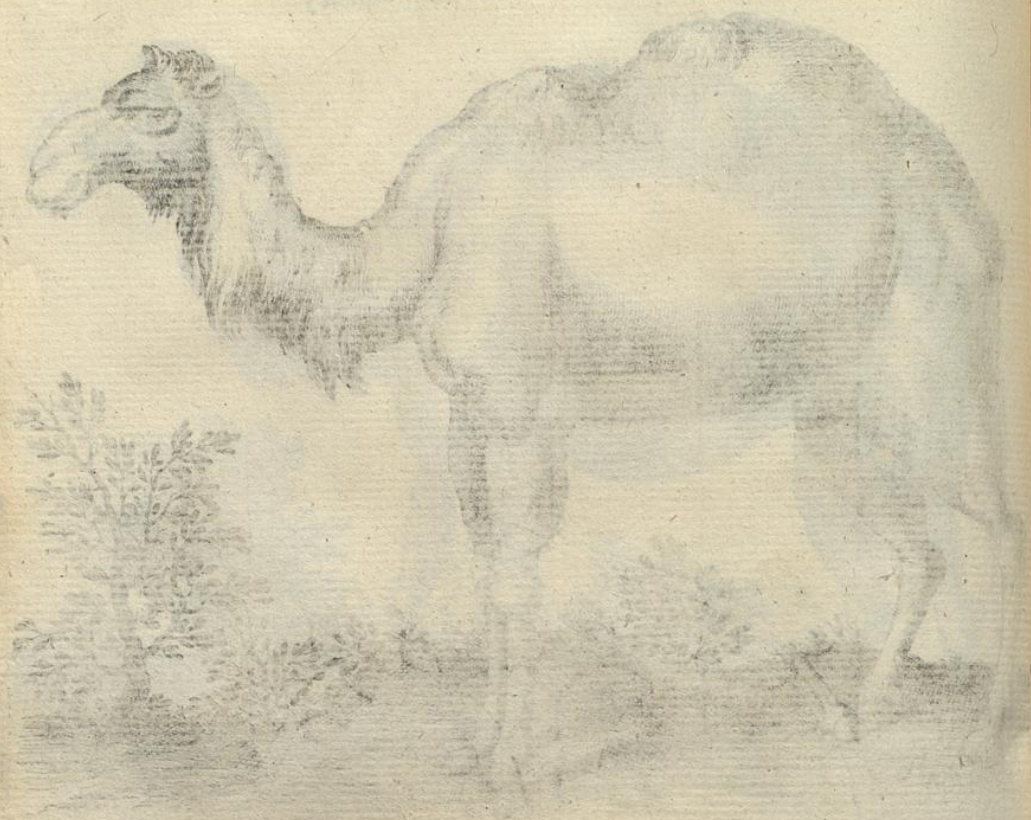


Camelus

Kamel



Casp: Merian fecit



Camelus Bactrianus seu Dromedarius .

Tab. XLIII.



Camelus .



Camel9 .



Camelus bactrianus (Zinn)



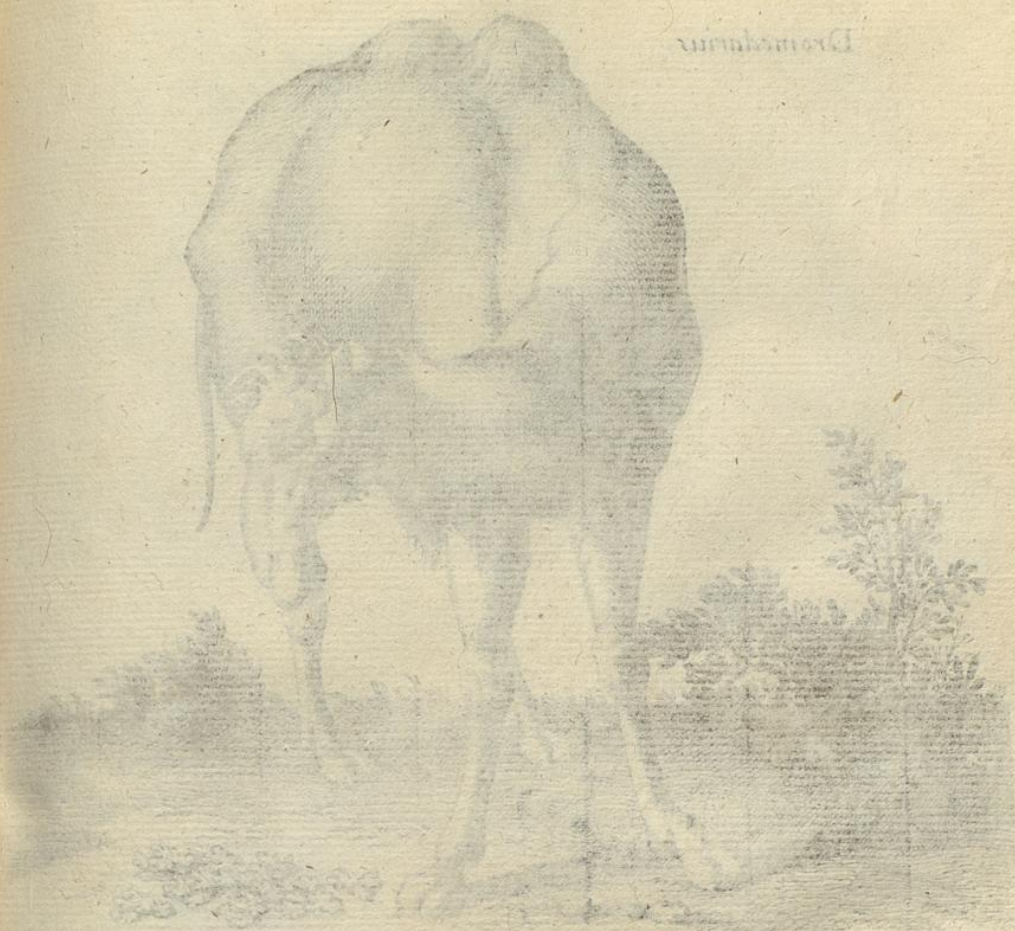
Camelus



Camelus



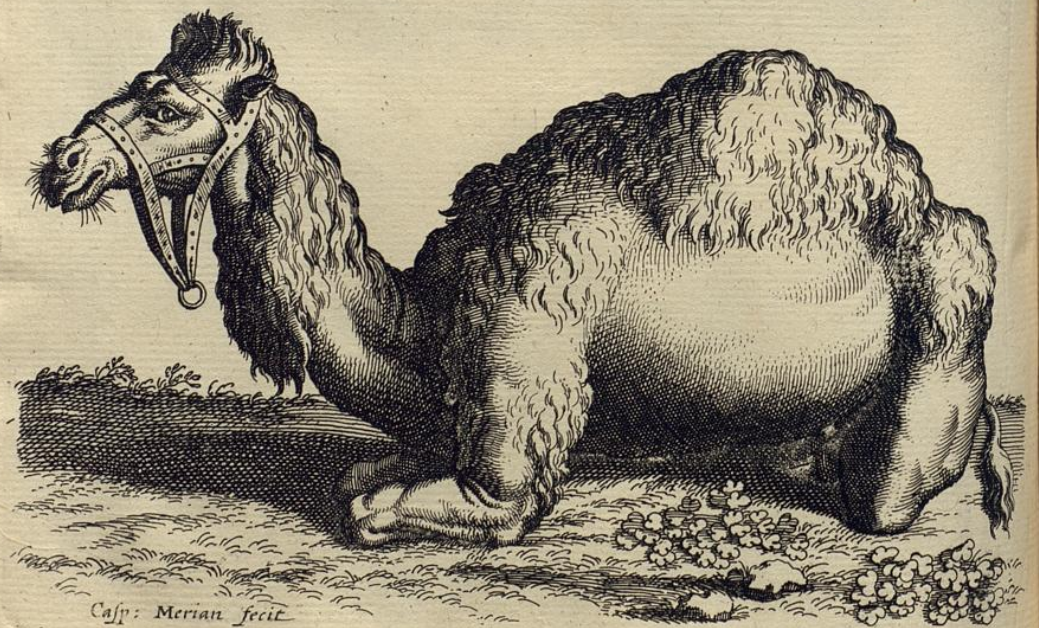
Elephantus



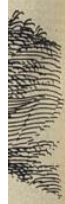
Dromedarius



Camelus

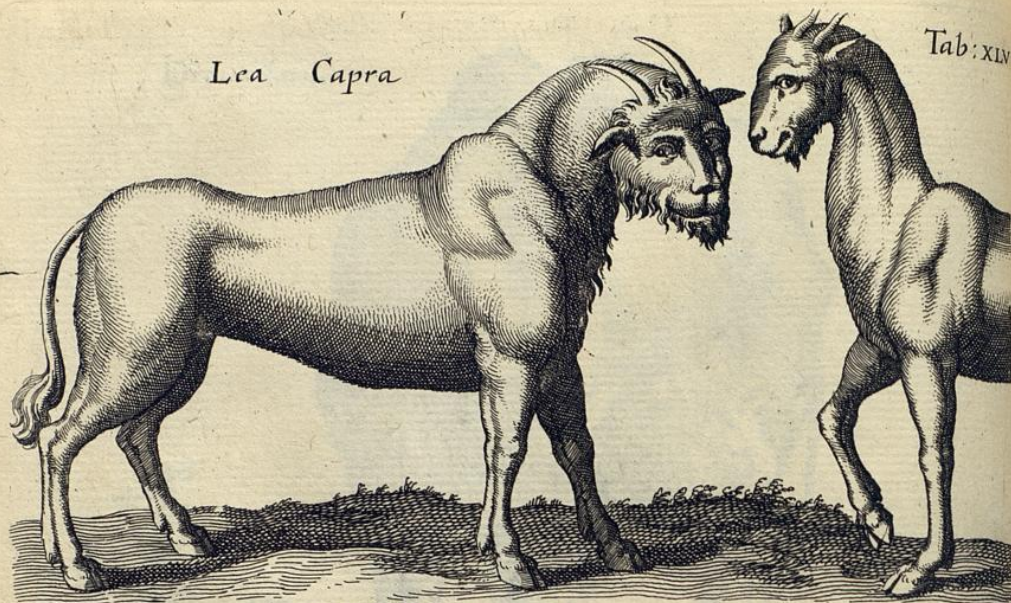


Casp: Merian fecit



Lea Capra

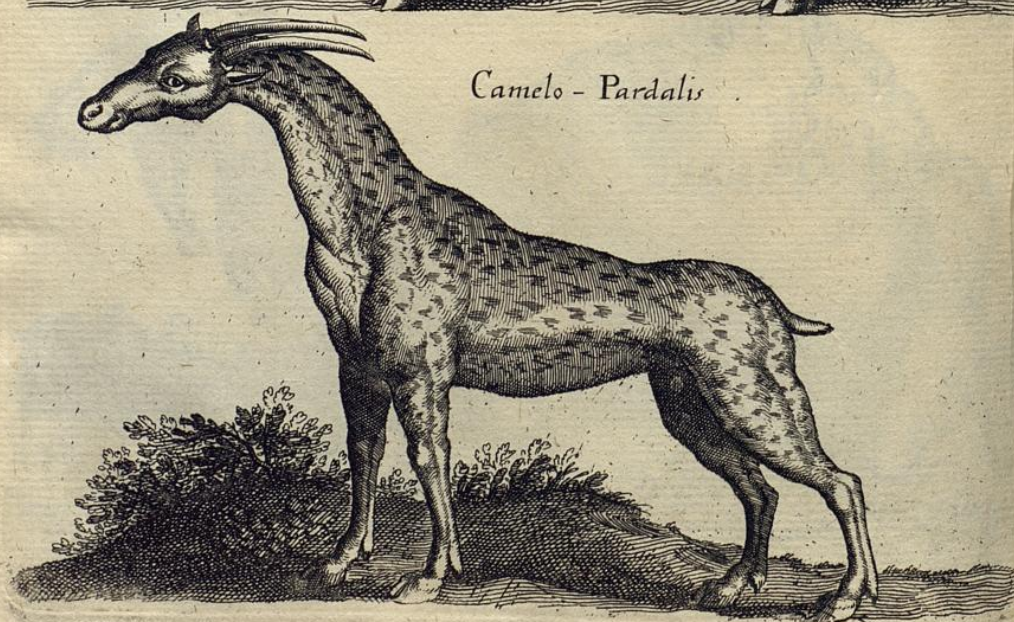
Tab: XLV



Ovis Cretensis



Camelo - Pardalis

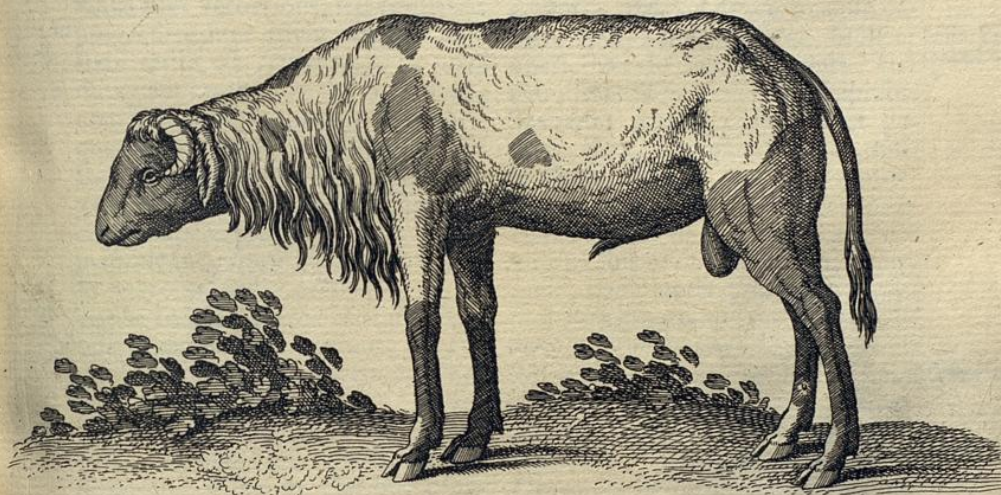


Ovis Peruana

Tab: XLVI

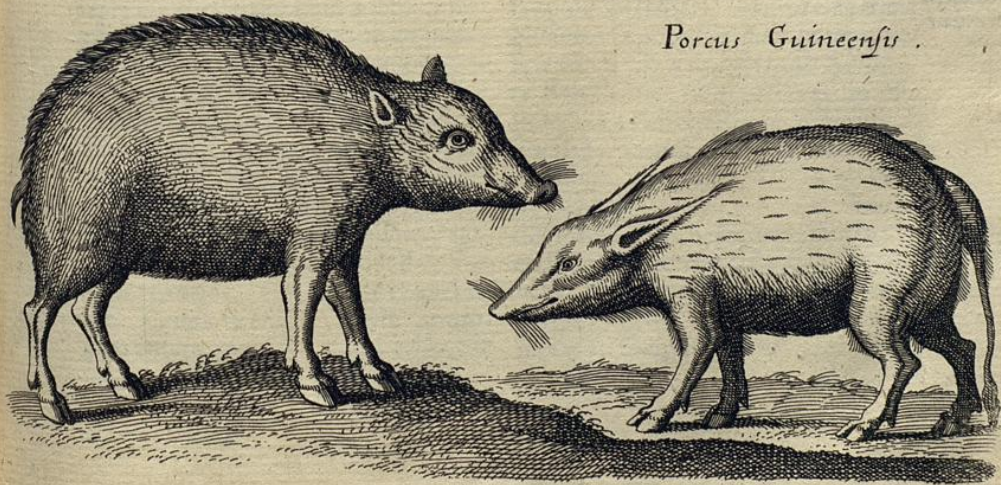


Aries Guineensis



Zain, f. Tajacu. Porcus sylvester

Porcus Guineensis





gotempore, et ubi occasionem nat-
 ctus fuerit, malum retribuit. Ad
 tympani sonitum choreas ducere e-
 docetur. Includitur, inquit *Leo A-*
ffricanus, iunior camelus, ubi pavi-
 mentum praecalidum sit, ut alterna-
 tim pedes attollat, dum calor urget;
 idque frequentissima alternatione
 facit, dum hunc, dum illum pedem
 attollit pungente calore, atque in-
 terim semper ad fores tympanum
 percutitur. In schola huiusmodi
 scholasticus hic exercetur ad annum
 integrum, aut circiter. Ufu igitur
 confirmato hac diuturnitate, quo-
 tiescunque tympani sonitum audie-
 rit, eadem pedum alternatione,
 eodemque loco persistens, dum in-
 sonet tympanum, choreae ductum
 spectatoribus prae se fert. Musica
 delectari vel exinde colligas, quod
 fessus non verberibus, sed cantu ad
 progrediendum invitetur. In ma-
 trem tanta est reverentia, ut eam
 nunquam ineat, nec se, ut faciat,
 cogi patiatur. Opertam cum ali-
 quando violasset, admissorem pau-
 lo post necavit. *Verecundiam* de
 generatione exposuimus. *Pietatem*
 compassio exprimit. Tota nocte
 manducant, quod si aliquis in stabu-
 lo aegrotet, cibo abstinent. *Philos-*
ophos Indi detexere. Cum celeri-
 tate maxima uti cupiunt, foetus
 cameli per aliquot milliaria cum ma-
 tre abducunt, illa abacta, pullos
 relinquunt. Dum redeunt, mater
 passus duplicat, quo citius pullis re-
 situatur. *Vsum* in pluribus prae-
 stat. In *Medicina* caro provocat
 urinam. *Adeps* gibbi suffumiga-
 tus confert haemorrhoidibus. *Ce-*
rebrum exsiccatum cum aceto epile-
 psiae. *Fel* cum melle potum anginae.
Sanguis conceptioni et praefocatio-
 ni matricis, si post purgationem men-
 struorum adhibeatur. *Lac* ventrem
 lenit, valde subtile et aquosum,
 asthmati confert, et desiderium cibi
 excitat. *Vrina*, quae fullonibus u-
 tilissima, quod apud Plinium legi-
 mus, ad dentes quoque dealbandos
 et purgandos, vim habere credebatur.
Cauda arefacta solvit anum.
Fimi cinere cum oleo misto crispatur

capillus. Idem albus cum melle tri-
 tus tumores reprimat, et vulnera
 mundat. *Setae* e cauda contortae
 et alligatae sinistro brachio quarta-
 nis medentur, si credere fas est. In-
 venit et in *cibis* locum. Arabes no-
 vimus camelorum lacte vesci. Car-
 nes, teste Galeno, Alexandrinis in
 usu. Heliogabalus aliquoties in coe-
 nis exhibuit, et calcanea, quia ma-
 xime tenera, Apicii exemplo, co-
 medit. Apud Iudaeos inter vetitos
 cibos habebatur. Carnem et lac
 quidam inter suavissima censent.
 Hoc partui vicinarum caseosae et
 butyrosae substantiae minus habet.
 In *bellis* adhibitos passim apud Histo-
 ricos habetur. Hinc armaturae, qua
 in expeditionibus muniuntur, nomi-
 na, de quibus si DEUS voluerit in
 Philologicis. Itinera in Arabia,
 Aegypto, etc. vel hodie absque ca-
 melis confici non possunt. Sunt et
 oneri ferendo accommodati, sed
 nec ultra iustum pondera recipiunt.
 Sexcenta pondo communiter ge-
 stant, licet, si necessitas urgeat, mil-
 le ferre possint. Dum onerantur,
 aut onere levantur, in ventrem pro-
 cumbunt, et ut sentiunt se aequale
 viribus suis onus impositum, exsur-
 gunt, nec plus recipiunt. Africani
 molestias itineris non intermissi quin-
 quaginta diebus totis haud aegre su-
 stinent. Species camelorum apud
 veteres sunt variae. Sunt pingues, ma-
 cri, fusci, albi. Dedit et cursus dif-
 ferentiam. *Dromedarii* enim et
Dromades dicuntur, qui minoris qui-
 dem sunt staturae, sed cursus perni-
 cissimi. Centum et amplius millia-
 ria uno die peragere solere Isidorus
 Hispalensis habet. Aristoteles equis
 Nisanis vel potius Nisaeis praeponit.
 Foeminas esse velociores ab Achme-
 te Scirimio et aliis observatum est.
 Praecipua differentia a regionibus
 fumitur. Sunt *Arabici*, *Bactriani*
 et *Caspici*. Illi, bina tubera in dor-
 so habent. Unde *dituloi* et *dikuloi*
 dicuntur. Isti fortissimi habentur,
 et singula in tergo tubera, alterum
 vero in pectore, cui incumbant,
 gerunt. Hos ad equorum maxi-
 morum magnitudinem accedere,

Galen. 1. 1.
 de Alim.
 facult. c. 2.
 Lamprid.
 in Heliog.

Solin. Po-
 lyhist. c. 62

Differentia,

Aristot. H.
 A. 1. 9. c. 50.

Solin. Po-
 lyhist. c. 62

N

Aelianus

Basil. He-
 ram. ho-
 mil. 8.

Leo Afri-
 canus in
 Africa.

Aristot. in
 Mirabil.

Tzetzes
 Chylid.
 12. c. 404.

Plin. H. N.
 1. 28. c. 8.

Apul. 1. 1.
 Apol.

Aelian. H. Aelianus ait. Moderni de Differentiis Africanorum ita agunt, et in his A. l. 17. c. 34. *Samuel Purchasius*. Camelorum tres species habent. Prima vocatur Peregrin. 1.6. c. 1. f. 2. *Hugium* ingentis staturae et roboris pondo mille librarum ferens. Secunda minor, duplici in tergo tubere, oneribus ferendis et equitationi apta, *Becheti* dicta, quam solam Asiatici agnoscunt. Tertiam vocant *Ragvabil*, macilentam et

gracilem, ad sola itinera non accommodatam. Eam quippe inequant, conficitque uno die amplius, quam centum passuum millia. Atque iis Rex Tombuti solet mittere nuntios Segelmessam aut Darham, nongentis millibus passuum distantem, septem aut ad summum octo diebus, sine ulla in itinere mora aut requie.

ARTICULUS II.

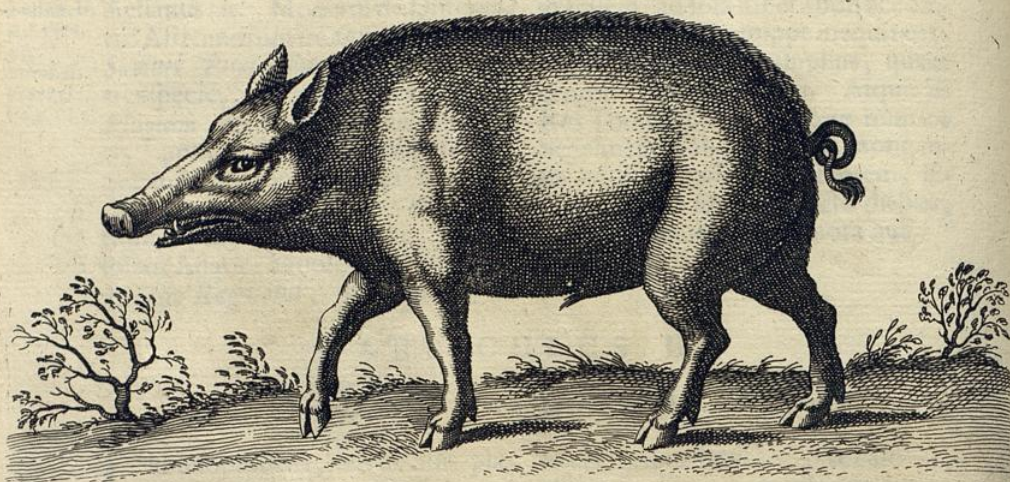
De Camelopardale.

Aldrev. Hist. Bifulc. c. 35. **C**amelopardalis, seu ut aliis placet paullo barbore, Camelopardalus, a Camelo et Pardale nomen fortitus est. Corporis vastitiae Camelum, macularum varietate Pardum imitatur. De caetero si Varro attendimus, nomen hoc Alexandria, unde istud animal Romam erat adductum venit. Multas autem fortitum est appellationes. Dicitur enim *Ovis fera*, quod in avibus regionibus degat, et ovi mansuetudine respondeat, *Nabis* apud Solinum, *Nabuna* Aethiopibus, ut apud Plinium legitur, *Anabula* et *Saffarat* Alberto M. quae nomina ex aliis detorta esse iudico, *Orasius* Maiolo, sed falso, cum Vincentius Bellocensis pulcerrimum animal esse scribat, Camelopardus vero sit deformis, modernis denique *Giraffa*, ex quo Saffarat corruptum est. Nec Aristoteles eius meminit, nec Aelianus, Strabo vero et Agatharchides ex veteribus in diversa in eo describendo abeunt. Hunc si sequimur, varietatem a Pardale habet, magnitudinem a camelo, monstruosam crassitiem, collum adeo longum, ut summis arboribus pabulum carpat. Apud illum legimus, nullare pardali similem, cutis varietate hinnulo simillimum. Addit, virgatis pilis distingui, posteriora humiliora esse anterioribus, ut a cauda sedere videatur ad bovis altitudinem, verticem sublimiorem camelo habere, ne feram quidem esse, sed pecus. Plin. H. N. 1.8. c. 18. Plinius collo similem facit equo, col-

lo et cruribus bovi, capite camelo, albis maculis rutilum colorem distinguuntibus. Dio partes posteriores humiliores habere scribit. Heliodorus tenuem cervicem, dereliqua corporis mole in olorum collum se tendere ait. Inter recentiores exquisitissime Bellonius et quidem oculatus testis descripsit. Giraffam inquit, Graeci et Latini vocant Camelopardalem. Vidi in urbe Cairo tres, duo cornicula ex fronte eminebant circiter sex digitos, in fronte media tuberculum existerat, velut tertium cornu, altum circiter duos digitos, collum longum septem pedes, cum caput extollit, sedecim pedes a terra effert. Illius longitudo a cauda ad capitis verticem est duodeviginti pedum, tibiae tam altae posteriores, quam priores, at femora anteriora longe altiora posterioribus. Nimirum dorsum a cauda ad summum verticem capitatis, velut scala, velutque testum carinatum attollitur. Totum corpus grandibus maculis distinguitur coloris cervini, obquadratis, sed in collo magisque in corpore quoquo versus latis circiter dodrantem, at clausula macularum alba digito latior. Itaque totum corpus reticulatum est, neque tamen, ut Pardalis maculas habet rotundas, sed aut obquadratas, aut rotundas. Pes est bifidus, ut bubulus, labrum superum longe eminent infra inferum, cauda tenuis et exigua, in acumine pilosa. Iubam habet, ut equus,



0



Aper

Wildschwein



Scrofa

Mock





Porcus pumilo Taxus porcing



Aper . Wildschwein





Nom

Var
R.L.

Ida
c. 3.

equus, a dorso ad capitis verticem. In gradiendo claudicare videtur, nunc dextris, nunc sinistris, non modo cruribus, sed etiam lateribus, cum ex terra aut potum aut cibum necesse haberet, crura latissime distendebat priora. Nonnisi enim late diducis, longeque diu arcuatis tibiis, cibum ex terra capere potest. Addendum ex Iosaphati Barbari Veneti itinerario, linguam duos pedes longam, suboscure quasi violacei coloris, teretem sicut anguillis, habere, hac ramos, frondes, herbasque carpere, mira celeritate in os trahendo, ut vix ab attento spectatore videatur. Purchasius ex Fernando Iesuita, tam vastum animal esse scribit, ut eques rectus sub eius

dorso transire possit. *Reperitur* in ^{Locus,} Africa, apud Troglodytas, ut ex Strabone habemus, et Aethiopia. Romanis omnium primus ludis suis exhibuit Caesar Dictator, postea Gordianus decem exhibuit, Aurelianus aliquot in triumpho duxit. Leonis Imperatori oblatus est ab Aethiopibus, Frederico a Sultano Babylo- <sup>Solin. Po-
lyhist. c. 43</sup> nio, Laurentio Mediceo ab alio Sultano. Tractu motuque tam facili hanc feram Heliodorus prodit, ut eam quo velit, tenui capistro vertici devincto, veluti fortissimo vinculo magister perducatur. Iudaeis prohibita est in cibis. Unde forte frequen- ^{Suidas,} tiorum olim in Iudaea fuisse colligas.

CAPUT IV.

De Quadrupedibus non ruminantibus.

ARTICULUS I.

De Sue.

Nomen,

Varro R.
R. l. 2, c. 4.Isidor. l. 12
c. 1.

Quinque in descriptione suis occurrunt nomina, videlicet, *Sus*, *Porcus*, *Scrophæ*, *Verres*, et *Maialis*. *Sus* Graecis est *ὕς*, nomen et Apro commune, unde latinum fluxisse videtur. Olim, ut verbis Varronis utar, dicebatur *Thysus* dicta, ab illo verbo quod dicunt *θύειν*, quod est immolare. Ab suillo enim genere pecoris immolandi initium primum sumtum videtur, cuius vestigia, quod initiis Cereris porci immolantur, et quod initiis pacis foedus cum feritur, porcus occiditur, et quod nuptiarum initio, antiqui Reges ac sublimis viri in Hetruria in coniunctione nuptiali, novus maritus et nova nupta primum porcum immolant. Prisci quoque Latini et etiam Graeci in Italia idem fecisse videntur. Nam et nostrae mulieres, addit idem, maxime nutrices, naturam, qua foeminae sunt appellant procum, et Graece *χοῖρον*, significantes esse dignum insigni nuptiarum. *Porcus* Isidoro quasi spureus dicitur,

quod se coeno et limo illinat, immergat et ingurgitet. Varronis locus, in quo dicitur, Porcus, quod Sabini dicunt de Aprino Porco Poridus, inde Porcus nisi a Graecis, quod Athenis in libris sacrorum scriptum est, *κατὰ πῶν καὶ πῶντος*, difficilis nimis est. Videtur tamen esse Graecum antiquum, sed obscuratum, quod nunc eum vocant *χοῖρον*. *Scrophæ* originis est incertae. Quidam ex sonofictum nomen aiunt. Graecis est *γρομφᾶς* et *στρομφᾶς*. Significat suem, quae saepius peperit, et aliquando pro ipsa porca peculiariter sumitur. *Verres*, dicitur porcus non castratus et mansuetus. Marcellus silvaticum pro apro dixit. *Maialis* est verres seu porcus castratus, ut inter equos canterius, inter gallos gallinaceos capus. *Hybridæ* antiqui vocabant sues semiferos, id est, ex domestico et fero progenitos. *Descriptione* notissimi animalis etsi opus non videatur, paucis tamen singularia quaeque attingemus, et quidem

dem per saturam. *Offibus* itaque parum medullae inest, *Pili*, qui, quod rigidiores et erecti, *setae* dicuntur, crassiores sunt, quam in bubus et elephantis, apud nos fere rufi, in Galia et Italia nigri, in Provincia, quod si bene a nobis observatum, plerumque versicolores, qui in cervice rigent, *λεφίαν* vocamus. *Pinguedo* inter cutem et musculos collecta *lardum* dicitur, axungia vero, adeps suillus in veteratus, aut cum sale, aut sincerus. *Cerebrum* pinguiusculum est, et magis minuitur luna decrescente, quam ulli animali. *Oculi* cavi profundique, ut sine vitae periculo eximi non possint, quare vel altero tantum privati extinguuntur. *Supercilia* nasum versus deorsum nutant, ad tempora vero retrahuntur. *Nasi* pars extrema crassa est, *frons* angusta, *labra* lata. *Os* totum valde porrigitur, et, ut facilius infodiat, latum est. *Rostrum* dicitur, et cutem in eo callum Grammatici vocant. *Dentes* foeminis pauciores sunt, quam maribus, nec unquam decidunt. *Corium* circa cervicem durius, *κόλλοπα* vocant. *Corda* in articulatione habent sues. In *auriculis* invenitur humor quidam felli similis, minus tamen liquidus, sed densitate sua humori splenis similis. *Ventriculus* amplus est flexuosusque, ut diutius concoquat cum levibus et paucioribus crustis. In *iecinore* lapilli candidi inveniuntur. Caro exos infra umbilicum *Speſtile* dicitur. Plures habent foeminae *Mammas* toto ventre duplici ordine, quod numeroso foecunda sint partu, generosae duodenae, vulgares binis minus. Eadem *genitale* ea continent parte, quae pecoris ubera habentur, et cum per libidinem turgent ac pruriunt ad coitum, sursum tantisper hoc retrahunt, vertuntque foras, ut inde mari coitus sit facilius. Rescissum id longe productius, et dehiscens amplius est. *Apria* vulvae inter foemina adhaeret, qua maribus testes maxime continentur. *Caudam* intorquent, et talo probiore carent inter solipedes et bisulcos ambigui. Sine *Liene* putantur inve-

Plin. M. N.
2. 11. c. 37.
Aristot. H.
A. J. 2. c. 1.
Aristot. 1. 3
de partib.
c. 4.

niri, qui vel ex tamariscinis alveis bibere, vel radicem splenii comedere. *Costas* iisdem denas apud Plinium legimus. Sed de interioribus suis ita Severinus. In sue asperae arteriae circuli cartilaginei oblique descendentes. Verum cum primus circulus, qui latissimus est omnium, sit paulo minor, quam transversus, caeteri vero inferiores sint obliqui, necessario inter hos, et primum erat intercapedo, quae ut compleretur, posuit natura quartam circuli partem, qua respicit posteriora latior rem, qua vero in anteriora desinit, auctam. Aliud est notandum ab his non dissimile: In circulis paulo inferioribus, quam sint medii, fecit natura duos semisectos, qui sibi parte acutiore invicem occurrunt, cuius varietatis usus adhuc ignotus. In intestinis tenuibus ileo quippe, parte externa tubercula quaedam visa duriuscula seminis lentis magnitudine et figura, quae, me trahente, secuti sunt ab interna parte lumbrici duo, alter longitudine palmi, alter longitudine digiti. Uterque cavus et plenus succo albo veluti chylo aut colostro, formam autem referebant ambo veri lumbrici terrestres. Disce igitur sic haerere lumbricos humanis intestinis. Illa autem durities nodosa, in quam insertum erat os lumbrici facta est, puto, ab ulcere et morsu lumbrici. Cuticula in sue concolor est pilis albis nigris, etc. De *utero* vero suis a se secto, ita scribit. Praeterea, quae scribit Sylvius, in extremis cornubus appendices quaedam membranae exungues, in quibus, ut apparet, reservantur fecum et urinaecrementa. Vena umbilicalis bifida, cum appropinquat utero, umbilicalia vasa primo sub alam sinistram tendentia, mox cervicem transversim amplectentia, revolvuntur extrinsecus ad brachium dextrum. In foetu vero ipso circiter menstruo omnia fere viscera interna conspicua. *Hepar*, ventriculus, intestina, lien, renes, diaphragma, cor, pulmo. Cor albidum, pulmo concolor hepatis, hepar rubrum opacum, renes magni, pro ratione ve-

Zootom.
Democrit.
p. 299.

Lucas,
Strabo
ogr. 1.

Gilg.

nae

nae apparentis per rectos pedes anteriores, posteriores, sed magis per posteriores. Item iugulares etiam illae, quae ad caput ascendunt, labdae quasi figuram facientes. In porcello vero perfecto detecto thorace per transversas duas sectiones, primum intueris nervulos duos, qui iugulum perforantes et pericardio adhaerentes recta per cordis latera descendunt ad diaphragma, cuius circulo nerveo inferuntur per duos ramulos aut tres, hinc transit alius ramus ad ventriculi os superius. Vides hic conspicue divaricationem venae axillaris et thymiaeae. *Auriculae cordis* intus cavae, divulsae a corde parte anteriore, coniunctae posteriore. Processus *urachi* a fundo vesicae post latos digitos duos inferitur in arterias. In fine *penis* glandula rotunda. In cervicē *vesicae* glandulae duae ad hanc committuntur vasa ejaculatoria, quae, ut apparet, ad prostatas, alias glandulas, mediis venis deferuntur, et hinc ad exitum penis. In *ventriculo* et intestinis succus viscidus colore in ventriculo, ut ovi album, in intestinis vero, ut mel dilutius. Vena sine pari in medio spinae ad costas singulas utrinque mittens ramasculos. Ubique fere in nostris regionibus invenitur. Strabo Galliam togatam suis ita abundare suo tempore scripsit, ut et porcorum gregibus, qui ibi alebantur, Roma aleretur, ex Lugdunensi vero Gallia optima fassamenta eo apportarentur. Sed et Syracusae proverbium obbonitatem meruere. *Caseus Siculus a Syracusis fues*. Solinus nullos in Arabia haberi prodidit, nullos in India Aelianus, ita, ut nenasci quidem illatos exspirare putent. At in terra Australi nihil esse quadrupedum, quae in nostro orbe inveniuntur, praeter bubalos, vaccas, capros, et porcos, Hesselius Gerardus in descriptione terrae Australis reliquit. Quantum ad *Cibum*, videntur fues esse quasi *πάρμας*. Vescuntur ex plantis et earum fructibus, radicibus, glandibus, casta-

neis, dactylis, vinaceis, cytiso, bulbis, rapunculi silvatici radice, cicuta, cicere, hordeo, tritico, furfure, et aliis. Glans fagea suem hilarem facit, carnem coctibilem ac levem et utilem stomacho, iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam, querna, diffusam, et gravissimam. Proximam huic cerream Nigidius facit, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram. Iligna tentantur, nisi paulatim detur. Fungosa caro fit, esculo, robore, subere. Haliphylaci glandem attingunt quidem, sed nonnisi, cum aliud pabulum non suppetit. De Castaneis, postquam praestantiora genera recensuisset, ita subdit Plinius: Caeterae suum pabulo gignuntur, scrupulosae corticis intranucleos quoque ruminant. Dactylis in Aegyptio, Cypro, Syria, et Seleucia Assyriae saginantur. Fraxini quoque fructu pinguescunt. Cytisus aridus ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus depraedicatur. Bulbi illud genus in Bavaria ideo suillum dicitur. Rapunculus vero ille silvaticus violarum folia habet acutiora, radicem candidam, dulcem, non sine lacte. Hyosciamo fumto insaniunt. Ad viridia pabula haud sine noxa deducuntur. Nec carnibus abstinere. Occisorum alatronibus corpora in silvis devorasse exemplis probari posset. Propriis foetibus non parcere, nec a gallinis aut anseribus hieme imprimis abstinere experientia me docuit. Effodiunt et lumbricos, limacibus quoque et testudinibus nemoralibus pascuntur. Pinguescunt sexaginta diebus, sed magis tridui inedia saginatione orsa. Fico, carica saginari, et a satietate necari, inventum Apicii fuit. Angli per integrum annum saginant, cuius pingue solidius et lautius fieri voluerint. Caeterum usque adeo sus pinguescere solet, ut se ipsa stans sustinere non possit, neque progredi usquam. Itaque eas, si quis quo traicere velit in plaustrum imponit. In Hispania ulteriore in Lusitania cum sus esset occisus, Attilius Hispaniensis mini-

me mendax, et multarum rerum peritus, in doctrina dicebat, Lucio Volumnio Senatori missam offulam cum duabus costis, quae penderet III. et XX. pondo, eiusque suis a cute ad os, pedem et III. digitos fuisse. In Arcadia spectavit Varro suem, quae pro pinguitudine carnis, non modo surgere non posset, sed etiam, ut in eius corpore forex exesa carne nidum fecisset, et peperisset mures. Idem Basileae accidisse, Gesnerus prout accepit prodidit. Sitis ipsi per aetatem infesta, sed turbida aqua pinguescit, vinaceis vero colluviei immistis, inebriatur. De *Generatione* ita breviter Plinius: Suilli pecoris admissura, a Favonio ad aequinoctium vernum, aetatis octavo mense, quibusdam in locis etiam quarto, usque ad septimum annum, in aliis erat ad octavum annum. Partus bis in anno. Tempus utero quatuor mensium, numerus foecunditati ad videnos, sed educare tam multos nequeunt. Diebus decem circa brumam, statim dentatos nasci, Nigidius tradit. Implentur uno coitu, qui et geminatur propter facilitatem abortiendi. Remedium, ne prima subactione, neque ante flaccidas aures coitus fiat. Mares non ultra trimatum generant. Foeminae senectute fessae, cubantes coeunt. His adde Luna decrescen-
te coire, ut Plutarchus prodidit. Verrem unicum vel decem suisbus implendis sufficere, subantis vero voce audita, nisi admittatur, cibum non capere, propter copiosum humorem multum ac diu coire, initum matutinum appetere, foeminas post meridiem blandiri, et si pinguet, omnibus anni temporibus interdiu et noctu, inire posse. Idem antequam sit anniculus prolem vitiosam generat, at foemina annicula quidem parit, sed mense Februario iniri debet, ubi decimum quintum annum nata est efferatur, nisi forte bene nutriatur. Subans vero in tantum etiam efferatur, ut hominem lacaret, candida in primis veste indutum. Rabies ea mitigatur

aceto naturae asperso, nec praegnans venerem arcet. Eandem tantum coitu spumam fundere diligentiores observant. Quantum ad Partum, apud nos sedecim parere audio, inquit Gesnerus, sed raro saepe octonos vel denos. Paucissima prima partione edere, vigere secunda, nec senescentem copia foetus defici, quamquam lentius coeat, Aristoteles auctor est. Aliis placet, tot parere debere porcos, quot mammas habet. Foecundior tamen putatur alba. Foetus, qui in utero laesus minutusque fuerit, *Metachaeum* dicitur, quasi Posthumum voces. Pollux cordos et parvos porcos *metaxos* appellat. Hieme editi, sunt exiles, et infelicissime nutriuntur. Helvetii Martio natos praeferunt. In calidioribus regionibus melior est hiemalis, quam aestivus. Cum scropha peperit, primas mammas primo, qui editus fuit porco praebebat. Eae sunt faucibus proximae, et plurimum lactis habent. Suam quoque quisque novit in foetu, quo genitus est ordine eaque alitur, nec alia. Detracto illa alumno suo, sterilefcit illico ac resilit. Uno vero ex omni turba relicto, sola munifex, quae genito erat attributa, descendit. Si gravidam glandem copiosius ederint, abortum faciunt. *Antipathiam* generant sues cum *Elephantis*, *Lupis*, *Salamandris*, *Vuguento amaracino*, *mustela*, *hyoscymo*, *scorpionibus*, *equis*, et *novellis segetibus*. Elephantas grunnitum eorum ferre non potest. Lupus *oviparus* seu compascuos agredi non audet ob vocem. Salamandras absque periculo devorant. Amaracinum unguentum ipsis venenum est. De Mustelae discordia apud Plinium legimus. *Hyoscymo* enecantur. In Scythia a Scorpionibus unico ictu exanimantur. Equo, teter odor, turpis grunnitus, foedus halitus, infensa Cum dentes nunquam amittat, debiles tamen et tota vita infirmi redduntur, post gustatas segetes novellas, natura pene indomitam obscoeni pecoris ingluviem sic plente,

M.H. n. l. 1. 1. 1.

Varro R. R. l. Plin. H. N. l. 1. 1. c. 37.

Generatio. Plin. H. N. l. 8. c. 51. Aristot. H. A. l. 2. c. 1. et l. 5. c. 14. l. 6. c. 12.

Plutarch. de Iside et Osiride Plin. l. 10.

Plutarch. de Iside et Osiride Plin. l. 10.

M.H. n. l. 1. 1. 1.

Columella R. R. l. 7. c. 9.

Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Arist. H. A. l. 5. c. 14.

Plin. H. N. l. 1. c.

Antipathia.

Phile in Carm.

Aelian. H. A. l. 9. c. 28.

Plin. H. N. l. 10. c. 74. Aristot. H. A. l. 8. c. 29.

Rhod. l. 1. c. 26.

stente, quando aliter reprimi non potest. De *Aetate* hoc habet Plinius, oculo amisso putari cibo extinguui, alioquin vita ad quindecim annos, quibusdam ad videnos. Inter *Morbos*, quibus sues laborant, est praecipue *χαλαζα*, seu grando, quae in viventibus latet, in dissectis apparet, nec ulla fere est, quae non grandinis tria ad minimum grana habeat. Subiectae inprimis huic, quibus crura, collum et armi carne humidiores constant. Cognoscuntur, quod in inferiore linguae parte haereant, et si setam dorso evellas, cruorem pili inversi radices exhibeant. Cum a magno fervore in frigidam incumbunt, praesertim si non statim pergere cogantur, membrum omnibus convelluntur. Infestantur et a pediculis, et aestate, nisi frequenter excitentur, lethargo captae dormiunt. Corripiuntur et raucedine, angina, strumis, et alvi profluvio. Nisi assatim biberint, pulmonariae evadunt. Ad *Ingenium* pertinet, quod de *brutalitate*, *spurcitie*, *immensa libidine*, et *voracitate* dicitur. Maxime certe brutum est animamque ei pro sale datam, haud illepide existimabatur. Volutari in luto est eorum requies, ut lavatio hominis. Loca, in quibus se volvunt, volutabra dicuntur. De *Ardore in venerem* superius diximus. Gryllus tamen apud Plutarchum singularem in eadem modestiam et continentiam probat. Non hic inquit, ut inter homines, foeminae simulatione ludunt, aut lididini, fraudes, praestigias denegationesque praetexte solent, neque mares, stimulo et luxuria agitati, mercede, labore, aut obsequiis coitum redimunt, sed doli expertem et tempestivam sectantur venerem, quae stato anni tempore cupiditate animalium, velut germen quoddam excitans, illico restinguit. De *voracitate* etiam superius aliquid attactum. Ne cadaveribus quidem sui generis abstinet. Inextinguibilis haec vorandi aviditas, Laphygemus dicitur, ut Caelius Rhodiginus observavit. Huc

vocum humanarum intellectus pertinet. Compertum, agnitam Suarii, furto abactis merloque navigio, reclamatione unius lateris remeasse. Vox ipsis est Grunnitus. De *Vsu in Cibo* verum fateamur necesse, quod Plinius dicit, neque alio ex animali numerosiore materiam ganeae, quinquaginta prope sapes cum caeteris singulos. Nota apud Livium de Chalcidensi hospite historia, qui varietatem exquisitam ciborum, et speciem ferinae carnis ex mansucto sue produxerat. Heroico aevo in pretio fuisse apud Homerum invenies, vefcebanturque macilentia servi, pinguior Dominorum usibus cedebat. Solemnitas quoque Saturnalium, non alio pene cibo, certe non lautiore transigebatur, ut observavit Lipsius eoque itum luxuriae, ut et integri ique farti, unde Porcorum hortulanorum et Troianorum nomina, apponorentur. Taceo, ita artificiose apparasse, ut ab altera parte esset opifaleos και κραμβάλεος, assatus et probe tostus, ex altera vero iurulentus, utpote ex aqua coctus, ita etiam iugulatus, ut ασφαντος videretur, quod apud Athenaeum videre est. Porcelli tamen maxime in deliciis, quos δελφάκας et δελφάνια Graeci vocabant. Reperiuntur vero etiam, qui suilla in totum abstinent, Iudaei nempe, quibus lege prohibita est, Arabes, quod apud Solinum legimus, Muhamedani, qui ex porcinibus murem natam fabulantur, Mauri, Tartari, ut et olim prodente Pausania, Pessinuntii. Caeterum si de temperamento et quomodo se ad sanitatem humanam caro suis habeat quaeras, Delphacum, qui et λακτινδοπούλοι dicuntur humida est et superfluitatum abundans, nec boni succi. Suilla Simeoni Sethi boni succi et facilis concoctionis, propter similitudinem, quam cum humano corpore habet, magisque, quam alia cibaria alit. Hoc postremum et Galenus quidem concedit, athletarum exemplo fretus, sed addit, bubulas in tantum lentore antecedere, in quantum bubulae

Plin. l. c.

Livius
Dec. 4. l. 5.Lipsius in
Saturnalib.
Macrob.
Saturn. l. 3.Athen. Di.
prol. l. 9.

Solin. c. 46

Galien. de
Alim. fa-
cult.

lae

lae fuillas crassitie vincunt. Alibi tamen ex pedestribus probatissimum cibum suppeditare ait, quod et apud Hippocratem invenies. Idem porcinas pravas esse ait. Suavissima suis mediae aetatis, iuniorum, si diu in ventriculo retineatur, corrumpi solet. Athenaeus ex Sicilia tanquam praecipuas laudat. Apicius varie porcellos praeparabat. Unde farfiliis, liquaminati, assi, Vitelliani, Flacciani, laureati, Frontoniani, Oenogerati, Celsiniani, tragani, et caeterorum nomina. *Iecur* omnibus praefertur, si quis animal arida sicu paverit, ut apud Aetium extat. Habitaetamen et aliae partes in pretio apud veteres, collum nempe, glandium, vulva eiecitia inprimis post porcaria, lardum, perna, petaso, testiculi, sincipita, omasum, et caeterae. Inter pernas laudabantur, Asiaticae, Lyciae, Cerretanae, Italicae, nunc Britannicae, Westphalicae, Moguntinae, Ruthenicae. Ex carne et aliis fiunt, isicia, profecta, lucanicae, falisci, fundali, farcimina, hotelli, apexabones, tomacula, ossa hira seu hila, afra-tum, tuceta, sartutilli et alia, quae alibi DEO volente explicabimus.

Vsum medicum quod spectat, accuratissime iste a Gesnero describitur, *Carnium* decoctum opitulatur contra buprestim. *Sanguine* porci calido bene verrucae inunguntur, ubera vero suis sanguine circumlita minus crescere Plinius auctor est. *Axungia* porcelli masculi lactentis castrati, illa maxime, quae in ventre intra carnem circa peritoneum ad unguenta paranda a pharmacopoeis adhibetur, a Medicis ad emolliendum, discutiendum etc. Fracta ossa lardum elixum atque circumligatum mira celeritate solidat. Pannis illinitur cum calce. Cum genista tusa genua dolentia sanat. Cum vino falso contra hyosciamum bibitur, pecoribus quoque optime auxiliatur. *Iecur* cum vino sumtum venenatorum moribus medetur, assum alvum fistit. *Vesica* urinam ciet, si terram non attigerit, pubi

Hippocr.
de rat. vi-
tus in
acut.

Athen. l. 22

Vs in Me-
dicina.
Galen. de
Anti dot.
l. 2.

Plin. H.N.
l. 28. c. 9.

imposita. Verrina uita in potu feliciter contra mictionem in voluntariam exhibetur. *Testiculi* inveterati, et in suis lacte triti contra comitalem morbum dantur. *Pernae* scrofinae os amplissimum combustum, gingivas siccant, et adstringit. *Talus* combustus, donec e nigro albescat, et potus doloribus coli succurrit. *Lac temporibus* in unctum vigilias compefcit. *Succerda* in farinam redacta ruptis ex aceto salutaris est. Plura vide in Gesnero. De *Differentiis*, hoc duntaxat occurrit, alium esse *silvestrem* de quo nunc agemus, alium *domesticum*, de quo iam dicta accipi debent. Moderni scriptores *Guineensium* et *fluvialium* mentionem faciunt, quibus adiungi potest *Tapirete* congener sui animal. *Guineensis*, et e Guinea in Brasiliam translatus, figura ut nostrates et rufi coloris, in hoc autem differt a nostratibus, quod *caput* habeat non ita elatum, *aures* autem longas et acutas plane et prolongatis acuminibus, *caudam* longam usque ad talos propendentem, pilorum expertem. Totum corpus tegitur *pilis* brevibus rufis splendentibus, non setis, quibus et in dorso caret, sed tantum versus caudam in dorso et circa collum paullo longiores habet pilos. Plane cicur. *Porcus fluvialis*, Brasiliensibus Capybara, figuram pene porcorum habet, magnitudine exaequat porcum annum vel bimum nostratem. Longitudo corporis a capite ad anum circiter duorum pedum, crassities ventris sesquipedis. Caret *cauda*. *Pedes* quatuor porcini, anteriores quatuor ungulis, posteriores tribus praeditos. Estque in anterioribus *ungula* media longissima, duae breviores, quarta minima, in posterioribus media longior et duae minores, habet et callum ad suffraginem usque. *Capitis* longitudo decem digitorum, et crassities totidem fere, habetque crassum et improporcionatum caput, et os longissimum ac crassum, oculos magnos, nigros, aures parvas, subrotundas, ferior

Differt

Maregr.
Hist. Bras.
lien. l. 66.
7.

Aide
Hist.
sulc.
Nomen

Inferior *maxilla* brevior superiori, continetque in utraque antèrius duos *dentes* incurvatos, qui ad sesquidigitum prominent extra alveolos suos, et ad duos fere digitos sunt inserti, sed non eminent extra os, sed ut in leporibus intus continentur. *Dentes* reliqui mirandi sunt, constat totus ordo in qualibet maxilla octo ossibus, in quolibet nimirum latere quatuor, et quodlibet os tres dentes inseparabiles repraesentat, ut ita sint in qualibet maxilla dentes viginti et quatuor, et in totum quadraginta octo, sunt autem omnes in extremitatibus plani. Comedunt gramen et fructus varios. Caro comeditur, licet non bene sapiat, melior asina, caput inprimis. *Tapierete* Brasiliensibus, Lusitanis *Anta*, animal quadrupes magnitudine iuveni semestris, figura corporis quodammodo ad porcum accedens, capite etiam tali, verum crassiori, oblongo, superius in acumen desinente promuscula super os praeeminente, quam validissimo nervo contrahere et extendere potest, in promuscula autem sunt fissurae oblongae. Inferior *oris* pars brevior est superiore, maxillae ambae antèrius fastigatae, et in qualibet decem *dentes* incisarii superne et inferne, hinc percussum spatium utraque maxilla ca-

ret dentibus, sequuntur dein molares, grandes omnes in quolibet latere quinque, ita ut habeat viginti molares et viginti incisores. *Oculos* habet parvos porcinos, *aures* obrotundas maiusculas, quas versus anteriora furrigit, *crura* vix longiora porcinis, at crassiuscula, in anterioribus pedibus quatuor *ungulas*, in posterioribus tres, media inter eas maior est in omnibus pedibus, in prioribus pedibus tribus quarta parvula exterius est adiuncta, sunt autem ungulae nigricantes non solidae, sed cavae et quae detrahi possunt. caret *cauda* et eius loco processum habet nudum pilis, conicum, parvum, more Cutian. Mas *membrum genitalis* longe exserere potest instar cercopitheci. Incedit dorso incurvato ut Capybara. *Cutem* solidam habet instar alcis, pilos breves. Color *pilorum* in iunioribus est umbrae lucidae, maculis variegatus albicantibus, ut capraeolus, in adultis fuscus sive nigricans sine maculis. Animal interdum *dormit* in opacis silvis latitans, noctu aut mane egreditur pabuli causa. Optime potest natare. Vescitur gramine, arundine saccharifera, brassica etc. Caro eius comeditur, sed ingrati saporis est.

ARTICULUS II.

De Apro.

Aldrov. Hist. Br. sulc. c. 37. Nomen. **A**pri nomen feris suis duntaxat competit, cum suis tam de feris, quam de domesticis dicatur. Sextus tamen aprum agrestem nominat, quasi verres etiam, id est, suis cicur mas eodem nomine nuncupari possit. Graeci vocant *κάρπον*. Poetae inprimis, quod vocabulum rei rusticae scriptores de verre intelligunt, et *σάαρον*, *χλένης* vero quibusdam est *εντομίης*, id est, exse-

arbori aut faxo testiculos. Home- ro *μόνοχης*, aliis suis in agris libere pascens, quasi *χλούνη*, ut Varinus habet, id est, in herbis foenove dormiens, quibusdam magnitudine viscenda aper. Aristophanes *μονὸν* cum chlune eundem facit, alii et verius epitheton feri scribunt, quod cum aliis minime aggregatur. Colore sunt fere nigro, vel spadiceo nigricante. Plinius pilum aereo similem agre-

Plutarch. de causis natur. quae st. 12.

Descriptio.

agrestibus dixit. Albos tamen se vidisse, scribit Pausanias. *Oculos* gerunt iracundis similes, et apertis palpebris patulos. *Dentes* habent magnos et recurvos, ad incidendum aptos, albos, hinc *degyptienses* Homero, acutos valde, hinc Sidonio *sicae*, quod sicarum more res quaslibet violent. In his hoc est mirabile, quod vivente bestia possunt idem quod ferrum, mortuae vero detracti, vim incisionis amisisse credantur, ut liber de natura rerum prodit. Audio exertos aliquando ita excrescere, ut circulum fere absolvant toti in se reflexi. In India cubitales dentium flexus gemini ex rostro. Cum ad terram canibus et hastis debellatus procubuit, dentem inflammato anhelitu ita ignescere aiunt, inquit Gyllius, ut si quis de cervice setam detractam, ad eiusdem etiamnum spirantis dentem admovert, candens in orbem contrahatur ac aduratur: ac si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimat. Hinc dentes aprorum *deproratus* cognominavit Oppianus. *Os* habent ad modum scuti, quod venabulis et macherae opponunt. *Fel* nullum. *Sanguinem*, qui fibris refertus non est. Nulli sunt in Creta, si Plinio credimus, nulli in Africa, si huic et aliis, idem de India Ctesias prodit. At apud Theophrastum legimus, in Aegypto, in Nilo, infulas magnas coagmentari, fuesque permultos in eis nasci. In Macedonia mutos esse Aelianus prodidit. Hispani in quadam novi orbis parte invenerunt nostris minores, caudis brevissimis, adeo, ut abscissas fuisse arbitrarentur, pedibus etiam dissimiles, posteriores quippe aiunt pedes in his apris uno digito non unguato constare, carnibus multo, quam nostrorum tum suavioribus, tum salubrioribus. Scilicet, palmeta ibi prope littus multa erant, inter quae et palustres ulvas, magna aprorum multitudo libera vagabatur. Lycotas rusticus in Bucolicis Calphurnii refert, se vidisse Romae in spectaculis niveos lepores, et

Pausanias
in Arcadi-
cis.

Oppian. de
venat.

Locus.

Theophr.
H. P. l. 4.
c. 134.

Aelian. H.
A. l. 17. c. 10.
Plin. H. N.
l. 11. c. 51.

Petrus
Martyr.
Decade
Ocean. l. 2.

non sine cornibus apros. *Cibus* a-
pri non alius, quam cicurati porci,
glandes, poma, hordeum, herbae,
radices, et alia. Lumbricos etiam
rostro effossos comedit. Ficus ari-
das supra modum adpetere, ex Ae-
liano discimus. Minus tamen im-
moratur foetidis, quam domesti-
cus. Inveniuntur aliquando inter fili-
cum folia, quae ipsi sibi collegerunt
aut substraverunt. Genus vero
quoddam farris, quo Germani cir-
ca Alsatiam vescuntur, acutis arma-
tum aristis, non attingunt propter
aristarum acutiem, ut Tragus pro-
didit. De *Generatione* hoc habemus, in venerem dum inflamman-
tur, cervicis setis sic inhorrescere,
ut cristae galearum esse videantur.
Spumas fundunt ab ore, magno
dentium stridore concrepant, et
effervescentem spiritum anhelant.
Admissi mares bilem deponunt,
reiectione vel vi subigunt, vel op-
primunt. Principio hiemis coeunt,
vere pariunt, petentes maxime
invia, praerupta, angusta et opa-
paca. Mas cum foeminis conver-
sari dies triginta solet. Numerus
partus, et tempus ferendi idem at-
que in urbanis suis. Semel an-
no gignunt, et apris maribus non-
nisi anniculis generatio. *Vox* e-
tiam similis, sed foemina vocalior
est, mas raro vocem emittit.
Quantum ad reliqua, quae ad hu-
ius quadrupedis naturam spectant,
solent in remotis et profundis
praecipitum locorum recessibus
versari. Auditum nos vincunt, gre-
gati incedunt, nec alios, quam
de sua progenie secum vesci pa-
tiuntur, lacrymam dulcem habent,
spumant, dum exagitantur tena-
cem. Tam gravis iisdem sua uri-
na est, ut nisi egesta, fugae non
sufficiat, ac velut devincti oppri-
mantur. Exuri illa eos tradunt.
Mitigati tarde concipiunt, nec
nisi ab infantia educati. Ab a-
conito et syanchi radice occiduntur.
Cum per imprudentiam hyo-
scyamum comederunt, statim at-
trahunt posteriora, ita demisse
se gerentes, hinc, contracti
quamvis,

Aelian. H.
A. l. 17. c.
31.

Tragus
Hist. plant.
T. 1. c. 20.

Generatio.

Aristot. H.
A. l. 6. c. 28.

Plin.
l. 8. c.

Plin. H. N.
l. 6. c. 34.

Plin.
l. 8. c.

Varro
R. l. 3.

Voss.

Plin.
l. 8. c.

Lam-
in H.
gabai

Gesh.
P. 10
quad

quamvis, ad aquas perveniunt, et collectis cancriis vescuntur. Edera in morbis sibi medentur. Ad quadrupatum capiunt incrementa. Musca illecti capiuntur, ideo in leporario quodam Varronis in Tusculano, ad buccinam inflatam, certo tempore conveniebant ad pabulum. Sapiunt vestigia palude confundere. Foeminae, si multae simul sunt, fugiunt, ubi vident venatorem cum natis, sed ubi quis aliquem ex natis venatur, non amplius fugiunt, ne si una quidem sit, sed ruunt adversus capere molientem. Dentes acuiunt ad luctam. Inter se concertantes, cum viderint lupos, quasi confederati, se iuvant mutuo, et ad vocem clamantis, quotquot audierint concurrunt. Caeterum, vivaria aporum caeterumque silvestrium, primus togati generis invenit Fulvius Hirpinus, qui in Tarquinienfi feras pascere instituit, nec diu imitatores desiere, L. Lucullus, et Q. Hortensius. In *Cibis* adhibitos et adhuc adhiberi, nemini ignotum. Primus Romanorum P. Servilius Rullus, pater eius Rulli, qui consulu Ciceronis legem agrariam promulgavit, solidum aprum epulis apposuit. Apri vero *milliarii* dicebantur mille librarum, quos solebant in coenis apponere Romani. De Condimentis consule Apicium. Caro ipsa melior domesticae suis carne, cito descendit, multum nutrit, et succum gignit crassum ac viscosum. Helioabalus exhibuit sumina aprugna per dies decem, tricesima quotidie cum suis bulbis. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, in coena fuerunt, lumini aprugni, sumina, et synciput aprugnum. Invenere et in *Medicina* locum. *Cerebrum* contra serpentes cum sanguine laudatur, verendorumque carbunculis succurrit. *Lardum* elixum atque circumligatum mira celeritate solidat fracta. Epinyctides adipe cum rosaceo inunguntur. Cinis *maxillarum* ulcera sanat, quae serpunt. *Dentis*

scobes pleuritida solvunt. *Pulmo* cum melle commixtus pedibus a calceamentis laesis supponitur. *Iecur* lethargicos excitat, et auribus purulentis instillatum proficit, ex vino potum, citra salem recensque alvum sistit. Calculi in eo inventi et triti calculos pellunt. *Fel* tepidum illitum strumas discutit, et coitum stimulat. *Vngularum* exustarum cinis potioni inspersus, plurimum urinae difficultates iuvat. *Vngues* exusti et triti submeiulis in potione profunt. *Fimus* aridus in aqua aut vino potus reiectiones sanguinis sistit, vetustum lateris dolorem mulcet, ad rupta et convulsa ex aceto bibitur, luxatis cum cerato rosaceo medetur. Recens et calidus praecipuum est contra fluxum narium remedium. Ex vino subactus, et emplastri more impositus, quicquid corpori inhaeserit, celeriter extrahit. Tufus cribratusque et cum melle deteriore subactus, articulis impositus medetur. *Vrina* purulentis auribus infunditur. *Vesica* elixa et manducata submeiulis prodest. Plura in Gesnero vide. Ad *Differentias* refero *Zainum*, de quo *Nierembergius* ita: Montanam miri ingenii feram vocant Indi *coya metl*, alii *quaubcoya metl*, alii *quaubtlo coyametl*, alii *quapicottl*, alii *faiaffou*, alii *sagnum*, sive *zabinum*. Similis est nostrati apro, nisi quod minor sit et deformior, umbilico eius existente supra dorsum et circa renes. Mirum aspectu, ibi humor aqueus receptus digitis expressus effluit, nec tamen inquit Franciscus Hernandus, verus est umbilicus, aut subest quidquam ab eo, quod in aliis animalibus reperiri solet diversum, quod eo dissecto cognovimus, aliudve quam glandulosa quaedam et molli pinguedo. Antonius Herrera putat respirare per supinum hunc umbilicum. Foetidus est. Larius omnino favet. Scribit aprum Americanum habere foramen in dorso quemadmodum in capite sues marini, quo spiritum emittit admit-

Differentia
Nieremb.
Histor.
Natur.
Exotic. l. 9,
c. 27.

admittitque, addit frendere terribiliter, et macilentiorē esse nostratibus. Attentior est censura Francisci Hernandi de tumulo dorsi. Iracundi sunt. Venatores conscendunt arbores, accurrit grex Zainorum, mordent et lacerant truncum, cum hominem non possint, quos ille superne tutus venabulo caedit. Gregatim discurrunt, eligunt ducem, et ut fertur, minorem aut vi- liorem omnium. Antonius Herrera scribit esse senem et flaccidum, neque nisi duce occiso societatem et cohortem dissolvere, prius enim occiderentur, quam regem defere- rent, auctor est Petrus Simon. Ali- qui Bachiris hoc imputant. Mirum odium in tigridem. Dux Zaino- rum convocat, quoscunque potest sui generis, usque ad trecentos aut plures, quemadmodum Imperator conducit militem. His copiis in- vadit tigridem, quae, licet ferocif- sima prae omnibus Americanis feris, vincitur multitudine non sine ma- gna Zainorum strage. Inveni in- numeri occisi simul cum tigride, ut paucissimi possint epiniciū canere. De ingenio huius ferae sic narrat *Franciscus Hernandus*: Ferus est ac truculento morfu, cum primum est captus. Sed cum cicuratur, pla- cidus est domesticis, et habetur in deliciis. Caro est similis suillae a- prugnaeve, sed durior atque insua-

vior. Setae sunt asperae, albo ac nigro promiscue variatae colore. Vescitur glandibus, radicibus et aliis montanis fructibus, nec non vermiculis, lumbricis, atque aliis huiusmodi animalibus, quae lacu- stribus, humidis et uliginosis locis nascuntur. Devastant etiam sacra, cum ab eis non arcentur. Grega- tim ambulant, et redditi mites aluntur quibuscunque esculentis. *Digitipedum* variant. Siquidem alii productiores sunt, alii breviores. Scri- bunt aliqui apros Indicos brevissi- mis esse caudis, ut abicissas esse pu- tes. *Pedibus* etiam esse nostratibus dissimiles, et posteriores uno digito non unguato constare. Carnes multo nostrorum carnibus saporos- siores salubrioresque, sed saevius o- pus est praecidi umbilicum, alio- qui uno die corrumpuntur. Idem est cum Taiacu Caaigora Marcgravii, Icon tamen variat, et descriptio plenior est. Ideo et hanc et illam addidimus. Habuit eum et quidem familiarissimum Amplissimus de Laet, quem cum per semestre et amplius humidis cibis aluisset, mortuus est ex ileo, ut videbatur. Valcken- burgius umbilicum illum mammam esse putabat, quod vasa mammaria haberet. Verum, qui animal pe- nitius norunt, catulos suos illa parte alere negant.

TITULUS II.

De Bifulcis aquaticis.

CAPUT UNICUM.

De Hippopotamo.

Aldrov.
Digit. l. 1.
c. 12.

Ad Bifulca Hippopotamum re- tuli Aristotelem secutus. Ad digitata tamen recentiores referunt, et forte, ut ex iconē et descri- ptione apparebit, melius. Dici- tur vero Hippopotamus, id est, fluviatilis equus, non, quod e- quum similitudine referat, sed quod magnus sit, ut *intraos* vim augendi significatum habeat. Fluvius ille

Nilus est. Dicitur et *equus Niloti- cus*, *bos marinus*, teste Bellonio, *porcus marinus*, quod parte ante- riore bubulam figuram, reliquo corpore suillam repraesentet, *ele- phas marinus*, tam ob magnitudi- nem, quam ob dentium candore et duritiem. Sed et *elephan- tus Aegypti*, *Rosmarus*, *Robart*, *Gomarus*, in regionibus in primis Prete

Bellon. de
aquatilib.



Gryps

Gryphus



Hippopotamus

Wasser Ochse



Hippopotamus

Leo



Griphus

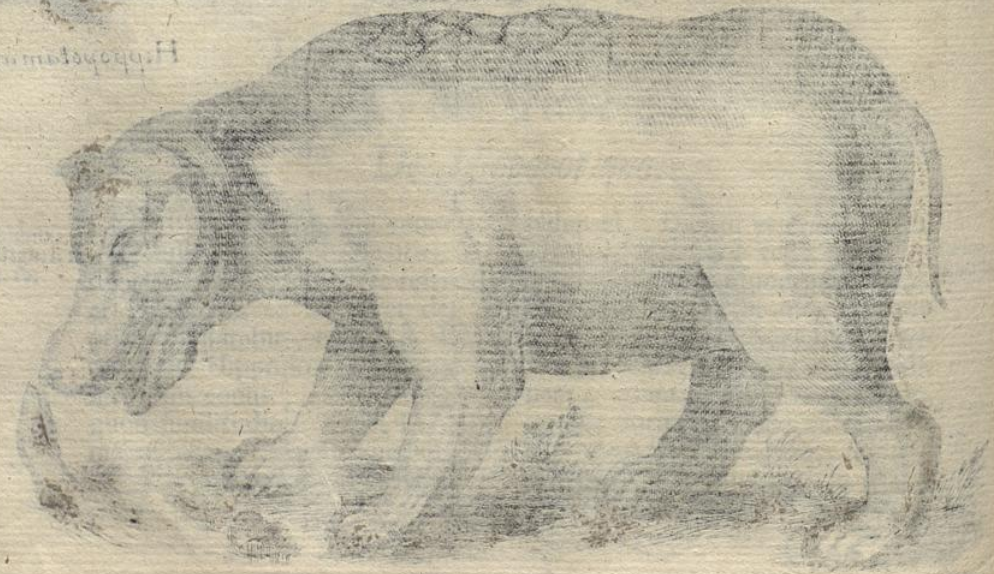
Griphus

Wasser-Ochse



Hippopotamus

Hippopotamus



Descript.
Acliar.
A.1.1.
44.

Aristo.
A.1.2.

Leo de
script.
Africa
l. 9.

Colum
in l. ol.
aquat.
terrest.
c. 15.

Prete Gani, si Alvaresio credendum.

Descriptio.
Aelian. H.
A. l. 1. c. 7.
44.
Aristot. H.
A. l. 2. c. 7.
Leo de-
script.
Africac
l. 9.
Columna
in l. obser-
quat. et
terrestre,
c. 15.

Circa *Descriptionem* dissentiunt a veteribus recentiores. Aelianus ad quinque cubitorum altitudinem ex crescere, ungulas bubulas habere, tres utrinque dentes maxime omnium animalium circa os eminentes, auribus, cauda, voce equum prae se ferre, reliquo corpore elephanto similem esse scribit. Aristoteles iubam equinam habere, ungulam bubulam, rostrum resimul, talum bisulcorum, dentes exertos, caudam apri, vocem equi, magnitudinem asini, internas partes interaneis equorum et asinorum non dissimiles reliquit. Leoni Africano forma equum, magnitudine asinum refert, depilis est, et cymbis insidiatur. Bellonius, qui parvum Byzantii vidit, capite eum vacino, auribus ursinis, brevibus et subrotundis, oris rictu adeo vasto, ut leoninum superaret, patulis naribus, labiis repandis, dentibus equinis obtusis, oculis, et lingua praegrandibus, collo nullo aut admodum brevi, cauda porci, corpore obeso ad instar suis, pedibus tam brevibus, ut vix quatuor digitos a terra attolleretur, ungulis, ut in sue divis, descripsit. Accuratissime vero eum nobis exhibuit Fabius Columna, ex cadavere fale asservato, et in Italiam Damiatam, a Nicolao Zenghi, Chirurgo Narnensi allatam. Nullam habebat cum equo similitudinem, ad bovem potius, si magnitudinem attendas, et ursum, si crurum figuram accedebat. A capite ad caudam pedes erat tredecim, corporis latitudo pedes quatuor cum dimidio, altitudo pedes tres cum dimidio, *venter* potius planus, quam carinosus, *crura* a terra ad ventrem pedes tres cum dimidio, ambitus crurum pedes tres. *Pes* latus pedem, *ungulae* singulae uncias tres. *Caput* vastum in comparatione ad totum animal, duos pedes cum dimidio latum, pedes tres longum, ambitu pedes septem crassum. *Oris* rictus pedem unum, *rostrum* carnosum, et repandum, *Oculi* exigui, lati unciam, longi un-

cias duas, *ures* parvae, breves, neque uncias tres excedentes, totum corpus obesum, *pes* latus in quatuor ungulas divisus. Ungulae, quales in bobus, et quidem quadrifidae, *talus* callosus, *cauda* aprina, vel potius testudineae aut ursinae non dissimilis. *Cutis* admodum crassa, dura, colore pullo. *Nares* imaginem S. repraesentant, fissura longa unciam duarum cum dimidio. *Rostrum* habet instar leonis vel felis, pilis ex poris quibusdam prodeuntibus asperum, nec in toto corpore alii conspiciuntur. *Dentes* singulariter idem Columna descripsit. Habebat, inquit, in inferiore maxilla sex, quorum bini exteriores e regione longi semipedem, lati et trigoni uncias duas cum dimidio per ambitum semipedem aprorum modo, parum retrorsum declives, non adunci, nec exerti, sed admodum conspiciui, apperto ore. Intermedii vero parum a gingiva exerti, trigona acie, digitali longitudine, medium locum occupantes, veluti iacentes, crassi, orbiculati, elephantini, semipedem superant longitudine atque aciem in externis partibus planam. Maxillares vero habebat utrinque septem crassos, latos, breves admodum. In superna vero mandibula, quam Crocodili more mobilem habet, qua mandit et terit, anteriores sex sunt, sex imis respondentes, acie contrario modo adaptata levissima et splendida, clausaque ore coniunguntur, et aptantur imis, veluti ex illis recisi, ut planum plano insideat. Verum omnium acies pyramidalis, veluti oblique recificalam modo. Sed medii superiores non aciem inferiorum, et medium illorum, in quo retractio rotunditatis conspicitur, petunt. Molares totidem, quot inferni, sed bini priores parvi, exigui, atque rotundi, et ab aliis distant, ut medium palatum inter dentes anteriores occupare videantur. Inter maxillares dentes locus linguae semipedalis remanebat, durities dentium siliacea, adeo, ut percussione cultelli costae, cum circumstantium admira-

ratione ignis favillae excitarentur. Quapropter verisimile foret, nocturno tempore hoc animal dentes atterendo ignem ex ore evoluisse, quam proprietatem prisci huic ferae attribuerunt. Propria ipsis patria Saitica Aegypti praefectura, si Plinio credimus. Unde forte Herodotus in ea parte sacroscripsit. At Leo Africanus, et qui navigationes descripsere, in Nigro quoque fluvio reperiri ait. Sed et in mari versari dictum Plinio et illis, qui in Oceano regiones Petzorae alluente, reperiri scripsere. Barbosa multos in Gofala observavit, a mari ad prata exire, denuoque reverti. Maturis segetibus et flaventibus spicis vesci, Aelianus prodidit. Cum ad confirmatam pervenit aetatem, periclitari incipit in patre suo vires. Si pater cedit, cum matre congregitur, ipsum vero dimittit, si pater resistit, interimitur, ut apud Aelianum legimus. In sicco parere et educare solet, si Odono credimus, eaque est foecunditate, ut singulis annis enitatur. Ad *Naturam* et *Mores* spectat, quod ex Nilo in campos egressus et segetibus satiatus, averso vestigio ad flumen rursus prope-ret, seu ut agricolas corpore adverso excipiat, seu ne venatores exitum deprehendere possint, quod hominibus non minus, quam Crocodilus insensus sit, et quod nimia corporis obesitate pressus, caudici arundinis tam diu se affricat, donec venam aperuerit, sanguine ad sufficientiam emissio, eandem coeno obturat. Columna tamen primum illud negat, et recto incedere tramite tradit. An hinniatur, in dubio est. Veteres affir-

mant, recentiores negant. In *Cibus* ab Aethiopibus usurpatur. Narrat enim Clusius in Guinea circa promontorium Cabo Lopez Gonsalvez, Navarchum van der Hagen cum sociis id observasse, visaque in oppido Ulibetto plurima hippopotamorum capita, ex quibus dentes mirandae magnitudinis, comites eius retulerint. Non est ergo mirum, a Firmio Seleucio, quod Capitolinus prodit, hippopotamum devoratum fuisse. Habere et in *Medicina* locum, a veteribus et recentioribus proditum est. Aegyptii, prodente Columna, ad haemorrhoidas caecas et apertas dentem alligant, vel anulum ex eo fabrefactum gestant. Nigritae eodem a quodam morbo praeservantur. Plinius eosdem dentes, in odontalgia sedanda insignem habere praerogativam scribit. Idem adipem febrientibus contra rigores commendat, corii cinis cum aqua illitus ad panos dissolvendos. Pel-lis frontis inguinibus alligata, eodem auctore, venerem inhibet. Testiculos exsiccatos contra morsum serpentum exhibet Dioscorides. Sed et ad alia partes ipsius adhibentur. Nam Pausanias refert, Dindymenae matris faciem ex dentibus ipsius factam, sanguine cum aqua gummosa dissoluto pictores loco cinnabaris uti possunt, apud Plinium. Pinguedine delibuti impune inter Crocodilos versari, apud Iulium Capitolinum legimus. Pelle tecta, fulmine non tangi, prodidere quidam. Corii tantam crassitudinem Plinius facit, praesertim circa tergo, ut inde validae hastae tor-

Locus
Herodot.
H.N.1.2.
Leo Afri-
cae.1.9.
Plin. H.N.
1.32. c. 11.

Cibus

Aelian. H.
A.1.11. c.
43.
Generatio.
Plin. H.N.
1.11. c. 44.
Aelian. H.
A.1. c.

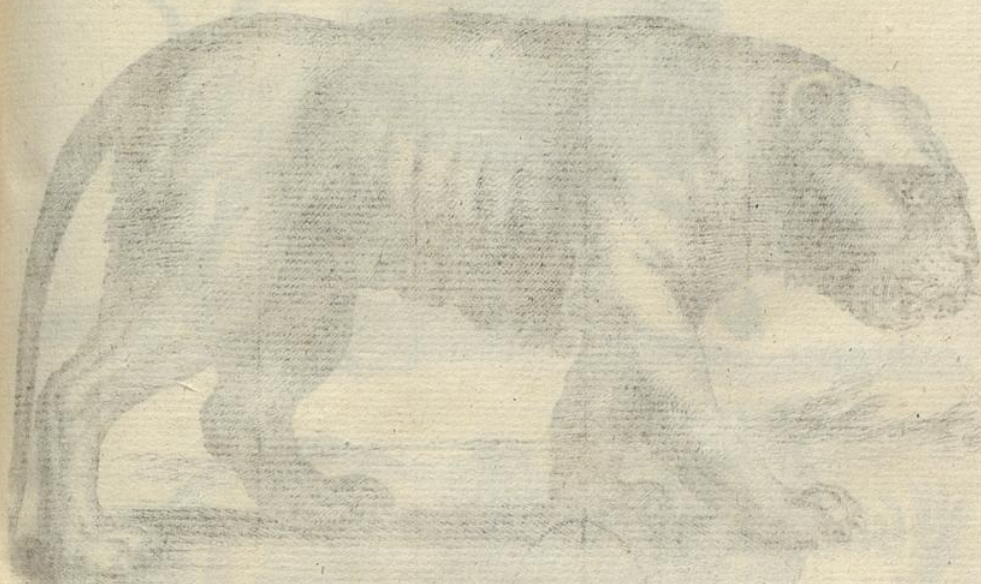
Mores
Aelian. H.
A.1.11. c.
43.

Clusius in
Curius
posterioribus,

Dioscor.
M.M.1.1.
c.22.



Tur.
Julius in
Lorius
offerio-
ibus.



Dioscor.
M.M.I.
.22.



Maegr.
H. B. h. c.

Tamandua i est vulpeculae Americanae magnitudine. Caput habet acuminatum, rotundum, conum acutum repraesentans, paulum infra incurvatum, os nigrum, angustissimum, edentulum, oculos parvos, nigros, aures erectas, unum circiter digitum longas. Pilos totius corporis duos, splendentes, et ex albo flavescentes. Linguam instar subulae teretem, octo digitos longam, quae quasi canali inter inferiores genas incumbit. In prioribus pedibus quatuor ungues incurvos. Ferox est animal, sed mordere non potest. Baculo tactum posterioribus pedibus insidet ut ursus. Totam die dormit, capite sub collo et anterioribus cruribus abscondito, noctu vagatur. Quando bibit, pars per nares iterum exsilit. Quum mactarem hoc animal, inquit Marcgravius, maximam partem excoriatum adhuc vivebat, quamvis octiduum inedia tolerasset. In rene sinistro superius processum triangularem inveni, per duplicem tenuem membranam reni adnexum, in intestinis multos teretes lumbricos, valvulas

cordis insignes, vesicam felle magnam. Corium est crassum. Caro vulpinam olet, et non comeditur. *Coati* est Brasiliensium vulpes, magnitudine felis, cruribus et manibus brevibus. Cercopithecorum. Caput habet acuminatum, vulpinum, aures subrotundas et breves. Oris partem inferiorem superiore brevior, promuscidem longam et acuminatam, nares amplas quasi fissuras, oculos nigros, caudam suo toto corpore longiorem, quam superius erectam gestat et incurvatam, cuius pali annulatim variegati cum umbra et ochra. Quando comedit, anterioribus pedibus tenet cibum. Arborea velociter conscendit ad ramorum extremitates. Habui aliquando eiusmodi animal cicuturatum, inquit De Laet, et valde domesticum et mihi amicum, ita, ut ad os meum eniteretur, et ex illo cibum caperet, sed cum caudam suam praerodere coepisset, non potuit ab ea abstineri, ita, ut illam tandem penam totam consumeret, et moreretur.

Maegr.
B. I. G. c. 6.

CAPUT II.

De Simia.

Nomen.

Simia seu *Simius*, vel a depressis et simis naribus, (*σιμος* Graeca vox est) vel quasi mima, quod facile hominem imitetur, Latinis dicitur. Festus *Clunas* appellavit. Bartholomaeus Anglicus quasi *Simeas*, id est, hominibus similes dici voluit. Apud Graecos vocatur *πίθηξ*, *πίθηκος*, *πίθων*, *παρά το πιδισται*, quod facile ad humanarum actionum imitationem persuadeatur; *ήμιμω*, quasi gesticulator, *άριμος*, veteri Hetruscorum lingua, *βάτης*, quod facile arbores scandat; *καλλιάρ* Laconibus, *Gyraldus* *καλλιάρ* vocari ob-

fervavit. Tam prona corporis parte pilosa est, quam supina. Pilo crassiore vestitur. *Nares*, aures, dentes, tam primores, quam maxillares, hominis more habet. *Ciliolum* in utraque palpebra praeternue et prolixius, inferiore inprimis. In *pectore* binas mammarum papillas; et brachia hominis modo, sed hirtiuscula, quae et ipsa et pedes, ut homo inflectit. *Manus*, digitos, ungues, hominis similia, etsi rudiora, efferatioraque. *Pedes* ipsi sui generis, sunt enim velut manus maiusculae, et digitis ut manus constant, medio longiore.

Descriptio

Aristot. H.
A. I. 2. c. 8.

Anglic. de
rer. pro-
prio.